

SBÍRKA
SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ A STANOVISEK

NEJVYŠŠÍHO SOUDU
ČESKÉ REPUBLIKY

4/2015

OBSAH
Rozhodnutí ve věcech trestních

Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání	č. 19
Okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby	č. 21
Padělání a pozměňování veřejné listiny	č. 18
Podmíněné propuštění	č. 16
Předběžné otázky	č. 19
Trestné činy trvající	č. 17
Trest vyhoštění	č. 22
Týrání osoby žijící ve společném obydlí	č. 17
Veřejná listina	č. 18
Vražda	č. 21
Zmocněnec poškozeného	č. 20

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Dědické řízení	č. 30
Exekuce	č. 32, 33
Insolvence	č. 32, 39, 40
Insolvenční návrh	č. 40
Konkurs	č. 40
Majetková podstata	č. 32
Náhrada škody	č. 36
Odporovatelnost	č. 34
Odpovědnost státu za škodu	č. 35, 36, 37
Odvolání	č. 37
Podjatost	č. 29
Podmínky řízení	č. 30
Poplatky soudní	č. 31
Právní moc rozhodnutí	č. 37
Promlčení	č. 36
Přípustnost dovolání	č. 37
Reklama	č. 38
Rozhodčí řízení	č. 29
Směnečný a šekový platební rozkaz	č. 30
Vázanost soudu návrhem	č. 37
Zadostiučinění (satisfakce)	č. 35, 36, 37
Zajištění závazku	č. 39
Zástavní právo	č. 39
Zastavení řízení	č. 34
Způsobilost být účastníkem řízení	č. 30
Žaloba pro zmatečnost	č. 40

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH

Při stanovení délky vykonaného trestu odnětí svobody rozhodné pro podmíněné propuštění (§ 88 odst. 1, odst. 2 a odst. 4 tr. zákoníku) je nutno do součtu postupně uložených a dosud zcela nevykonaných trestů odnětí svobody započíst i vykonanou část trestu odnětí svobody, který byl zmírněn rozhodnutím prezidenta republiky o amnestii.

(Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu
ze dne 26. 3. 2015, sp. zn. Tpjn 308/2014)
ECLI:CZ:NS:2015:TPJN.308.2014.1

Z o d ů v o d n ě n í :

Předseda trestního kolegia Nejvyššího soudu podle § 21 odst. 1 zák. č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, a čl. 14 odst. 1 písm. f) Jednacího řádu Nejvyššího soudu navrhl, aby trestní kolegium Nejvyššího soudu zaujalo stanovisko k výše uvedené otázce.

Tento návrh učinil předseda trestního kolegia na základě podnětu ministryně spravedlnosti ze dne 4. 9. 2014, v němž poukázala na nejednotnou praxi soudů při rozhodování o dobách výkonu trestu odnětí svobody rozhodných pro stanovení okamžiku, kdy může být odsouzený podle § 88 tr. zákoníku podmíněně propuštěn, zejména o zápočtu amnestovaného trestu do součtu vykonávaných trestů. Nejednotnost rozhodování doložila ministryně spravedlnosti prostřednictvím soudních rozhodnutí, jež připojila k podnětu.

Jako příklad rozhodnutí, v nichž nebyl vykonán amnestovaný trest zohledněn do lhůty k podmíněnému propuštění, uvedla ministryně spravedlnosti usnesení Okresního soudu v Sokolově ze dne 10. 4. 2014, sp. zn. 35 PP 50/2014, a usnesení Okresního soudu v Sokolově ze dne 3. 4. 2014, sp. zn. 35 PP 43/2014.

Opačný přístup, kdy do lhůty k podmíněnému propuštění byl zohledněn vykonán amnestovaný trest, pak ministryně spravedlnosti doložila usnesením Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 22. 8. 2013 sp. zn. 1 PP 303/2013, a usnesením Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 13. 2. 2013, sp. zn. 1 PP 30/2013.

Ve svých rozhodnutích soudy důvody pro svůj postup při řešení posuzované problematiky neuvádějí.

Podle názoru ministryně spravedlnosti je třeba do celkové délky (součtu) trestů odnětí svobody, z nichž je následně zlomkem 1/2, 1/3 či 2/3 stanoveno datum, ke kterému může být odsouzený podmíněně propuštěn, započíst tu část amnestovaného trestu, kterou odsouzený do dne rozhodnutí prezidenta republiky vykonal.

Předseda trestního kolegia předložil uvedený podnět evidenčnímu senátu s žádostí o projednání a doporučení dalšího postupu. Závěr evidenčního

senátu se jednoznačně přiklonil k vhodnosti řešit věc stanoviskem trestního kolegia.

Trestní kolegium Nejvyššího soudu si před zaujetím stanoviska vyžádalo podle § 21 odst. 3 zák. č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, vyjádření od Ministerstva spravedlnosti České republiky, Ministerstva vnitra České republiky, Nejvyššího státního zastupitelství, předsedů vrchních a krajských soudů, právnických fakult v Praze, v Brně, v Plzni a v Olomouci, Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, Ústavu státu a práva Akademie věd České republiky a České advokátní komory.

Všechny oslovené orgány i instituce vyjádřily souhlas s návrhem stanoviska, jak byl uveden shora.

Poté, po zvážení všech dále rozvedených argumentů, bylo v této podobě trestním kolegiem stanovisko přijato.

Právní rámec řešení výše uvedené otázky je dán zejména ustanovením § 88 tr. zákoníku, které upravuje podmínky podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Významným je rovněž ustanovení § 77 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody.

Podle ustanovení § 88 odst. 1 tr. zákoníku soud může odsouzeného podmíněně propustit na svobodu, jestliže odsouzený po právní moci rozsudku, zejména ve výkonu trestu svým chováním a plněním svých povinností prokázal polepšení a může se od něho očekávat, že v budoucnu povede řádný život nebo soud přijme záruku za dovršení nápravy odsouzeného, a

a) odsouzený vykonal alespoň **polovinu uloženého nebo podle rozhodnutí prezidenta České republiky zmírněného trestu odnětí svobody**, nebo

b) odsouzený, jenž nebyl odsouzen za zvlášť závažný zločin a který dosud nebyl ve výkonu trestu odnětí svobody, vykonal alespoň **třetinu uloženého nebo podle rozhodnutí prezidenta České republiky zmírněného trestu odnětí svobody**.

Trestem *zmírněným rozhodnutím prezidenta republiky* se rozumí trest odnětí svobody, jehož výměra byla zkrácena individuálním nebo hromadným aktem milosti podle čl. 62 písm. g), čl. 63 odst. 1 písm. j) Ústavy a § 366 a násl. tr. ř.

Podle § 88 odst. 2 tr. zákoníku, jestliže odsouzený za přečin prokázal svým vzorným chováním a plněním svých povinností, že dalšího výkonu trestu není třeba, může ho soud podmíněně propustit na svobodu i předtím, než vykonal část trestu odnětí svobody vyžadovanou pro podmíněné propuštění podle odstavce 1. Soud nevyhoví návrhu ředitele věznice na podmíněné propuštění odsouzeného na svobodu, jen je-li zjevné, že by odsouzený po propuštění na svobodu nevedl řádný život.

Podle § 88 odst. 4 tr. zákoníku pak osoba odsouzená za některý z trestných činů, v tomto ustanovení taxativně vyjmenovaných, jakož i osoba odsouzená k výjimečnému trestu odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let (§ 54 odst. 2

tr. zákoníku), mohou být podmíněně propuštěny až po výkonu dvou třetin uloženého trestu odnětí svobody, nehrozí-li s ohledem na okolnosti činu, za který byla odsouzena, a povahu její osobnosti opakování spáchaného nebo jiného obdobného zvláště závažného zločinu.

Podle § 88 odst. 5 tr. zákoníku osoba odsouzená k výjimečnému trestu odnětí svobody na doživotí může být podmíněně propuštěna až po nejméně dvaceti letech výkonu tohoto trestu, nehrozí-li s ohledem na okolnosti činu, za který byla odsouzena, a povahu její osobnosti opakování spáchaného nebo jiného obdobného zvláště závažného zločinu.

Podle § 77 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů, se **postupně uložené a dosud zcela nevykonané tresty považují z hlediska výkonu trestu za trest jediný**. Tato skutečnost má zásadní význam mj. pro řízení o podmíněném propuštění (srov. Kalvodová, V.: Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012, s. 212).

Při řešení předmětné otázky je třeba vyjít i ze stávající judikatury. Podle rozhodnutí č. 30/1974-II Sb. rozh. tr. se *polovinou trestu ve smyslu § 88 odst. 1 tr. zákoníku při postupně uložených trestech odnětí svobody rozumí polovina doby odpovídající součtu trestů odnětí svobody postupně uložených, eventuálně zmírněných na základě rozhodnutí prezidenta republiky*.

Shodně se k této otázce staví i komentář k trestnímu zákoníku, podle něhož se *polovinou trestu ve smyslu § 88 odst. 1 tr. zákoníku rozumí polovina doby, na kterou byl trest odnětí svobody pravomocně uložen, a byl-li trest zmírněn milostí (amnestií) prezidenta republiky, jde o polovinu trestu takto zmírněného. Bylo-li odsouzenému postupně uloženo několik trestů odnětí svobody, jež nejsou zcela vykonány, považují se z hlediska výkonu trestu za jediný trest (§ 77 zákona o výkonu trestu odnětí svobody) a v tomto případě je podmíněně propuštění možné teprve po odpykání poloviny součtu všech trestů odnětí svobody postupně uložených, popř. zmírněných na základě rozhodnutí prezidenta republiky* (Šámal. P. a kol.: Trestní zákoník I. § 1 až §139. Komentář. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012, s. 212).

Poukázat je dále třeba i na rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 2. 1985, sp. zn. 1 Tz 9/85, které uvádí „*jestliže jedním z trestných činů, za něž byly postupně uloženy tresty odnětí svobody, které odsouzený vykonává, je trestný čin uvedený v § 62 tr. zák. (nyní § 88 odst. 4 tr. zákoníku), může být odsouzený podmíněně propuštěn až po výkonu dvou třetin všech uložených trestů odnětí svobody*“, a rovněž na rozhodnutí č. 26/1997 Sb. rozh. tr., podle kterého „*rozhoduje-li soud o podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody za situace, kdy jde o výkon více postupně uložených trestů, musí ve výroku usnesení uvést všechny tresty, které se z hlediska § 88 odst. 1 tr. zákoníku považují za trest jediný ve smyslu § 77 zákona o výkonu trestu odnětí svobody*“.

Z uvedeného je zřejmé, že pokud bylo pachateli postupně uloženo více trestů odnětí svobody, které nejsou zcela vykonány, pro stanovení doby rozhodné pro podmíněné propuštění podle § 88 odst. 1, resp. též § 88 odst. 4 tr. zákoníku, je nutno vyjít ze součtu všech uložených, popř. rozhodnutím prezidenta republiky zmírněných trestů. Jinak řečeno polovina, třetina nebo dvě třetiny výkonu trestu dle zmíněných ustanovení se počítají z celkové délky uložených či zmírněných trestů odnětí svobody. Byl-li tedy některý z uložených trestů odnětí svobody předmětem amnestijního rozhodnutí prezidenta republiky a odsouzený byl poté převeden do výkonu dalšího trestu odnětí svobody, musí být do doby rozhodné pro podmíněné propuštění započtena ta část amnestovaného trestu, kterou do dne rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii vykonal. Jiný přístup by byl v rozporu s právní úpravou i se stávající judikaturou.

Trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 tr. zákoníku je trestným činem trvajícím.

(Usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu
ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. 15 Tdo 887/2014)
ECLI:CZ:NS:2014:15.TDO.887.2014.1

Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu rozhodl o dovolání podaném nejvyšším státním zástupcem v neprospěch obviněného P. T. proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 27. 1. 2014, č.j. 8 To 456/2013-874, tak, že podle § 265k odst. 1 tr. ř. napadený rozsudek zrušil. Podle § 265k odst. 2, věta druhá, tr. ř. zrušil také další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Krajskému soudu v Plzni přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu Plzeň-sever ze dne 25. 9. 2013, č.j. 22 T 19/2013-786, byl obviněný P. T. (dále jen „obviněný“) uznán vinným jednak (v bodě 1.) přečinem týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. zákoník“), jednak (v bodě 2.) zločinem týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) tr. zákoníku. Podle skutkových zjištění jmenovaného soudu se těchto trestných činů dopustil tím, že

1.

ve společném bydlíšti na adrese ul. L. 843, v obci T., okr. P.–s., v přesně nezjištěné době, nejméně od měsíce května 2012 do 12. 7. 2012 opakovaně napadal verbálně i fyzicky bitím rukama svoji družku N. K., v důsledku čehož jmenovaná utrpěla podlitiny na svém těle, opakovaně ji odmítal přivolat lékařskou pomoc při jejích astmatických záchvatech, vulgárně ji několikrát týdně napadal a vyhrožoval jí, že ji chytne za ohryzek a že jí zabije, v kombinaci s tímto jí psychicky týral tím, že jí zakazoval chodit samotné ven bez jeho přítomnosti a požadoval po ní veškeré její příjmy, zejména v přesně nezjištěné době na přelomu dubna a května 2012, nadával poškozence, že utiňuje děti a následně jí 3x udeřil pěstí do zad, následně dne 23. 5. 2012 před 18.50 hod. s ní vyprovokoval na základě smyšlených domněnek hádku, načež poškozence pod vlivem jeho zlého jednání raději odešla mimo společně užívaný byt, ale protože po jejím odchodu jí obviněný zavolal, aby šla hned zpět domů, jinak bude velké zle, vrá-

tila se z obavy z dalšího možného agresivního jednání obviněného zpět a setkala se s ním před domem, kde jí opětovně nadával před jejími dětmi, poté se vrátili do bytu, kde obviněný pokračoval v nadávkách vůči poškozené, mj. jí vyčítal, že měla být v době, kdy odešla z domu, vyškolená ze šukání, a zároveň jí dal v průběhu nadávek facku, čímž jí rozbil brýle a způsobil drobné zranění v oblasti čela, kdy ona se ze strachu z jeho jednání a z něj samotného jeho napadání nijak nebránila a trpěla ho z obavy o sebe a své přítomné děti, v době od 17.30 do 18.30 dne 12. 7. 2012 v bytě nejprve slovně a poté i fyzicky napadl poškozenou tak, že jí sprostě nadával, držel ji rukama za krk, a poté za použití kuchyňského nože délky 30 cm, který držel v ruce ve vzdálenosti přibližně 30 cm od jejího těla, jí vyhrožoval ublížením na zdraví a smrtí, a dále poškozenou udeřil pěstí do čela, čímž jí způsobil krvácející tržnou ranku délky 3 cm, která si vyžádala lékařské ošetření;

2.

ve společném bydlišti v H. B., J. 548, a v T., L. 843, v přesně nezjištěné době od konce července 2012 do 11. 9. 2012 opakovaně napadal verbálně i fyzicky bitím rukama svoji družku N. K., v důsledku čehož jmenovaná utrpěla podlitiny na svém těle, odmítal jí opakovaně přivolat lékařskou pomoc při jejích astmatických záchvatech, vulgárně jí několikrát týdně napadal a vyhrožoval jí, že ji chytne za ohryzek a že jí zabije, v kombinaci s tímto jí psychicky týral tím, že jí zakazoval chodit samotné ven bez jeho přítomnosti a požadoval po ní veškeré její příjmy, zejména v přesně nezjištěné době ve druhé polovině měsíce července 2012, kdy se poškozená přestěhovala za obviněným do H. B., ji v bytě J. K. v H. B., J. 548, kde spolu dočasně bydleli, napadl, že se měla kurvit se Z. M., nadával jí a fackoval, následně krátce po nastěhování zpět do bytu na adrese L. 843, T., v přesně nezjištěné době v průběhu měsíce srpna 2012 jí při návratu ze společné večeře nadával, že je nevděčná mrcha, když nesnědla, co jí objednal, a mlátil jí již cestou domů, následně dne 5. 9. 2012 v bytě jí obviněný pěstí několikrát udeřil do oblasti očí a způsobil jí tak hematomy kolem očí a vyčtel jí, že to má za to, že mu zahýbá, jednání obviněného vůči poškozené pak vyvrcholilo dne 10. 9. 2012 ve večerních hodinách v bytě, kdy se u poškozené projevil astmatický záchvat a po obviněném v noci požadovala opakovaně při zhoršování se jejího zdravotního stavu přivolání zdravotnické pomoci, což on vždy odmítl s tím, že se nebude starat o její parchanty, když ona bude v nemocnici, a to přes upozornění poškozené, že by mohla následkem záchvatu zemřít, čehož si byl vědom i s ohledem na znalost zdravotního stavu poškozené, načež v důsledku nepřivolání zdravotnické pomoci v ranních hodinách dne 11. 9. 2012 upadla do bezvědomí, měla lapavé dechy a asystolii, tj. poruchu činnosti srdce projevující se akutní zástavou oběhu, kdy tento stav ji bezprostředně ohrožoval na životě a vyžadoval odbornou lékařskou pomoc, bez které by poškozená zemřela, a proto po příjezdu RZS P. k. kolem 05.30 hodin, kterou si bezprostředně před

upadnutím do bezvědomí musela zavolat sama mobilním telefonem, který jí až v tomto okamžiku obviněný poskytl, byly okamžitě zahájeny oživovací pokusy, poškozená byla intubována, byla provedena nepřímá masáž srdeční a aplikován adrenalin, čímž se přibližně do pěti minut podařilo obnovit hemodynamicky účinnou akci srdeční, načež byla poškozená převezena do Fakultní nemocnice P., kde byla hospitalizována do 20. 9. 2012,

a shora uvedeným jednáním obviněný způsobil dosud trvajícím poškození psychiky poškozené, jejích postojů k sociálnímu okolí a narušení určitých vztahových relací, kdy poškozená je úzkostlivá, afektivně labilní, nesoustředivá a prožívá ataky strachu a nepříjemného napětí a v důsledku jednání obviněného vzniklé posttraumatické stresové poruchy poškozená znovuprožívá nepříjemné traumatizující situace, které negativně působí na její prožívání, přičemž její chování se promítá do sociálního a rodinného života, klesá její zájem o okolní dění a dochází k sebeobviňování a podceňování sama sebe.

Za tyto trestné činy byl obviněný odsouzen podle § 199 odst. 2 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání pěti let, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byl uznán povinným nahradit poškozené V. z. p. ČR škodu ve výši 3721 Kč.

Následně soud prvního stupně vydal (po vrácení věci soudem druhého stupně bez věcného vyřízení) dne 6. 11. 2013 opravné usnesení, jímž podle § 131 odst. 1 tr. ř. opravil vyhotovení rozsudku ze dne 25. 9. 2013 tak, že jej v souladu s protokolem o hlavním líčení ze dne 25. 9. 2013 doplnil o zprošťující výrok, kterým obviněného P. T. zprostil obžaloby státního zástupce Okresního státního zastupitelství Plzeň-sever ze dne 8. 3. 2013, č.j. ZT 115/2012-181, pro skutek, který v ní byl kvalifikován jako zločin vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. e) tr. zákoníku. Tím napravil své pochybení nastalé při vyhotovení rozsudku, které tak uvedl do souladu s jeho vyhlášením.

O odvoláních, která proti tomuto rozsudku podali obviněný a v jeho neprospěch státní zástupce, rozhodl ve druhém stupni Krajský soud v Plzni. Rozsudkem ze dne 27. 1. 2014, č.j. 8 To 456/2013-874, podle § 258 odst. 1 písm. a), b), c), f) tr. ř. napadený rozsudek zrušil v celém rozsahu a

I. podle § 259 odst. 3 tr. ř. nově rozhodl tak, že obviněného uznal vinným přečinem týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1 tr. zákoníku, jehož se podle jeho skutkových zjištění dopustil tím, že

v T. v bytě v ulici L. č. 843, který obýval spolu se svou družkou, poškozenou N. K.,

a)

29. dubna 2012 tuto poškozenou urážel slovy „píčo, mrdko, kurvo“ a poté ji udeřil opakovaně pěstí do obličeje, čímž jí způsobil hematom okolo očí,

b)

v přesně nezjištěné době ve druhé polovině května 2012 této poškozené sdělil, že nesmí chodit bez něj ven,

c)

23. května 2012, když zjistil, že šla poškozená bez něj ven, urážel ji slovy „píčo, mrdko“ a pak jí dal facku, až jí spadly z hlavy brýle,

d)

12. července 2012 této poškozené nadával, že je „mrdka“ a rozrazil jí pěstí čelo, čímž jí způsobil krvácející ranku o délce tří centimetrů, a poté jí s nožem, který držel přibližně třicet centimetrů od jejího krku, říkal, že ji „podkuchne“, přičemž zranění čela si vyžádalo lékařské ošetření,

za který ho odsoudil podle § 199 odst. 1 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání dvou a půl roku, pro jehož výkon ho podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku zařadil do věznice s ostrahou,

dále tak, že

II. podle § 260 tr. ř. vrátil věc státnímu zástupci k došetření, pokud jde o údajné útoky spočívající v tom, že obviněný

podle bodu č. 1 obžaloby

- odmítal poškozené N. K. opakovaně přivolat lékařskou pomoc při jejich astmatických záchvatech,

- požadoval po poškozené veškeré její příjmy,

- na přelomu dubna a května poškozené nadával, že utiňuje děti, a následně ji třikrát udeřil pěstí do zad,

- poškozené poté, co opustila jejich společně užívaný byt, zavolal, aby šla ihned zpět domů, jinak bude velké zle,

podle bodu č. 2 obžaloby

útočil na poškozenou ve společném bydlišti v H. B., J. č. 548, a v T., L. 843, kde

- odmítal poškozené N. K. opakovaně přivolat lékařskou pomoc při jejich astmatických záchvatech, s výjimkou případu z 10. až 11. září 2012,

- v průběhu srpna 2012 poškozené při návratu ze společné večeře nadával, že je nevděčná mrcha, když nesnědla, co jí objednal, a mlátil ji již cestou domů,

- 5. 9. 2012 v bytě poškozenou pěstí několikrát udeřil do oblasti očí a způsobil jí tak hematomy kolem očí a vyčetl jí, že to má za to, že mu „zahybá“, a konečně tak, že

III. podle § 259 odst. 1 tr. ř. vrátil věc okresnímu soudu v rozsahu

ohledně bodu č. 1 výroku o vině napadeného rozsudku

- ve vztahu k jednání, při němž obviněný poškozené údajně vyhrožoval, že ji chytne za ohryzek a že ji zabije,

ohledně bodu č. 2 výroku o vině napadeného rozsudku

- ve vztahu k jednání z 10. a 11. září 2012,

- ve vztahu k jednání, při němž obviněný poškozené údajně vyhrožoval, že ji chytne za ohryzek a že ji zabije,

- ve vztahu k jednání, při němž obviněný poškozené zakazoval chodit bez něj ven.

Proti citovanému rozsudku Krajského soudu v Plzni podal v neprospěch obviněného dovolání nejvyšší státní zástupce, přičemž uplatnil dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), k) tr. ř.

Po shrnutí předchozího průběhu řízení připomněl, že odvolací soud své rozhodnutí odůvodnil mimo jiné tím, že zjištěné vady se nevztahují ke všem závěrům nalézacího soudu a proto mohl rozhodnout zčásti sám (výrok ad I.), zčásti vrátit věc k došetření státnímu zástupci (výrok ad II.) a zčásti vrátit věc soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí (výrok ad III.), přičemž tímto způsobem rozhodnutí deklaroval, že žalované trestné jednání považuje za trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 tr. zákoníku, jenž má povahu pokračujícího deliktu. Podle názoru nejvyššího státního zástupce takový závěr odvolacího soudu nelze akceptovat. Má za to, že z popisu tzv. skutkové věty se jedná o trestný čin trvající, neboť obviněným nastolený stav trvalého příkoří poškozené, který byl obviněným trvale udržován rozmanitými ataky opakujícími se několikrát týdně a podstatněji utvrzován jednotlivými výraznějšími incidenty popsány ve skutkové větě, po celou skutkově vymezenou dobu nepomíjel a trval stále (tj. v době od 29. 4. 2012 do 11. 9. 2012), přičemž přerušeni tohoto stavu a jeho rozčlenění děje do dvou skutků nebylo vyvoláno faktickým jednáním obviněného, nýbrž šlo o formální zásah vyvolaným procesními normami trestního práva.

Náhled soudu odvolacího, který jednání obviněného vymezuje jako jednotlivé dílčí útoky, shledává nejvyšší státní zástupce nesprávným, neboť je o nich sotva možné v trestním řízení jakkoli samostatně rozhodovat. Takto popsaná jednání obviněného zřetelně vystupují jako víceméně pravidelné součásti trvale konfliktního soužití s poškozenou. Nejvyšší státní zástupce pokládá za rozhodující posouzení, zda se v případě obviněného jednalo o trestný čin pokračující nebo trvající, neboť jedná-li se o trvající trestný čin, nelze rozhodovat samostatně o jednotlivých útocích, které spadají do doby jeho trvání. Z tohoto dále plyne, že odvolací soud svým odsuzujícím výrokem ad I. vytvořil překážku věci rozhodnuté ve vztahu k zbývajícím částem skutku popsaného v obžalobě pod bodem I., které odvolací soud vrátil státnímu zástupci k došetření a soudu prvního stupně k novému rozhodnutí, takže v této věci již nadále jednat nelze. Odvolací soud totiž uznal obviněného vinným přečinem týrání osoby žijící ve společném obydlí, kterého se dopustil v době od 29. dubna 2012 do července 2012, takže tento skutek je co do rozsahu totožný se skutkem popsáním v obžalobě pod bodem I. Podobně vadné je rozdělení skutku pod bodem II. a jeho částečné přikázání státnímu zástupci a soudu prvního stupně, neboť obžaloba podaná pro skutek pod bodem II. brání státnímu zástupci v dalším řízení.

V daných souvislostech nejvyšší státní zástupce upozorňuje, že nejistota stran otázky, zda v této konkrétní věci jde o trestný čin pokračující nebo trvají-

cí, plyne i z nejednotného teoretického i praktického chápání tohoto problému. Některá rozhodnutí Nejvyššího soudu označující tento delikt za trvající (např. usnesení ze dne 27. 5. 2010, sp. zn. 6 Tdo 452/2010, usnesení ze dne 16. 1. 2009, sp. zn. 11 Tdo 1607/2008), zatímco jiná rozhodnutí (např. rozsudek ze dne 27. 8. 2007, sp. zn. 11 Tdo 272/2007, usnesení ze dne 21. 2. 2008, sp. zn. 4 Tdo 1438/2007, usnesení ze dne 28. 1. 2009, sp. zn. 8 Tdo 1619/2008) jej pokládají za delikt pokračující. S odkazem na závěry obsažené v trestněprávní literatuře je přesvědčen, že skutkovou podstatu předmětného deliktu lze naplnit jak opakovaným trestným jednáním majícím povahu pokračování v trestném činu (např. tzv. kvartální piják, dopouštějící se násilných excesů), tak každodenním ponižováním oběti, útoky proti její tělesné integritě apod., přičemž posledně popsaná forma odpovídá právě povaze jednání obviněného a vykazuje znaky trvalého udržování protiprávního stavu, který je příznačný pro trestné činy trvající. Jelikož rozhodnutí odvolacího soudu neodpovídá povaze skutkového děje zjištěného dokazováním, má nejvyšší státní zástupce za to, že jeho rozhodnutí spočívá na nesprávném hmotně právním posouzení ve smyslu § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

Další vada napadeného rozhodnutí podle jeho názoru spočívá v absenci výroku, jímž by odvolací soud nově rozhodl o zprošťujícím výroku, jenž byl součástí rozsudku soudu prvního stupně. Odvolací soud totiž zrušil rozsudek soudu prvního stupně v celém rozsahu, tedy i ve zprošťujícím výroku, o kterém již dále žádné rozhodnutí neučinil a zmínku o něm učinil až v odůvodnění svého rozhodnutí. Tímto je naplněn důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř.

Vzhledem k uvedenému nejvyšší státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř. zrušil v celém rozsahu rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 27. 1. 2014, sp. zn. 8 To 456/2013, jakož i všechna další rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Krajskému soudu v Plzni, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Současně vyslovil souhlas, aby tak Nejvyšší soud učinil za podmínek § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř. v neveřejném zasedání. S rozhodnutím věci v této formě jednání vyslovil souhlas i pro případ jiného než navrženého rozhodnutí (§ 265r odst. 1 písm. c/ tr. ř.).

Nejvyšší soud o podaném dovolání rozhodoval nejprve v senátu 6 Tdo, který usnesením ze dne 10. 6. 2014, sp. zn. 6 Tdo 633/2013, podle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb. o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, předmětnou věc postoupil k rozhodnutí velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu (dále též „velký senát Nejvyššího soudu“ či „Nejvyšší soud“), neboť při svém rozhodování dospěl k právnímu názoru odlišnému od toho, který byl již vyjádřen v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2013, sp. zn. 4 Tdo 248/2013, podle něhož je trestný čin podle § 199 tr. zákoníku trestným činem pokračujícím. Takový závěr plyne z obsahu odůvodnění rozhodnutí, v němž – v návaznosti na

pasáž věnovanou výkladu ustanovení § 116 tr. zákoníku – je uvedeno: „V daném případě ... soud ... postupoval správně, když oproti podané obžalobě posoudil jednání obviněného vůči rodičům jako dva skutky a nikoli jako pokračující trestný čin. První část jednání od 1. 7. 2004 až do 22. 6. 2010 je součástí skutku, kterého se obviněný v téže době dopouštěl vůči své manželce. Tato dvě jednání byla okresním soudem zcela správně kvalifikována jako jeden pokračující zločin podle § 199 odst. 1, odst. 2 písm. c), d) tr. zákoníku spáchaný jak vůči rodičům, tak vůči manželce. Dne 22. 6. 2010 bylo zahájeno trestní stíhání obviněného (tj. doručeno usnesení o zahájení trestního stíhání obviněnému) pro skutek spáchaný vůči manželce a tím došlo i k přerušení páchaní skutku vůči rodičům. Z uvedeného je zřejmé, že pokud obviněný pokračoval ve svém jednání vůči rodičům i po sdělení obvinění, a to až do 10. 1. 2012, kdy bylo zahájeno další trestní stíhání, postupoval soud v souladu se zákonem, když toto následující období kvalifikoval jako další samostatný zločin podle § 199 odst. 1, 2 písm. c), d) tr. zákoníku.“

Senát 6 Tdo po zvážení dané trestní věci konstatoval, že způsob posouzení charakteru trestného činu týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě podle § 215a tr. zák. (nyní trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 tr. zákoníku) jako pokračujícího trestného činu je nesprávný. V důsledku toho pokládal za neakceptovatelný i způsob rozhodnutí odvolacího soudu o skutcích vymezených v žalobním návrhu, resp. i názory odvolacím soudem vyslovené stran nedodržení zásady obžalovací a tím i stran porušení práva obviněného na obhajobu. Senát 6 Tdo tedy zaujal názor, že trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 tr. zákoníku není trestným činem pokračujícím, nýbrž trvajícím, pro který je typické jeho souvislé páchaní nerozpadající se do dílčích útoků.

Poukázal přitom zejména na určitou míru trvalosti – i při vědomí, že je zastáván názor, že není nezbytné, aby šlo o jednání soustavné nebo delší dobu trvající, když kratší trvání zlého nakládání může být vyváženo jeho vyšší intenzitou – která nasvědčuje tomu, aby bylo na trestný čin podle § 199 tr. zákoníku nahlíženo jako na trestný čin trvající. Takovému vnímání podle jeho názoru nasvědčuje i legislativní změna ve vymezení kvalifikačního znaku, tj. nahrazení pojmu „pokračuje v páchaní takového činu po delší dobu“ u trestného činu podle § 215a tr. zák. pojmem „páchá-li takový čin po delší dobu“ u trestného činu podle § 199 tr. zákoníku. Rovněž se opřel o to, že závěr o povaze trestného činu podle § 199 tr. zákoníku jako trestného činu trvajícího je třeba dovozovat i gramatickým výkladem zákonného znaku jeho objektivní stránky („týrá“), tj. z užití nedokonavého vidu slovesa vymežujícího jednání pachatele.

Jelikož se jedná o podstatnou rozdílnost právních názorů na tutéž problematiku, která doposud nebyla sjednocena, senát 6 Tdo věc pro účely sjednocení právní otázky postoupil velkému senátu Nejvyššího soudu k rozhodnutí.

Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) nejprve zkoumal, zda je dovolání přípustné, zda bylo podáno včas a oprávněnou osobou a zda má všechny obsahové a formální náležitosti. Shledal, že dovolání je přípustné, bylo podáno osobou oprávněnou ve lhůtě uvedené v § 265e odst. 1 tr. ř. a na místě určeném tímž zákonným ustanovením, přičemž splňuje obsahové a formální náležitosti podle § 265f odst. 1 tr. ř.

Protože dovolání lze podat jen z důvodů taxativně vyjádřených v § 265b tr. ř., Nejvyšší soud dále posuzoval, zda nejvyšším státním zástupcem vznesené námitky naplňují jím uplatněné dovolací důvody.

Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán v případech, kdy rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Uvedenou formulací zákon vyjadřuje, že dovolání je určeno k nápravě právních vad rozhodnutí ve věci samé, pokud tyto vady spočívají v právním posouzení skutku nebo jiných skutečností podle norem hmotného práva, nikoliv z hlediska procesních předpisů.

Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř. spočívá v tom, že v rozhodnutí některý výrok chybí nebo je neúplný. První alternativa dopadá na případy, kdy nebyl učiněn určitý výrok, který tak v napadeném rozhodnutí chybí a činí jeho výrokovou část neúplnou. Chybějícím je některý výrok jako celek, pokud není obsažen v určitém rozhodnutí, přestože podle zákona ho měl soud pojmout do výrokové části, a to popřípadě i z důvodu, že jeho vyslovení navrhovala některá ze stran. Neúplným je naopak takový výrok, který ač ve výrokové části rozhodnutí je obsažen, neobsahuje některou podstatnou náležitost stanovenou zákonem.

Na základě těchto východisek dovolací soud přistoupil k posouzení dovolání nejvyššího státního zástupce.

Nesprávné právní posouzení skutku odvolacím soudem podle dovolatele spočívá v tom, že tento způsobem svého rozhodnutí deklaroval, že považuje žalované trestné jednání za trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 tr. zákoníku, jenž má povahu pokračujícího deliktu. K této námitce je nezbytné uvést, že je založena především na vyhodnocení procesních důsledků vzešlých z rozhodnutí odvolacího soudu, neboť ten se v odůvodnění svého rozsudku k povaze trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí (z pohledu, zda jde o trestný čin trvající nebo pokračující) nevyjádřil zcela jednoznačně. Jednak totiž v odůvodnění svého rozhodnutí hovoří o pokračující trestné činnosti s prvky trestné činnosti trvající (str. 10 rozsudku odvolacího soudu), resp. o pokračujícím trestném činu (str. 11 rozsudku odvolacího soudu), jednak, zejména v té části, v níž konstatuje zjištěné vady a nedostatky stran dosavadních skutkových zjištění a vymezuje úkoly pro orgány činné v trestním řízení při dalším objasňování věci (srov. formulaci „nelze učinit bez dalšího závěr, zda ono jednání ve dnech 10. a 11. září 2012 je součástí trvajícího jednání nebo zda

jde o samostatné jednání“ na str. 13 rozsudku odvolacího soudu), se vyjadřuje způsobem, který by svědčil spíše o závěru opačném, než jaký z dovoláním napadeného rozsudku dovozuje nejvyšší státní zástupce. Nicméně dovozovat právní závěr, že odvolací soud shledal v označeném trestném činu trestný čin trvajícím, je zjevně nepřipadné. Celkové vyznění napadeného rozsudku (vytýkané vady stran porušení zásady obžalovací) a způsob rozhodnutí soudu druhého stupně o podaných řádných opravných prostředcích (o skutku popsáném v žalobním návrhu pod bodem 1. bylo rozhodnuto třemi procesními výroky – jednak výrokem ukončujícím trestní stíhání obviněného /ad I./, dále výrokem, jímž byla věc vrácena do stadia přípravného řízení /ad II./, a konečně výrokem, jímž byla věc vrácena soudu nalézacímu /ad III./, o jednání popsáném v bodě 2. žalobního návrhu rozhodnuto výroky ad II. a III.) odůvodňuje náhled dovolatele, že z hlediska procesního přistupoval odvolací soud k věci tak, jako by předmětem trestního stíhání obviněného byl skutek vykazující znaky pokračujícího trestného činu, neboť pouze o takovém trestném činu lze s ohledem na úpravu obsaženou v § 12 odst. 12 tr. ř. rozhodovat způsobem, jenž zvolil krajský soud (tj. samostatnými výroky o dílčích procesních skutečích, které ve své celistvosti tvoří jeden pokračující trestný čin ve smyslu § 116 tr. zákoníku). Současně pouze ve vztahu k pokračujícímu trestnému činu je možno vyvozovat požadavky stran řádného zahájení trestního stíhání obviněného, které dovozoval krajský soud v jím posuzované věci (tvrzená nutnost postupu podle § 160 odst. 1, 5 tr. ř. při rozšiřování popisu skutku o další konkrétní jednání obviněného, jehož se měl vůči poškozené dopustit), resp. dovozovat procesní vady ohledně porušení zásady obžalovací (§ 2 odst. 8 tr. ř.) při podání obžaloby státním zástupcem (§ 176 odst. 2 tr. ř.). Lze proto souhlasit s nejvyšším státním zástupcem v tom, že právní závěr o povaze trestného činu týraní osoby žijící ve společném obydlí zaujatý v přezkoumávané věci odvolacím soudem je třeba dovozovat z vlastního dovoláním napadeného rozhodnutí (jeho výrokové části a nosných částí jeho odůvodnění – zejména str. 10 a 11 rozsudku odvolacího soudu), byť některé části odůvodnění by mohly svědčit o závěru opačném (srov. zejména str. 13 rozsudku odvolacího soudu).

Se zřetelem k těmto skutečnostem je možno učinit závěr, že uplatněné dovolací námítky vztažené nejvyšším státním zástupcem k důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. tento naplňují. Obdobně lze konstatovat, že další (zbývající) námítky nejvyššího státního zástupce, jimiž je (stručně shrnuto) vytýkána absence výroku, kterým by odvolací soud nově rozhodl o zprošťujícím výroku, jenž byl součástí rozsudku soudu prvního stupně, odpovídají dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř.

Vzhledem k tomu, že odvolací soud zcela zřetelně upřel svoji pozornost na způsob vedení trestního stíhání obviněného a na (ne)dodržení zásady obžalovací s poukazem na obsah (zejména výrokovou část) jednotlivých usnesení o zahájení trestního stíhání, usnesení o spojení věci a následně podané obžaloby,

je vhodné ještě před tím, než budou rozvedeny skutečnosti týkající se povahy trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 tr. zákoníku, připomenout, jak orgány činné v trestním řízení přistoupily k vymezení jeho předmětu popisem skutku, pro který bylo trestní stíhání obviněného vedeno.

K zahájení trestního stíhání obviněného postupem podle § 160 odst. 1 tr. ř. došlo na podkladě usnesení ze dne 13. 7. 2012, č.j. KRPP-119460-21/TČ-2012-030771-VAN (č. 1. 353 spisu), jímž bylo obviněnému kladeno za vinu spáchání přečinu nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku, jehož se měl dopustit tím, že

v době od 17.30 do 18.30 hodin dne 12. 7. 2012 v obci T., v bytě č. 7 v L. ul. čp. 843, P. T. nejprve slovně a poté i fyzicky napadl svoji družku N. K., a to tím způsobem, že K. sprostě nadával, držel ji rukama za krk, a poté za použití kuchyňského nože délky 30 cm, který držel v ruce ve vzdálenosti přibližně 30 cm od jejího těla, této vyhrožoval ublížením na zdraví a smrtí, a dále K. při tomto způsobil úderem pěstí do čela krvácející tržnou ranku délky 3 cm, což si vyžádalo její lékařské ošetření, přičemž svým jednáním způsobil u jmenované důvodnou obavu o její život a zdraví.

K dalšímu trestnímu stíhání obviněného došlo na podkladě usnesení ze dne 15. 9. 2012, č.j. KRPP-155026-38/TČ-2012-030771-VAN (č. 1. 21 spisu), jímž bylo podle § 160 odst. 1 tr. ř. zahájeno jeho stíhání pro přečin (správně zločin) týrání osoby ve společném obydlí podle § 199 odst. 1, odst. 2 písm. b) d) tr. zákoníku, jehož se měl dopustit tím, že

svoji družku N. K. v jejich společném obydlí na adrese ul. L. 843, v obci T., okr. P.-s., v přesně nezjištěné době, nejméně od měsíce dubna 2012 do 11. 7. 2012 a následně od přesně nezjištěné doby konce července 2012 do 11. 9. 2012 opakovaně týral po delší dobu, kdy ji napadal slovně i fyzicky, v důsledku čehož jmenovaná utrpěla podlitiny na svém těle, vulgárně ji napadal a vyhrožoval jí, že jí chytne za ohryzek a že jí zabije, v kombinaci s tímto ji psychicky týral tím, že jí zakazoval chodit samotné ven bez jeho přítomnosti, když vše vyústilo v pondělí 10. 9. 2012 ve večerních hodinách, kdy se u N. K. projevil její astmatický záchvat a po P. T. kolem 24.00 hod. požadovala přivolání zdravotnické pomoci, což on odmítl, N. K. si tuto sama nezavolala, neboť ze svých předchozích zkušeností měla z P. T. strach, že jí zbijí, a v důsledku toho v ranních hodinách dne 11. 9. 2012 upadla do bezvědomí, ve kterém se nacházela i v době příjezdu RZS P. k., kterou k ní v ranních hodinách zavolal P. T., jmenovaná byla následně převezena na emergency FN P., kdy její stav bezprostředně ohrožoval život a vyžadoval odbornou lékařskou hospitalizaci ve FN P., klinika TRN JIP v P., kdy hospitalizace trvá dosud a k délce trvání se v současné době nelze vyjádřit, přičemž nepřivolání zdravotnické pomoci bylo v minulosti opakované.

Ke spojení samostatně vedených řízení došlo na podkladě usnesení ze dne 19. 12. 2012, č.j. KRPP-155026/TČ-2012-030771-KB (č. 1. 341 spisu), v němž

policejní orgán trestní stíhání obviněného pro zločin týrání osoby ve společném obydlí podle § 199 odst. 1, 2 písm. b), d) tr. zákoníku, jehož se měl dopustit tím, že svoji družku N. K. v jejich společném bydlíšti na adrese ul. L. 843, v obci T. a na adrese J. 548, H. B., okr. P.-s., v přesně nezjištěné době, nejméně od března 2012 do 22. 5. 2012, od 24. 5. 2012 do 11. 7. 2012 a následně od doby někdy poloviny července 2012 do 11. 9. 2012 opakovaně týral po delší dobu, kdy ji napadal slovně i fyzicky, v důsledku čehož jmenovaná utrpěla minimálně ve dvou případech podlitiny na svém těle, vyhrožoval jí, že ji chytne za ohryzek a že jí zabije, v kombinaci s tímto ji psychicky týral tím, že jí například zakazoval chodit samotné ven, bez jeho přítomnosti, dále jí odmítl v několika případech po dobu jejich soužití zavolat při jejích astmatických záchvatech lékaře, a to pod různými záminkami, slovně i fyzicky napadal i její dcery A. K. a P. K., které s nimi žily ve společné domácnosti, kdy například dne 29. 4. 2012 slovně napadl poškozenou před domem, a to na adrese L. 843, v obci T., neboť se mu nelíbilo, že byla sama venku s dětmi, a následně v jejich bytě jí udeřil pěstí do obličeje a tímto jí způsobil oční hematom, kolem data 5. 9. 2012 ji fyzicky napadl v jejich bytě, hrubě ji urážel a zmlátil ji tak, že měla modřiny kolem očí, když vše vyústilo v pondělí 10. 9. 2012 ve večerních hodinách, kdy se u N. K. projevil její astmatický záchvat a po P. T. požadovala kolem 20.00 hod. a dne 11. 9. 2012 kolem 02.00 hod. přivolání zdravotnické pomoci, což on odmítl, N. K. si tuto sama nezavolala, neboť ze svých předchozích zkušeností měla z P. T. strach, že ji zbije, až následně kolem 05.30 hod si volá RZS a poté upadá do bezvědomí, ve kterém se nacházela i v době příjezdu RZS P. k., která na místě musela vzhledem k poruše činnosti srdce poškozené, projevující se akutní zástavou oběhu, zahájit oživovací pokusy, pacientku intubovat, provádět nepřímou masáž srdeční a aplikovat Adrenalin, přičemž do pěti minut se obnovila hemodynamicky účinná akce srdeční, kdy jmenovaná byla následně převezena na emergency FN P., kdy, jak bylo zjištěno ze znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, její stav bezprostředně ohrožoval život a vyžadoval odbornou lékařskou pomoc, a pokud by k lékařské pomoci nedošlo, vedl by nastalý stav ke smrti jmenované, a její stav si vyžádal následnou hospitalizaci ve FN P., klinika TRN JIP v P., kdy hospitalizace trvala po dobu od 11. 9. 2012 – 20. 9. 2012 a u poškozené v uvedenou dobu došlo k citelnému, výraznému omezení obvyklého způsobu života,

spojil s trestním stíháním vedeným pro přečin nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku (v jeho skutkovém vymezení podle usnesení ze dne 13. 7. 2012).

K rozšíření trestního stíhání obviněného postupem podle § 160 odst. 1, odst. 5 tr. ř. došlo na podkladě usnesení ze dne 22. 1. 2013, č.j. KRPP-155026-170/TČ-2012-031172-KB (č. 1. 488 spisu), kterým mu bylo kladeno za vinu spáchání dílčího útoku naplňujícího znaky zločinu týrání osoby ve společném obydlí

podle § 199 odst. 1, odst. 2 písm. b), d) tr. zákoníku (ad 1) a zločinu vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku (ad 2), jichž se měl dopustit tím, že

1) dne 23. 5. 2012 před 18.50 hod. ve společně obývaném bytě na adrese L. 843, T., okres P.-s., vyprovokoval na základě smyšlených domněnek hádku se svou družkou N. K., která pod vlivem jeho zlého jednání radši odešla mimo společně užívaný byt, kdy po jejím odchodu jí P. T. zavolal, aby šla ihned zpět domů, jinak bude velké zle, ona se po chvíli vrátila, a to z obavy z dalšího možného agresivního jednání P. T., setkala se s ním před domem na volném prostranství, kde tento jí zde začal opětovně nadávat a hanlivě urážet před jejími dětmi, kdy N. K. se s nimi odebrala společně do bytu a za ní šel i P. T., který zde pokračoval v nadávkách vůči N. K., dále jí svým jednáním ponižoval, tvrdil o ní, že měla v době, kdy odešla z domu, být vyškolená ze šukání a zároveň jí dal v průběhu nadávek neočekávaně facku, přičemž jí rozbil brýle a tím způsobil drobné zranění v obličeji, kdy ona se ze strachu z jeho jednání a z něj samotného nijak nebránila a trpěla jeho jednáním z obavy o sebe a své přítomné děti,

2) dne 12. 7. 2012 bezprostředně poté co slovně i fyzicky, mající přítom v její blízkosti nuž, napadl svoji družku N. K., v obci T., v bytě čp. 7 v L. ul. čp. 843 (podrobněji popsáno v usnesení podle § 160 odst. 1 tr. ř. ze dne 13. 7. 2012), v době kdy uklízel skvrny od krve, které zde vznikly krvácením z rány poškozené N. K., této vyhrožoval zabitím a vyvražděním celé rodiny, pokud zavolá policii, neboť je mu vše jedno.

V souvislosti s úkonem spočívajícím v prostudování spisu dne 28. 2. 2013 upozornil policejní orgán obviněného na změnu právního posouzení stíhaného jednání s tím, že „jednotlivé útoky uvedené v usnesení podle § 160 odst. 1 tr. ř. ze dne 15. 9. 2012, ze dne 13. 7. 2012 a pod bodem 1) ze dne 22. 1. 2013 jsou dílčími útoky skutku zločinu týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku“.

Před podáním obžaloby státní zástupce obviněného upozornil na další změnu právní kvalifikace (č. l. 579), když uvedl, že jednání bude oproti uvedené kvalifikaci nadále právně posouzeno jako přečin týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1 tr. zákoníku, zločin týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) tr. zákoníku a zločin vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. e) tr. zákoníku.

Obžaloba byla na obviněného P. T. ve shodě s tímto upozorněním podána ad 1. pro přečin týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1 tr. zákoníku a ad 2. pro zločin týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) tr. zákoníku v jejich skutkovém vymezení prakticky shodném s popisem skutků obsaženým v rozsudku okresního soudu (v obžalobě bod 1. vymezen od měsíce dubna 2012, v bodech 1. a 2. bylo obviněnému kladeno za vinu i kopání poškozené, obžaloba nekladla obviněnému za vinu způsobení posttraumatické stresové poruchy) a ad 3. pro zločin vydírání

podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. e) tr. zákoníku v jeho skutkovém vymezení odpovídajícím popisu obsaženém v usnesení o rozšíření trestního stíhání ze dne 22. 1. 2013.

Popsaný procesní postup orgánů činných v trestním řízení realizovaný ve stadiu přípravného řízení zhodnotil odvolací soud jako vadný, zakládající důvod pro zrušení napadeného rozsudku pro vadu vymezenou v ustanovení § 258 odst. 1 písm. a) tr. ř., a to jak pro porušení ustanovení, jimiž se má zabezpečit objasnění věci (str. 8 jeho rozsudku), tak pro porušení ustanovení, jimiž se má zabezpečit právo obhajoby (str. 9 jeho rozsudku). Důsledkem těchto vad, které (v části napadeného rozsudku nalézacího soudu) podle zjištění odvolacího soudu nelze napravit v řízení soudním, byl i jeho procesní postup projevující se v aplikaci ustanovení § 260 tr. ř.

Uvedené skutečnosti nepochybně souvisejí s řešením právní otázky, zda trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 tr. zákoníku je trestným činem pokračujícím či trvajícím.

Velký senát Nejvyššího soudu nejprve zmínil nejednotný přístup Nejvyššího soudu k posuzování charakteru trestného činu týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě podle § 215a tr. zák. (nikoli tedy obdobného trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 tr. zákoníku) a dokladoval jej zejména na rozhodnutích, která ve svém mimořádném opravném prostředku zmínil nejvyšší státní zástupce.

Po rekapitulaci těchto rozhodnutí konstatoval, že se ztotožnil s právním názorem senátu 6 Tdo, že trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 tr. zákoníku není trestným činem pokračujícím, nýbrž trvajícím, pro který je typické jeho souvislé páchání nerozpadající se do dílčích útoků. Z tohoto důvodu posouzení charakteru trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 tr. zákoníku (dříve trestného činu týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě podle § 215a tr. zák.) jako pokračujícího trestného činu není správné. V důsledku toho pokládá velký senát Nejvyššího soudu za neakceptovatelný i způsob rozhodnutí odvolacího soudu o skutečích vymezených v žalobním návrhu, resp. i názory odvolacím soudem vyslovené stran nedodržení zásady obžalovací a tím i stran porušení práva obviněného na obhajobu.

Trvajícím trestný čin je takový čin, kterým pachatel vyvolá protiprávní stav, jež následně udržuje. Znak trvání se vyznačuje plynulostí navozeného protiprávního stavu, který existuje nepřetržitě až do jeho ukončení. Trestné činy trvající se posuzují jako jediné jednání, ať protiprávní stav trvá sebedéle. Zákonodárce při vymezení trvajícího trestného činu spatřuje škodlivost činu právě v tom, že pachatel udržuje protiprávní stav a postihováno je toto udržování protiprávního stavu. Míra škodlivosti takového trestného činu pro společnost (srov. § 12 odst. 2 tr. zákoníku) se postupem doby buď nemění, anebo se zvětšuje tím více, čím

déle čin trvá. Trestný čin trvající se posuzuje jako čin jediný (viz rozhodnutí pod č. 7/1952 a č. 63/1954 Sb. rozh. tr.) Trvající podoba trestného činu není formou provedení trestného činu, která by tu někdy byla a jindy nebyla, nýbrž plyne ze zákona (srov. Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 168).

Pokračující trestný čin vymezuje § 116 tr. zákoníku, podle něhož se „pokračováním v trestném činu ... rozumí takové jednání, jehož jednotlivé dílčí útoky vedené jednotným záměrem naplňují, byť i v souhrnu, skutkovou podstatu stejného trestného činu, jsou spojeny stejným nebo podobným způsobem provedení a blízkou souvislostí časovou a souvislostí v předmětu útoku“.

Trestného činu týrání osoby ve společném obydlí podle § 199 odst. 1 tr. zákoníku se dopustí pachatel, který „týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí“.

Z povahy tohoto trestného činu nelze dovozovat, že by po stránce objektivní mohl být naplněn tak izolovaně posuzovanými dílčími akty, jak je vymezil pod body a) až d) odvolací soud ve svém rozsudku. Tyto dílčí akty nelze pokládat za dílčí útoky pokračujícího trestného činu ve smyslu § 116 tr. zákoníku (potazmo samostatné procesní skutky ve smyslu § 12 odst. 12 tr. ř.), které by v jednotlivosti, tj. každý sám izolovaně posuzovaný, mohly odůvodnit vyvození trestní odpovědnosti obviněného za trestný čin podle § 199 tr. zákoníku. Je tomu tak již proto, že znak „týrání“ je interpretován tak, že jde o zlé nakládání s osobou blízkou nebo jinou osobou žijící s pachatelem ve společném obydlí vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti a určitou trvalostí, kterou tato osoba pocítuje jako těžké příkoří (srov. např. rozhodnutí č. 20/2006 Sb. rozh. tr.). Jakkoli mechanicky vzato by mohlo být uvažováno o tom, že týráním může být sled jednotlivých útoků, je třeba mít na zřeteli podstatu předmětného deliktu, pro který je typické jeho souvislé páchání nerozpadající se do dílčích útoků, neboť právě tak je založen znak týrání ve výše vymezeném smyslu. Právě v celistvém, na dílčí skutky nedělitelném, souhrnu zdánlivě samostatných jednání pachatele trvajícím nikoli po nepatrně krátkou dobu tkví jádro věci. K tomu je třeba doplnit, že týrání vlastně představuje vyvolání a udržování stavu vnímaného poškozeným jako v zásadě setrvalý stav negativních pocitů, vnitřní nepohody a obav, byť tento stav může být vyvolán dílčími konkrétními jednáními obviněného (pachatele) udržujícími či prodlužujícími tento setrvalý stav, a to až do okamžiku jeho ukončení.

Závěr o povaze trestného činu podle § 199 tr. zákoníku jako „trestného činu trvajícího“ je třeba dovozovat i gramatickým výkladem zákonného znaku jeho objektivní stránky („týrá“), tj. z užití nedokonavého vidu slovesa jednání pachatele vymezujícího. Povahu označeného trestného činu jako činu trvajícího lze vyvodit i z toho, že trestní zákoník při vymezení kvalifikačního znaku upraveného v ustanovení § 199 odst. 2 písm. d) tr. zákoníku nově užívá dikce „páchá-li

takový čin po delší dobu“, která podstatně lépe vystihuje povahu sankcionovaného jednání pachatele, než úprava obsažená v trestním zákoně (§ 215a odst. 2 písm. b/ tr. zák. – vymezením znaku „pokračuje-li v páčání takového činu po delší dobu“, který mohl navozovat „pokračování v trestném činu ve smyslu § 89 odst. 3 tr. zák., jak o tom svědčí i shora citovaná „kolísající“ judikatura).

Již výše zmíněná „určitá míra trvalosti“ (srov. např. Kuchta, J. a kol. *Kurs trestního práva, Trestní právo hmotné. Zvláštní část.* Praha: C.H. Beck, 2009, s. 119) – i při vědomí, že je zastáván názor, že není nezbytné, aby šlo o jednání soustavné nebo delší dobu trvající, když kratší doba trvání zlého nakládání může být vyvážena jeho vyšší intenzitou (srov. např. Novotný, O., Vokoun, R., Šámal, P. a kol. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 6. vydání,* Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 146; Šámal, P. a kol. *Trestní právo hmotné. 7., přepracované vydání.* Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 638; Chmelík, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část s aplikačními případy.* Linde Praha, a. s., 2010, s. 108) – vede k tomu, aby na trestný čin podle § 199 tr. zákoníku bylo nahlíženo jako na trestný čin trvající. Takovému vnímání nasvědčuje (jak již uvedeno výše) i legislativní změna ve vymezení kvalifikačního znaku, tj. nahrazení pojmu „pokračuje v páčání takového činu po delší dobu“ u trestného činu podle § 215a tr. zák. pojmem „páchá-li takový čin po delší dobu“ u trestného činu podle § 199 tr. zákoníku.

Dále je na místě upozornit, že vnímání uvedeného trestného činu jako trestného činu pokračujícího by ve své podstatě vedlo k výraznému ztížení možností postihu pachatele pro tento trestný čin v důsledku procesních požadavků (zde však spíše překážek stran jednoznačného vymezení jednání zakládajícího dílčí útok/procesní skutek), které zákon (trestní řád) klade na orgány činné v trestním řízení v souvislosti s trestním stíháním pachatele pro takový druh trestného činu (např. § 160 odst. 1, 5 tr. ř. atd.).

Vzhledem k tomu, že trestní řád účinky sdělení obvinění (nyní ve formě zahájení trestního stíhání obviněného postupem podle § 160 tr. ř.) z hlediska vymezení skutků, potažmo trestných činů v rámci jejich hmotně právní subsumpcce pod příslušné ustanovení trestního zákoníku, vymezuje ve vztahu k pokračujícímu jednání, a nikoli ve vztahu k pokračujícímu trestnému činu, je třeba pokládat za správný přístup orgánů činných ve stadiu přípravného řízení (v konečném pořadí státního zástupce), pokud jednání obviněného, v němž shledávaly naplnění znaků trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 tr. zákoníku, rozčlenily do dvou skutků (bod 1. a 2. obžaloby), a to s přihlédnutím k faktu zahájení trestního stíhání obviněného prvně vydaným usnesením ze dne 13. 7. 2012 téhož dne doručeného obviněnému (viz též str. 9 obžaloby). Mezníkem, jenž z hlediska § 12 odst. 11 tr. ř. ukončuje jeden pokračující, trvající nebo hromadný trestný čin, který naplňuje znaky takového trestného činu, a odděluje ho od dalšího, je *sdělení obvinění*. Pojmem „pokračuje-li v jednání“

se zde totiž nerozumí jen pokračování v jednání při „pokračování v trestném činu“, ale i pokračování v jednání při „trestných činech trvajících a hromadných“ (arg. „pokračováním v jednání“ jsou i jednotlivé dílčí akty u trestných činů hromadných a udržování protiprávního stavu u trestných činů trvajících, a nikoli tedy jen dílčí akty pokračování v trestném činu; jde tedy o širší pojem než pokračování v trestném činu). To je v souladu i s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu, podle které ustanovení § 12 odst. 11 tr. ř., podle něhož v případě, že obviněný pokračuje v jednání, pro které je stíhán, i po sdělení obvinění, posuzuje se takové jednání od tohoto úkonu jako nový skutek, dopadá rovněž na trvajících trestný čin. Sdělení obvinění tedy přerušuje páchání tohoto trestného činu a tvoří předěl, od kterého se další jednání posuzuje jako samostatný skutek. Soud je povinen v souladu s ustanovením § 220 odst. 1 tr. ř. vyčerpat celý skutek, aniž by byl vázán časovým vymezením uvedeným v obžalobě a v závislosti na tom upravit popis skutku ve výroku o vině. Zásada uvedená v ustanovení § 12 odst. 12 tr. ř. a její vliv na aplikaci obžalovací zásady v případech pokračování v trestném činu se u trvajících trestného činu neuplatní (srov. rozhodnutí č. 32/2007 Sb. rozh. tr.).

Proto jsou shora uvedená jednání pod body 1. a 2. obžaloby podle názoru velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu dvěma samostatnými skutky, dvěma trvajících trestnými činy týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 tr. zákoníku, o nichž lze rozhodnout toliko dvěma výroky. Jinak vyjádřeno, každé z jednání kladených obviněnému za vinu podanou obžalobou, jak v bodě 1., tak v bodě 2. žalobního návrhu je v celém svém vyjádření vždy jedním procesním skutkem (tzn. celkem dvěma), o němž nelze rozhodnout více výroky, jak učinil v dovoláním napadeném rozsudku soud odvolací. Ten, jak již uvedeno výše, o skutku popsáném v bodě 1. žalobního návrhu rozhodl třemi výroky, o skutku popsáném v bodě 2. žalobního návrhu rozhodl dvěma výroky.

Z hlediska procesních důsledků nesprávně posouzeného charakteru trestného činu, jenž byl předmětem trestního stíhání obviněného, je třeba uvést, že nepřípadnými jsou shledávány požadavky, které odvolací soud formuloval stran požadavků na řádné zahájení trestního stíhání obviněného pro ty části jeho jednání, které nebyly uvedeny v popise skutku v usneseních vydaných policejním orgánem. Za pravdu je třeba dát odvolacímu soudu pouze v tom, že usnesení o spojení věci vydané podle § 23 odst. 1 tr. ř. nemůže nahradit usnesení upravené ustanovením § 160 tr. ř., které jediné lze pokládat za realizaci obviněnému garantovaného práva stíhání jen ze zákonných důvodů (čl. 8 Listiny). To však platí jen tehdy, pokud má jít o skutek nový, pro který dosud trestní stíhání obviněného řádně zahájeno nebylo (v případě pokračujícího trestného činu stran procesního skutku ve smyslu § 12 odst. 12 tr. ř.), kdy je zapotřebí respektovat ustanovení § 160 odst. 5 tr. ř. (vyjde-li během vyšetřování najevo, že se obviněný dopustil dalšího skutku, který není uveden v usnesení o zahájení trestního stíhání

ní, postupuje se ohledně tohoto skutku způsobem uvedeným v § 160 odst. 1, 2 tr. ř.). Jinak je tomu ale v případě téhož skutku, kvalifikovaného jako trvalý trestný čin, jehož šíře se toliko nově vymezuje na základě poznatků získaných při objasňování věci. Požadavek na postup podle § 160 odst. 1, 6 tr. ř. je pak důvodný v případě stíhání obviněného pro další (konkurující) trestný čin, je-li jeho skutkový popis, umožňující toto další právní posouzení, obsažen v usnesení, jímž k zahájení trestního stíhání obviněného již došlo. V takovém případě dostává postup spočívající v upozornění obviněného na to, že jeho jednání, pro které se trestní stíhání vede, bude dále posuzováno i podle dalšího v úvahu přicházejícího ustanovení trestního zákoníku. Nutno zdůraznit, že tento postup nemůže být realizován jako záměrný, neboť pak by jím mohlo docházet k porušení obhajovacího práva obviněného (zejména v případech, že by nová právní kvalifikace zakládala důvody nutné obhajoby).

V posuzované věci však požadavky formulované soudem odvolacím, stejně jako jeho závěry stran porušení zásady obžalovací, jsou nedůvodné, neboť procesní postup stran řádného vedení trestního stíhání obviněného měl (což se dělo) probíhat způsobem, který vyjádřil Nejvyšší soud v již výše zmíněném rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2010, sp. zn. 6 Tdo 452/2010, jehož závěry lze aplikovat i v případě vedení trestního stíhání obviněného pro trestný čin podle § 199 tr. zákoníku.

Ve vztahu k namítanému chybějícímu výroku lze konstatovat, že výrokovou část napadeného rozsudku odvolacího soudu nelze mít za prostu vad, neboť zcela nekoresponduje s procesním postupem, který byl soudem druhého stupně při přezkoumání napadeného rozsudku na podkladě podaných odvolání realizován. Přestože krajský soud na str. 7 v odůvodnění svého rozsudku zcela transparentně a správně (s oporou o ustanovení § 254 tr. ř.) uvedl, že nepřezkoumával zprošťující část rozsudku (s ohledem na omezení podaného odvolání intervenujícím státním zástupcem a napadení této části rozsudku odvoláním obviněného), která již nabyla právní moci, ve výrokové části jím vydaného rozsudku toto dostatečně nevyjádřil při formulaci zrušovacího výroku (např. citací odst. 2 § 258 tr. ř. a uvedením, že se rozsudek ruší „v celé jeho odsuzující části“), a proto podle výrokové části dovoláním napadeného rozsudku odvolací soud zrušil i výrok zprošťující (arg. dikce „... se podle § 258 odst. 1 písm. a/, b/, c/, f/ tr. ř. ruší v celém rozsahu rozsudek Okresního soudu Plzeň-sever ze dne 25. 9. 2013, č.j. 22 T 19/2013-786, ...“), což pochopitelně, pro absenci opravného prostředku napadajícího tento výrok, učinit nemohl. Protože z hlediska účinků rozhodnutí vydaných orgány veřejné moci je rozhodující jejich výroková část (tuto lze napadat opravnými prostředky), je třeba z těchto stručně zmíněných důvodů pokládat výrok rozsudku odvolacího soudu za nesprávný (z hlediska specifikace rozsahu zrušení rozsudku soudu prvního stupně), čímž je založen dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř., který tak nejvyšší státní zástupce uplatnil ve svém dovolání rovněž důvodně.

Z těchto důvodů Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 27. 1. 2014, č.j. 8 To 456/2013-874, a současně zrušil také další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. V návaznosti na to podle § 265l odst. 1 tr. ř. Krajskému soudu v Plzni přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Jestliže pachatel použije úředně ověřenou kopii padělku listiny, která je jinak veřejnou listinou (např. vysokoškolský diplom), s vědomím, že se jedná o padělek, s cílem dosáhnout účelu, ke kterému by jinak sloužil originál této listiny, naplňuje znaky skutkové podstaty přečinu padělání a pozměnění veřejné listiny ve smyslu § 348 odst. 1, alinea první, alternativně druhá, tr. zákoníku.

(Rozsudek Krajského soudu v Ostravě
ze dne 27. 5. 2014, sp. zn. 7 To 430/2013)
ECLI:CZ:KSOS:2014:7.TO.430.2013.1

Z o d ů v o d n ě n í :

Napadeným rozsudkem okresního soudu ve Frýdku-Místku byla obžalovaná M. A. uznána vinnou tím, že v blíže nezjištěné době nejpozději dne 20. 5. 2009 ve F.-M., či jinde, si opatřila na své jméno padělaný vysokoškolský diplom v ruském jazyce, osvědčující absolvování studia v letech 1994 – 1999 na Akademické právnické univerzitě v M., R. f., č. DIS 0042810, včetně přílohy k tomuto diplomu, následně si nechala notářsky ověřit u notářky JUDr. M. F. se sídlem ve F.-M. Dne 20. 5. 2009 kopii tohoto padělaného diplomu, kterou předala v O. tlumočnickovi Mgr. P. K. k vyhotovení překladu z ruského jazyka do českého jazyka, následně takto ověřenou kopii padělaného diplomu, včetně překladu do českého jazyka, dne 25. 5. 2009 zaslala na Masarykovu univerzitu, Právnickou fakultu, B., jako pravý doklad s žádostí o uznání zahraničního vysokoškolského vzdělání, k tomuto však nedošlo, neboť prorektor Masarykovy univerzity v B. tuto žádost svým rozhodnutím ze dne 4. 9. 2009, č.j. 21499/2009, zamítl, když v rámci písemného odvolání ze dne 21. 9. 2009 požádala Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, P., o uznání svého vysokoškolského vzdělání, přičemž rozhodnutím Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, P., č.j. 22668/2009-30, ze dne 12. 10. 2009, jí bylo vysokoškolské vzdělání absolvované na zahraniční vysoké škole uznáno v České republice, a k tomuto odvolání rovněž předložila ověřenou kopii padělaného diplomu, včetně překladu do českého jazyka, ačkoli věděla, že se jedná o padělaný vysokoškolský diplom, který byl podkladem k uznání vysokoškolského vzdělání na území České republiky, předložila nejpozději dne 8. 2. 2010 osvědčení o uznání vysokoškolského vzdělání, spolu s ověřenou kopií padělaného diplomu Akademické právnické univerzity se sídlem v M., R. f., č. DIS 0042810, jako doklad o svém vzdělání při jednání Okresního soudu ve Frýdku-Místku ve věci vedené pod sp.zn. 4 T 42/2009.

V tomto jednání byl okresním soudem shledán trestný čin padělání a pozměňování veřejné listiny podle § 176 odst. 1, alinea druhá, trestního zákona a obžalovaná za něj byla odsouzena podle § 176 odst. 1 tr. zákona k trestu odnětí svobody v trvání čtyř měsíců, podmíněně odloženému na zkušební dobu v trvání 14 měsíců. Podle § 53 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákona jí byl současně uložen peněžitý trest ve výměře 80 000 Kč, přičemž pro případ, že by peněžitý trest nebyl ve lhůtě vykonán, jí byl podle § 54 odst. 3 tr. zákona stanoven náhradní trest odnětí svobody v trvání tří měsíců.

Naproti tomu byla obžalovaná M. A. podle § 226 písm. b) tr. ř. zproštěna obžaloby Okresního státního zastupitelství ve Frýdku-Místku ze dne 22. 3. 2011, sp. zn. 1ZT 288/2010, pro skutek, v němž byl obžalobou spatřován trestný čin neoprávněného podnikání podle § 118 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákona, s odůvodněním, že v žalobním návrhu označený skutek není trestným činem.

Proti tomuto rozsudku podali odvolání státní zástupce Okresního státního zastupitelství ve Frýdku-Místku i obžalovaná M. A.

Státní zástupce své odvolání zaměřil do zprošťující části rozsudku v neprospekch obžalované M.

Obžalovaná M. A. své odvolání, písemně odůvodněné prostřednictvím obhájce, zaměřila do odsuzující části výroku napadeného rozsudku. Navrhla, aby byl napadený rozsudek zrušen a obžalovaná byla s přihlédnutím k pravému účelu použití dokladu o uznání vysokoškolského vzdělání obžaloby zproštěna podle § 226 písm. b) tr. ř. K trestné činnosti, kladené jí za vinu, pak předně namítla, že ověřená kopie není veřejnou listinou. Přisvědčila úvaze okresního soudu o ochraně ruského diplomu na základě mezinárodní smlouvy publikované pod č. 95/1983 Sb., nicméně soud se podle ní nevypořádal s požadavkem na připojení apostilační doložky v souladu s Haagskou úmluvou a Úmluvou o zrušení požadavku na ověřování cizích veřejných listin, a s tím, že obžalovaná nikdy nepoužila padělek originálu. Legalizace kopie diplomu podle ní nečiní z této kopie veřejnou listinu, osvědčující dosažené vzdělání. Dále namítla, že soud zcela pominul skutečnost, že obžalovaná byla vedena účelem podpořit svou obhajobu v souběžné věci, v níž okresní soud vynesl zprošťující rozsudek.

Krajský soud ve smyslu § 254 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost všech výroků napadeného rozsudku, proti nimž bylo podáno odvolání, jakož i správnost postupu řízení, které jim předcházelo, a to z hlediska vytykávaných vad, a po vyhodnocení věci dospěl k závěru, že je zapotřebí rozhodnout výrokem shora uvedeným.

Předně je zapotřebí konstatovat, že napadený rozsudek vzešel z řízení, které bylo provedeno podle trestního řádu a není zatíženo žádnými vadami, které by mohly mít vliv na řádné objasnění věci nebo na možnost uplatnění práva obžalované na její obhajobu. Všechny výroky rozsudku splňují kritéria požadovaná zákonem v § 120 odst. 3 tr. ř. a jeho odůvodnění odpovídá požadavkům

§ 125 odst. 1 tr. ř. Rozsudek soudu prvního stupně respektuje i povinnosti vyplývající z ust. § 2 odst. 5 tr. ř., neboť z obsahu předloženého spisu je zřejmé, že okresní soud provedl ve věci veškeré dostupné a potřebné důkazy rozhodné pro zjištění skutečného stavu věci, a to v rozsahu nezbytném pro jeho rozhodnutí, a provedené důkazy vyhodnotil způsobem odpovídajícím ust. § 2 odst. 6 tr. ř., tedy jak jednotlivě, tak ve vzájemných souvislostech, přičemž se logickým a přesvědčivě zdůvodněným postupem zabýval všemi okolnostmi významnými pro jeho rozhodnutí. Soudu prvního stupně není možno vytýkat, že by některý významný důkaz nebo závažnou okolnost pominul nebo že by provedené důkazy hodnotil v rozporu s jejich obsahem nebo že by se při hodnocení důkazů dopustil nějakých nelogičností či nesprávností. V odůvodnění napadeného rozsudku okresní soud vysvětlil, jakými úvahami se při hodnocení jednotlivých důkazů řídil, jaká z nich vyvodil skutková zjištění a právní závěry, a krajský soud v tomto směru nemůže okresnímu soudu nic vytknout.

Nejprve byla přezkoumána odsuzující část napadeného rozsudku, ve které byla obžalovaná uznána vinnou trestným činem padělání a pozměňování veřejné listiny podle § 176 odst. 1, alinea druhá, trestního zákona, jehož se měla dopustit tím, že padělanou veřejnou listinu užila jako pravou.

Námítky, které obžalovaná v podaném odvolání uplatnila, jsou převážně opakováním obhajoby z řízení před soudem prvního stupně, se kterou se okresní soud řádně vypořádal a správně uzavřel, že obhajoba obžalované, která tvrdí, že Vysokou školu v M. studovala a absolvovala a že jí byl po skončení tohoto studia udělen diplom, který potvrzoval její ukončené vzdělání v oboru právo, je nevěrohodná a provedenými důkazy zcela vyvrácená. V tomto směru sice nelze poukazovat na první výslech svědkyně G. A. K., pracovnice studijního oddělení Akademického právního institutu v M., ze dne 16. 10. 2010, ani na písemná vyjádření opatřená ruskými justičními orgány na základě žádosti mezinárodního odboru Nejvyššího státního zastupitelství ČR (zprávy Ministerstva zahraničních věcí Ruské federace), neboť tyto důkazy byly opatřeny před sdělením obvinění obžalované a nemají povahu neopakovatelných ani neodkladných úkonů, a navíc výslech svědkyně K. byl dne 16. 10. 2010 konán v nepřítomnosti obžalované a jejího obhájce a jmenovaní ani nebyli o termínu konání výslechu uvědoměni. Okresní soud si však byl existující situace vědom, a poté, kdy podle § 425 tr. ř. požádal justiční orgány Ruské federace o opětovný výslech svědkyně G. A. K. a zabezpečil i změnu již stanoveného termínu konání výslechu v M. tak, aby obžalovaná a její obhájce měli možnost se tohoto výslechu účastnit, tímto způsobem zajistil opatření důkazního prostředku, který lze procesně použít, tedy výpověď svědkyně G. A. K. ze dne 11. 10. 2012. Svědkyně v ní jednoznačně potvrdila, že obžalovaná M. A. na Akademické právní univerzitě v M. nikdy nestudovala, předmětný diplom jí nebyl vydán, diplom, který svědkyně při svém výslechu viděla, neodpovídá ani vzhledově diplomům používaným na jejich

institutu, vykazuje i odlišná razítka, a neodpovídá ani přehled předmětů uvedených na příloze diplomu.

Ze spisu Okresního soudu ve Frýdku-Místku vyplývá, že obžalovaná byla v přípravném řízení trestním (ve věci původně vedené jen pro trestný čin neoprávněného podnikání) vyzvána k doložení svého diplomu v termínu do 12. 2. 2009, tehdy sdělila, že diplom předložit nemůže, jelikož jej ztratila. Ze spisu Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy vyplývá, že obžalovaná teprve dne 25. 5. 2009 požádala Masarykovu univerzitu o uznání zahraničního vysokoškolského vzdělání. Ke své žádosti adresované Masarykově univerzitě v B., jakož i k podanému odvolání, směřujícímu k Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy v P., obžalovaná přiložila úředně ověřenou kopii diplomu, evidovanou pod číslem DIS 0042810, podle něhož jí byla rozhodnutím Státní atestační komise Akademické právní univerzity v M. ze dne 24. 6. 1999 přiznána kvalifikace právník v oboru *právní věda*, což diplom vydaný dne 30. 6. 1999 stvrzoval a byl legalizován osobou jménem V. N. D., stvrzující dne 14. 7. 1999 jménem Úřadu konzulární služby Ministerstva zahraničních věcí Ruské federace, že ukončila studium a byla jí udělena kvalifikace právník na Akademické právnické univerzitě se sídlem v M.

Z výpovědi pracovnice notářské kanceláře JUDr. M. F., svědkyně I. S., a z ověřovací doložky nacházející se na fotokopii diplomu, který obžalovaná ve správním řízení předložila, vyplývá, že dne 20. 5. 2009 obžalovaná nechala notářsky pořídit kopie diplomu včetně všech jeho příloh v ruském jazyce a nechala je ověřit jakožto kopie shodné s originálem. Svědek Mgr. P. K. potvrdil, že mu obžalovaná předala k vyhotovení překladu ověřenou kopii vysokoškolského diplomu, zadavatelem byla podle jeho tlumočnického deníku firma J.F.T. dne 20. 5. 2009, zakázku zapsanou v deníku znalce a tlumočníka pod položkou 97/09 provedl dne 21. 5. 2009 a dne 22. 5. 2009 předal překlad z ruského do českého jazyka obžalované, přičemž prováděl překlad ověřené kopie vysokoškolského diplomu včetně příloh. Krajský soud podotýká, že již tímto jednáním obžalovaná formálně naplnila znaky přečinu padělání a pozměňování veřejné listiny podle § 176 odst. 1, alinea druhá, trestního zákona, neboť padělanou veřejnou listinu užila jako pravou.

K obhajobě obžalované, že se okresní soud nevypořádal s požadavkem na připojení apostilační doložky v souladu s Haagskou úmluvou a Úmluvou o zrušení požadavku na ověřování cizích veřejných listin, krajský soud uvádí, že okresní soud správně poukázal na existenci dosud platné dvoustranné smlouvy mezi Československou socialistickou republikou a SSSR, zveřejněnou ve Sbírce zákonů pod č. 95/1983 Sb., účinnou od 4.6.1983, o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních, která je závazná pro Českou republiku i Ruskou federaci, podle jejíhož čl. 11 odst. 1 platí, že *listiny, které byly vyhotoveny na území jedné smluvní strany nebo ověřeny justičním*

nebo jiným orgánem nebo zvláště k tomu zmocněnou osobou a v předepsané formě a byly opatřeny otiskem úředního razítka, se na území druhé smluvní strany používají bez dalšího ověření, přičemž podle čl. 11 odst. 2 listiny, které jsou na území jedné smluvní strany považovány za veřejné, mají důkazní moc veřejných listin také na území druhé smluvní strany. Česká republika i Ruská federace jsou sice smluvními stranami Haagské úmluvy o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin ze dne 5. 10. 1961, nicméně osvobození od vyššího ověření (superlegalizace) veřejných listin podle § 62 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, které se uplatní přednostně, je specifikováno v dvoustranné smlouvě, a tou je výše uvedená smlouva publikovaná pod č. 95/1983 Sb. Ani obsah Úmluvy o zrušení požadavku na ověřování cizích veřejných listin, publikované pod č. 45/1999 Sb., na niž podané odvolání poukazuje, obžalovanou podle názoru krajského soudu nevyvinuje, Úmluva sice zrušila požadavek diplomatického nebo konzulárního ověřování cizích veřejných listin, jimiž se podle čl. 1 považují mimo jiné listiny vydané správními úřady, to však nesouvisí s podstatou jednání, které je obžalované jako protiprávní vytýkáno.

Naopak je podstatné, že Akademická právnická univerzita byla podle ruského práva oprávněna vydat vysokoškolský diplom osvědčující absolvování studia na Akademické právnické univerzitě v M. v Ruské federaci, na němž byla vyznačena legalizace osobou označenou V. N. D., pracovník Úřadu konzulární služby Ministerstva zahraničních věcí Ruské federace, který ve smyslu shora citovaného čl. 11 odst. 1 bilaterální smlouvy mezi Českou republikou a Ruskou federací měl být jakožto konzulární úředník onou zvláště zmocněnou osobou, která listinu ověřila. Vysokoškolský diplom, údajně vydaný Akademickou právnickou univerzitou v M., údajně legalizovaný pracovníkem Úřadu konzulární služby Ministerstva zahraničních věcí Ruské federace, opatřený otiskem úředního razítka, je veřejnou listinou jak na území Ruské federace, tak ve smyslu čl. 11 odst. 2 též bilaterální smlouvy také na území České republiky. Samu skutečnost, že vysokoškolský diplom je veřejnou listinou, podle názoru krajského soudu není třeba dokazovat, s odkazem na zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, z něhož mimo jiné vyplývá, že kromě vysoké školy nemá nikdo právo přiznávat akademický titul a že vysokoškolský diplom je dokladem o absolvování studijního programu v příslušném studijním oboru, přičemž vysokoškolský diplom a dodatek k diplomu, který se také řadí mezi doklady o studiu, se považují za veřejné listiny a dokládají absolvování studijního programu v příslušném studijním oboru. Zákon o vysokých školách dále stanoví, že v řízení ve věcech jím upravených se postupuje podle obecných předpisů o správním řízení, tedy podle správního řádu, od něhož se odvíjí také postup při vydávání vysokoškolského diplomu. Vysokoškolský diplom je přitom dokladem, který nahrazuje písemně vyhotovené správní rozhodnutí o ukončení studia a získání konkrétního akademického titulu.

S argumentací obžalované, že padělek originálu vysokoškolského diplomu nikdy nepoužila a že ověřená kopie padělku není veřejnou listinou, stejně jako legalizace kopie diplomu nečiní z této kopie veřejnou listinu osvědčující dosažené vzdělání, z čehož obžalovaná dovozuje nedostatek formálního znaku trestného činu padělání a pozměňování veřejné listiny, se krajský soud nezotožnil.

Z pohledu naplnění formálních znaků skutkové podstaty vytýkaného trestného činu je předně zapotřebí zdůraznit, že obžalovaná byla ve věci provedenými důkazy jednoznačně usvědčena z toho, že vysokoškolské studium na Akademické právnické univerzitě v M. neabsolvovala a nikdy jí nebyl vysokoškolský diplom vydán, přesto disponovala diplomem, jenž byl jednoznačně padělán (pouze nebylo zjištěno, jakým způsobem si jej obžalovaná opatřila). Bylo prokázáno, že obžalovaná padělanou veřejnou listinu užila jako pravou, neboť padělaný diplom včetně příloh dne 20. 5. 2009 předložila v notářské kanceláři JUDr. M. F. ve F.-M. a nechala si tuto kopii notářsky ověřit, ověřenou kopii poté předala tlumočnickovi Mgr. P. K., který vyhotovil překlad z ruského jazyka do českého jazyka, a takto ověřenou kopii padělaného diplomu včetně překladu do českého jazyka zaslala jak na Právnickou fakultu Masarykovy univerzity v B., tak jí argumentovala v odvolacím řízení před Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v P., kde se v důsledku toho domohla uznání vysokoškolského vzdělání absolvovaného na zahraniční vysoké škole v České republice, a tutéž ověřenou kopii nakonec jako doklad o svém vzdělání předložila i při jednání u Okresního soudu ve Frýdku-Místku v původně samostatně vedeném trestním řízení pro trestný čin neoprávněného podnikání podle § 118 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákona, to vše za situace, kdy věděla, že se jedná o padělaný vysokoškolský diplom. Podle názoru krajského soudu obžalovaná bezpečně věděla, že k ověření pravosti listiny překládá v notářské kanceláři padělaný doklad (neboť nikdy na Akademické právní univerzitě v M. nestudovala a nedosáhla tam vzdělání, které by jí diplom stvrzoval).

Krajský soud má za to, že za situace, kdy konkrétní padělek má zastoupit určitou listinu, která je veřejnou listinou a která má relevantně deklarovat určité skutečnosti v ní uvedené, pak ověřená kopie takového padělku, použitá s vědomím, že se jedná o padělek, místo originálu za účelem dosažení účelu, ke kterému by jinak sloužil originál listiny, naplňuje znaky přečinu padělání a pozměňování veřejné listiny ve smyslu § 176 odst. 1, alinea druhá, tr. zák., resp. § 348 tr. zákoníku (podle doby spáchání trestné činnosti). V této souvislosti netřeba zdůrazňovat, že notářské kanceláři jsou předkládány listiny za účelem opatření si ověřených kopií, které mají stvrzovat tytéž údaje jako originál, od kterého se ověření odvíjí. Pracovnice notářství I. S. nezkoumala pravost jí předkládaných listin, ale pouze shodu originálu a kopie, tato svědkyně předpokládala, že viděla originál listiny, a pochopitelně stvrzovala pouze skutečnost, že jí předložena

listiny a kopie, které pořídila a notářsky ověřila, jsou totožné. Obžalovaná pak notářským ověřením kopie listiny, kterou vědomě, v rozporu se skutečností, vydávala za originál, získala legalizovanou listinu, která měla účinky originálu a která oficiálně deklarovala skutečnosti, odvíjející se od padělané veřejné listiny, a tuto notářsky ověřenou kopii vysokoškolského diplomu poté rovněž opakovaně užíla jako pravou a již předtím v notářské kanceláři užíla padělanou veřejnou listinu jako pravou.

Krajský soud neakceptoval obhajobu obžalované ani v té části, kdy tvrdí, že účelem jejího jednání nebylo dosáhnout legalizace kopie diplomu za účelem osvědčení dosaženého vzdělání, nýbrž záměr podpořit svou obhajobu v souběžné věci, v níž okresní soud vynesl zprošťující rozsudek. Nejen že je tato verze obhajoby v rozporu s tvrzením obžalované, že vysokou školu v M. vystudovala a diplom obdržela, takže se zdá být velmi účelová, ale současně, i kdyby tomu tak bylo, nelze takový způsob obhajoby akceptovat. Je sice pravdou, že každý obžalovaný má právo hájit se způsobem, jaký sám uzná za vhodné, nicméně hranice, kam až může dojít obhajoba obžalovaného, je předem limitována, neboť obžalovaný se nemůže beztrestně obhajovat jednáním, jehož se dopustil a které vykazuje znaky jiného trestného činu.

Ze všech těchto důvodů nebyly odvolací námitky obžalované ohledně skutku, jímž byla napadeným rozsudkem uznána vinnou, shledány důvodnými.

Společenská nebezpečnost jednání obžalované je podle názoru odvolacího soudu natolik vysoká, že nebyl dostačující postih podle jiného než trestního práva, neboť obžalovaná nejprve padělaný diplom včetně příloh, a poté notářsky ověřenou kopii padělaného diplomu včetně příloh, doplněnou o oficiální překlad z ruského jazyka do českého jazyka, zaslala na právnickou fakultu, aby tak doložila svou žádost o uznání zahraničního vysokoškolského vzdělání, poté jí argumentovala i v odvolacím správním řízení a předložila ji i v trestním řízení, a také je zřejmé, že titul Mgr. zjevně používá i v běžném občanském životě, jak je kromě výpovědi svědků v souvislosti s trestnou činností spočívající v neoprávněném podnikání patrné např. i z doloženého dokladu o její pracovní neschopnosti ze dne 24. 3. 2014. Jednání obžalované tedy formálně naplňuje znaky trestného činu padělaní a pozměňování veřejné listiny podle § 176 odst. 1, alinea druhá, trestního zákona č. 140/1961 Sb. a jeho stupeň společenské nebezpečnosti je vyšší než nepatrný. Trestný čin byl spáchán za účinnosti trestního zákona v tehdy platném znění a trestní zákoník, tedy zákon č. 40/2009 Sb., účinný od 1. 1. 2010, pro obžalovanou není příznivější.

Následně byl přezkoumán výrok o trestu. Obžalované mohl být podle § 176 odst. 1 tr. zák. uložen trest odnětí svobody až na 2 léta nebo trest peněžitý. Okresní soud uložil obžalované trest odnětí svobody ve výměře 4 měsíce, podmíněně odložený na zkušební dobu v trvání 14 měsíců, a podle § 53 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zák. jí dále uložil peněžitý trest ve výměře 80 000 Kč, přičemž pro

případ, že by peněžitý trest nebyl ve stanovené lhůtě vykonán, stanovil náhradní trest odnětí svobody ve výměře tří měsíců. Krajský soud dospěl k závěru, že uložení peněžitého trestu nelze odůvodnit pouze tím, jako to učinil okresní soud, že *trestní zákon v ustanovení § 176 odst. 1 uložení takového druhu trestu výslovně umožňuje a že obžalovaná zjevně chtěla padělané veřejné listiny použít za účelem vylepšení svých příjmů*, neboť tato úvaha okresního soudu není ničím podložena a zjištěná motivace ve vztahu k trestné činnosti, za kterou je obžalované trest ukládán, podle názoru krajského soudu nebyla prokázána. Okresní soud navíc neobjasnil osobní a majetkové poměry obžalované, aby bylo postaveno na jisto, že jsou splněny podmínky pro uložení peněžitého trestu podle § 54 odst. 1 tr. zák. S ohledem na další poznatky zjištěné o osobě obžalované dospěl krajský soud k závěru, že dostačujícím postihem bude v tomto případě uložení trestu odnětí svobody, bez uložení dalšího druhu trestu. Z popisu rejstříku trestů totiž vyplývá, že obžalovaná má v opise rejstříku trestů pouze záznam z roku 2003, k němuž z důvodu osvědčení nelze přihlížet, a jiné negativní poznatky o její osobě nebyly zjištěny. Z těchto důvodů je přiměřeným trest odnětí svobody v dolní čtvrtině zákonné trestní sazby, tedy ve výměře čtyř měsíců, odložený na kratší zkušební dobu v trvání 14 měsíců

Z těchto důvodů bylo z podnětu odvolání obžalované M. A. rozhodnuto výrokem pod bodem I. tak, že podle § 258 odst. 1 písm. e), odst. 2 tr.ř. se v odsuzující části napadeného rozsudku zrušuje výrok o uložení peněžitém trestu. Jinak zůstal napadený rozsudek v odsuzující části nezměněn.

Právní moc a vykonatelnost rozhodnutí o uložení pokuty podle § 273 odst. 1 občanského soudního řádu^{*)} v řízení o výkonu rozhodnutí o výchově nezletilých dětí nejsou nezbytnými předpoklady pro vyvození trestní odpovědnosti přečinem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 4 tr. zákoníku.

Skutkovou a právní opodstatněnost rozhodnutí o uložení pokuty podle § 273 odst. 1 občanského soudního řádu^{1*)} posoudí orgán činný v trestním řízení samostatně jako předběžnou otázku podle § 9 odst. 1 tr. ř.

(Usnesení Nejvyššího soudu
ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. 3 Tdo 638/2014)
ECLI:CZ:NS:2014:3.TDO.638.2014.1

Nejvyšší soud k dovolání nejvyššího státního zástupce podanému v neprospekch obviněné Bc. J. Š. zrušil usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 12. 2. 2014, sp. zn. 8 To 546/2013, i rozsudek Okresního soudu Plzeň-město ze dne 1. 11. 2013, sp. zn. 4 T 130/2013, a přikázal Okresnímu soudu Plzeň-město, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu Plzeň-město ze dne 1. 11. 2013, sp. zn. 4 T 130/2013, byla obviněná Bc. J. Š. podle § 226 písm. b) tr. ř. zproštěna návrhu na potrestání Okresního státního zastupitelství Plzeň-město, sp. zn. 1 ZK 499/2013, pro skutek spočívající v tom, že

„v P. ani jinde nejméně od 6. 9. 2012 od 16:00 do 18:00 hodin, od 11. 9. 2012 od 16:00 hod. do 12. 9. 2012 do 07:00 hod., dne 13. 9. 2012 od 16:00 hod. do 18:00 hod., od pátku 14. 9. 2012 od 16:00 hod. do neděle 16. 9. 2012 do 18:00 hod., od 18. 9. 2012 od 16:00 hod. do 19. 9. 2012 do 07:00 hod, dne 20. 9. 2012 od 16:00 hod. do 18:00 hod., od 25. 9. 2012 od 16:00 hod. do 26. 9. 2012 do 07:00 hod., dne 27. 9. 2012 od 16:00 hod. do 18:00 hod., od pátku 28. 9. 2012 od 16:00 hod. do neděle 30. 9. 2012 do 18:00 hod., od 2. 10. 2012 od 16:00 hod. do 3. 10. 2012 do 07:00 hod., dne 4. 10. 2012 od 16:00 hod. do 18:00 hod., úmyslně mařila styk MUDr. J. F. s jejich společnou dcerou L. S. F. upravený rozsudkem Okresního soudu Plzeň-město, č.j. 99 P 22/2010-515, ze dne 21. 4. 2011 a usnesením Okresního soudu Plzeň-město, č.j. 99 P 22/2010-762, ze dne 6. 8. 2012 tak, že v některých dnech ve výše uvedených termínech dceru ke styku s otcem nepřipravila a nepředala jí, v některých dnech zkrátila dobu vyměřenou

1

Poznámka redakce: Nyní srov. § 502 zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

pro styk s otcem, otec v uvedeném období nikdy neměl dceru přes noc, ačkoli jí měl mít, veškerý styk otce s dcerou probíhal za přítomnosti Bc. J. Š., která na tom trvala, a tohoto jednání se dopustila přesto, že jednak dne 22. 8. 2012 převzala výzvu Okresního soudu Plzeň-město ze dne 10. 8. 2012 k plnění pravomocného rozhodnutí č.j. 99 P 22/2010 ve smyslu § 272 odst. 2 o. s. ř., aby dobrovolně plnila povinnosti, které jí byly uloženy ohledně úpravy styku otce s dcerou včetně poučení o následcích, zůstane-li výzva bezvýsledná, jednak jí byla usnesením Okresního soudu Plzeň-město, č.j. 99 P 22/2010-823, ze dne 23. 8. 2012 uložena za nerealizaci styku otce s nezletilou pokuta ve výši 5000 Kč a usnesením téhož soudu, č.j. 99 P 22/2010-880, ze dne 2. 10. 2012 ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Plzni, č.j. 11 Co 756/2012-972, ze dne 5. 4. 2013 uložena pokuta 10 000 Kč“;

čímž měla spáchat přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 4 tr. zákoníku.

O odvolání státního zástupce proti předmětnému rozsudku podaném v neprospěch obviněné rozhodl ve druhém stupni Krajský soud v Plzni usnesením ze dne 12. 2. 2014, sp. zn. 8 To 546/2013, jímž je podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítl. Rozsudek soudu prvního stupně tak nabyl právní moci dne 14. 1. 2014.

Shora citované usnesení odvolacího soudu napadl nejvyšší státní zástupce dovoláním podaným v neprospěch obviněné Bc. J. Š., v němž uplatnil dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. s odkazem na § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. V dovolání nejprve zrekapituloval, že oba soudy v předchozím řízení dospěly k názoru, že rozhodnutí o uložení pořádkové pokuty musí být pro naplnění citovaného znaku skutkové podstaty předmětného přečinu v právní moci a do té doby nelze na jednání pachatele pohlížet jako na jednání trestné. Takový výklad je podle odvolacího soudu logický a v souladu se „selským rozumem“, přičemž tento soud zdůraznil, že v případě pozdější změny rozhodnutí o pokutě by v mezidobí mohlo dojít k nespravedlivému odsouzení pachatele. S takovým právním závěrem se nejvyšší státní zástupce neztotožnil, jelikož podle jeho názoru je z normativního vyjádření znaků předmětné skutkové podstaty zřejmé, že trestní odpovědnost pachatele je vázána na použití „opatření“, z čehož vyplývá, že se v konkrétním případě nemusí nutně jednat o formální rozhodnutí. Za opatření lze považovat např. i výzvu soudu, případně pohovor s rodiči, a proto se jedná o pojem širší než pouze pojem rozhodnutí. Z citovaného ustanovení podle nejvyššího státního zástupce nevyplývá, že by opatření ve formě usnesení muselo být pravomocné a vykonatelné. Podstatou jednání pachatele totiž není maření „výkonu“ takového opatření, ale právě maření původního rozhodnutí, jež konkrétně upravuje frekvenci a formu styku rodičů s nezletilým dítětem. Námitka, že rozhodnutí o nařízení výkonu rozhodnutí musí být pravomocné a vykonatelné, ztrácí podle nejvyššího státního zástupce opodstatnění i z toho důvodu, že v konkrétním případě není vůbec nutné, aby skutečně došlo k naří-

zení výkonu rozhodnutí uložením pokuty, nýbrž by postačoval nejprve pohovor s rodiči a následná výzva. Taková opatření nenabývají právní moci a není proti nim k dispozici žádný opravný prostředek. Soud rozhodující v trestním řízení navíc ani nemůže být vázán takovým usnesením o nařízení výkonu rozhodnutí, neboť při posouzení jeho následků jde o otázku posouzení viny, což činí podle § 9 trestního řádu trestní soud sám. Nejvyšší státní zástupce dále argumentoval, že v odůvodnění usnesení o uložení pokuty byla obviněná i nadále vyzývána k dobrovolnému plnění svých povinností, a proto se jedná o opatření směřující k plnění povinnosti vyplývající z předchozího vykonatelného rozhodnutí. Bez nabytí právní moci usnesení nemůže podle nejvyššího státního zástupce dojít k nespravedlivému odsouzení pro případ, že by bylo usnesení později zrušeno, jelikož objektem daného přečinu je zájem na respektování „meritorních“ rozhodnutí upravujících výchovu nezletilých dětí, nikoliv zájem na respektování zmíněných opatření. Proto ani pozdější zrušení vykonávacího usnesení nemá bez dalšího vliv na existenci vlastní povinnosti rodiče plnit povinnosti vyplývající pro něj z rozhodnutí ve věci samé. Zrušení usnesení o uložení pokuty může vést pouze k úvahám o případné absenci společenské škodlivosti jednání pachatele. Právní moc a vykonatelnost usnesení o uložení pokuty má pouze ten význam, že pokutu lze vymáhat jakožto příjem státu ve smyslu § 273 odst. 1, věta poslední, občanského soudního řádu. Pro podporu své argumentace odkázal nejvyšší státní zástupce na judikát R 4/1973, z něhož nevyplývá, že by rozhodnutí o uložení pokuty muselo pro dovození trestní odpovědnosti nabýt právní moci. Trvání na právní moci a vykonatelnosti usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí o výchově nezletilých dětí ve vazbě na trestní odpovědnost pachatele by v praxi nutně znamenalo faktickou rezignaci na plnění povinností vyplývajících z rozhodnutí soudu ve věcech výchovy nezletilých dětí, a to i s přihlédnutím k obecně pomalejšímu průběhu občanského soudního řízení. Ve vztahu k obhajobě obviněné, že nebylo naplněno její zavinění, jelikož jí rozhodnutí o uložení pokuty nebylo doručeno, poukázal nejvyšší státní zástupce na to, že obviněná byla v opatrovnickém řízení zastoupena právním zástupcem, a v takovém případě se rozhodnutí doručuje pouze tomuto zástupci v souladu se zněním § 50b odst. 1 občanského soudního řádu. K tomu odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 498/2013, sp. zn. 3 Tdo 259/2012, sp.zn. 4 Tdo 136/2013 a sp. zn. 8 Tdo 325/2012.

Z těchto důvodů nejvyšší státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud v neveřejném zasedání podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř.za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 12. 2. 2014, č.j. 8 To 546/2013-134, dále zrušil i jemu předcházející rozsudek Okresního soudu Plzeň-město ze dne 1. 11. 2013, č.j. 4 T 130/2013-113, a dále zrušil i všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a dále aby postupoval podle

§ 265I odst. 1 tr. ř. a přikázal věc Okresnímu soudu Plzeň-město, aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Opis dovolání nejvyššího státního zástupce byl samosoudcem soudu prvního stupně zaslán k vyjádření obviněné. Obviněná ve vyjádření uvedla, že u Okresního soudu Plzeň-město v řízení sp. zn. 99 P 22/2010 probíhalo a v současné době v odvolacím řízení před krajským soudem i probíhá řízení o změně výchovného prostředí nezletilého dítěte, souběžně v tomto řízení byl projednáván návrh obviněné jako matky dítěte na novou úpravu styků otce s dítětem. Tento návrh obviněná skutečně podávala, později jej však vzala zpět. Důvodem pro podání návrhu bylo její podezření, že otec dítěte MUDr. F. se vůči dceři choval způsobem, který by mohl vést k jeho trestnímu stíhání pro pohlavní zneužívání dítěte. Okresní soud vzhledem k závažnosti podezření vydal rozhodnutí, kterým nebylo povoleno otci stýkat se s dítětem bez přítomnosti další osoby, později toto rozhodnutí zrušil a styk se měl uskutečňovat podle původního rozhodnutí o úpravě styku. Protože obviněná nesouhlasila s rozhodnutím soudu, trvala zpočátku na své osobní účasti při styku otce s dítětem, později se vyvinula tato situace tak, že ani otec dítěte nevyžadoval uskutečňování styků bez přítomnosti obviněné. V rozsudku Okresního soudu Plzeň-město ze dne 5. 12. 2013, č.j. 99 P 22/2010-1163, je doslova uvedeno, že „matce otec výslovně neříká, že si její přítomnost u styku nepřeje, ale s její přítomností nesouhlasí“. Naproti tomu otec dítěte v postavení svědka v hlavním líčení ze dne 1. 11. 2013 uvedl, že při každé návštěvě, která byla ze strany obviněné narušena, toto okomentoval, že si nepřeje, aby byla přítomna jeho kontaktu s dcerou. Existuje tak pochybnost, zda otec dítěte skutečně vyžadoval, aby se styky uskutečňovaly bez přítomnosti obviněné. Obviněná dále uvedla, že z protokolu o jednání ze dne 9. 10. 2012, č.j. 99 P 22/2010-889, lze zjistit, že se o uložení pokuty dozvěděla až tohoto dne. V otázce právní moci rozhodnutí o uložení pokuty pro posouzení jednání jako přečinu obviněná souhlasí se závěry obou soudů a zdůraznila k tomu, že odvolací soud nepřezkoumává rozhodnutí o uložení pokuty pouze z hlediska její výše, ale i z hlediska její opodstatněnosti, tedy zda vůbec byly splněny podmínky pro uložení pokuty. K tomu, že nebyla naplněna subjektivní stránka přečinu, obviněná opětovně odkázala na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2006, sp. zn. 11 Tdo 1582/2013, ve kterém byla řešena otázka, kdy advokát seznámil svého klienta s rozhodnutím o uložení pokuty. Naproti tomu žádné z rozhodnutí citovaných dovolatelem – sp. zn. 7 Tdo 498/2013, 3 Tdo 259/2012, 4 Tdo 136/2013 a 8 Tdo 325/2012 – nelze v daném případě použít, neboť ve všech těchto případech se pachatel o rozhodnutích skutečně dozvěděl, ať již byl přítomen při vyhlášení, bylo mu doručeno do vlastních rukou, případně se o něm dozvěděl v odvolacím řízení. Obviněná sama se o uložení pokuty dozvěděla až 9. 12. 2012, což je po době vymezené ve skutkové větě. Obviněná poukázala rovněž na to, že okresní soud při doručování usnesení o uložení pokuty pochybil, jelikož

doručoval advokátovi obviněné, který již pro vykonávací řízení neměl plnou moc. To je umocněno také tím, že okresní soud doručoval výzvu ve smyslu § 272 odst. 2 občanského soudního řádu přímo obviněné a poté z neznámého důvodu rozhodnutí o uložení pokuty jen jejímu právnímu zástupci. Závěrem obviněná uvedla, že vůči ní bylo postupováno v rozporu s úpravou hlavy desáté, oddílu sedmého trestního řádu, jelikož v rámci řízení nebyly zjištěny ani základní skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly zahájení trestního stíhání, když v záznamu o sdělení podezření i v návrhu na potrestání byly použity vágní pojmy jako „v některých dnech“. Toto pochybení přitom již nelze napravit, jelikož nelze očekávat, že pokud si MUDr. F. přesná data zkrácení styku s dítětem nepamatoval již při podání vysvětlení ze dne 5. 11. 2012, že by si je pamatoval nyní.

Obviněná proto navrhla, aby Nejvyšší soud dovolání nejvyššího státního zástupce podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl, neboť je zjevně neopodstatněné.

Nejvyšší státní zástupce je podle § 265d odst. 1 písm. a) tr. ř. osobou oprávněnou k podání dovolání pro nesprávnost kteréhokoli výroku rozhodnutí soudu, a to ve prospěch i v neprospěch obviněného. Dovolání bylo podáno v zákonné dvouměsíční dovolací lhůtě (§ 265e odst. 1 tr. ř.) a současně splňuje formální a obsahové náležitosti předpokládané v § 265f odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud jako soud dovolací zkoumal, zda v předmětné věci jsou splněny podmínky přípustnosti dovolání podle § 265a tr. ř. Shledal, že dovolání je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., neboť napadá pravomocné rozhodnutí soudu druhého stupně, jímž byl zamítnut řádný opravný prostředek (odvolání) proti rozsudku uvedenému v § 265a odst. 2 písm. b) tr. ř., kterým byla obviněná zproštěna návrhu na potrestání.

Poněvadž dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v § 265b tr. ř., bylo dále zapotřebí posoudit, zda konkrétní důvody, o které nejvyšší státní zástupce dovolání opírá, lze podřadit pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. s odkazem na § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., na který je v dovolání odkazováno. Toto zjištění má zásadní význam z hlediska splnění podmínek pro provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem (srov. § 265i odst. 1, 3 tr. ř.).

Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán v případech, kdy rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Uvedenou formulací zákon vyjadřuje, že dovolání je určeno k nápravě právních vad rozhodnutí ve věci samé, pokud tyto vady spočívají v právním posouzení skutku nebo jiných skutečností podle norem hmotného práva, nikoliv z hlediska procesních předpisů. Konkrétní dovolací argumentace nejvyššího státního zástupce, jak byla výše rekapitulována, umožňuje učinit závěr, že naplnění uplatněného důvodu dovolání bylo odůvodněno relevantně.

Protože Nejvyšší soud neshledal žádný z důvodů pro odmítnutí dovolání, přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost výroku rozhodnutí, proti kterému bylo dovolání podáno, a to v rozsahu a z důvodů, jež byly v dovolání uvedeny, jakož i řízení napadenému rozhodnutí předcházející. K tomu uvádí následující.

Přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 4 tr. zákoníku se dopustí pachatel, který *poté, co proti němu byla bezvýsledně použita opatření v občanském soudním řízení směřující k výkonu rozhodnutí soudu nebo soudem schválené dohody o výchově nezletilých dětí, včetně úpravy styku s dítětem, maří výkon takového rozhodnutí nebo dohody nebo kdo se dopustí závažného jednání, aby zmařil výkon rozhodnutí jiného orgánu veřejné moci týkajícího se výchovy nezletilých dětí.*

Opatřeními v občanském soudním řízení směřujícími k výkonu rozhodnutí soudu nebo soudem schválené dohody o výchově nezletilých dětí, včetně úpravy styku s dítětem, je třeba rozumět mírnější způsoby donucení, jež bylo možno použít k dosažení výkonu takového rozhodnutí nebo soudem schválené dohody za právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 podle § 272 a § 273 občanského soudního řádu, přičemž v současné době jsou jednotlivá opatření upravena v § 500 a násl. zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

V projednávané věci je vzhledem k době použití konkrétních opatření vůči obviněné rozhodná úprava § 272 a § 273 občanského soudního řádu, ve znění zákona č. 295/2008 Sb., tj. ve znění účinném do 31. 8. 2012. Soud tak měl při výkonu rozhodnutí o výchově nezletilých dětí podle těchto ustanovení možnost vyzvat povinného k plnění soudního rozhodnutí nebo soudem schválené dohody společně s poučením o možnosti výkonu rozhodnutí ukládáním pokut nebo odnětím dítěte (§ 272 odst. 2 občanského soudního řádu), požádat příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí, aby vedl povinného k dobrovolnému plnění soudního rozhodnutí nebo soudem schválené dohody o výchově nezletilých dětí a o úpravě styku s nimi anebo rozhodnutí o navrácení dítěte, aniž by bylo třeba nařizovat výkon rozhodnutí (§ 272 odst. 3 občanského soudního řádu), uložit povinnému pokutu (§ 273 odst. 1 občanského soudního řádu), uložit povinnému na dobu nejvýše tří měsíců účast na mimosoudním smířčím nebo mediačním jednání nebo na rodinné nebo jiné vhodné terapii (§ 273 odst. 2 písm. a/ občanského soudního řádu), stanovit plán navykacího režimu (§ 273 odst. 2 písm. b/ občanského soudního řádu) a případně nařídít výkon rozhodnutí odnětím dítěte (§ 273 odst. 3 občanského soudního řádu).

Hlavním účelem řízení o výkonu rozhodnutí o výchově nezletilých dětí je ochrana práv nezletilých dětí, rychlost a efektivita použitých opatření. S ohledem na skutečnost, že každý výkon rozhodnutí představuje pro nezletilé dítě určité trauma, tehdy účinný zákon stanovil, že soud ještě před nařízením výkonu rozhodnutí vyzve toho, kdo neplní soudní rozhodnutí nebo soudem schválenou

dohodu o výchově nezletilých dětí a o úpravě styku s nimi anebo rozhodnutí o navrácení dítěte, aby plnil, a současně ho poučí o možnosti výkonu rozhodnutí ukládáním pokut nebo odnětím dítěte (§ 272 odst. 2 občanského soudního řádu). Výzva není obligatorním předstupněm nařízení výkonu rozhodnutí. Je-li z okolností případu zřejmé, že splnění vykonávaného rozhodnutí může být dosaženo pouze odnětím dítěte (§ 273 odst. 3 občanského soudního řádu), a je-li nepochybné, že výzva nemůže povinného vést k dobrovolnému plnění soudního rozhodnutí nebo soudem schválené dohody o výchově nezletilých dětí a o úpravě styku s nimi anebo rozhodnutí o navrácení dítěte, nebo že by tím bylo splnění soudního rozhodnutí nebo soudem schválené dohody o výchově nezletilých dětí nebo rozhodnutí o navrácení dítěte zmařeno nebo ztíženo, např. proto, že dítě bude umístěno na neznámém místě nebo odvezeno do ciziny, může být výkon rozhodnutí nařízen i bez předchozí výzvy. Zůstaly-li výzva (§ 272 odst. 2 občanského soudního řádu) nebo působení příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí na povinnou osobu (§ 272 odst. 3 občanského soudního řádu) bezvýsledné, soud nařídí usnesením výkon rozhodnutí některým ze způsobů uvedených v § 273 občanského soudního řádu. Přitom zásadně postupuje od mírnějších prostředků až k prostředkům, které zasahují do soukromých poměrů všech účastníků řízení radikálněji. Závěr o tom, který z uvedených způsobů soud při výkonu rozhodnutí zvolí, závisí na konkrétních okolnostech případu. Je-li zřejmé, že pomocí uložení pokuty nebude účelu výkonu rozhodnutí dosaženo, např. proto, že z dosavadního chování povinné osoby lze usuzovat na to, že by tento způsob výkonu byl neúčinný, přistoupí soud k odnětí dítěte. Nicméně, soud by měl vždy v zájmu dítěte zvážit i nařízení alternativní formy řešení rodinně-právních konfliktů a navykací režim (blíže viz Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I, II Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, str. 2269 a násl.).

Z uvedeného je patrné, že pojem opatření v daných souvislostech souhrnně označuje vícero způsobů donucení upravených v civilních procesních předpisech, majících podobu jak neformálních (faktických) úkonů, tak formálních soudních rozhodnutí. Při trestněprávních úvahách o tom, zda konkrétní úkon civilního soudu v rámci výkonu rozhodnutí o výchově nezletilých dětí lze podřadit pod pojem „*opatření v občanském soudním řízení směřující k výkonu rozhodnutí soudu nebo soudem schválené dohody o výchově nezletilých dětí, včetně úpravy styku s dítětem*“ ve smyslu skutkové podstaty přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázaní podle § 337 odst. 4 tr. zákoníku, je třeba respektovat právní úpravu jednotlivých opatření v civilních procesních předpisech, a to včetně požadované formy takového úkonu (opatření). To ovšem neznamená, že by v případě každého opatření majícího podobu soudního rozhodnutí (usnesení) bylo pro dovození trestní odpovědnosti nezbytné, aby takové rozhodnutí v době páčání činu již nabylo právní moci a bylo vykonatelné. Vždy totiž bude nezbyt-

né zkoumat skutečný obsah takového opatření a způsob, jakým na povinného při výkonu rozhodnutí působí.

Pokud jde o pokutu podle § 273 odst. 1 občanského soudního řádu, je ukládána formou usnesení (srov. § 167 a násl. občanského soudního řádu). Podle § 171 odst. 1 občanského soudního řádu počíná lhůta k plnění běžet od doručení usnesení, přičemž jejím uplynutím je usnesení vykonatelné. Podle § 171 odst. 3 občanského soudního řádu běží lhůta k plnění až od právní moci usnesení, je-li usnesení podle zákona nebo podle rozhodnutí soudu vykonatelné až po právní moci. Podle § 261a odst. 2 občanského soudního řádu (tzv. materiální vykonatelnost rozhodnutí) platí, že neobsahuje-li rozhodnutí soudu určení lhůty ke splnění povinnosti, má se za to, že povinnosti uložené rozhodnutím je třeba splnit do tří dnů a, jde-li o vyklizení bytu, do patnácti dnů od právní moci rozhodnutí. Usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí o výchově nezletilého dítěte uložením pokuty podle § 273 odst. 1 občanského soudního řádu je tedy zásadně vykonatelné uplynutím třídenní pariční lhůty, ledaže by v něm bylo soudem výslovně stanoveno, že se stává vykonatelným v jiné lhůtě před nebo dokonce až po nabytí právní moci.

Podstata pokuty spočívá v tom, že povinného nedonucuje k plnění povinnosti stanovené původním rozhodnutím o výchově nezletilých dětí přímo, nýbrž tak činí nepřímo, prostřednictvím ekonomického tlaku projevujícího se nepříznivě v majetkové sféře povinného. Tento ekonomický tlak přitom povinný zásadně pocítuje již od okamžiku doručení usnesení, odkdy počíná běžet lhůta k zaplacení pokuty, a to nezávisle na právní moci usnesení. Jako bezvýsledné lze proto označit použití opatření v podobě uložení pokuty již od okamžiku, kdy se takto vytvořený tlak na povinného míjí svým účinkem, jelikož povinný nadále nerespektuje původním rozhodnutím o výchově nezletilých dětí mu uloženou povinnost.

Odůvodněnost takovéto závěru ostatně zřetelně vystupuje v nyní projednávané věci, kdy podle skutkových okolností popsanych ve skutkové větě výroku zprošťujícího rozsudku byla obviněná poté, co nerespektovala úpravu styku MUDr. J. F. s jejich dcerou stanovenou rozsudkem Okresního soudu Plzeň-město ze dne 21. 4. 2011, č.j. 99 P 22/2010-515, a usnesením téhož soudu ze dne 6. 8. 2012, č.j. 99 P 22/2010-762, nejprve dne 22. 8. 2012 doručena výzva ve smyslu § 272 odst. 2 občanského soudního řádu, následně uložena první pokuta usnesením ze dne 23. 8. 2012, č.j. 99 P 22/2010-823, a poté rovněž druhá pokuta usnesením ze dne 2. 10. 2012, č.j. 99 P 22/2010-880. V usnesení o uložení první pokuty ze dne 23. 8. 2012 soud stanovil splatnost pokuty ve lhůtě 30 dnů od právní moci usnesení. Toto usnesení přitom nabylo právní moci až dne 5. 4. 2013, tedy po téměř devíti měsících od jeho vydání, a vykonatelnost nastala ještě o měsíc později. Již v obecné rovině lze odmítnout úvahu, podle níž by uložená pokuta měla začít na povinného působit teprve po právní moci usnesení

o jejím uložení (příp. od jeho vykonatelnosti), neboť by to bylo v rozporu s výše popsaným účelem úpravy výkonu rozhodnutí o výchově nezletilých dětí, kterým je mimo jiné též rychlost a efektivita. Nadto v daném případě civilní soud dospěl k závěru, že uložená pokuta se mívá svým účinkem (je tedy bezvýsledná), bez ohledu na okamžik nabytí právní moci či vykonatelnosti, když o uložení opakované pokuty rozhodl již dne 2. 10. 2012.

To ovšem neznamená, že by otázka právní moci usnesení o uložení pokuty podle § 273 odst. 1 občanského soudního řádu byla ve vztahu k předmětnému přečinu podle § 337 odst. 4 tr. zákoníku bez významu. Příslušný orgán činný v trestním řízení bude naopak povinen zkoumat, zda takové opatření bylo použito v souladu se zákonem, tedy zda usnesení o uložení pokuty spočívá na správných skutkových zjištěních a na správném právním posouzení (srov. § 219 občanského soudního řádu). Jelikož jde o posouzení viny, bude tuto předběžnou otázku posuzovat samostatně, aniž by přitom byl vázán případným rozhodnutím civilního soudu (§ 9 odst. 1 tr. ř.). Pokud bude v době posuzování této předběžné otázky předmětné usnesení o uložení pokuty již v právní moci, zejména po proběhnuvším odvolacím řízení (což je ostatně nyní projednáváný případ), patrně nebudou vznikat větší obtíže. Pokud v právní moci dosud nebude, budou na příslušný orgán činný v trestním řízení kladeny vyšší nároky, kdy své zhodnocení bude muset náležitě odůvodnit. Pochopitelně v této souvislosti nelze vyloučit ani situace, kdy obviněný bude pravomocně uznán vinným ze spáchání uvedeného přečinu, jelikož nalézací soud, případně i soud odvolací, dospějí k závěru, že dosud nepravomocné usnesení o uložení pokuty je věcně správné a jako takové naplňuje daný znak skutkové podstaty, ovšem civilní odvolací soud usnesení v odvolacím řízení posléze zruší. V takovém případě bude pochopitelně záležet na konkrétních okolnostech případu, zejména na kvalitě a přesvědčivosti odůvodnění rozhodnutí trestního soudu na jedné straně a na zrušovacích důvodech civilního soudu na straně druhé, zda skutečně došlo k pochybení soudů rozhodujících v trestním řízení a je výjimečně namístě jejich rozhodnutí předepsaným způsobem zrušit. V těchto souvislostech si lze představit, že zrušující rozhodnutí civilního odvolacího soudu konstatuje věcnou opodstatněnost uložení pokuty, nikoli správnost její výše, uloží tedy soudu nalézacímu blíže objasnit majetkové a finanční poměry povinného. Bylo by tedy v rozporu se smyslem a účelem trestněprávní úpravy se zřetelem na faktor času vyčkávání orgánů činných v trestním řízení na právní moc rozhodnutí o uložení pokuty v občanskoprávním řízení.

Z výše uvedených důvodů proto soudy rozhodující v předchozím řízení pochybily, pokud zprostily obviněnou obžaloby pouze na základě zjištění, že usnesení o uložení pokuty ve smyslu § 273 odst. 1 občanského soudního řádu, jakožto již druhé použité opatření v občanském soudním řízení směřující k výkonu rozhodnutí soudu nebo soudem schválené dohody o výchově nezletilých dětí, včetně úpravy styku s dítětem, nebylo v době obžalobou popsaného mařičiho

jednání dosud v právní moci. Nejvyšší soud proto shledal dovolání nejvyššího státního zástupce důvodným.

S ohledem na shora uvedené Nejvyšší soud rozhodl tak, že podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 12. 2. 2014, sp. zn. 8 To 546/2013, i rozsudek Okresního soudu Plzeň-město ze dne 1. 11. 2013, sp. zn. 4 T 130/2013, a podle § 265k odst. 2, věta druhá, tr. ř. současně zrušil i všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Následně podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Okresnímu soudu Plzeň-město, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Věc se tak vrací do stadia, kdy Okresní soud Plzeň-město bude muset věc znovu projednat a rozhodnout. V novém řízení o této věci bude povinen postupovat v intencích rozhodnutí Nejvyššího soudu (§ 265s odst. 1 tr. ř.).

Nejvyšší soud pouze pro úplnost dodává, že se nemohl vyjadřovat k dalším námitkám obsaženým v dovolání a ve vyjádření obviněné (zejména k okolnostem vztahujícím se k posuzování subjektivní stránky předmětného přečinu), neboť z obou napadených rozhodnutí je zřejmé, že nalézací soud zjišťoval skutkový stav věci pouze v rozsahu, který byl nezbytný pro jeho rozhodnutí, přičemž dosud vůbec nelze hovořit o existenci souvisejících skutkových závěrů. Nejvyšší soud se tak nemohl vyjadřovat k hypotetickým úvahám, zda by mohla či nemohla být naplněna subjektivní stránka uvedeného přečinu. To se týká i vědomosti obviněné o uložení pokuty (k tomu blíže např. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 11 Tdo 1582/2005). Bude úlohou soudu prvního stupně, aby ve věci provedl odpovídající dokazování, na jeho základě učinil rozhodná skutková zjištění, která posléze posoudí z toho hlediska, zda je lze podřadit pod skutkovou podstatu přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 4 tr. zákoníku. Nepochybně bude namístě, aby otázce zavinění (ostatně jako i ostatním znakům skutkové podstaty) věnoval patřičnou pozornost. Pokud by dospěl k závěru, že byly naplněny všechny znaky předmětného přečinu, měl by rovněž zvažovat to, zda posuzovaný skutek z hlediska spodní hranice trestnosti skutečně odpovídá běžně se vyskytujícím trestným činům dané skutkové podstaty, to i se zřetelem k ustanovení § 12 odst. 2 tr. zákoníku.

Vyloučení zmocněnce poškozeného podle § 50 odst. 2, věta za středníkem, tr. ř. z důvodu, že byl předvolán k podání svědecké výpovědi, se vztahuje jen k hlavnímu líčení nebo veřejnému zasedání, ve kterém má vypovídat. Může tedy poškozeného zastupovat v trestním řízení jak před tímto hlavním líčením nebo veřejným zasedáním, tak i po jeho skončení, pokud nedojde ze strany poškozeného k ukončení jeho zastupování zmocněncem, který vypovídal jako svědek.

Vztah zmocněnce k poškozenému nemůže sám o sobě vést k nepřipustnosti svědecké výpovědi zmocněnce jako důkazu v trestním řízení, byť je třeba její obsah s ohledem na uvedený vztah hodnotit obezřetně.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2014,
sp. zn. 5 Tdo 332/2014)
ECLI:CZ:NS:2014:5.TDO.332.2014.1

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného M. Č. proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 10. 2013, sp. zn. 4 To 54/2013, který rozhodl jako soud odvolací v trestní věci vedené u Krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočka v Táboře pod sp. zn. 9 T 6/2013.

Z o d ů v o d n ě n í :

Obviněný M. Č. byl rozsudkem Krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočka v Táboře ze dne 17. 6. 2013, sp. zn. 9 T 6/2013, uznán vinným zvláště závažným zločinem neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 3, alinea první, odst. 4 písm. b) tr. zákoníku ve spojení s ustanovením § 238 tr. zákoníku. Za tento trestný čin byl odsouzen podle § 234 odst. 4 tr. zákoníku a § 58 odst. 1 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody na tři (3) roky. Výkon trestu mu byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu pěti (5) let.

Trestný čin podle skutkových zjištění soudu prvního stupně popsanych ve skutkové větě rozsudku a podrobněji rozvedených v jeho odůvodnění obviněný M. Č. spáchal s cílem získat od své bývalé manželky S. Č. finanční prostředky ve výši 2 500 000 Kč jako vypořádání společného jmění manželů. Spáchal ho dvěma téměř shodnými útoky tak, že na přesně neurčeném místě, zřejmě ve svém bydlišti v P. n. L., vyhotovil ze dvou pravých potvrzení o předání 2000 Kč datovaných dnem 7. 5. a 7. 6. 2010, která vlastnoručně sepsal a na jeho žádost je podepsala jeho bývalá manželka S. Č., neboť jejich obsah odpovídal realitě a v tehdejší době si s ohledem na narušené osobní vztahy vydávali vzájemně

potvrzení o jakémkoli předání finanční hotovosti, v přesně nezjištěné době nejprve v květnu a posléze v červnu 2010 dvě falešné směnky vlastní bez protestu, podle jejichž textu se výstavce S. Č. zavazovala zaplatit na řad obviněného vždy 2 500 000 Kč, a to u první směnky s údajem splatnosti dnem 10. 1. 2011, a u v pořadí druhé směnky bez tohoto údaje. Přípisem ze dne 22. 10. 2010 poté obviněný vyzval S. Č. k zaplacení směnečné pohledávky ve výši 2 500 000 Kč údajně vzešlé z jednání o vypořádání společného jmění manželů nejpozději do dne 15. 11. 2010, a protože poškozená směnku ve lhůtě, kterou jí stanovil, neproplatila, podal u Krajského soudu v Českých Budějovicích, kde byla věc vedena pod sp. zn. 13 Cm 1788/2010, návrh na vydání směnečného a platebního rozkazu o zaplacení 2 500 000 Kč s příslušenstvím. Návrh byl jmenovaným soudem s ohledem na námitky, které vůči němu vznesla poškozená, zamítnut. Pro úplnost je namístě uvést, že v pořadí druhou směnku obviněný vyhotovil, protože až dodatečně zjistil, že tu první nemůže k zamýšlenému účelu použít s ohledem na datum jejího údajného vystavení (což bylo ono původní datum vystavení kvitance, kterou k výrobě falza použil), které předcházelo datu právní moci rozvodového rozsudku.

Vrchní soud v Praze, který rozhodoval o odvolání obviněného M. Č. proti shora citovanému rozsudku, usnesením ze dne 17. 10. 2013, sp. zn. 4 To 54/2013, po projednání ve veřejném zasedání odvolání podle § 256 tr. ř. zamítl.

Rozhodnutí odvolacího soudu napadl obviněný M. Č. prostřednictvím obhájce JUDr. J. O., Csc., dovoláním, které formálně podřadil pod dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. g), l) tr. ř. Jejich naplnění zásadně spatřoval v tom, že odvolací soud k jeho odvolání nezrušil napadený rozsudek soudu prvního stupně, ačkoli trestní řízení je zatíženo podstatnou nezhojitelnou vadou spočívající v tom, že advokátka JUDr. L. D., zmocněnkyně poškozené S. Č., neslučitelně s touto funkcí vypovídala jako svědkyně u hlavního líčení. Soud prvního stupně její svědeckou výpověď argumentoval ve svých závěrech o vině, přestože zmocněnkyně poškozené je z logiky věci zainteresovaná na výsledku trestního řízení a navíc jí v jeho rámci přísluší významná práva, např. klást dotazy, navrhnout důkazy, vyjadřovat se k provedeným důkazům, vznést závěrečný návrh na způsob rozhodnutí soudu, kterými může výsledek řízení ovlivnit.

Zbývající část dovolání věnoval obviněný M. Č. rekapitulaci svých odvolacích námitek, které směřovaly proti skutkovým zjištěním, aniž by ovšem současně uvedl, že tyto námitky nově uplatňuje jako dovolací. Zdůraznil, že směnky vypisoval postupně a na různých místech, proto se liší míra vtlačení psacího prostředku do znalci zkoumaných listin. V souvislosti s tím obviněný poukázal na závěr znaleckého posudku z odvětví technického zkoumání dokladů a písemností, který vyloučil jen to, že celý text směnky byl sepsán v jeden okamžik na stejné podložce, a v návaznosti na to zopakoval svou obhajobu z hlavního líčení, že reálně byl text směnky napsán v rozmezí několika vteřin nebo minut,

protože přitom přecházel z pokoje do pokoje. Současně obviněný zmínil další závěr znaleckého posudku o tom, že celý text směnky je napsán stejným psacím prostředkem, a namítl, že pokud by text směnky dopisoval s odstupem dnů nebo týdnů, jistě by byl zjištěn různý psací prostředek. Navíc částka na směnkách uvedená má reálný základ, neboť závazek poškozené vůči němu právě této částky dosahuje. Svědčí o tom písemné prohlášení poškozené, že na rekonstrukci domu poškozené bylo vynaloženo 4 000 000 Kč ze společných prostředků a společné finanční prostředky byly použity i na majetkové vypořádání mezi nimi a B. K. Podle něj je jeho vina zpochybněna i rozpory ve výpovědích poškozené, která jednou tvrdí, že mu směnku vytrhla a roztrhala, podruhé, že směnkou nedisponovala.

K hlavnímu uplatněnému důvodu dovolání, tedy k tvrzenému porušení práva na spravedlivý proces spočívajícímu v tom, že svědkyně JUDr. L. D. v trestním řízení současně působila jako zmocněnkyně poškozené, obviněný dále uvedl, že tuto procesní vadu nezhojil ani odvolací soud, přestože přisvědčil jeho námitce vůči procesní použitelnosti svědecké výpovědi JUDr. L. D. Napadený rozsudek soudu prvního stupně totiž nezrušil a odvolání zamítl s konstatováním, že zbývající důkazy viny obviněného spolehlivě prokazují a proces byl v zásadě veden podle pravidel. Neslučitelnost postavení svědka a zmocněnce poškozeného v jedné osobě měla podle odvolacího soudu dopad jen na procesní nepoužitelnost svědecké výpovědi JUDr. L. D. z hlavního líčení, nikoli na zákonnost trestního řízení jako takového. Dovolatel se s tímto vysvětlením neztotožnil a zopakoval, že není možné připustit, aby jedna strana procesu mající zájem na výroku o vině a disponující procesními právy ve věci vystupovala v pozici svědka a pakliže se to stalo, jde podle něj o neodstranitelnou procesní vadu.

Nejvyššímu soudu obviněný M. Č. navrhl, aby zrušil napadené usnesení Vrchního soudu v Praze a tomuto soudu uložil věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

Státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství se písemně vyjádřila k podanému dovolání a Nejvyššímu soudu navrhla dovolání odmítnout podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř., neboť obviněný uplatnil ryze skutkové námitky, které nejsou z pohledu jím uplatněných dovolacích důvodů podle § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř. relevantními. Konstatovala, že odvolací soud nepostupoval při projednání odvolání libovolně a jeho závěry korespondují se skutkovými zjištěními, ke kterým bylo možné dospět i při eliminaci obsahu svědecké výpovědi zmocněnkyně poškozené JUDr. L. D., kterou vyhodnotil jako důkaz neúčinný s ohledem na znění § 50 odst. 2, věta za středníkem, tr. ř.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) zjistil, že obviněný M. Č. je osobou oprávněnou k podání dovolání (§ 265d odst. 1 písm. b/ tr. ř.), dovolání bylo podáno v zákonné dvouměsíční dovolací lhůtě (§ 265e odst. 1 tr. ř.), prostřednictvím obhájce (§ 265d odst. 2, věta první, tr. ř.) a současně splňuje

formální a obsahové náležitosti předpokládané v § 265f odst. 1 tr. ř. Nejvyšší soud rovněž zkoumal, zda v předmětné věci jsou splněny podmínky přípustnosti dovolání podle § 265a tr. ř. Shledal, že dovolání je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., neboť napadá rozhodnutí soudu druhého stupně, kterým bylo pravomocně rozhodnuto ve věci samé, a směřuje proti rozhodnutí, jímž byl zamítnut řádný opravný prostředek (odvolání) obviněného proti rozsudku uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) tr. ř., kterým byl uznán vinným a byl mu uložen trest.

Nejvyšší soud dále zvažoval obsah uplatněných námitek z toho pohledu, zda je lze podřadit pod obviněným uplatněné dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř., případně pod jiné důvody dovolání podle § 265b odst. 1 tr. ř.

Pokud jde o dovolací důvod, obviněný M. Č. opírá své dovolání prostřednictvím dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. o ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., tedy že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Reálně však obviněný M. Č. nevytkl napadenému usnesení žádnou právní vadu a jeho dovolání je založeno výhradně na zpochybnění skutkových závěrů soudu prvního stupně a primárně pak na procesní námitce vůči souběhu postavení JUDr. L. D. jako svědkyně i zmocněnkyně v hlavním líčení, což podle dovolatele negativně ovlivnilo celé trestní stíhání. Tuto námitku ryze procesního charakteru navíc Vrchní soud v Praze v rámci odvolacího řízení akceptoval a důkaz, ke kterému se vztahuje, vyřadil (byť nedůvodně, jak bude později vysvětleno) z důkazů, na kterých je závěr o vině postaven.

Nejvyšší soud připomíná, že dovolání je mimořádným opravným prostředkem určeným k nápravě jen některých výslovně uvedených procesních a hmotně právních vad, ale nikoli k revizi skutkových zjištění učiněných soudy prvního a druhého stupně nebo k přezkoumávání správnosti a úplnosti jimi provedeného dokazování. Dosavadní praxe Nejvyššího soudu jako soudu dovolacího důsledně vychází ze zásady, že trestní řízení je dvojinstanční a dovolání nepředstavuje další skutkovou instanci, takže námitky vztahující se primárně ke skutkovým zjištěním nepředstavují žádný z dovolacích důvodů taxativně vypočtených v § 265b odst. 1 tr. ř. Na podkladě dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. ani z jiných důvodů podle § 265b odst. 1 písm. a) až l) tr. ř. nelze přezkoumávat a hodnotit správnost a úplnost skutkových zjištění, na nichž je napadené rozhodnutí založeno, ani prověřovat úplnost provedeného dokazování a správnost hodnocení důkazů ve smyslu § 2 odst. 5, 6 tr. ř. Výjimečně lze uvažovat o relevanci námitek proti skutkovým zjištěním i v dovolacím řízení, je-li dán extrémní rozpor mezi skutkovým stavem věci v soudy dovozené podobě a provedenými důkazy (k tomu např. nálezy Ústavního soudu ve věcech sp. zn. I. ÚS 4/04 nebo sp. zn. III. ÚS 3136/09). Takový zásadní rozpor lze shledat, jestliže některá důležitá skutková zjištění v rozhodnutí zcela chybí vzhledem k absenci

příslušných důkazů, nebo zjevně nemají žádnou vazbu na soudem deklarovaný obsah provedeného dokazování, či jsou dokonce opakem toho, co bylo skutečným obsahem dokazování.

Podobný závěr však v posuzované věci rozhodně není namístě. Soudy nižších stupňů v odůvodnění svých rozhodnutí (srovnej část II. odsuzujícího rozsudku a strany 5 až 7 usnesení odvolacího soudu) přesvědčivě vysvětlily, na základě jakých důkazů a jakým hodnotícím způsobem dospěly ke spolehlivému závěru o tom, že obviněný M. Č. zcela záměrně vyrobil ze dvou kvitancí potvrzujících, že zaplatil 2000 Kč k rukám poškozené v květnu a v červnu 2010, dvě falešné směnky vlastní znějící na 2 500 000 Kč údajně vystavené poškozenou na jeho řad, a to s cílem použít je ve svůj prospěch v souvislosti s vypořádáním společného jmění manželů. Soudy vyšly ze svědeckých výpovědí poškozené S. Č. a její dcery M., které věrohodně popsaly okolnosti, za kterých obviněný poškozené k jejímu překvapení poprvé předložil falešnou směnku, a současně potvrdily, že obviněný disponoval kvitancemi podepsanými poškozenou. Při hodnocení věrohodnosti výpovědi poškozené S. Č. i její dcery M. Č. se přitom zejména soud prvního stupně pečlivě vyrovnal s dílčími rozdíly v jejich výpovědích, na které obviněný poukázal (rozpory tkví v okolnostech, za nichž měly být přítomny předložení směnky ze strany obviněného poškozené). Nalézací soud tyto dílčí rozpory nepovažuje za rozhodující pro posouzení jejich výpovědí jako výpovědí nevěrohodných. Protože obě byly slyšeny jako svědkyně v hlavních líčeních konaných s odstupem tří týdnů, jsou tyto rozpory naopak důkazem věrohodnosti jejich výpovědí, protože vylučují, že by se obě svědkyně domluvily na tom, jak budou vypovídat a s ohledem na tři roky, jež uplynuly od těchto událostí, je jistá míra nepřesností pochopitelná. Tyto drobné rozpory spočívají v tom, že podle výpovědi poškozené S. Č. směnku obviněnému vytrhla a roztrhala, přičemž u hlavního líčení uvedla, že se směnkou nikterak nedisponovala a že obviněný si ji vzal a odnesl do pokoje. Její dcera M. Č. hovořila pouze o tom, že matka udeřila otce fackou do tváře, ale se směnkou dále nedisponovala, když ona sama bezprostředně poté místo konfliktu opustila. Tyto rozpory rozhodně nejsou tak zásadní, aby byly sto zpochybnit skutkové zjištění, že k manipulacím s kvitancí, vytvoření falešné směnky a tím i k naplnění znaků skutkové podstaty zvláště závažného zločinu ze strany obviněného M. Č. došlo (bližší srovnej str. 4 až 5 odůvodnění odsuzujícího rozsudku). Dalším důkazem nepřímo vyvracejícím verzi obviněného je podle soudů svědectví R. H., kterému se poškozená svěřila s tím, že obviněný jí hrozil falešnou směnkou, byla z toho zoufalá a plakala, a který vyjádřil přesvědčení, že poškozená jistě žádnou směnku nepodepsala, protože všechny kroky související s rozvodem a dělením majetku konzultovala s ním nebo s právníčkou. Do kontextu zmíněných důkazů zapadá i výpověď svědka JUDr. A. J., právního zástupce obviněného, který v podstatě objasnil důvod pro zfalšování druhé směnky. Svědek poukázal na „amatérské znalosti

obviněného z oblasti práva“ a popsal, kdy a za jakých okolností mu obviněný ukázal první směnku, a poté, co mu vysvětlil, že je nepoužitelná s ohledem na datum, vzápětí obviněný přinesl druhou. Jmenovaný svědek popsal i negativní a překvapivou reakci na směnku ze strany poškozené při jednání o vypořádání společného jmění manželů. Za zásadní důkaz pak soudy označily znalecký posudek z odvětví technického zkoumání dokladů a písemností, který podpořil verzi poškozené, protože jasně stanovil, že klíčové pasáže směnek byly do textu nacházejícího se na zkoumaných listinách dopsány dodatečně. Soudy přílehlavě poukázaly i na zvláštní vizuální podobu předmětných směnek, která rovněž podporuje věrohodnost toho, že původně šlo o potvrzení o zaplacení 2000 Kč, které někdo dodatečně upravil. Současné soudy pečlivě a naprosto logicky vysvětlily, proč neuvěřily obhajobě obviněného. Zdůraznily jeho zřejmou snahu přizpůsobit svou výpověď výsledkům objektivního znaleckého zkoumání a přílehlavě konstatovaly, že jím popsané okolnosti vzniku směnek jsou naprosto nevěrohodné. Soud prvního stupně poukázal i na dílčí nelogičnosti a rozpory ve výpovědi obviněného o tom, jaká částka měla být vlastně na směnkách napsána a proč údajně poškozená podepsala směnky dvě celkově znejší na pět milionů, přestože se směnkou měla podle dohody zavázat k zaplacení jen 2 500 000 Kč. Data na falešných směnkách uvedená také svědčí o správnosti zjištěného skutkového děje a zapadají do kontextu všech zbylých důkazů o vině.

Oba soudy nižších stupňů se vyrovnaly i s námitkou obviněného vůči tomu, že jako svědkyně u hlavního líčení vypovídala zmocněnkyně poškozené JUDr. L. D., byť každý ze soudů odlišným způsobem. Soud prvního stupně (srovnej odůvodnění odsuzujícího rozsudku na str. 5 a 6) vyjádřil názor, že omezení, která se uplatní pro použitelnost výpovědi advokáta v trestním řízení nelze vztáhnout na svědectví zmocněnce poškozeného, pokud byl zmocněnec řádně zproštěn povinnosti mlčenlivosti a analogicky ustanovení § 209 odst. 1, věta první, tr. ř. nebyl před podáním svědecké výpovědi přítomen předchozímu průběhu hlavního líčení. Oproti tomu soud odvolací (srovnej str. 8 a 9 odůvodnění jeho usnesení) shledal námitku obviněného důvodnou a postup soudu prvního stupně, který u hlavního líčení vyslechl zmocněnkyni poškozené JUDr. L. D., vadným. Odvolací soud poukázal na skutečnost, že JUDr. L. D. po celou dobu trestního řízení figurovala jako zmocněnkyně poškozené a tohoto postavení se nevzdala ani v okamžiku, kdy byla předvolána jako svědkyně k hlavnímu líčení konanému dne 27. 5. 2013. Je sice pravdou, že fakticky u hlavního líčení poškozenou dne 27. 5. 2013 a posléze i při odročeném hlavním líčení dne 17. 6. 2013 zastupoval JUDr. I. D., ovšem činil tak toliko v substituci za výše jmenovanou zmocněnkyni. Tato vada podle odvolacího soudu způsobila nepoužitelnost svědecké výpovědi JUDr. L. D., ale rozhodně nezpůsobila nezákonnost celého předchozího řízení. Odvolací soud poté poukázal na skutečnost, že i bez důkazu svědeckou výpovědí JUDr. L. D. je vina obviněného jasně prokázána.

Lze tedy shrnout, že dovolání obviněného M. Č. se opírá o námitky, které nespadají pod žádný z taxativně vypočtených okruhů dovolacích důvodů v § 265b tr. ř., třebaže dovolatel je formálně podřadil pod dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř. Nejvyšší soud proto dovolání obviněného M. Č. podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. odmítl. Své rozhodnutí přitom učinil v souladu s ustanovením § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. v neveřejném zasedání.

Závěrem Nejvyšší soud pokládá za vhodné vyjádřit se, byť nad rámec uplatněných dovolacích důvodů, k procesní námitce obviněného vztahující se k postavení zmocněnce poškozeného, který je předvolán k hlavnímu líčení jako svědek v trestním řízení, a to ve smyslu ustanovení § 50 odst. 2, věta za středníkem, tr. ř., podle kterého při hlavním líčení nemůže být zmocněncem ten, kdo je k němu předvolán jako svědek, znalec nebo tlumočník. Nejvyšší soud především považuje za nutné zdůraznit, že zmocněnec poškozeného v trestním řízení zastupuje a dbá na dodržení všech práv toho, jemuž bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil. Práva zmocněnce poškozeného, ale i zúčastněné osoby, jsou obecně vymezena v § 51 odst. 1 tr. ř., přičemž po novele provedené zákonem č. 45/2013 Sb. byla významně posílena, neboť zákonodárce ve snaze posílit postavení poškozeného i zúčastněné osoby a zajistit kontradiktornost trestního řízení umožnil zmocněnci účastnit se od zahájení trestního stíhání úkonů trestního řízení v podstatě ve stejném rozsahu jako obhájci obviněného. Je vždy zásadně věcí poškozeného, kdy a koho svým zastupováním v trestním řízení pověří, případně zda svého práva volby vůbec využije. Pokud si ale poškozený zmocněnce zvolí, mohou orgány činné v trestním řízení do jeho svobodného výběru zasáhnout pouze výjimečně za splnění zákonem stanovených podmínek, které je nutno vždy vykládat restriktivně se zřetelem na jeho ústavně zaručená práva. Podle § 50 odst. 2, věta za středníkem, tr. ř. je důvod k vyloučení zmocněnce dán jen za podmínky, že v trestním řízení zmocněnec u hlavního líčení nebo veřejného zasedání vypovídá jako svědek, jako znalec podává znalecký posudek nebo je činný jako tlumočník. Oproti obhájci, jehož postavení je neslučitelné s postavením svědka, znalce a tlumočníka v celém trestním řízení (srovnej znění § 35 odst. 3 tr. ř.) a který nejpozději od okamžiku, kdy podá svědeckou výpověď, je ze zákona vyloučen z dalšího výkonu obhajoby v téže trestní věci, podání svědecké výpovědi zmocněnce z dalšího zastupování poškozeného zásadně nevylučuje a je pouze na poškozeném, zda s ohledem na obsah svědecké výpovědi, kterou zmocněnec podal, rezignuje na jeho další služby. Z výše citovaného ustanovení navíc vyplývá, že zákonodárce striktně omezil neslučitelnost postavení zmocněnce poškozeného a svědka výhradně na hlavní líčení a veřejné zasedání. Je-li totiž zmocněnec v hlavním líčení nebo ve veřejném zasedání vyslýchán jako svědek, nemůže současně v témže stadiu trestního stíhání řádně realizovat práva, která mu jako zmocněnci poškozeného nebo zúčastněné osoby

zákon přiznává. Zmíněný zásah do práva poškozeného nechat se zastupovat zvoleným zmocněncem tedy primárně slouží k ochraně jeho samotného, protože u zmocněnce, jenž má v řízení před soudem podat svědeckou výpověď, nelze vyloučit střet zájmů, a to zájmu svědka na tom, aby vypověděl úplnou pravdu a nic nezamlčel, a zájmu zmocněnce na úspěšném zastupování poškozeného, zejména pak na dosažení účelu adhezního řízení. Pokud by řízení před soudem bylo zatíženo vadou spočívající v kumulaci postavení zmocněnce poškozeného a svědka, neměla by taková vada zásadní dopad na zákonnost procesu z pohledu práv obviněného, ale mohla by negativně ovlivnit právě základní výkon práv poškozeného a hájení jeho oprávněných zájmů.

Poškozený není osobou, proti které se vede trestní stíhání, a proto je logické, že stát jeho práva nechrání měrou srovnatelnou s obviněným, kterému zaručuje dodržování všech jeho práv a chrání jeho zájem na spravedlivý proces i tam, kde obviněný na svá práva rezignuje. Zcela jasně je to patrné právě v otázce zastupování. Zatímco zastupování obviněného obhájcem z řad advokátů v případech tzv. nutné obhajoby je i v zájmu státu, který tím obviněnému garantuje právo na spravedlivý proces, a proto obviněnému obhájce ustanoví s výjimkou § 36b tr. ř. i v těch případech, kdy on sám si ho nezvolí, zastupování poškozeného je především v jeho vlastním zájmu a stát pouze vytváří veškeré podmínky pro to, aby poškozený mohl svého práva nechat se v trestním řízení zastupovat plně využít (srovnej § 51a tr. ř. zakotvující nárok poškozeného na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu). Z výše uvedeného vyplývá i rozdílný postup v těch případech, kdy dojde ke kolizi postavení obhájce a svědka a zmocněnce a svědka. Zatímco v prvním případě se obhájce podáním svědecké výpovědi diskvalifikuje z dalšího výkonu obhajoby obviněného, a to nezávisle na jeho vůli a stadiu trestního stíhání, protože primární je zájem státu na tom, aby byl obviněnému zabezpečen spravedlivý proces a kumulace postavení obhájce a svědka by mohla ohrozit právo obviněného na obhajobu prostřednictvím obhájce, a to s ohledem na výše zmíněnou povinnost svědka vypovídat pravdu. Pro úplnost k tomu Nejvyšší soud dodává, že ani zjištěná kolize mezi postavením obhájce a svědka v téže trestní věci sama o sobě neznamena procesní nepoužitelnost důkazu svědeckou výpovědí obhájce, ale je zřejmým porušením práva na obhajobu a nutně vyvolává potřebu změny obhájce. Proto také podle ustálené judikatury v případě, že je v hlavním líčení vyslýchán obhájce jako svědek, zaniká od tohoto okamžiku jeho postavení obhájce (§ 35 odst. 3 tr. ř.). Za situace, kdy jde o případ nutné obhajoby, důkazy provedené po tomto výsledku (nikoli tedy tento výslech) jsou procesně neúčinné, není-li přítomen u hlavního líčení obhájce jiný. Pokud soud prvního stupně za takové situace přesto koná hlavní líčení, zakládá takový postup podstatnou vadu řízení podle § 258 odst. 1 písm. a) tr. ř., neboť v takovém případě je nejprve nutno rozhodnout o vyloučení takto vyslechnutého obhájce podle § 37a odst. 1 písm. a), odst. 3

tr. ř. (srov. usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 29. 1. 2009, sp. zn. 10 To 514/2008, publikované pod č. 719/2009 v časopisu Trestní právo č. 7-8/2009).

V druhém případě kolize postavení zmocněnce a svědka je výhradně na vůli poškozeného, zda bude i nadále využívat služby zvoleného zmocněnce nebo s ohledem na obsah jeho svědecké výpovědi na ně rezignuje a vypoví mu plnou moc k zastupování. Zákonodárce v tomto případě chrání zájmy poškozeného jen tím, že zakotvuje v již shora citovaném ustanovení § 50 odst. 2, věta za středníkem, tr. ř. důvod k vyloučení zmocněnce v době, kdy v trestním řízení zmocněnec u hlavního líčení nebo veřejného zasedání vypovídá jako svědek, jako znalec podává znalecký posudek nebo je činný jako tlumočník.

V posuzovaném případě z výše uvedených hledisek k žádnému procesnímu pochybení na úkor poškozené S. Č., ale ani obviněného M. Č. nedošlo, protože JUDr. L. D. podala svědeckou výpověď v hlavním líčení konaném dne 27. 5. 2013, a poškozenou u tohoto hlavního líčení fakticky zastupoval v substituci advokát JUDr. I. D.

Nejvyšší soud dále s ohledem na obsah uplatněné námitky obviněného konstatuje, že z ustanovení § 50 odst. 2 tr. ř. ani z jiného ustanovení trestního řádu rozhodně nelze dovozovat, že zmocněnec nemůže v řízení před soudem podat svědeckou výpověď s ohledem na to, že není nestranným svědkem, jak mylně toto ustanovení interpretoval obviněný (bod 2.3. dovolání), popř. také odvolací soud, který dovodil, že nepoužitelnost svědecké výpovědi zmocněnce poškozeného je v podstatě jedinou v úvahu přicházející sankcí za porušení ustanovení § 50 odst. 2, věta za středníkem, tr. ř. V posuzovaném případě soud prvního stupně nepochybil tím, že JUDr. L. D., která ve věci vystupovala jako zmocněnkyně poškozené z titulu udělené plné moci, vyslechl jako svědkyni ke skutečnostem, které se odehrály za její účasti a byly pro řádné objasnění věci podstatné, a to přesto, že byla v uvedeném vztahu k poškozené S. Č., což bylo nutno samozřejmě hodnotit z hlediska její věrohodnosti, tak jako u každého jiného svědka, který má podobný vztah k poškozenému. Správně proto soud prvního stupně po zhodnocení tohoto důkazu ve smyslu § 2 odst. 6 tr. ř. vzal tento důkaz v potaz ve svých hodnotících úvahách o průběhu skutkového děje. Podle názoru Nejvyššího soudu uvedený vztah zmocněnce JUDr. L. D. k poškozené S. Č. nemůže sám o sobě vést k nepřijatelnosti provedení její svědecké výpovědi v hlavním líčení jako důkazu v trestním řízení, byť je třeba její obsah s ohledem na uvedený vztah hodnotit obezřetně. Zmíněný důkaz je procesně použitelný, protože byl získán zákonným způsobem, svědkyně vypovídala po řádném poučení podle § 101 odst. 1 tr. ř., a to poté, co byla v souladu s § 99 odst. 2 tr. ř. zbavena svou klientkou povinností mlčenlivosti. Její výpovědi byli osobně přítomni obviněný i jeho obhájce a bylo jim umožněno klást svědkyni dotazy a vyjádřit se k jejím tvrzením. K námitce obviněného, že zmocněnec poškozeného má řadu procesních

práv a v podstatě je stranou procesu, která má zájem na výroku o vině, Nejvyšší soud konstatuje, že to ještě samo o sobě nemůže být důvodem, pro který by zmocněnec nemohl vypovídat jako svědek, zejména jde-li o očitého svědka událostí majících přímý vztah k projednávané obžalobě. Nejvyšší soud připomíná, že podle § 89 odst. 2 tr. ř. za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, přičemž každá ze stran může důkaz vyhledat, předložit nebo jeho provedení navrhnout. Podle § 97 tr. ř. je každý povinen na předvolání se dostavit a vypovídat jako svědek o tom, co je mu známo o trestném činu a o pachateli nebo o okolnostech důležitých pro trestní řízení. Hodnocení věrohodnosti a případné osobní zaujatosti svědka, který současně do té doby nebo i později vykonával funkci zmocněnce poškozeného, je otázkou zcela jinou, obdobně jako kupříkladu při hodnocení věrohodnosti svědecké výpovědi oběti trestného činu nebo osoby, která má na oběť silnou citovou vazbu a její újmu pociťuje obdobně jako újmu vlastní. Při akceptaci námitek obviněného, že svědek – zmocněnec poškozeného je stranou kontradiktorního řízení (správně stranou ovšem není zmocněnec, ale poškozený – viz § 12 odst. 6 tr. ř.) a z tohoto důvodu má určité penzum informací získaných při realizaci svých procesních práv, tudíž nemůže podat svědeckou výpověď, aniž by nezatížil řízení nezhojitelnou vadou, by nebylo možno provést důkaz ani výsledkem poškozeného, který jako strana v hlavním líčení disponuje ještě širší škálou procesních práv a logicky je zainteresován na výsledku trestního stíhání obviněného ještě více než jeho zmocněnec. Z těchto důvodů neshledal Nejvyšší soud důvodné ani námítky obviněného M. Č. týkající se postavení zmocněnce poškozeného, který je předvolán k hlavnímu líčení jako svědek a vypovídá v tomto postavení v trestním řízení.

Okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby podle § 140 odst. 3 písm. i) tr. zákoníku, že čin byl spáchán zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem, předpokládá, že obě tyto alternativně vymezené skutečnosti vyžadují spáchání za podmínek vyjádřených pojmem „zvlášť“. Proto se jedná o zvlášť trýznivý způsob, a nikoliv jen trýznivý způsob provedení činu.

O zvlášť trýznivý způsob půjde tehdy, jestliže oběť je vystavena bolestem na hranici snesitelnosti trvajícím třeba i po kratší dobu, nebo sice méně intenzivním, ale zato déle trvajícím, které velmi citelně zasahují celou osobnost poškozeného. Usuzovat na něj lze z takových okolností, které charakterizují subjektivní neúměrně kruté pocíťované prožitky oběti, jež vnímala od doby, kdy na ní pachatel začal uskutečňovat vražedný mechanismus, až do okamžiku její smrti. Rozhodné pro tuto zvlášť přitěžující okolnost jsou vnímání a prožívání bolestivosti při utrpených zraněních a vypjatosti psychického prožívání traumatu smrti, a to v míře velmi intenzivní, v níž oběť prožívala důsledky útrap, jimž byla vystavena. O případ znaku způsobu „zvlášť surového“ jde tehdy, když čin svým provedením výraznou měrou přesahuje obvyklou míru surovosti, což je dáno především okolnostmi, které charakterizují použité násilí z hlediska vnějšího dopadu činu na poškozeného. Rozumí se jím vražedný útok s vysokou mírou brutality, která se podstatně vymyká z rámce běžného u většiny trestných činů tohoto druhu. Není však vyloučeno, aby tento útok zároveň vyvolával zvýšenou trýzeň poškozeného.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 6. 2014,
sp. zn. 8 Tdo 462/2014)
ECLI:CZ:NS:2014:8.TDO.462.2014.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání obviněných L. N. a R. B. proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 5. 2013, sp. zn. 7 To 41/2013, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci pod sp. zn. 52 T 8/2012.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 12. 3. 2013, sp. zn. 52 T 8/2012, byli obvinění L. N. a R. B. uznáni vinnými zločinem vraždy podle § 140 odst. 2, odst. 3 písm. i), j) tr. zákoníku, kterého se podle skutkových zjištění dopustili tím, že po vzájemné dohodě dne 25. 2. 2012 ve 23:56 hodin v L., v ulici F., v úmyslu získat finanční prostředky společ-

ně nastoupili do vozidla taxislužby zn. Škoda Superb majitele taxislužby T. C. P. Š., které řídil J. M., jehož si vytipovali z důvodu pokročilejšího věku a typu luxusnějšího vozidla, skrytě ozbrojeni donesenými dvěma kuchyňskými noži, s úmyslem jej přepadnout se s poškozeným J. M. domluvili na odvozu k autobazaru, za sídlištěm K. v L., poblíž ulice L., kde v okamžiku placení vytáhl L. N. z kapsy své bundy nůž, levou rukou se držel opěrky hlavy sedadla řidiče, pravým bokem se dostal mezi přední sedačky, kde se částečně postavil a pravou rukou opakovaně v rychlém sledu poškozeného bodal zejména do levé strany krku a dále do oblasti hlavy, trupu a pravé horní končetiny, ve chvíli, kdy se poškozený J. M. snažil nohama kopnout do vysílačky, požádal obviněný L. N. o pomoc obviněného R. B. s tím, aby do poškozeného bodl, což obviněný R. B. učinil a bodl poškozeného nejméně dvakrát do levé části krku, obviněný L. N. levou rukou chytil ze zadu límec oblečení poškozeného a pravou dlaní mu zakryl ústa, čímž ho dusil, aby zkrátil jeho utrpení, celkem poškozenému J. M. obvinění způsobili dvacet osm bodných či bodnořezných ran, kdy osm ran směřovalo do oblasti hlavy, jedenáct ran do oblasti krku, pět ran do oblasti hrudníku, dvě rány do oblasti břicha a dvě rány do oblasti pravé horní končetiny, v důsledku čehož poškozený utrpěl hemoragický šok s aspirací krve do dýchacích cest a plic, který byl bezprostřední příčinou smrti poškozeného, kdy vzhledem k počtu a charakteru bodných ran musel poškozený trpět nejen bolestivostí, ale zejména strachem o život, následně z vozidla oba obvinění vystoupili a krátce poté přesunuli tělo poškozeného na místo spolujezdce, obviněný L. N. si sedl na místo řidiče, obviněný R. B. dozadu za sedadlo spolujezdce a odjeli do J. n. N., na konec ulice Z. T., kde zastavili a společně vytáhli tělo poškozeného z vozidla a dali ho do zavazadlového prostoru, kde byl poškozený J. M. nalezen dne 26. 2. 2012 v 5:30 hodin hlídkou policie, z auta vzali peněženku poškozeného s finanční hotovostí kolem 4000 Kč, kreditními kartami a doklady, přičemž před odchodem z místa činu vytrhl obviněný L. N. z vozidla taxametru, který zahodil vedle auta, a zakryl krev na sedadle spolujezdce tím, že na ni položil kobereček ležící na podlaze před spolujezdcem, a poté cestou domů vyhodili do popelnice prázdnou peněženku a do řeky N. oba nože, v některém z dalších dnů hodili do řeky N. klíče od vozidla zn. Škoda Superb a do kufru svého vozidla zn. Peugeot 306 Combi uložil obviněný L. N. v igelitové tašce všechny doklady poškozeného J. M.

Za tento zločin byli obvinění odsouzeni podle § 140 odst. 3 tr. zákoníku za použití § 54 odst. 1, 2 tr. zákoníku k výjimečným trestům odnětí svobody, a to obviněný L. N. v trvání dvaceti pěti let a obviněný R. B. v trvání dvaceti jednoho roku. Oba obvinění byli pro výkon těchto trestů zařazeni podle § 56 odst. 2 písm. d) tr. zákoníku do věznice se zvýšenou ostrahou. Rozhodnuto bylo rovněž o náhradě škody.

Vrchní soud v Praze jako soud odvolací z podnětu odvolání podaných oběma obviněnými rozhodl rozsudkem ze dne 28. 5. 2013, sp. zn. 7 To 41/2013, tak,

že podle § 258 odst. 1 písm. d), odst. 2 tr. ř. rozsudek soudu prvního stupně částečně zrušil ohledně obou obviněných ve výroku o trestu a podle § 259 odst. 3 tr. ř. v rozsahu tohoto zrušení znovu rozhodl tak, že podle § 140 odst. 3 tr. zákoníku odsoudil obviněného L. N. k trestu odnětí svobody v trvání dvaceti roků a obviněného R. B. k trestu odnětí svobody v trvání osmnácti roků, oba pro výkon uložených trestů zařadil podle § 56 odst. 2 písm. d) tr. zákoníku do věznice se zvýšenou ostrahou.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podali oba obvinění prostřednictvím svých obhájců dovolání opřená o důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

Obviněný L. N. dovolání zaměřil proti výroku o vině i trestu pro nesprávné hmotně právní posouzení skutku, které spatřoval především v tom, že se měl činu dopustit trýznivým způsobem podle § 140 odst. 3 písm. i) tr. zákoníku. Obviněný se neztotožnil se závěry odvolacího soudu, jenž uvedený znak dovodil z výpovědi obviněných, že poškozený „musel strašně trpět“ a že „nejprve křičel a sténal a volal o pomoc“, a na základě toho, že trýznivost útoku trvala několik minut a stupňovala se, neboť obvinění v jednání neustávali, ale přestali až v době, kdy již bylo zřejmé, že poškozený nežije. Obviněný poukázal na to, že jeho vyjádření o tom, že poškozený trpěl, uvedl po dlouhém výslechu a důvodem byla snaha vyjádřit lítost a omluvit své jednání. Jestliže volil nevhodná slova, nemohou mu být kladena k tíži. Obviněný naopak poukázal na jinou část své výpovědi, v níž popsal, že se snažil urychlit smrt poškozeného, z čehož lze dovodit, že jeho úmyslem nebylo, aby poškozený trpěl. S ohledem na vyjádření znalců o fatální a neodvratitelné smrti označil závěr soudu o stupňovaném utrpení poškozeného za důkaz nepodložený a spekulativní.

Obviněný rovněž zmínil, že uvedený znak při stejných skutkových okolnostech neshledávala naplněným obžaloba, ale byl doplněn až soudem přesto, že se skutek odehrál během několika málo minut; on sám útok směřoval právě do krku, aby poškozený netrpěl a smrt u něj nastala co nejdříve. Za těchto okolností se nejednalo o zvlášť trýznivý způsob, protože slůvko „zvlášť“ se vztahuje u okolnosti podle § 140 odst. 3 písm. i) tr. zákoníku i k „trýznivosti“, kdežto v jeho jednání žádné extrémní, výjimečně trýznivé pocity poškozeného nebyly ve věci prokázány. S poukazem na znalecké zkoumání rozvedl povahu dvaceti osmi bodných ran zasazených poškozenému nožem do krku a konstatoval, že nebylo možné jednoznačně uzavřít, že by způsob provedení činu byl obzvláště surový, drastický či pro poškozeného trýznivý. Uvedl, že nebylo prokázáno, že by se poškozený aktivně bránil, a tudíž nelze bez dalšího usuzovat, že byl při vědomí a mohl si uvědomovat fyzickou bolest nebo psychické trauma, jež by se dalo charakterizovat jako mimořádná psychická trýzeň, resp. mučivé útrapy ve smyslu § 140 odst. 3 písm. i) tr. zákoníku. Při nesprávnosti tohoto hmotně právního posouzení považoval za vadný i výrok o trestu odnětí svobody, který mu byl při kumulaci obou okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby uložen

na samé horní hranici trestní sazby. Jestliže jedna z těchto zvlášť přitěžujících okolností nebyla naplněna, měl mu být uložen mírnější trest.

V závěru dovolání obviněný L. N. navrhl, aby Nejvyšší soud napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 5. 2013, sp. zn. 7 To 41/2013, i rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 12. 3. 2013, sp. zn. 52 T 8/2012, zrušil a přikázal odvolacímu soudu, aby věc znovu projednal a rozhodl.

Obviněný R. B. v dovolání podaném proti výroku o vině i trestu také brojil proti nesprávnosti použité právní kvalifikace podle § 140 odst. 3 písm. i) tr. zákoníku. Za chybnou ji považoval proto, že zvlášť trýznivý způsob provedení činu nebyl prokázán. Zdůraznil krátkost doby, po níž trvalo usmrcování poškozeného, když za nejdéle několik minut mu bylo zasazeno dvacet osm bodných ran zejména do krku, hlavy a hrudníku, v jejichž důsledku se do dvou minut od přeříznutí krční tepny dostavil hemoragický šok. Způsob provedení svědčí o úmyslu obviněných poškozeného co nejrychleji usmrtit a zkrátit tak jeho utrpení, což vyplývá zejména z toho, že obviněný L. N. poškozeného i dusil, aby jeho útrapy zkrátit. V této souvislosti obviněný poukázal i na judikaturu Nejvyššího soudu, podle které musí být současně splněna vysoká míra bolestivosti a delší dobu působící trýzeň, což v jejich případě z žádných okolností nevyplývá, když ani úmysl obviněných k takovému následku nesměřoval. Uvedené okolnosti nesvědčí o naplnění znaku zvláštní trýznivosti, ale prokazují, že se jednalo o prostou vraždu.

Dovolatel poukázal i na nedostatečné posouzení okolností důležitých pro výměr a diferenciaci trestu ve smyslu § 39 odst. 6 tr. zákoníku.

V závěru dovolání proto navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 12. 3. 2013, sp. zn. 52 T 8/2012, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 5. 2013, sp. zn. 7 To 41/2013, a poté přikázal odvolacímu soudu nové projednání a rozhodnutí věci se závazným právním názorem, aby stíhaný skutek nebyl souzen jako zločin vraždy podle § 140 odst. 3 písm. i) tr. zákoníku a v důsledku toho mu byl uložen mírnější trest.

Státní zástupce působící u Nejvyššího státního zastupitelství v písemném vyjádření shrnul, že třebaže se námitky obou obviněných dílčím způsobem odlišují, oba brojí shodně proti naplnění znaku zvlášť trýznivého způsobu, protože podle nich nebyl naplněn. S výhradami obviněných se neztotožnil, neboť ze samotného pojmu „trýzně“ lze dovodit, že se jím rozumí intenzivní fyzické utrpení oběti v podobě nesnesitelné bolesti nebo utrpení psychické vycházející z hrůzy z neodvratitelnosti smrti a bezvýchodnosti situace, které musí trvat po určitou dobu, přičemž s rostoucí intenzitou prožívané trýzně lze akceptovat kratší trvání takového utrpení. Skutečnost, že poškozený útok a jeho intenzitu vnímal, vylučuje opodstatněnost námítky obviněného L. N., že není zřejmé, zda poškozený neupadl

do bezvědomí, a toto zjištění posouvá námitku obviněného pouze do oblasti polemiky se znaleckým posouzením. V posuzované věci konkrétní pocit fyzické trýzně přecházející do roviny obzvláštní trýzně vychází z více faktorů, zejména konkrétní volby způsobu a intenzity útoku obou obviněných. K intenzivní fyzické bolesti se tak ze subjektivního hlediska přidružila po určitou dobu trvající hrůza z neodvratitelnosti smrti a nemožnosti efektivní obrany ve stísněném prostoru proti dvěma útočníkům spojená s nezbytným postupným úbytkem sil vlivem krevních ztrát. K tomuto pocitu bezvýchodnosti přistoupil též pocit dušení vlivem vdechnutí krve, což musí umocnit prožívanou hrůzu z neodvratitelnosti přicházející smrti. Uzavřel proto, že třebaže mechanismus útoku obou pachatelů byl toliko jediný, tj. rány nožem, ve svém souhrnu na poškozeného působily v podstatě tři vlivy zvyšující jeho trýzeň až do intenzity obzvláštní, a tudíž odůvodňující použitou právní kvalifikaci. Za nevýznamné označil námitky obviněného L. N., že čin nebyl proveden surově, když znak zvlášť surového provedení činu mu nebyl kladen za vinu, a že uvedenou právní kvalifikaci nepoužil státní zástupce v podané obžalobě, když soud takovým právním posouzením není vázán, pokud splnil podmínky § 190 odst. 2 tr. ř. K námitce obviněného R. B., že jeho jednání nesměřovalo ke způsobení velkého utrpení poškozeného, státní zástupce uvedl, že k okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby podle § 140 odst. 3 písm. i) tr. zákoníku postačuje ve smyslu § 17 písm. b) tr. zákoníku zavinění z nedbalosti. Zdůraznil též, že se soudy s uvedenými námitkami podrobně zabývaly a vypořádaly. Námitky dovolatelů proti výroku o trestu se podle státního zástupce opírají pouze o ustanovení o výměře trestu, a proto je nelze považovat za jiné hmotně právní posouzení ve smyslu § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ani za pochybení ve smyslu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., když soudy diferenciaci výměry trestu odnětí svobody věnovaly potřebnou pozornost. Podaná dovolání označil za neopodstatněná a navrhl je podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítnout.

Nejvyšší soud jako soud dovolací shledal, že dovolání obviněných jsou přípustná, byla podána osobami oprávněnými, v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.). Vzhledem k tomu, že neshledal skutečnosti, pro které by bylo nutné dovolání odmítnout podle § 265i odst. 1 tr. ř., přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost rozhodnutí, proti nimž byla dovolání podána, v rozsahu a z důvodů uvedených v dovoláních, jakož i řízení napadeným rozhodnutím či jejich částem předcházející.

Obvinění dovolání podali z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., o něž lze dovolání opřít, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Oba vytýkali vadnost použité právní kvalifikace ohledně jednoho z použitých kvalifikačních znaků. Protože jde o výhradu, která s označeným dovolacím důvodem koresponduje, Nejvyšší soud z podnětu obou těchto dovolání posuzoval, zda je tato námitka důvodná.

Napadenými rozhodnutími byli obvinění uznáni vinnými zločinem vraždy podle § 140 odst. 2, odst. 3 písm. i), j) tr. zákoníku, který soud prvního stupně spatřoval naplněným podle tzv. právní věty v alternativě „jiného usmrtili po předchozím uvážení a čin spáchali trýznivým způsobem a v úmyslu získat pro sebe majetkový prospěch“.

V dovolání namítanou vadu obvinění spatřovali v tom, že nešlo o trýznivý způsob provedení ve smyslu § 140 odst. 3 písm. i) tr. zákoníku. S ohledem na tuto námitku je z obsahu odůvodnění rozhodnutí soudu prvního stupně vhodné zmínit, že citovaný znak tento soud shledal naplněným proto, že „... Poškozený si musel ze začátku uvědomovat, že je napaden, musel cítit bolest, musel mít strach o svůj život. O tom svědčí i jeho pohyby nohou, když se snažil kopem do vysílačky přivolat pomoc Neměl žádnou šanci se ubránit, ... útok vůči poškozenému byl velmi brutální, byl veden za situace, kdy poškozený nemohl tušit, že bude napaden, nebyl na to připraven a neměl možnost zmírnit násilí ... znaleckým posudkem bylo prokázáno, že oběť byla vystavena bolestem, na hranici snesitelnosti trvajícím třeba i po kratší dobu, což velmi citelně zasahovalo celou osobnost poškozeného. Pro to, že obvinění věděli, že jejich konání je trýznivé, svědčí jejich vyjádření, že bodali do těla poškozeného tolikrát proto, aby zkrátili jeho utrpení. Ze znaleckého posudku vyplynulo, že poškozený musel vědět, že je ohrožen, musel vědět, že je bodán, musel cítit, že mu jde o život, a tak trpěl nejen fyzicky, ale i psychicky.“

Odvolací soud vyslovil na straně 6 přezkoumávaného rozsudku s těmito závěry soudu prvního stupně souhlasné stanovisko a považoval použitou právní kvalifikaci za správnou.

Napadenými rozhodnutími byli obvinění uznáni vinnými trestným činem vraždy podle § 140 odst. 2, odst. 3 písm. i), j) tr. zákoníku, kterého se dopustí ten, kdo jiného úmyslně usmrtí s rozmyslem nebo po předchozím uvážení, zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem (písm. i/), v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného majetkový prospěch nebo ve snaze zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin nebo z jiné zavrženíhodné pohnutky (písm. j/).

Okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby v § 140 odst. 3 písm. i) tr. zákoníku spočívá v tom, že čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 § 140 tr. zákoníku byl spáchán „zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem“. Z uvedené dikce je zřejmé, že požadavek „zvlášť“ je uveden jen u „surového“ způsobu a již není zopakován u „trýznivého“ způsobu, což může vyvolávat dojem, že se vztahuje jen k „surovému“ způsobu, a nikoliv již k „trýznivému“, před nímž výslovně není uveden. Nejvyšší soud však uvedenou skutečnost považuje jen za legislativní zkratku, pro což lze vyjít z gramatického výkladu, který vyplývá z povahy slučovací spojky nebo, která umožňuje uvedenou okolnost vyjádřenou přívlástkem „zvlášť“ vztáhnout k oběma zde uvedeným okolnostem. Tento výklad nepochybně přejímá i dlouhodobě zastávaný výklad uvedeného pojmu, jenž je jak

odbornou literaturou (např. Šámal, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 1936), tak i judikaturou vyjadřován jako „zvlášť trýznivý způsob“ (viz např. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 7. 1993, sp. zn. 4 To 16/1993, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2010, sp. zn. 11 Tdo 1374/2009, ze dne 10. 7. 2013, sp. zn. 8 Tdo 537/2013, ze dne 10. 12. 2013, sp. zn. 11 Tdo 1289/2013, usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 3. 2014, sp. zn. I. ÚS 3121/13, atd.). Tomuto výkladu vztahujícímu se ke skutkové podstatě trestného činu vraždy přisvědčuje i obdobný výklad stejného pojmu u jiného trestného činu, kde je rovněž okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby, jako je tomu např. u trestného činu týrání svěřené osoby podle § 198 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku (k tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2012, sp. zn. 7 Tdo 445/2012). Nutnost odlišovat v tomto kontextu pojem „trýznivý“ a „zvlášť trýznivý“ lze dovodit mimo jiné i z formulace skutkové podstaty trestného činu týrání zvířat podle § 302 odst. 1 tr. zákoníku, kde je pod písmenem a) uveden „zvlášť surový nebo trýznivý způsob spáchání“ a pod písmenem b) pak „surový nebo trýznivý způsob veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném“. Z toho je patrné, že v prvním případě (písm. a/) musí jít rovněž o „zvlášť“ trýznivý způsob, kdežto v druhém (písm. b/) postačí nižší, méně intenzivní forma tohoto znaku, jež je však podmíněna další uvedenou okolností. Z tohoto je patrná odlišnost uvedených pojmů, jež je nutné vykládat stejně v celém trestním zákoníku (srov. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2013, sp. zn. 11 Tdo 1289/2013).

Nejvyšší soud na základě těchto úvah vyjádřil, že zvlášť přitěžující okolností podle odstavce 3 písm. i) § 140 tr. zákoníku je jak „zvlášť surový“, tak i „zvlášť trýznivý“ způsob. Je-li tedy v právní větě rozsudku soudu prvního stupně uveden jen „trýznivý“ způsob, je při použití uvedené právní kvalifikace a i se zřetelem na argumenty obou soudů, které vysvětlovaly v napadených rozhodnutích pojem „zvlášť trýznivý“, nepochybné, že v projednávané věci šlo o „zvlášť trýznivý“ způsob a neuvedení správného pojmu v právní větě lze považovat jen za nepřesnou formulaci bez obsahovaného významu, a proto pro své další úvahy s touto okolností spojené dovolací soud vychází z toho, že soudy shledaly naplněným znak „zvlášť trýznivého způsobu“. Pro bezvýznamnost této nepřesnosti nepovažoval za nutné napadené rozhodnutí rušit (srov. přiměřeně nález Ústavního soudu ze dne 15. 4. 2014, sp. zn. II. ÚS 1303/13).

Z těchto důvodů Nejvyšší soud dále zkoumal, zda v činu obviněných jde o „zvlášť trýznivý“ způsob, k čemuž uvádí následující:

„Zvlášť trýznivý způsob“ spáchání trestného činu vraždy jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby podle § 140 odst. 3 písm. i) tr. zákoníku (stejně jako „zvlášť surovým způsobem“) není v trestním zákoníku přesně definován a tento znak se vykládá v zásadě na základě rozhodovací praxe. Podle ní o „zvlášť trýznivý“ způsob jde např. s ohledem na duševní i fyzické útrapy při

pozvolném udušení poškozené, kterou pachatelé svázali, položili na postel, přikryli peřinou a zanechali bez pomoci (srov. přiměřeně rozhodnutí č. 42/1994-I. Sb. rozh. tr.). Půjde o něj také tehdy, když oběť trpí protahovaným násilím, když již úvodní řezání střepy na krku bylo velice bolestivé, stejně jako následné házení kamenů na jeho hlavu, přičemž poškozený byl v této době podle shodných výpovědí stále při vědomí (srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 7. 1993, sp. zn. 4 To 16/1993). Z uvedeného lze dovodit, že na „zvlášť trýznivý způsob“ je možné usuzovat z takových okolností, které charakterizují subjektivní neúměrně krutě pocíťované prožitky oběti, jež vnímala od doby, kdy na ní pachatel začal uskutečňovat vražedný mechanismus, až do okamžiku její smrti. Pro trýznivost je podstatné, aby oběť vzhledem ke svému zdravotnímu stavu byla schopna vnímat a prožívat účinky užitého násilí v jeho bolestivosti a vypjatosti psychického prožívání z traumatu smrti. Přitom, byť na tyto prožitky má v určitém smyslu vliv způsob použitého násilí, zejména co do míry utrpení, které oběti přináší, je nutné je považovat jen za prostředek, jímž je intenzivní trýzeň způsobena. Především je však rozhodná intenzita, s jakou oběť prožívala důsledky útrap, jímž byla vystavena. Zákon požaduje, aby se jednalo o „zvlášť“ trýznivý způsob; půjde o něj tehdy, jestliže oběť je vystavena bolestem na hranici snesitelnosti trvajícím třeba i po kratší dobu nebo sice méně intenzivním, ale zato déle trvajícím, které velmi citelně zasahují celou osobnost poškozeného, která je vystavena psychickým útrapám zejména spočívajícím v pocíťování extrémního strachu o svůj život včetně vědomí bezmoci vzhledem ke zjevné neúčinnosti její obrany, eventuálně fyzické převaze obviněného, apod.

Na základě všech těchto úvah Nejvyšší soud v projednávané věci shledal, že soudy nepochybily při stanovení okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby podle § 140 odst. 3 písm. i) tr. zákoníku, již správně (na rozdíl od právní věty) posoudily v souladu se zákonem v odůvodnění svých rozhodnutí jako „zvlášť trýznivý“ způsob provedení činu.

Na způsob, jakým poškozený v projednávané věci prožíval a pocíťoval uvedená bodnořezná poranění, jak na ně reagoval a jaká byla jejich bolestivost, eventuálně jaké prožitky u nich poškozený až do svého skonu měl, lze usuzovat zejména ze znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství se specializací patologická anatomie, případně výsledku znalců u hlavního líčení. Podle tohoto posudku smrt poškozeného nastala na podkladě mnohočetných bodnořezných poranění hlavy, krku a trupu s aspirací krve do dýchacích cest. V důsledku těchto poranění došlo k masivnímu vnějšímu krváčení. Poranění byla natolik závažná, že pro jejich lokalizaci, charakter a všeobecnou povahu by ani případně okamžitě poskytnutá specializovaná lékařská péče nemohla odvrátit smrt poškozeného. V době pitvy (konané s mnoha hodinovým odstupem od předpokládané smrti) se znalci nemohli přesněji vyjádřit k době úmrtí poškozeného, avšak podle pitvních nálezů ve shodě s předpokladem

obsaženým ve vyšetřovacím spise usuzovali, že ke smrti poškozeného došlo po půlnoci či v prvních hodinách dne 26. 2. 2012. Podle osobního výslechu znalců smrt poškozeného nemohla odvrátit ani okamžitá a urgentní lékařská pomoc, poškozený toto poranění musel vnímat jako trýznivý útok, který byl poměrně agresivní a počet zjištěných poranění byl mimořádný. Všechna zjištěná poranění měla vitální známky, byla způsobena v relativně krátkém časovém intervalu při zachování životních funkcí a nelze určit jejich pořadí, některá byla i méně závažná. Poškozený neměl prakticky možnost se bránit. Obecně znalci určili, že poškozený po několik minut vnímal, nezemřel hned, ale umíral několik minut, a po tuto dobu útoku bolestivá poranění na místech, která jsou enormně prokrvená a citlivá, vnímal trýznivě. Za smrtící označili rány na krku, ale i u ostatních ran se jednalo o poměrně hluboká poranění, hemoragický šok se vyvíjel více minut, po které poškozený svá utrpení pociťoval. Znalci zdůraznili, že u poškozeného byly zjištěny i obranné reakce, tudíž poškozený věděl, že proti němu je útočeno a že mu jde o život, neboť poranění byla způsobena při zachovaných životních funkcích a všechna se spolupodílela na jeho smrti. Těž uvedli, že je problematické posuzovat, v jakém je člověk stavu, zda v bezvědomí nebo v počátku hemoragického šoku, na kterém se v zásadě podílelo celkem jedenáct bodných ran na krku, z nichž nejvíc ohrožujících bylo šest, jedna pronikla průdušnicí, jedna přetrhla žílu, což vedlo k úmrtí v důsledku krevní ztráty, tzn. v důsledku selhání oběhového systému (zastavení srdce, poklesu tlaku, kdy šok zasahuje drobné cévy atd.). K obhajobě obviněných, že poškozený byl škrčen, znalci vyloučili smrt v důsledku tohoto mechanismu, neboť všechna bodnutí jevila vitální reakci, a tudíž rána byla vedena proti ještě žijícímu poškozenému.

Nejvyšší soud ve shodě s rozhodnutím obou soudů shledal, že z prokázaných okolností lze dovodit naplnění znaku „zvlášť trýznivého způsobu provedení“, jak má na mysli ustanovení § 140 odst. 3 písm. i) tr. zákoníku. Pro tento závěr svědčí způsob průběhu činu i charakter poranění, která byla poškozenému jednáním obviněných způsobena. Poškozený si uvědomoval nevyhnutelnost smrti a poranění pociťoval jako bolestivá, a to v prostoru automobilu, kde byl uzavřen s dvěma ozbrojenými relativně mladšími muži, kteří proti němu útočili noži. Intenzita těchto subjektivních prožitků byla obzvláště velké intenzity. Rozhodně k tomuto intenzivnímu psychickému vypětí přispěla i neuskutečněná snaha poškozeného nohou aktivovat vysílačku, v čemž mu bylo obviněným zabráněno. Všechny tyto okolnosti hodnocené v jejich souhrnu a vzájemné propojenosti svědčí o velké intenzitě zejména psychického utrpení, při němž docházelo k postupnému selhávání životních funkcí potencovanému trvalými a opakovanými útoky obviněných na tělesnou integritu poškozeného, a naplňují znak zvlášť trýznivého způsobu provedení zločinu vraždy podle § 140 odst. 3 písm. i) tr. zákoníku.

Při tomto závěru je ve vztahu k obhajobě obviněného L. N., jež našla vyjádření i ve skutkovém zjištění, podle něhož „levou rukou chytil zezadu límec

oblečení poškozeného a pravou dlaní mu zakryl ústa, čímž ho dusil, aby zkrátil jeho utrpení“, vhodné upřesnit v souladu se závěry soudu prvního i druhého stupně, že uvedená snaha obviněného svědčí o tom, že obvinění již v průběhu tohoto svého činu věděli, že poškozený neúměrně trpí. Jejich sdělovaná snaha „zkrátit jeho utrpení“ však nevedla k tomu, aby poškozenému toto utrpení zmírnili, ale naopak jejich konkrétní činy, které je nutné posuzovat se zřetelem na všechny objektivní okolnosti, vedly k tomu, že obviněný L. N. fakticky utrpení poškozeného, který zemřel na postupné vyhasínání životních funkcí, jen znásobil. Pokud by obvinění chtěli poškozenému jeho utrpení ukrátit, nebránilo jim v činu ustát a snažit se mu přivolat pomoc. Nic takového však neučinili, a ani tak neměli v úmyslu, ale chovali se zcela zjevně v rámci svého předem stanoveného cíle, tzn. nejprve poškozeného usmrtit za každou cenu (tomu nasvědčoval i výběr muže staršího řádově o dvacet let) a poté mu odejmout peníze či věci. To také zcela v souladu se svým záměrem provedli. Přitom je třeba zdůraznit, že poškozený se snažil bránit, a to nejen kopnutím nohou do vysílačky, ale i rukama, na nichž byla znalci shledána dvě řezná poranění. To, zda již byl v době, kdy s jeho tělem dále nakládali, mrtvý či nikoliv, nebylo v daných souvislostech rozhodné, protože jeho tělo bylo, jak sami pachatelé popsali, již bezvládné. Ze všech těchto důvodů Nejvyšší soud přisvědčil právnímu názoru obou soudů vyjádřených v odůvodnění napadených rozhodnutí, že byly naplněny podmínky znaku „zvlášť trýznivý způsob“ u trestného činu vraždy a že došlo ke kombinaci fyzických a především vystupňovaných psychických útrap oběti, kdy poškozený musela pociťovat extrémní strach o svůj život včetně vědomí bezmoci vzhledem k fyzické převaze noži ozbrojených útočníků.

Všechny rozvedené okolnosti a zjištěné souvislosti tak svědčí pro to, že utrpení, jemuž byl poškozený vystaven, dosáhlo takového stupně trýzně, jaký je u znaku „zvlášť trýznivého“ způsobu spáchání činu vraždy podle § 140 odst. 3 písm. i) tr. zákoníku nezbytný.

Nejvyšší soud nad rámec tohoto závěru a při respektu k zásadě zákazu reformationis in peius připomíná, že ve smyslu § 140 odst. 3 písm. i) tr. zákoníku byl v projednávané věci současně naplněn i znak zvlášť surového způsobu provedení činu, jenž je další alternativní okolností podmiňující uvedenou zvlášť přitěžující okolnost. O tento znak jde tehdy, když čin svou surovostí výraznou měrou přesahuje obvyklou míru surovosti, která je nutně obsažena v každém jednání zakládajícím znaky trestného činu vraždy. Představuje především ty okolnosti, které charakterizují použité násilí z hlediska vnějšího dopadu činu na poškozeného, a rozumí se jím vražedný útok s extrémně vysokou mírou brutality, která se podstatně vymyká z rámce běžného u většiny trestných činů tohoto druhu. Není však vyloučeno, aby tento útok zároveň vyvolával zvýšenou trýzeň poškozeného. V daném případě obvinění poškozeného napadli tak, že mu zasadili dvacet osm ran bodných či bodnořezných ran, a to zejména do oblastí hlavy krku a trupu.

Č. 21

I při odhlédnutí od toho, že některé rány byly mírnější povahy, jejich četnost a způsob jejich vedení, i to, že se obvinění v útocích střídali, svědčí o tom, že šlo o čin zvláště surový, neboť šlo o extrémně brutální vražedný mechanismus, který tím spíše, že byl užit proti bezbrannému v prostoru kabiny motorového vozidla na místě řidiče, podstatně zvyšoval závažnost spáchaného trestného činu.

V dalším se dovolací soud vypořádal i s námitkami obviněných směřujícími proti výroku o trestu a obě dovolání podle § 265j tr. ř. zamítl.

Povolení dlouhodobého pobytu a později trvalého pobytu na území České republiky pachateli samo o sobě nezakládá okolnost vylučující uložení trestu vyhoštění podle § 80 odst. 3 písm. c) tr. zákoníku. Z dikce tohoto ustanovení „pachatel má na území České republiky povolen trvalý pobyt, má zde pracovní a sociální zázemí a uložení trestu vyhoštění by bylo v rozporu se zájmem na spojování rodin“ vyplývá, že všechny stanovené podmínky musí být splněny kumulativně.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 7. 2014,
sp. zn. 8 Tdo 809/2014)
ECLI:CZ:NS:2014:8.TDO.809.2014.1

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného Q. T. B. proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 12. 9. 2013, sp. zn. 7 To 255/2013, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 7 T 221/2012.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 27. 3. 2013, sp. zn. 7 T 221/2012, byl obviněný Q. T. B. uznán vinným přečinem vydírání podle § 175 odst. 1 tr. zákoníku, kterého se dopustil skutkem popsáním v bodě 1) citovaného rozsudku, spočívajícím zkráceně v tom, že dne 9. 7. 2011 v areálu V. t. v B. s dalším mužem požadoval po poškozených C. H., T. K. a Q. N. T. uhrazení nespécifikovaného dluhu s tím, že pokud dluh nebude uhrazen, tak s tím budou muset něco udělat, když poškození odmítli, že by něco dlužili, obviněný řekl poškozenému, že pokud nezaplatí, tak jej naloží do kufru auta, odvezou jej do P. a pověsí za nohy, pak obviněný vyzval dosud neznámého muže, stojícího u dveří „zavři jí hubu“, ten pak běžel za sestrou poškozené, když ji dostihl, chytil ji za krk a hlavou jí uhodil o stůl v rohu prodejny tak, že jí z obličejte tekla krev, a způsobil jí zhmožděninu na předloktích, poškození pojali důvodnou obavu o své zdraví a život.

Za tento zločin byl obviněný Q. T. B. odsouzen podle § 80 odst. 1, 2 tr. zákoníku k trestu vyhoštění z území České republiky v trvání pěti let. Týmž rozsudkem bylo pro jiný čin uvedený pod bodem 2) rozhodnuto o vině a trestu obviněného P. P. N., jemuž byl uložen podmíněně odložený trest odnětí svobody.

Krajský soud v Brně jako soud odvolací usnesením ze dne 12. 9. 2013, sp. zn. 7 To 255/2013, odvolání obou obviněných podaná proti shora uvedenému rozsudku soudu prvního stupně jako nedůvodná podle § 256 tr. ř. zamítl.

Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podal obviněný Q. T. B. prostřednictvím obhájce z důvodů uvedených v § 265b odst. 1 písm. g), h) a l) tr. ř. dovolá-

ní, které zaměřil výlučně proti výroku o trestu, a to trestu vyhoštění, ve vztahu k němuž namítal, že užitím § 80 odst. 1, 2 tr. zákoníku soudy porušily zásady vymezené v § 38 odst. 1, 2 tr. zákoníku a § 39 odst. 1 tr. zákoníku. Obviněný brojil proti tomu, že mu byl uložen jen samostatný trest vyhoštění, ač v České republice pobývá již od roku 1995 a od roku 2005 zde má povolen trvalý pobyt. Tento druh trestu považoval za přísnější postih nežli trest odnětí svobody s podmíněným odkladem, ke kterému byl za závažnější trestnou činnost odsouzen spoluobviněný P. P. N. Dovolatel se neztotožnil s názorem soudu, že v případě trestu vyhoštění jde o nejefektivnější z trestů přicházejících v úvahu, neboť soudy dostatečně neakceptovaly zásadu vyjádřenou v § 38 odst. 2 tr. zákoníku, že tam, kde postačí uložení trestní sankce méně postihující, nesmí být uložena sankce přísnější. Obviněný vyjádřil názor, že trest vyhoštění jako samostatný je pro cizího státního příslušníka dlouhodobě žijícího na území České republiky trestem více jej postihujícím než podmíněně odložený trest odnětí svobody, a proto mu měla být uložena méně citelná trestní sankce, která by mu působila menší újmu na jeho právech a svobodách.

Podle obviněného se v jeho případě jedná o trest nepřipustný, přestože nedošlo k naplnění podmínek vylučujících uložení trestu vyhoštění podle § 80 odst. 3 tr. zákoníku (rozhodnutí Nejvyššího soudu uveřejněné v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, sešit 6, č. T 701).

Na základě těchto námitek obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napažené usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 12. 9. 2013, sp. zn. 7 To 255/2013, a rovněž výrok o trestu z rozsudku Městského soudu v Brně ze dne 27. 3. 2013, sp. zn. 7 T 221/2012, jakož i další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a dále aby přikázal Městskému soudu v Brně, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Nejvyšší státní zastupitelství v písemném vyjádření k dovolání považovalo námítky obviněného za směřující proti nepřiměřenosti trestu, což s přihlédnutím k rozhodovací praxi nelze považovat za relevantní, a to ve vztahu k žádnému z uplatněných dovolacích důvodů. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2004, sp. zn. 11 Tdo 575/2004, na něž se obviněný v dovolání odvolává, sice připouští jako relevantní podání dovolání opírající se o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. a napadající výrok o trestu vyhoštění, avšak v případě, že je uložen jako nepřipustný z hledisek § 80 odst. 1, 3 tr. zákoníku. Takovou argumentaci však obviněný nepředložil, přičemž soud prvního stupně se touto problematikou zabíral a nepřipustnost zmíněného trestu ve vztahu k obviněnému nezjistil. Jelikož výhrady obviněného neodpovídají zákonnému vymezení žádného z uplatněných dovolacích důvodů a nenaplnují ani žádný jiný důvod podle § 265b tr. ř., navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání odmítl podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř.

Nejvyšší soud jako soud dovolací, když shledal, že dovolání obviněného směřující pouze proti výroku o trestu vyhoštění je přípustné, bylo podáno osobou oprávněnou, v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit, zkoumal, zda označené dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), h), l) tr. ř. byly uplatněny v souladu s jejich zákonným vymezením a zda je dovolání důvodné.

Nejprve je třeba k možnosti podání dovolání proti výroku o trestu uvést, že nejde-li o trest odnětí svobody na doživotí, lze jej napadnout dovoláním především z dovolacího důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., podle něhož lze dovolání uplatnit jen tehdy, jestliže byl obviněnému uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou zákonem za trestný čin, jímž byl uznám vinným. *Druhem trestu, který zákon nepřipouští*, se rozumí některý z druhů trestů uvedených v § 52 tr. zákoníku bez splnění těch podmínek, které zákon předpokládá, anebo v případě kumulace dvou nebo více druhů trestu, které podle zákona nelze vedle sebe uložit. Jiná pochybení soudu spočívající v nesprávném druhu či výměře uloženého trestu, zejména nesprávné vyhodnocení kritérií uvedených v § 39 až § 42 tr. zákoníku, a v důsledku toho uložení nepřiměřeně přísného nebo naopak mírného trestu, nelze v dovolání namítat prostřednictvím tohoto ani jiného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 tr. ř. (srov. rozhodnutí č. 22/2003 Sb. rozh. tr.).

Výrok o trestu může být spíše výjimečně napaden dovoláním i z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., podle něhož lze dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení, neboť již z dikce tohoto ustanovení je zřejmé, že v případě trestu lze prostřednictvím tohoto dovolacího důvodu namítat nesprávné hmotně právní posouzení ve vztahu k některým zvláštním hmotně právním podmínkám při ukládání trestu, např. pochybení při ukládání souhrnného trestu nebo společného trestu za pokračování v trestném činu (srov. rozhodnutí č. 22/2003 Sb. rozh. tr.).

Pokud jde o trest vyhoštění podle § 80 tr. zákoníku, jeho přípustnost je nezbytné posuzovat individuálně ve vztahu k osobě každého konkrétního pachatele, zejména s ohledem na to, zda jsou splněny zvláštní zákonné předpoklady pro jeho uložení uvedené v ustanovení § 80 odst. 1, 3 tr. zákoníku. Proto uložení tohoto druhu trestu v rozporu se zákonnými předpoklady vymezujícími jeho nepřípustnost opodstatňuje naplnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., neboť pak byl uložen takový druh trestu, který zákon u konkrétního obviněného nepřipouští (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2004, sp. zn. 11 Tdo 575/2004).

Z hlediska těchto alternativ Nejvyšší soud s ohledem na námitky obviněného posuzoval obsahovou stránku jeho dovolání, kde své výhrady formuloval mimo jiné tak, že je osobou, která pobývá na našem území již od roku 1995 a má povolen trvalý pobyt od roku 2005, a proto mu nemohl být takový druh trestu

uložen, a shledal, že byt to obviněný výslovně nezmínil, jde o výhradu nepřístupnosti tohoto trestu z hlediska § 80 odst. 3 tr. zákoníku. Nejvyšší soud proto ve smyslu důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. dále zkoumal, zda z tohoto hlediska jde o dovolání důvodné či opodstatněné.

Podle § 80 odst. 1 tr. zákoníku soud může uložit pachateli, který není občanem České republiky, trest vyhoštění z území České republiky, a to jako trest samostatný nebo i vedle jiného trestu, vyžaduje-li to bezpečnost lidí nebo majetku, anebo jiný obecný zájem; jako samostatný trest může být trest vyhoštění uložen, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba. Je tak patrné, že soud nejprve zkoumá, zda jsou v konkrétním případě splněny podmínky podle § 80 odst. 1, 2 tr. zákoníku, a poté, co shledá jejich existenci, zkoumá dále, zda nejsou na straně obviněného dány některé z okolností uvedených v § 80 odst. 3 písm. a) až f) tr. zákoníku vymezující skutečnosti, při jejichž existenci tento trest uložit nelze. Jelikož jsou tyto negativní podmínky stanoveny alternativně, uložení trestu vyhoštění bude bránit i zjištění jen jediné (kterékoli) z nich (srov. rozhodnutí č. 40/2011-I. Sb. rozh. tr.).

Z hlediska obsahu podaného dovolání je zřejmé, že obviněný v něm vedle jiných skutečností (výklad k nim níže) poukazyval na svůj již dlouhodobý pobyt v České republice, neboť zde žije od roku 1995 a má zde od roku 2005 trvalý pobyt. Též je nutné připomenout, že je státním občanem V. l. r., a proto by v jeho případě za podmínky vylučující trest vyhoštění bylo možné považovat § 80 odst. 3 písm. b), c), d) tr. zákoníku, tzn. že pachateli byl udělen azyl nebo doplňková ochrana podle jiného právního předpisu (b/), pachatel má na území České republiky povolen trvalý pobyt, má zde pracovní a sociální zázemí a uložení trestu vyhoštění by bylo v rozporu se zájmem na spojování rodin (c/), hrozí nebezpečí, že pachatel bude ve státě, do kterého by měl být vyhoštěn, pronásledován pro svoji rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, příslušnost k určité sociální skupině, politické nebo náboženské smýšlení, nebo jestliže by vyhoštění vystavilo pachatele mučení či jinému nelidskému nebo ponižujícímu zacházení anebo trestu (d/). Nepřicházejí v úvahu vylučující okolnosti podle § 80 odst. 3 písm. a), e), f), g) tr. zákoníku, protože totožnost obviněného je známa, je dospělou osobou a není občanem Evropské unie ani jeho rodinným příslušníkem.

Soudy zjišťovaly poměry obviněného, a jak se podává nejen z obsahu spisu i z odůvodnění rozsudku, soud prvního stupně k osobě obviněného zjistil, že tento žije na území České republiky od roku 1995, nemá stálé zaměstnání, nemá zde rodinu ani neovládá český jazyk, nemá zde ani žádné trvalejší zázemí rodinné či pracovní (viz stranu 8 rozsudku). Odvolací soud k obsahově obdobné námitce obviněného vznesené v odvolání zdůraznil splnění všech formálních i materiálních podmínek pro uložení tohoto samostatného druhu trestu (viz stranu 5 jeho usnesení).

Nejvyšší soud z těchto zjištění a rozvedených skutečností dospěl k závěru, že soudy postupovaly v souladu se zákonem, pokud ve smyslu podmínek vymezených v § 80 odst. 3 tr. zákoníku na základě poměrů obviněného neshledaly naplněnou žádnou z okolností, která by vylučovala uložení trestu vyhoštění podle § 80 odst. 1, 2 tr. zákoníku.

Výhrada obviněného o povoleném trvalém pobytu na území České republiky od roku 2005 sama o sobě nezakládá vylučující okolnost podle § 80 odst. 3 písm. c) tr. zákoníku. Z dikce tohoto ustanovení „pachatel má na území České republiky povolen trvalý pobyt, má zde pracovní a sociální zázemí a uložení trestu vyhoštění by bylo v rozporu se zájmem na spojování rodin“, lze gramatickým výkladem dovodit, že je nezbytné kumulativní splnění všech tří zde uvedených okolností, že musejí existovat současně vedle sebe; pro vyloučení uložení trestu vyhoštění nestačí naplnění jen jedné z nich. Proto skutečnost, že obviněný má na území České republiky udělen trvalý pobyt, avšak, jak i sám uvedl, si hledá práci a neví, že se může evidovat na úřadu práce, a je svobodný, svědčí o tom, že nejsou v jeho případě dána další dvě hlediska, protože obviněný nemá pracovní ani sociální zázemí na našem území a není u něj splněno ani hledisko zájmu na spojování rodin.

Nejvyšší soud proto v návaznosti na úvahy učiněné soudy nižších stupňů dospěl k závěru, že trest vyhoštění byl obviněnému uložen v souladu se všemi zákonnými podmínkami. Současně shledal, že je trestem splňujícím hlediska § 80 odst. 1 tr. zákoníku, podle kterých jej bylo možné uložit, neboť obviněný není občanem České republiky a jeho uložení bylo vyvoláno nutností na ochraně bezpečnosti lidí a majetku, a to především s ohledem na charakter trestné činnosti, pro niž byl obviněný odsouzen. Rovněž byl tento trest správně uložen jako samostatný, což posledně citované ustanovení výslovně umožňuje, a to i v návaznosti na ustanovení § 53 odst. 2 tr. zákoníku. Ze všech těchto důvodů je obviněnému uložený trest vyhoštění na dobu pěti let trestem přípustným. Protože soudy při ukládání trestu uložily přípustný druh trestu, jenž byl vyměřen v souladu s jeho zákonným rozpětím podle § 80 odst. 2 tr. zákoníku v trvání pěti let, dovolání obviněného bylo shledáno nedůvodným.

V dalším se dovolací soud zevrubně vypořádal s těmi námitkami obviněného, jež podřadil pod dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. g), l) tr. ř.

Jelikož Nejvyšší soud zjistil, že soudy obviněnému uložily trest vyhoštění v souladu se všemi zákonem stanovenými podmínkami, dovolání obviněného jako zjevně neopodstatněné podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Princip nezávislého a nestranného rozhodování, jež je určující pro rozhodování soudců, se uplatní i pro rozhodování rozhodců. Běžná profesní spolupráce advokátů nemusí sama o sobě znamenat okolnost, která by vzbuzovala důvodné pochybnosti o případném poměru rozhodce z řad advokátů k jinému advokátovi zastupujícího účastníka rozhodčího řízení. Důvodné pochybnosti o poměru rozhodce z řad advokátů k jinému advokátovi zastupujícího účastníka rozhodčího řízení může vyvolat spolupráce nikoli jednorázová, ale dlouhodobá, mající povahu určité ekonomické závislosti, např. spolupráce ve společné advokátní kanceláři.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2014,
sp. zn. 23 Cdo 3150/2012)
ECLI:CZ:NS:2014:23.CDO.3150.2012.1

M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 21. 7. 2011 vyloučil rozhodce JUDr. Ing. P. Š. z projednávání a rozhodování v rozhodčím řízení mezi účastníky o žalobě o zaplacení 9 790 610 Kč ze dne 2. 7. 2010 (výrok pod bodem I.) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok pod bodem II.).

Soud prvního stupně vyšel z tvrzení žalované, která k odůvodnění návrhu na vyloučení rozhodce JUDr. Ing. P. Š. z důvodu jeho podjatosti zmínila řadu procesních pochybení, nestandardní úkony při určování osoby rozhodce a přijetí této funkce a poukázala na propojení zástupce žalobkyně s veřejnou obchodní společností Advokátní kanceláři K. Š., kdy společně podnikají, ucházejí se a realizují veřejné zakázky a rozsáhlé právní služby, za které nesou společnou a nerozdílnou odpovědnost. Dále učinil zjištění, že pro zastupování České republiky v rozhodčím řízení se společností KVP byla vítězným uchazečem společná nabídka uchazečů K. a Š., v. o. s., KŠ, AK, v. o. s., že obě zmíněné společnosti vyhrály společně výběrové řízení na zastupování státu ve sporu s německým občanem G. G., že učinily společnou nabídku Ministerstvu obrany ČR, přičemž o svém vyloučení vedly společně obě kanceláře jako navrhovatelé správní řízení u Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže a následně pak rozkladové řízení a že rozhodce i zástupce žalobkyně jsou členy Disciplinární komise FAS AČR z 11. 11. 2009.

Po právní stránce posoudil uplatněný nárok dle ustanovení § 14 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, ve spojení s § 30 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „ZRŘ“). Dospěl k závěru o určitém stupni propojení zástupce žalobkyně a rozhodce, který má za následek důvodné pochybnosti o nepodjatosti rozhodce, což znamená vyloučení rozhodce z projednávání

a rozhodnutí předmětné věci. Dodal, že zjištěné propojení není jen historické povahy, a to pro případné související nároky.

K odvolání žalobkyně **V r c h n í s o u d** v Praze rozsudkem ze dne 26. 3. 2012 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil, ve výroku II. pak v tom správném znění, že žalobkyně je povinna zaplatit žalované na náhradu nákladů řízení částku 14 820 Kč, a dále rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení.

Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, doplnil je pouze o obsah článku, uveřejněného na webových stránkách www.finance.cz dne 18. 2. 2010, zabývajícího se přehledem rozhodčích řízení, jejichž účastníkem je Česká republika. Z obsahu tohoto článku zjistil, že mezi neskončené arbitráže, vedené proti České republice, byl zahrnut i spor s G. G.

Upozorňuje, že soud prvního stupně nesprávně aplikoval ustanovení § 14 o. s. ř., když ZRŘ obsahuje ve svém ustanovení § 8 a § 11 samostatnou úpravu podjatosti rozhodce, se nicméně ztotožnil s jeho výsledným skutkovým i právním hodnocením. Souhlasil s jeho závěrem o existenci důvodných pochybností o nepodjatosti rozhodce JUDr. Ing. P. Š., když z provedeného dokazování byla zjištěna spolupráce advokátní kanceláře rozhodce s advokátní kanceláří zástupce žalobkyně trvající (i když zřejmě jen formálně) jak v minulosti, tak i v roce 2010, kdy bylo zahájeno předmětné rozhodčí řízení. Uvedl, že se jednalo o opakovanou, nikoliv pouze nahodilou, spolupráci zmíněných advokátních kanceláří. Rozhodnutí soudu prvního stupně o vyloučení rozhodce tedy jako správné potvrdil.

Rozsudek odvolacího soudu (výslovně v celém rozsahu) napadla žalobkyně dovoláním, jehož přípustnost odvozuje z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., uplatňujíc dovolací důvody ve smyslu ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) a písm. b) o. s. ř.

Zásadní právní význam napadeného rozhodnutí spatřuje ve vyřešení otázky, za jakých podmínek a předpokladů lze dospět k závěru o podjatosti rozhodce, která jej vylučuje z rozhodování v rozhodčím řízení, zda důvodem podjatosti rozhodce dle § 8 ZRŘ může být profesionální spolupráce rozhodce s právním zástupcem jedné ze stran ve věci a pokud ano, pak za jakých podmínek. Dle názoru dovolatelky samotná profesní spolupráce mezi advokátní kanceláří právního zástupce žalobkyně a advokátní kanceláří rozhodce, která je navíc historickou záležitostí spadající do období let 2006 a 2007, nemůže být bez dalšího důvodem podjatosti rozhodce. V této souvislosti odkazuje na judikaturu Nejvyššího soudu ČR a Ústavního soudu ČR týkající se podjatosti soudců.

Dále odvolacímu soudu vytýká, že neodstranil procesní vady soudu prvního stupně při zjišťování skutkového stavu věci a ze skutkových zjištění soudu prvního stupně bez dalšího vyšel, že ve věci nebyl proveden důkaz Směrnici International Bar Association o konfliktu zájmů v mezinárodním rozhodčím řízení ze dne 22. 5. 2004, na níž žalobkyně v řízení poukazovala. Namítá, že soudy nezjišťovaly okolnosti důležité pro rozhodování věci, závěr, že mezi právním zástupcem žalob-

kyňe a rozhodcem existují konkrétní aktuální propojení plynoucí z jejich profesní spolupráce, nevyplývá z žádných ve věci provedených důkazů.

V závěru dovolatelka navrhuje, aby dovolací soud rozhodnutí odvolacího soudu (případně i soudu prvního stupně) zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

K dovolání žalobkyně se vyjádřila žalovaná tak, že rozsudek odvolacího soudu považuje za správný, když v dané věci existují důvodné pochybnosti o nepodjatosti rozhodce. Následně uvádí skutečnosti tyto důvodné pochybnosti o nepodjatosti rozhodce vyvolávající.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud se zřetelem k bodu 7 článku II zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dovolání projednal a rozhodl o něm podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. 1. 2013, to je před novelou občanského soudního řádu učiněnou zákonem č. 404/2012 Sb.

Nejvyšší soud, jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.), po zjištění, že dovolání žalobkyně bylo podáno včas (§ 240 odst. 1 o. s. ř.) a je řádně zastoupena advokátem (§ 241 odst. 1 o. s. ř.), nejprve zkoumal, zda je dovolání přípustné.

Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Podle § 237 odst. 1 o. s. ř. je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu,

- a) jimiž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé,
- b) jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil,
- c) jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle písmena b) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam.

V posuzované věci není dovolání podané proti rozsudku odvolacího soudu ve věci samé přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., je-li napadán potvrzující výrok rozsudku odvolacího soudu ve věci samé, a není přípustné ani podle § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř., neboť v dané věci soud prvního stupně rozhodl jediným rozsudkem.

Zbývá tedy posoudit, zda rozhodnutí odvolacího soudu má ve věci samé po právní stránce zásadní význam a je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Podle § 237 odst. 3 o. s. ř. má rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce zásadní význam (§ 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř.) zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je soudy rozhodována rozdílně, nebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak; k okolnostem uplatněným dovolacími důvody podle § 241a odst. 2 písm. a) a § 241a odst. 3 se nepřihlíží.

Dovolání je přípustné, neboť odvolací soud v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu posoudil otázku vyloučení rozhodce z projednávání a rozhodnutí věci v rozhodčím řízení.

Odvolací soud v projednávané věci aplikoval nesprávnou právní normu, když otázku podjatosti rozhodce posoudil podle § 8 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení, ve znění účinném po 1. 4. 2012. Rozhodným zněním pro posouzení věci je přitom daný právní předpis do 31. 3. 2012. Ustanovení § 8 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení, ve znění do 31. 3. 2012, neobsahovalo vlastní úpravu vyloučení rozhodce z projednávání a rozhodnutí věci. Zákonodárce tak učinil až ve znění po 1. 4. 2012, kdy podle § 8 odst. 1 citovaného zákona je rozhodce vyloučen z projednávání a rozhodnutí věci, jestliže se zřetelem na jeho poměr k věci, k účastníkům nebo jejich zástupcům je tu důvod pochybovat o jeho nepodjatosti. V rozhodném znění citovaného předpisu do 31. 3. 2012 bylo třeba postupovat podle § 11 ve spojení s § 30 ZRŘ a otázku možné podjatosti rozhodce posuzovat obdobně jako otázku podjatosti soudce podle § 14 o. s. ř. K uvedenému závěru dospěla i judikatura Nejvyššího soudu, např. v rozsudku sp. zn. 23 Cdo 4476/2011, podle něhož jelikož ZRŘ neupravoval podjatost rozhodce a jeho vyloučení z řízení, chyběla konkrétní úprava okolností, které by mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o nepodjatosti rozhodce a stát se tak důvodem pro vyloučení. Při podjatosti rozhodce se tedy aplikuje ustanovení § 30 ZRŘ, podle něhož, pokud zákon nestanoví jinak, užijí se na řízení před rozhodci přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu.

Občanský soudní řád upravuje v § 14 možnou podjatost soudců a přísedících. Podle tohoto ustanovení jsou vyloučeni z projednávání a rozhodnutí věci, jestliže se zřetelem na jejich poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům je tu důvod pochybovat o jejich nepodjatosti.

Podle judikatury Nejvyššího soudu i Ústavního soudu k vyloučení soudce z projednání a rozhodnutí věci může dojít teprve tehdy, když je evidentní, že vztah soudce k dané věci, účastníkům nebo jejich zástupcům, dosahuje takové povahy a intenzity, že i přes zákonem stanovené povinnosti nebudou moci nebo schopni nezávisle a nestranně rozhodovat. Nepochybně se jedná o případy, kdy soudce je současně na straně účastníka řízení či svědka, resp. když by v řízení mohl být dotčen na svých právech; shodně to platí, že soudce má k účastníkům řízení příbuzenský, přátelský nebo zjevně nepřátelský vztah, příp. vztah ekonomické závislosti (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 1999, sp. zn. 2 Cdon 828/96,

publikovaný v časopise Soudní judikatura č. 3/2000, s. 113 nebo nález Ústavního soudu ze dne 3. 7. 2001, sp. zn. II. ÚS 105/01).

Za přiměřeného použití občanského soudního řádu podle § 30 ZRŘ lze dospět k závěru, že princip nezávislého a nestranného rozhodování, jež je určující pro rozhodování soudců, se uplatní i pro rozhodování rozhodců.

Při posuzování možné podjatosti rozhodce však nelze odhlédnout od toho, že v případě rozhodčího řízení je autonomie stran a právo volby určitého rozhodce nebo podílení se na jeho určení jednou ze základních zásad rozhodčího řízení (srov. obdobně Bělohlávek, A. J. Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 420)

Je-li stranami zvolený rozhodce zvolen z řad advokátů, lze předpokládat, a současně jej nelze v takové činnosti omezovat, že bude v běžném pracovním styku v kontaktu např. s jinými advokáty, přičemž takováto běžná profesní spolupráce nemusí sama o sobě znamenat okolnost, která by vzbuzovala důvodné pochybnosti o případném poměru takového rozhodce z řad advokátů k jinému advokátovi zastupujícího účastníka rozhodčího řízení. Důvodné pochybnosti o poměru rozhodce z řad advokátů k jinému advokátovi zastupujícího účastníka rozhodčího řízení by mohla vyvolat např. dlouhodobá spolupráce mající povahu určité ekonomické závislosti, např. spolupráce ve společné advokátní kanceláři.

V projednávané věci ze skutkových zjištění soudů vyplývá, že v letech 2005 až 2007 ve třech případech advokátní kancelář rozhodce (advokátní kancelář K. a Š., v. o. s.) a zástupce žalobkyně spolupracovali při podávání nabídek k zastupování České republiky. Tato jejich profesní spolupráce (navíc i odvolacím soudem hodnocená jako formální) důvodné pochybnosti o podjatosti rozhodce vyvolat nemohla.

Důvodnou pochybnost o podjatosti rozhodce nemůže v projednané věci vyvolat ani společná účast rozhodce a zástupce účastníka v profesní nebo společenské organizaci, zde v Disciplinární komisi FAS ČR.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný, neboť spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Nejvyšší soud jej proto podle ustanovení § 243b odst. 2, části věty za středníkem, o. s. ř. zrušil. Protože důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud podle § 243b odst. 3 o. s. ř. i tento rozsudek a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Ztratí-li fyzická osoba, po níž se žalobce domáhá uhrazení své směnečné pohledávky, v průběhu řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu způsobilost být účastníkem řízení, je třeba zkoumat míru odpovědnosti dědice za dluhy zůstavitele a za přiměřené náklady spojené s pohybem (§ 470 obč. zák.) již v souvislosti s rozhodováním o tom, zda a s kým bude v řízení pokračováno (§ 107 o. s. ř.).

(Usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia
Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2014, sp. zn. 31 Cdo 1170/2012)
ECLI:CZ:NS:2014:31.CDO.1170.2012.1

Žalobou podanou u Krajského soudu v Brně dne 16. 6. 2006 se žalobce P. K. (dále jen „původní žalobce“) domáhal, aby mu žalovaný D. S. (dále též jen „původní žalovaný“) zaplatil 880 000 Kč s 6% úrokem (z částek a za období specifikovaná v žalobě) a směnečnou odměnou ve výši 2933 Kč. Žalobu odůvodnil tvrzením, že původní žalovaný převzal směnečné rukojemství za zaplacení celkem šestnácti směnek vlastních, vystavených J. R. dne 17. 1. 2003 na řad původního žalobce, znějících vždy na směnečný peníz ve výši 55 000 Kč, přičemž na směnky nebylo doposud ani výstavcem, ani směnečným rukojímím zaplaceno ničeho. Současně navrhl, aby soud o žalobě rozhodl směnečným platebním rozkazem.

Proti směnečnému platebnímu rozkazu ze dne 26. 9. 2006, jímž soud prvního stupně návrhu původního žalobce vyhověl, podal původní žalovaný v zákonné lhůtě námitky. V nich namítal, že jednak výstavce již směnky zaplatil, jednak směnky nebyly směnečnému rukojímímu předloženy k placení a povinnost „platit směnečný závazek“ mu proto nevznikla.

V průběhu řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu soud prvního stupně zjistil, že jak původní žalobce (dne 9. 12. 2009), tak původní žalovaný (dne 1. 6. 2007) zemřeli.

Usnesením ze dne 20. 9. 2011 **K r a j s k ý s o u d** v Brně rozhodl, že v řízení bude pokračováno namísto původního žalobce se žalobkyněmi (výrok I.) a namísto původního žalovaného s M. S. (výrok II.).

Přítom zdůraznil, že na základě dohody o vypořádání dědictví, schválené usnesením Okresního soudu Brno – venkov ze dne 20. 6. 2011, nabyly pohledávky ze směnek, o jejichž zaplacení v dané věci jde, rovným dílem žalobkyně a usnesením ze dne 18. 3. 2009 Městský soud v Brně potvrdil nabytí dědictví po zůstaviteli D. S. (jako jedinému dědici) M. S. Jelikož povaha dané věci umožňuje v řízení pokračovat, rozhodl soud prvního stupně podle ustanovení § 107 odst. 1 a 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, o tom, že v řízení bude pokračováno s uvedenými osobami jako s právními nástupci původních účastníků.

V r c h n í s o u d v Olomouci usnesením ze dne 26. 1. 2012 k odvolání M. S. potvrdil usnesení soudu prvního stupně ve výroku II., kterým bylo rozhodnuto o procesním nástupnictví na straně žalovaného.

Odvolací soud – cituje ustanovení § 107 odst. 1 a 2 o. s. ř. – přitakal soudu prvního stupně v závěru, že procesním nástupcem původního žalovaného je v dané věci M. S., jíž podle výsledků dědického řízení připadl veškerý majetek tvořící pozůstalost po zemřelém účastníkovi. Za opodstatněné přitom neměl výhrady odvolatelky, podle kterých jako dědic neodpovídá za dluhy původního žalovaného ve smyslu ustanovení § 470 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, neboť původní žalovaný zanechal pouze majetek nepatrné hodnoty (ve výši 1100 Kč) a probíhající řízení proto mělo být zastaveno podle ustanovení § 107 odst. 5 o. s. ř., popřípadě mělo být soudem rozhodnuto, že v řízení bude pokračováno jen ohledně pohledávky v uvedené výši. Podle odvolacího soudu by však takový postup přicházel v úvahu jen tehdy, jestliže by původní žalovaný neměl žádného právního nástupce (jako by tomu bylo v případě zastavení řízení o dědictví podle ustanovení § 175h odst. 1 a 2 o. s. ř.), taková situace však v posuzované věci nenastala.

Proti usnesení odvolacího soudu podala M. S. dovolání, které má za přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., namítajíc, že spočívá na nesprávném právním posouzení věci, tj. uplatňujíc dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.

Dovolatelka soudům nižších stupňů vytýká, že již v souvislosti s rozhodováním podle ustanovení § 107 o. s. ř. o tom, zda a s kým bude v řízení pokračováno na místě zemřelého původního žalovaného, nezkoumaly míru odpovědnosti dědice za dluhy zůstavitele. Dovolatelka přitom v posuzovaném případě neodpovídá za dluhy zůstavitele D. S. podle ustanovení § 470 odst. 1 obč. zák., neboť zůstavitel zanechal majetek jen nepatrné hodnoty. Podle dovolatelky v takovém případě povaha věci neumožňovala v řízení, jehož předmětem byl dluh zůstavitele, pokračovat a řízení mělo být podle ustanovení § 107 odst. 5 o. s. ř. zastaveno. Posouzení rozsahu odpovědnosti dědice za dluhy zůstavitele se totiž neprojevuje jako okolnost, která by byla významná pro rozhodnutí ve věci samé, ale již při zkoumání podmínek řízení.

Proto dovolatelka požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Tříčlenný senát číslo 29, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl k závěru, že pro rozhodnutí projednávané věci je určující (významné) vyřešení právní otázky, zda – v situaci, kdy

fyzická osoba, po níž se žalobce domáhá uhrazení své (směnečné) pohledávky, ztratí (v průběhu řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu) způsobilost být účastníkem řízení – je třeba zkoumat míru odpovědnosti dědice za dluhy zůstavitele a za přiměřené náklady spojené s pohřbem (§ 470 obč. zák.) již v souvislosti s rozhodováním podle § 107 o. s. ř. (tedy při rozhodování o tom, zda a s kým bude v řízení pokračováno), nebo zda se soud posouzením rozsahu odpovědnosti dědice za dluhy zůstavitele a za přiměřené náklady spojené s pohřbem musí zabývat až při rozhodování o věci samé. Uvedená otázka je přitom Nejvyšším soudem rozhodována rozdílně.

V usnesení ze dne 21. 12. 2009, sp. zn. 29 Cdo 5198/2007 (které je – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže – veřejnosti dostupné na webových stránkách Nejvyššího soudu), dospěl Nejvyšší soud k závěru, že při rozhodování o tom, s kým bude v řízení pokračovat poté, co dosavadní účastník (fyzická osoba) ztratil po zahájení řízení způsobilost být účastníkem řízení (§ 107 o. s. ř.), soud nezkoumá, v jaké výši právní nástupce dosavadního účastníka řízení odpovídá za jeho dluhy (§ 470 odst. 1 obč. zák.). Přitom zdůraznil, že v řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu se v tomto směru navíc prosadí závěr, podle něhož správnost směnečného platebního rozkazu je nutné posuzovat podle stavu, který zde byl v okamžiku jeho vydání, s tím, že skutečnosti, k nimž došlo až po této době, nemohou být důvodem ke zrušení směnečného platebního rozkazu a taková procesní obrana žalovanému přísluší až v řízení o výkon rozhodnutí.

Naopak v usnesení ze dne 27. 7. 2010, sp. zn. 21 Cdo 220/2009 (uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 3, ročníku 2011, pod číslem 32), Nejvyšší soud (ve věci, v níž byl dovoláním napaden rozsudek odvolacího soudu vydaný rovněž v řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu) uzavřel, že neodpovídá-li dědic za dluhy zůstavitele a za přiměřené náklady spojené s pohřbem buď vůbec (protože zůstavitel nezanechal majetek nebo protože zůstavitel zanechal majetek nepatrné hodnoty, který byl v řízení o dědictví vydán tomu, kdo se postaral o pohřeb), nebo odpovídá-li jen omezeně (protože zůstavitel sice zanechal majetek, avšak pasiva dědictví přesahují cenu nabytého dědictví), neumožňuje povaha věci pokračovat v řízení o celé pohledávce a soud proto podle ustanovení § 107 odst. 5, věty první, o. s. ř. zastaví řízení (zcela či zčásti) v takovém rozsahu, v jakém dědic za dluh zůstavitele neodpovídá.

Jelikož výše vymezený rozpor v judikatuře Nejvyššího soudu je dle přesvědčení senátu číslo 29 namístě odstranit v rozhodovací činnosti tohoto soudu postupem podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (k tomu srov. též rozsudky velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2010, sp. zn. 31 Cdo 4291/2009, a ze dne 13. 6. 2012, sp. zn. 31 Cdo 2805/2011, uveřejněné pod čísly 96/2010 a 121/2012 Sbír-

ky soudních rozhodnutí a stanovisek), postoupil senát číslo 29 věc k projednání a rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu. Velký senát pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

Nejvyšší soud úvodem poznamenává, že rozhodné znění občanského soudního řádu, podle kterého dovolání projednal a rozhodl o něm (do 31. 12. 2012), se podává z části první, článku II bodu 7 zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Dovolání M. S. je přípustné podle ustanovení § 239 odst. 2 písm. b) o. s. ř. a je i důvodné.

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají. Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelkou, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle ustanovení § 107 o. s. ř., jestliže účastník ztratí po zahájení řízení způsobilost být účastníkem řízení dříve, než řízení bylo pravomocně skončeno, posoudí soud podle povahy věci, zda v řízení může pokračovat. Není-li možné v řízení ihned pokračovat, soud řízení přeruší. O tom, s kým bude v řízení pokračováno, soud rozhodne usnesením (odstavec 1). Ztratí-li způsobilost být účastníkem řízení fyzická osoba a umožňuje-li povaha věci pokračovat v řízení, jsou procesním nástupcem, nestanoví-li zákon jinak, její dědici, popřípadě ti z nich, kteří podle výsledku dědickeho řízení převzali právo nebo povinnost, o něž v řízení jde (odstavec 2). Ten, kdo nastupuje do řízení na místo dosavadního účastníka řízení, musí přijmout stav řízení, jaký tu je v době jeho nástupu do řízení (odstavec 4). Neumožňuje-li povaha věci v řízení pokračovat, soud řízení zastaví (odstavec 5, věta první).

Podle ustanovení § 470 obč. zák. (platného v den smrti původního žalovaného, k tomu srov. § 3069 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku) dědic odpovídá do výše ceny nabytého dědictví za přiměřené náklady spojené s pohřbem zůstavitele a za zůstavitelovy dluhy, které na něj přešly zůstavitelovou smrtí (odstavec 1). Je-li více dědiců, odpovídají za náklady zůstavitelova pohřbu a za dluhy podle poměru toho, co z dědictví nabyli, k celému dědictví (odstavec 2).

Ustanovení § 471 obč. zák. pak stanoví, že je-li dědictví předloženo, mohou se dědici s věřiteli dohodnout, že jim dědictví přenechají k úhradě dluhů. Soud tuto dohodu schválí, neodporuje-li zákonu nebo dobrým mravům (odstavec 1). Nedojde-li k dohodě mezi dědici a věřiteli, řídí se povinnost dědiců plnit tyto

dluhy ustanoveními občanského soudního řádu o likvidaci dědictví. Dědici přitom neodpovídají věřitelům, kteří své pohledávky neoznámili přesto, že je k tomu soud na návrh dědiců vyzval, pokud je uspokojením pohledávek ostatních věřitelů cena jimi nabytého dědictví vyčerpána (odstavec 2).

Nejvyšší soud již v usnesení sp. zn. 21 Cdo 220/2009 vysvětlil, že ten, kdo (jako dědic) nabyl dědictví, neodpovídá za zůstavitelovy dluhy, které na něj přešly zůstavitelovou smrtí, v plném (neomezeném) rozsahu. Český právní řád vychází – jak vyplývá z výše citovaného ustanovení § 470 odst. 1 obč. zák. – ze zásady, že dědic odpovídá za dluhy zůstavitele (přebírá zůstavitelovy dluhy) a za přiměřené náklady spojené s pohřbem zůstavitele jen omezeně, a to do výše ceny nabytého dědictví (pro viribus hereditatis); je-li více dědiců, odpovídají za dluhy zůstavitele a za přiměřené náklady spojené s jeho pohřbem podle poměru toho, co z dědictví nabyli, k celému dědictví (§ 470 odst. 2 obč. zák.).

Odpovědnost dědice za dluhy zůstavitele a za přiměřené náklady spojené s jeho pohřbem je modifikována v případě, bylo-li v řízení o dědictví zjištěno předlužení dědictví a skončilo-li řízení o dědictví schválením dohody dědiců s věřiteli o přenechání předluženého dědictví věřitelům k úhradě dluhů (§ 471 odst. 1 obč. zák., § 175p a § 175q odst. 1 písm. c/ o. s. ř.) nebo byla-li v řízení o dědictví nařízena likvidace dědictví (§ 471 odst. 2 obč. zák., § 175t až § 175v o. s. ř.). V těchto případech dědic odpovídá za dluhy zůstavitele a za přiměřené náklady spojené s pohřbem – na rozdíl od postupu podle ustanovení § 470 obč. zák., kdy odpovídá do výše ceny nabytého dědictví nejen zděděným, ale i svým vlastním majetkem – jen majetkem náležejícím do dědictví a k uspokojení zůstavitelových věřitelů tu výlučně slouží buď přenechané věci, práva a jiné majetkové hodnoty z dědictví (podle dohody o přenechání dědictví věřitelům) nebo výtěžek získaný zpeněžením zůstavitelova majetku (při likvidaci dědictví).

Ustanovením § 471 odst. 2 obč. zák. se tedy neřídí odpovědnost dědiců za dluhy zůstavitele a za přiměřené náklady spojené s pohřbem vždy, je-li dědictví předluženo, ale jen tehdy, byla-li v řízení o dědictví nařízena likvidace předluženého dědictví. V případě, že soud v řízení o dědictví schválil dohodu dědiců, kterou si mezi sebou vypořádali předlužené dědictví, že potvrdí nabytí předluženého dědictví jedinému dědici nebo že potvrdí nabytí předluženého dědictví podle dědických podílů (§ 481, § 482 a § 483 obč. zák., § 175q odst. 1 písm. a/, c/ a d/ o. s. ř.), odpovídá dědic (dědici) za dluhy zůstavitele vždy podle ustanovení § 470 obč. zák.; ostatně, rovněž tato právní úprava se (stejně jako ustanovení § 471 obč. zák.) dotýká právě předluženého dědictví, neboť omezení odpovědnosti dědice (dědiců) za dluhy zůstavitele a za přiměřené náklady spojené s pohřbem má svůj význam jen tehdy, převyšují-li pasiva dědictví jeho aktiva, tedy je-li (řečeno jinak) dědictví předluženo.

Neodpovídá-li dědic za dluhy zůstavitele a za přiměřené náklady spojené s pohřbem vůbec, protože zůstavitel nezanechal majetek nebo protože zůstavitel

zanechal majetek nepatrné hodnoty, který byl v řízení o dědictví vydán tomu, kdo se postaral o pohřeb (a jsou-li tedy splněny předpoklady pro zastavení řízení o dědictví podle ustanovení § 175h odst. 1 a 2 o. s. ř.), nemá zůstavitel procesního nástupce, s nímž by bylo možné v řízení pokračovat. I když předmětem řízení je dluh, který – obecně vzato – přechází na dědice, povaha věci v takovém případě neumožňuje pokračovat v takovém řízení; soud proto řízení podle ustanovení § 107 odst. 5, věty první, o. s. ř. zastaví.

V případě, že dědic odpovídá za dluhy zůstavitele a za přiměřené náklady spojené s pohřbem jen omezeně, neboť zůstavitel sice zanechal majetek, avšak pasiva dědictví přesahují cenu nabytého dědictví, je nepochybné, že některé pohledávky zůstavitelových věřitelů, popř. část těchto pohledávek, zůstanou neuhrzeny. Jestliže rozsah odpovědnosti dědice za dluhy zůstavitele a za přiměřené náklady spojené s pohřbem odůvodňuje závěr, že bude (má být) splněna jen část pohledávky zůstavitelova věřitele, má zůstavitel procesního (a právního) nástupce jen v takovém rozsahu, v jakém dědic odpovídá za zůstavitelův dluh. V rozsahu neuspokojované části pohledávky nemá zůstavitel procesního nástupce, povaha věci neumožňuje pokračovat v řízení o celé pohledávce a soud proto podle ustanovení § 107 odst. 5, věty první, o. s. ř. zastaví řízení v takovém rozsahu, v jakém dědic za dluh neodpovídá.

Z uvedeného (mimo jiné) podle přesvědčení velkého senátu vyplývá, že omezení odpovědnosti dědice za dluhy zůstavitele a za přiměřené náklady spojené s pohřbem je třeba procesně vyjádřit nikoliv zamítnutím nebo odmítnutím žaloby zčásti, ale zastavením řízení v rozsahu té části věřitelovy pohledávky, za níž dědic s ohledem na cenu nabytého dědictví neodpovídá, a že míru odpovědnosti dědice za dluhy zůstavitele a za přiměřené náklady spojené s pohřbem je zásadně třeba zkoumat již v souvislosti s rozhodováním o tom, zda a s kým bude v řízení pokračováno (podle ustanovení § 107 o. s. ř.), a nikoliv teprve při rozhodování o věci samé. Posouzení rozsahu odpovědnosti dědice za dluhy zůstavitele a za přiměřené náklady spojené s pohřbem se totiž, jak důvodně namítá dovolatelka, neprojevuje jako okolnost, která by byla významná pro rozhodnutí ve věci samé, ale již při zkoumání podmínek řízení (posléze vyjádřené rozhodnutím o tom, s kým bude v řízení pokračováno na místě účastníka, který ztratil po zahájení řízení způsobilost být účastníkem řízení).

Shodný závěr (co do způsobu, jakým je v probíhajícím řízení nutné zohlednit rozsah odpovědnosti dědice za dluhy zůstavitele a za přiměřené náklady spojené s pohřbem) je ostatně zastáván rovněž odbornou literaturou. K tomu srov. např. dílo Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, str. 724, nebo dílo Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Šínová, R. a kol.: Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, str. 374.

Výše učiněné závěry se přitom nepochybně plně prosadí rovněž v poměrech řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu. Jakkoli obecně platí,

že správnost směnečného platebního rozkazu je nutné posuzovat podle stavu, který zde byl v okamžiku jeho vydání, přičemž skutečnosti, k nimž došlo až po této době, důvodem ke zrušení směnečného platebního rozkazu být nemohou (k tomu srov. např. závěry formulované Nejvyšším soudem v rozsudku ze dne 26. 7. 2007, sp. zn. 29 Odo 63/2006, uveřejněném pod číslem 31/2008 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), při zkoumání podmínek procesního nástupnictví po zemřelém žalovaném (pro účely rozhodnutí podle ustanovení § 107 o. s. ř.) nejde o posouzení správnosti směnečného platebního rozkazu z pohledu žalovaným včas uplatněných námitek (jinak řečeno, o posouzení, zda by měl být směnečný platební rozkaz k námitkám žalovaného zrušen či ponechán v platnosti), ale o zkoumání podmínek řízení, za nichž vůbec soud může v jím projednávané věci o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu meritorně rozhodnout. K tomu, zda takové podmínky jsou splněny, přitom přihlíží soud (i v řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu) kdykoli za řízení (srov. § 103 o. s. ř.).

Lze tedy uzavřít, že měl-li odvolací soud v poměrech projednávané věci pro rozhodnutí podle ustanovení § 107 odst. 1 o. s. ř. o tom, s kým bude v řízení pokračováno na místě zemřelého dlužníka, za bezvýznamné to, zda (případně v jakém rozsahu) jeho dědic s ohledem na cenu nabytého dědictví za dluh vůči žalobkyním odpovídá (§ 470 odst. 1 obč. zák.), je jeho právní posouzení věci neúplné a tudíž i nesprávné.

Nejvyšší soud proto, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), usnesení odvolacího soudu podle § 243b odst. 2, věty za středníkem, o. s. ř. zrušil. Důvody, pro které nemohlo obstát rozhodnutí odvolacího soudu, dopadají i na usnesení soudu prvního stupně; Nejvyšší soud proto zrušil i je a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta druhá, o. s. ř.).

Skutečnost, že se žalobce dostal do nepříznivé finanční situace v důsledku trestného činu žalovaného, kterým mu byla způsobena škoda, a u soudu se domáhá náhrady této škody, je zásadně podstatnou okolností svědčící pro naplnění podmínky existence zvláště závažných důvodů pro úplné osvobození od soudních poplatků ve smyslu § 138 odst. 1 o. s. ř., nicméně nezakládá naplnění této podmínky bez dalšího a vždy záleží na dalších okolnostech konkrétního případu.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2014,
sp. zn. 25 Cdo 3076/2014)
ECLI:CZ:NS:2014:25.CDO.3076.2014.1

Žalobce požadoval osvobození od soudních poplatků v řízení, ve kterém se domáhal zaplacení částky 12 997 010 Kč s příslušenstvím jako škody, kterou mu způsobil žalovaný svým trestným činem, když v postavení zaměstnance žalobce se zařazením na pozici hlavního účetního odčerpал peněžní prostředky žalobce ve výši 17 197 655 Kč ve svůj prospěch, za což byl pravomocně odsouzen.

O k r e s n í s o u d Praha – západ svým usnesením ze dne 7. 2. 2014 zamítl žádost žalobce o osvobození od soudních poplatků. Vyšel ze zjištění, že žalobce vlastní tři osobní automobily, nemá ve vlastnictví žádné nemovitosti. Ekonomické ukazatele jeho hospodaření v posledních letech sice poklesly, ale jeho roční obrat se pohyboval v desítkách milionů korun a z daňového přiznání za leden až září roku 2013 (daňová povinnost v rozmezí 50 000 Kč až 170 000 Kč) vyplývá, že prodával svou produkci s přidanou hodnotou několika stovek tisíc korun měsíčně. Soud došel k závěru, že finanční situace žalobce není natolik špatná, aby nepřiznání osvobození od soudních poplatků znemožnilo uplatnit jeho práva u soudu. Soud připustil, že osvobození od soudních poplatků lze přiznat i podnikateli či právnické osobě, ale pouze v případě, kdyby se takový účastník dostal do tíživé finanční situace z důvodu tzv. vyšší moci či nepředvídaných okolností, které nemají svůj původ v podnikání. Rizika spojená s podnikáním a případný podnikatelský neúspěch, včetně práce zaměstnanců, nelze přenášet na stát, a to ani formou osvobození od soudních poplatků. Na straně žalobce shledal soud dlouhodobě podceňovanou kontrolu odpovědných zaměstnanců, když trestná činnost žalovaného probíhala bez povšimnutí delší dobu. Tuto jistou „liknavost“ a z toho vzniklé finanční obtíže soud podřadil pod podnikatelské riziko žalobce. Soud uzavřel, že žalobce není osobou nemajetnou, hospodář s milionovými obraty a jeho současná situace nemá původ ani v tzv. vyšší moci ani v nepředvídaných okolnostech, které nemají svůj původ v podnikání.

K odvolání žalobce K r a j s k ý s o u d v Praze usnesením ze dne 28. 3. 2014 změnil rozhodnutí soudu prvního stupně tak, že žalobci přiznal osvobození

od soudních poplatků z jedné poloviny. Dle odvolacího soudu nejde v daném případě o zřejmě bezúspěšné uplatňování nebo bránění práva. Soud konstatoval, že u právnických osob lze uvážit povahu jejich podnikatelské nebo jiné činnosti, jakož i stav a strukturu majetku a platební schopnost. Ztotožnil se s názorem soudu prvního stupně, že trestná činnost žalovaného trvala delší dobu a při správně nastavených mechanismech kontroly mohla být odhalena dříve, na druhou stranu však zohlednil skutečnost, že činností žalovaného došlo k výraznému úbytku jmění žalobce a ke zhoršení jeho finanční situace. Dále zvážil výši soudního poplatku v dané věci (649 850 Kč) a skutečnost, že žalobce vypočítává zisk poměrně nízkými částkami, avšak obrat společnosti je nadprůměrný. Z uvedených důvodů dospěl odvolací soud k závěru, že je namístě přiznat žalobci osvobození od soudních poplatků právě z jedné poloviny.

Usnesení odvolacího soudu napadl žalobce dovoláním z důvodu nesprávného právního posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.), když má za to, že odvolací soud nesprávně posoudil relevantní právní otázky pro rozhodnutí o osvobození od soudních poplatků. Přípustnost dovolání opírá o ustanovení § 237 o. s. ř., když napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky procesního práva, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Konkrétně, zda lze považovat trestnou činnost žalovaného, kterou byla způsobena škoda žalobci, jejíž náhrady se předmětnou žalobou domáhá, za „zvlášť závažný důvod“ pro úplné osvobození žalobce od soudních poplatků ve smyslu ustanovení § 138 odst. 1 o. s. ř. V důsledku jednání žalovaného byl nucen sjednat se svými věřiteli splátkové kalendáře a přestože v podnikatelské činnosti pokračuje, je neustále ohrožen platební neschopností a není objektivně schopen zaplatit soudní poplatek v předmětné věci ani po částečném osvobození bez toho, aby se následně nedostal do úpadku. Za dané situace zasahuje nepřiznání osvobození od soudních poplatků do jeho ústavního práva na soudní ochranu. Proto navrhuje, aby dovolací soud usnesení odvolacího soudu zrušil a vrátil mu věc k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) posoudil dovolání a shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupenou advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř., a je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť v daných skutkových souvislostech nebyla v rozhodování odvolacího soudu dosud řešena dovolatelem vznesená otázka, zda lze považovat trestnou činnost žalovaného, kterou byla způsobena žalobci škoda, jejíž náhrady se domáhá, za „zvlášť závažný důvod“ pro úplné osvobození žalobce od soudních poplatků ve smyslu ustanovení § 138 odst. 1 o. s. ř.

Dovolání není důvodné.

Podle ustanovení § 138 odst. 1 o. s. ř. na návrh může předseda senátu přiznat účastníkovi zčásti osvobození od soudních poplatků, odůvodňují-li to poměry účastníka a nejde-li o svévolné nebo zřejmě bezúspěšné uplatňování nebo bránění práva; přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvláště závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Nerozhodne-li předseda senátu jinak, vztahuje se osvobození na celé řízení a má i zpětnou účinnost; poplatky zaplacené před rozhodnutím o osvobození se však nevracejí.

Obecně platí, že osvobození od soudních poplatků může být přiznáno na jejich žádost fyzickým osobám, právnickým osobám, obcím nebo krajům. Účastníku nesmí být jen pro jeho nepříznivou majetkovou situaci znemožněno uplatňovat nebo bránit své právo u soudu a naplnit své právo na právní pomoc v občanském soudním řízení od počátku řízení. Při rozhodování o osvobození od soudních poplatků soud přihlíží k celkovým majetkovým poměrům žadatele, k výši soudního poplatku, k nákladům, které si pravděpodobně vyžádá dokazování, k povaze uplatněného nároku a k dalším podobným okolnostem. Přihlédne nejen k výši příjmů žadatele a množství disponibilních finančních prostředků, ale též k jeho možnosti si tyto prostředky opatřit, jakož i k důsledkům, které by pro jeho poměry mohlo mít zaplacení příslušného soudního poplatku (nebo jiných plateb v příslušném řízení předpokládaných). U právnických osob a u fyzických osob, které jsou podnikateli, lze vzít v úvahu rovněž povahu jejich podnikatelské nebo jiné činnosti, stav a strukturu majetku, platební (ne)schopnost; je však též nutno přihlížet k tomu, zda se spekulativně nezbavily majetku či jiných výhod, aby se poplatkové povinnosti vyhnuly. Soud tedy zkoumá nejen faktické poměry žadatele v době podání žádosti, ale musí zvažovat, zda ze strany žadatele nejde o obcházení zákona za účelem získání neoprávněné výhody (osvobození od soudních poplatků). Celkové zhodnocení všech okolností, které vypovídají o poměrech účastníka, se pak musí promítnout do závěru, zda účastník (vedlejší účastník) je s ohledem na své poměry schopen zaplatit soudní poplatky a nést další výdaje spojené s řízením, včetně nákladů spojených s poskytnutím právní pomoci (se zastoupením). Jestliže mu to jeho poměry nedovolují, je soud povinen mu přiznat tomu odpovídající osvobození od soudních poplatků (v plném rozsahu, zčásti, pro část řízení nebo jen pro některé úkony). Účastník je přitom povinen soudu prokázat věrohodným způsobem své poměry, které jsou rozhodné pro posouzení důvodnosti jeho žádosti. Osvobození od soudních poplatků podle ustanovení § 138 odst. 1 o. s. ř. lze přiznat i právnické osobě – podnikateli. Při splnění ostatních předpokladů pro přiznání plného nebo částečného osvobození od soudního poplatku pak nelze právnické osobě – podnikateli takové osvobození odepřít jen proto, že její objektivní neschopnost k úhradě soudního poplatku je důsledkem její podnikatelské činnosti, tj. že potud nese „podnikatelské“ nebo „hospodářské“ riziko (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 2013,

sp. zn. 29 Cdo 1301/2013, uveřejněné pod číslem 99/2013 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

Soud tak při posuzování majetkových poměrů účastníka domáhajícího se osvobození od soudních poplatků, při poměrování rozsahu jeho aktiv i pasiv a při přihlížení ke všem okolnostem, které spoluurčují celkový obraz jeho poměrů, vychází z jeho objektivní možnosti splnit předpokládanou poplatkovou povinnost, neboť právě objektivní nedostatek finančních prostředků se nesmí stát pro účastníka překážkou přístupu k soudu, došlo by tím totiž k porušení rovnosti účastníků řízení vyjádřené v čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2014, sp. zn. 25 Cdo 568/2014). Účelem právního institutu osvobození od soudních poplatků je zajistit účastníku řízení přístup k soudu a s ním spjatou ochranu jeho práv i v podmínkách jeho tíživé materiální a sociální situace. Posouzení naplnění tohoto účelu je ale vázáno na konkrétní věc a konkrétní uplatňované právo (srovnej náleží Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2009, sp. zn. IV. ÚS 2856/08, publikovaný pod č. 20/2009 Sbírkou nálezů a usnesení Ústavního soudu).

Při rozhodování o přiznání osvobození od soudních poplatků soud hodnotí pomocí výše uvedených kritérií poměry účastníka s důsledkem na jeho objektivní schopnost splnit poplatkovou povinnost v konkrétním případě. I když poměry účastníka odůvodňují přiznání osvobození, musí soud dále zkoumat, zda nejde o svévolné nebo zřejmě bezúspěšné uplatňování nebo bránění práva. V takovém případě osvobození přiznat nelze.

S účinností od 1. 9. 2011 (zákon č. 218/2011 Sb.) došlo ke zpřísnění možnosti přiznat plné osvobození od soudních poplatků tím, že je stanovena podmínka existence zvlášť závažných důvodů. Pro přiznání osvobození od soudních poplatků v plném rozsahu tak musí na straně účastníka s ohledem na jeho poměry existovat objektivní neschopnost splnit poplatkovou povinnost (logicky se jedná o neschopnost splnit poplatkovou povinnost v plné výši, pouze částečná neschopnost nestačí), musí zde být zvlášť závažné důvody a zároveň se nesmí jednat o svévolné nebo zřejmě bezúspěšné uplatňování nebo bránění práva. Zásadou je tedy částečné osvobození od soudního poplatku a plné osvobození je pouze výjimkou z této zásady. Je tím posílena regulativní funkce soudních poplatků a posilována odpovědnost účastníků řízení za uvážlivé a smysluplné uplatňování či bránění jejich skutečných a nikoli pouze domnělých práv.

Ustanovení § 138 odst. 1 o. s. ř. je ve své části vyžadující naplnění podmínky existence zvlášť závažných důvodů pro úplné osvobození od soudních poplatků právní normou s relativně neurčitou (abstraktní) hypotézou, tedy právní normou, jejíž hypotéza není stanovena přímo právním předpisem, ale která tak přenechává soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností. Při posuzování, zda je splněna podmínka zvlášť závažných důvodů, je tedy nutno

vždy vycházet z okolností konkrétního případu v jejich souhrnu a je na soudu, aby uvážil všechny rozhodné okolnosti případu ve své vzájemné souvislosti. Podstatnou okolností bude sice zpravidla též skutečnost, že se účastník dostal do nepříznivé finanční situace v důsledku nemoci či jako oběť trestného činu, nicméně tyto okolnosti neznamenají bez dalšího (samy o sobě) naplnění podmínky zvláště závažných důvodů, když v konkrétním případě musí přistoupit okolnosti další, svědčící ve prospěch závěru, že účastník není objektivně schopen zaplatit soudní poplatek ani zčásti.

Ve světle výše uvedeného lze tedy uzavřít, že skutečnost, že se žalobce dostal do nepříznivé finanční situace v důsledku trestného činu žalovaného, kterým mu byla způsobena škoda, a u soudu se domáhá náhrady této škody, je zásadně podstatnou okolností svědčící pro naplnění podmínky existence zvláště závažných důvodů pro úplné osvobození od soudních poplatků ve smyslu § 138 odst. 1 o. s. ř., nicméně nezakládá naplnění této podmínky bez dalšího a vždy záleží na dalších okolnostech konkrétního případu.

V daném případě spočívá rozhodnutí odvolacího soudu na závěru, že poměry žalobce odůvodňují přiznání osvobození od soudních poplatků z jedné poloviny. Ke svému závěru dospěl odvolací soud na základě posouzení celé řady skutkových okolností, vzal v úvahu konkrétní majetkové poměry žalobce a jeho ekonomickou činnost, zvážil důkladně okolnosti, za jakých došlo ke vzniku škody, a přihlížel i k výši soudního poplatku. Rozhodnutí odvolacího soudu tak lze považovat za souladné s právní úpravou a soudní praxí, když přihlédl ke všem relevantním hlediskům v jejich souhrnu a k veškerým okolnostem, jež vyšly v řízení najevo.

Jelikož z hlediska dovolatelem uplatněného důvodu (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) je rozhodnutí odvolacího soudu správné, Nejvyšší soud dovolání zamítl podle § 243d písm. a) o. s. ř.

Soudní exekutor je povinen po zahájení insolvenčního řízení na majetek v exekuci povinného vydat do majetkové podstaty úpadce jím v exekuci vymožené plnění bez odpočtu nákladů exekuce a jako věřitel úpadce náklady exekuce (svoji pohledávku) přihlásí do insolvenčního řízení.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2014,
sp. zn. 21 Cdo 3182/2014)
ECLI:CZ:NS:2014:21.CDO.3182.2014.1

K návrhu původní oprávněné UCL, a. s. (dříve CL, a. s.), O k r e s n í s o u d v Ústí nad Orlicí usnesením ze dne 27. 12. 2006 nařídil na základě vykonatelného rozhodčího nálezu rozhodce JUDr. P. W. ze dne 25. 9. 2006 exekuci na majetek povinné, k uspokojení pohledávky oprávněné ve výši 46 454 Kč s 2,5% úrokem z prodlení p. a. od 12. 5. 2006 do zaplacení, jakož i nákladů předcházejícího řízení ve výši 2380 Kč a ve výši 13 827,80 Kč, nákladů této exekuce a nákladů oprávněné, které budou v průběhu řízení stanoveny; a provedením exekuce pověřil soudního exekutora Mgr. R. B., Exekutorský úřad Praha 10.

Usnesením ze dne 18. 4. 2012, které vydal Mgr. E. S., exekutorský kandidát pověřeného soudního exekutora Mgr. R. B., Exekutorský úřad Praha 10, byl vydražiteli P. K. (dále jen „vydražitel“) udělen příklep na vydražené nemovité věci povinné, a to na pozemek o výměře 591 m², trvalý travní porost, pozemek parc. č. 2038/20, o výměře 81 m², zastavěná plocha a nádvoří, pozemek parc. č. 3758/20, o výměře 172 m², ostatní plocha, pozemek parc. č. 3758/22, o výměře 118 m², ostatní plocha, stavba č. p. 939, rodinný dům, stojící na pozemku parc. č. 2038/20, vše zapsáno v katastru nemovitostí vedeném pro Pardubický kraj, kat. pracoviště Ú. n. O., pro obec Ž., katastrální území Ž., na listu vlastnictví č. 2540, a to se všemi součástmi a příslušenstvím, které tvoří elektro přípojka, vodovodní a kanalizační přípojka, přípojka plynu, oplocení včetně vrátek, sklep a zpevněné plochy k nim přináležejícím, za nejvyšší podání 1 538 000 Kč.

Ještě před tím, než byl v dané věci pověřeným soudním exekutorem proveden rozvrh rozdělované podstaty, bylo u Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích dne 18. 10. 2013 vyhláškou proti povinné zahájeno insolvenční řízení. Usnesením téhož soudu ze dne 12. 3. 2014 soud povolil řešení úpadku dlužníka (zde povinné) oddlužením. Insolvenčním správcem byl ustanoven JUDr. J. L. (zde dovolatel).

Usnesením ze dne 17. 3. 2014, které vydal Mgr. E. S., exekutorský kandidát pověřeného soudního exekutora Mgr. R. B., Exekutorský úřad Praha 10, byl insolvenčnímu správci JUDr. M. L. vydán výtěžek exekuce ve výši 1 270 063,19 Kč, neboť náklady exekuce byly určeny částkou ve výši 221 435,38 Kč plus 21 % DPH

ve výši 46 501,43 Kč, celkem tedy 267 936,81 Kč. Uvedl, že o vydání výtěžku insolvenčnímu správci rozhodl podle ustanovení § 46 odst. 7 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ex. ř.“). Částka 1 270 063,19 Kč představuje výtěžek z exekuce získaný prodejem nemovitých věci povinné ve výši 1 538 000 Kč po odpočtu nákladů exekuce ve výši 267 936,81 Kč. Náklady exekuce byly určeny v souladu s ustanovením § 88 odst. 1 ex. ř. v příkazu k úhradě nákladů exekuce ze dne 1. 3. 2013, který nabyl právní moci dne 22. 3. 2013.

K odvolání insolvenčního správce povinné **K r a j s k ý s o u d** v Hradci Králové usnesením ze dne 26. 5. 2014 usnesení pověřeného soudního exekutora (resp. exekutorského kandidáta) zrušil a věc vrátil soudnímu exekutorovi k dalšímu řízení. Dospěl k závěru, že námitka insolvenčního správce, že mu měl soudní exekutor vydat celý výtěžek dražby, není důvodná, a tudíž není důvodné ani odvolání insolvenčního správce. I přesto však bylo nutné odvoláním napadené usnesení zrušit a věc soudnímu exekutorovi vrátit, protože soudní exekutor „nedostál při vydávání usnesení podle § 46 odst. 7 ex. ř. povinností zde uvedeným. Uvedl sice, že jeho náklady exekuce jsou ve výši 267 936,81 Kč, z ničeho ale neplyne, jak k této částce dospěl – odkaz na vlastní příkaz k úhradě nákladů ze dne 1. 3. 2013 je nedostatečný, neboť insolvenčnímu správci tento příkaz k úhradě doručován tehdy pochopitelně nebyl a nebyl mu doručen ani nyní (resp. z obsahu spisu neplyne, že by mu doručen byl), takže insolvenční správce není schopen přezkoumat, zda náklady exekuce byly vyčísleny správně podle vyhlášky č. 330/2001 Sb.“ Soudní exekutor proto musí při vydávání nového usnesení podle ustanovení § 46 odst. 7 ex. ř. „pečlivě“ vysvětlit výši svých nákladů exekuce.

Usnesení odvolacího soudu napadl insolvenční správce včasně podaným dovoláním, v němž namítá, že soudní exekutor nepostupoval správně, když si po zahájení insolvenčního řízení na základě svého rozhodnutí ponechal část prostředků náležejících do majetkové podstaty dlužníka (povinné) pro sebe na úkor ostatních věřitelů, místo toho, aby se se svým nárokem – jako ostatní věřitelé – přihlásil v insolvenčním řízení. Podle názoru dovolatele „je třeba rozlišovat okamžik, kdy lze uspokojit individuální nároky samostatnou cestou a kdy je nutné se podrobit kolektivnímu principu spočívajícímu technicky v přihlášení se k podílu na majetku podstaty odvislému od výše majetku a výše pohledávek, mezi které se bude tento majetek dělit, a kterým je okamžik úpadku v řádně vedeném insolvenčním řízení. Od tohoto okamžiku lze již uplatňovat pohledávky pouze za podmínek insolvenčním zákonem stanoveným.“ Nesouhlasí tedy se závěry odvolacího soudu, který toliko opsal zákonnou úpravu obsaženou v exekučním řádu a opomenul jeho vazbu na speciální právní úpravu obsaženou v zákoně č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „insolvenční zákon“). Navrhuje, aby dovolací soud usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 26. 5. 2014 zrušil a věc vrátil soudnímu exekutorovi k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud usnesení odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) dovolání projednal a rozhodl o něm podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2013 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony) a po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř. a že jde o rozhodnutí, proti kterému je dovolání přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., přezkoumal napadené rozhodnutí ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř. bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Podle ustanovení § 5 insolvenčního zákona insolvenční řízení spočívá zejména na těchto zásadách: a) insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů; b) věřitelé, kteří mají podle tohoto zákona zásadně stejné nebo obdobné postavení, mají v insolvenčním řízení rovné možnosti; c) nestanoví-li tento zákon jinak, nelze práva věřitele nabytá v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení omezit rozhodnutím insolvenčního soudu ani postupem insolvenčního správce; d) věřitelé jsou povinni zdržet se jednání, směřujícího k uspokojení jejich pohledávek mimo insolvenční řízení, ledaže to dovoluje zákon.

Vztah insolvenčního řízení k exekučnímu řízení je upraven v ustanovení § 109 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona, podle kterého po zahájení insolvenčního řízení výkon rozhodnutí či exekuci, která by postihovala majetek ve vlastnictví dlužníka, jakož i jiný majetek, který náleží do majetkové podstaty, lze nařídit nebo zahájit, nelze jej však provést. Již nařízená exekuce tedy po zahájení insolvenčního řízení nemůže být provedena a exekutor je povinen do majetkové podstaty vydat insolvenčnímu správci podle ustanovení § 206 téhož zákona všechny věci a práva, které doposud zajistil.

Podle ustanovení § 46 odst. 7 ex. ř. je-li exekuční řízení podle zvláštního právního předpisu přerušeno nebo zvláštní právní předpis stanoví, že exekuci nelze provést, exekutor nečiní žádné úkony, jimiž se provádí exekuce, pokud zákon nestanoví jinak. Insolvenčnímu správci nebo v rámci likvidace dědictví do likvidační podstaty exekutor vydá vymožené plnění bezodkladně po právní moci usnesení, kterým rozhodne po odpočtu nákladů exekuce o vydání vymoženého plnění insolvenčnímu správci nebo do likvidační podstaty.

V této věci dochází ke konkurenci dvou zákonných ustanovení, a to shora citovaného ustanovení § 46 odst. 7 ex. ř. a ustanovení § 5 odst. 1 písm. a) a b) insol-

venčního zákona. Jestliže insolvenční zákon říká, že „věřitelé, kteří mají podle tohoto zákona zásadně stejné nebo obdobné postavení, mají v insolvenčním řízení rovné možnosti“ (zásada poměrného uspokojení věřitelů v rámci insolvenčního řízení), nelze než dovést, že se toto ustanovení musí vztahovat na všechny věřitele úpadce. Tímto věřitelem je nutně i soudní exekutor, kterému v průběhu exekuce vznikají náklady uvedené v ustanovení § 87 odst. 1 ex. ř. V okamžiku, kdy soudní exekutor vymohl při provádění exekuce pohledávku (její část), vzniká mu právo na náhradu nákladů řízení (jako v této věci). Jestliže má z tohoto titulu pohledávku vůči povinnému – úpadci (ať již vymahatelnou podle příkazu k úhradě nákladů exekuce nebo ne), je povinen ji přihlásit v přihlašovací lhůtě do insolvenčního řízení k jejímu uspokojení z majetkové podstaty úpadce, jak správně dovozuje dovolatel „v řadě s ostatními věřiteli“. V opačném případě (rozhodnutím podle ustanovení § 46 odst. 7 ex. ř. a vydáním vymoženého plnění po odečtení nákladů exekuce) by došlo k nepřipustnému zvýhodnění jednoho z věřitelů úpadce. Aplikovat ustanovení § 46 odst. 7, věta druhá, ex. ř. v jeho doslovném znění proto nelze; jinak řečeno, soudní exekutor je povinen po zahájení insolvenčního řízení na majetek v exekuci povinného vydat do majetkové podstaty úpadce jím v exekuci vymožené plnění bez odpočtu nákladů exekuce a jako věřitel úpadce náklady exekuce (svoji pohledávku) přihlásí do insolvenčního řízení.

Z uvedeného vyplývá, že usnesení odvolacího soudu není v souladu se zákonem. Protože nejsou splněny podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání nebo pro změnu napadeného rozhodnutí odvolacího soudu, Nejvyšší soud napadené usnesení podle ustanovení § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil a věc vrátil Krajskému soudu v Hradci Králové k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2, věta druhá, o. s. ř., § 52 odst. 2 ex. ř.).

Jestliže v průběhu řízení o odvolání povinného proti usnesení o nařízení exekuce na majetek povinného insolvenční soud zjistí úpadek povinného, odvolací soud po právní moci rozhodnutí o úpadku zruší usnesení o nařízení exekuce a řízení zastaví (§ 140e odst. 1 insolvenčního zákona).

(Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. 6. 2014,
sp. zn. 66 Co 319/2014)
ECLI:CZ:KSOS:2014:66.CO.319.2014.1

Usnesením ze dne 1. 8. 2012 **O k r e s n í s o u d** v Ostravě nařídil exekuci na majetek povinného a jejím provedením pověřil soudního exekutora Mgr. P. E., se sídlem Exekutorského úřadu v Ostravě. Exekuce byla nařízena na základě rozhodčího nálezu rozhodce JUDr. J. S., rozhodce Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky ze dne 20. 1. 2012 (dále jen „předmětný rozhodčí náleží“), a to k uspokojení pohledávky oprávněného ve výši 133 821,80 Kč s příslušenstvím.

Proti vydanému usnesení okresního soudu podal včasné odvolání povinný a namítal, že rozhodčí náleží nebyl doručen ani fikcí, oprávněný by měl prokázat doručení do datové schránky tak, jak ukládá občanský soudní řád. Odkázal v této souvislosti na judikaturu. Až doručením exekučního příkazu do datové schránky dne 16. 9. 2012 se povinný dozvěděl, že proti jeho společnosti bylo bez jeho vědomí vedeno rozhodčí řízení, a nebyl doručen ani „rozsudek“. Nebyl tak dodržen zákonný postup při doručování exekučního titulu dle § 45 odst. 2 o. s. ř., tedy písemnost nebyla doručena do datové schránky. Z uvedeného důvodu povinný podal u soudu návrh na zrušení rozhodčího nálezu. Dále (s poukazem na judikaturu) namítal, že rozhodčí smlouva neobsahovala přímé určení rozhodce ad hoc, resp. konkrétní způsob jeho určení, s tím, že se odkazuje na rozhodčí řád vydaný právníkem osobou, která není stálým rozhodčím soudem. Navrhl, aby odvoláním napadené rozhodnutí bylo zrušeno.

Odvolací soud o podaném odvolání povinného rozhodl svým usnesením ze dne 9. 7. 2013, kdy usnesení okresního soudu změnil tak, že návrh na nařízení exekuce zamítl, rozhodl o nákladech řízení a o nákladech exekuce.

Na základě podaného dovolání rozhodoval ve věci Nejvyšší soud, a to svým usnesením ze dne 19. 3. 2014, č.j. 26 Cdo 282/2014-79, kdy shora citované usnesení odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Vyslovil rovněž závazný právní názor ohledně relevantní právní problematiky v této věci, který se týkal doručování rozhodčího nálezu prostřednictvím datové schránky.

K r a j s k ý s o u d v Ostravě zrušil rozhodnutí soudu prvního stupně a řízení zastavil.

Krajský soud přezkoumal odvoláním napadené rozhodnutí, jakož i řízení, které jeho vydání předcházelo, a poté, aniž by bylo potřeba nařídit jednání (§ 214 odst. 2 písm. d/ o.s.ř. a § 254 odst. 8, část věty před středníkem, o. s. ř.), dospěl k závěru, že odvoláním napadené rozhodnutí je nutno zrušit a řízení zastavit.

Vzhledem k tomu, že k zahájení řízení došlo před 1. 1. 2013 a řízení je nutno dokončit podle dosavadních právních předpisů, bylo odvolání projednáno a rozhodnuto o něm podle občanského soudního řádu a exekučního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2012 (srov. čl. II, bod 1. a čl. IV, bod 1. přechodných ustanovení zákona č. 396/2012 Sb.).

Návrh na nařízení exekuce byl v předmětné věci podán u soudního exekutora dne 26. 7. 2012.

Odvolacím soudem bylo z výpisu z obchodního rejstříku vedeného Krajským soudem v Hradci Králové, z oddílu C, vložky 32818, a dále z insolvenčního rejstříku zjištěno, že usnesením Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 25. 4. 2014 byl zjištěn úpadek povinného, na jeho majetek byl prohlášen konkurs a byl ustanoven insolvenční správce. Usnesení (vyjma výroku o ustanovení správce) nabylo právní moci 9. 5. 2014.

Podle § 52 odst. 1 ex. ř., nestanoví-li tento zákon jinak, použijí se pro exekuční řízení přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu.

Podle § 254 odst. 1 o. s. ř. na výkon rozhodnutí se užije ustanovení předcházejících částí, není-li v této části uvedeno jinak. Rozhoduje se však vždy usnesením.

Podle § 103 o. s. ř. kdykoliv za řízení přihlíží soud k tomu, zda jsou splněny podmínky, za nichž může rozhodovat ve věci samé (podmínky řízení).

Podle § 104 odst. 1, věta první, o. s. ř., jde-li o takový nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit, soud řízení zastaví.

Podle § 140e odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb. (insolvenční zákon, ve znění účinném od 1. 1. 2014) v době, po kterou trvají účinky rozhodnutí o úpadku, nelze nařídit nebo zahájit výkon rozhodnutí nebo exekuci, která by postihovala majetek ve vlastnictví dlužníka, jakož i jiný majetek, který náleží do majetkové podstaty; to neplatí pro nařízení nebo zahájení výkonu rozhodnutí nebo exekuce na základě rozhodnutí insolvenčního soudu vydaného podle § 203 odst. 5.

V předmětné exekuční věci je nutno rozhodnout o odvolání povinného proti usnesení o nařízení exekuce. Děje se tak poté, kdy dříve vydané rozhodnutí odvolacího soudu bylo v dovolacím řízení zrušeno (viz shora). Odvolací soud však nyní rozhoduje za nové situace, která je dána skutečností, že byl v průběhu tohoto odvolacího řízení zjištěn v rámci insolvenčního řízení úpadek povinného.

Dosavadní právní úprava (která platila i v době, kdy o nařízení exekuce rozhodoval exekuční soud) umožňovala exekuci nařídit nebo zahájit, nikoliv však provést (srov. § 109 odst. 1 písm. c/ zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon).

S účinností od 1. 1. 2014 byl insolvenční zákon novelizován zákonem č. 294/2013 Sb. Uvedená novela podrobněji a jiným způsobem vymezila další účinky spojené s rozhodnutím o úpadku, přičemž zdůraznila prioritu insolvenčního řízení (jako kolektivního řízení) před řízením individuálním (exekucním). Novým účinkem vztahujícím se k rozhodnutí o úpadku je zákaz nařízení nebo zahájení výkonu rozhodnutí nebo exekuce (srov. § 140e odst. 1 insolvenčního zákona).

Ve vztahu k exekucnímu řízení tudíž uvedená novela nově stanovila, že úpadek povinného brání zahájení a nařízení exekuce. Zákonodárce tímto postupem zřetelně prohloubil koncepci dominance insolvenčního řízení nad řízením exekucním s tím, že veškeré pohledávky (včetně nákladů exekuce) mají být uspokojeny v insolvenčním řízení.

Lze proto konstatovat, že v absenci úpadku povinného je nutno spatřovat zvláštní podmínku řízení určenou insolvenčním zákonem pro exekucní a vykonávací řízení s tím, že svou povahou jde o tzv. neodstranitelný nedostatek podmínek řízení (§ 103, §104 odst. 1 a § 211 o. s. ř.). Tato podmínka řízení v projednávané věci (v době, kdy rozhoduje odvolací soud – srov. § 154 odst. 1 a § 167 odst. 2 o. s. ř.) splněna není, neboť povinný je v úpadku (srov. zjištění shora). Odvolací soud (na rozdíl od soudu prvního stupně) rozhoduje za situace, kdy nová úprava zakazuje „nařídít exekuci“ (tedy příp. potvrdit usnesení o nařízení exekuce). K existenci úpadku povinného je tudíž odvolací soud povinen přihlédnout, i když k jeho zjištění došlo až za odvolacího řízení.

Odvolací soud proto rozhodl podle § 219a odst. 1 písm. a) o. s. ř. a usnesení okresního soudu zrušil a řízení dle § 221 odst. 1 písm. c) o. s. ř. zastavil.

Věřitel nemá po zahájení insolvenčního řízení aktivní věcnou legitimaci k podání odpůrcí žaloby, kterou by se domáhal určení, že jsou vůči němu právně neúčinné právní úkony jeho dlužníka (§ 42a obč. zák.); to platí i tehdy, jestliže svou pohledávku neuplatnil v insolvenčním řízení přihláškou a jestliže proto nemůže být pohledávka v rámci insolvenčního řízení uspokojena.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 10. 2014,
sp. zn. 21 Cdo 2299/2013)
ECLI:CZ:NS:2014:21.CDO.2299.2013.1

Žalobce se žalobou podanou u Okresního soudu ve Vsetíně dne 4. 6. 2012 domáhal, aby bylo určeno, že „dva právní úkony dlužníka žalobce“, a to „akcept kupní smlouvy ze dne 13. 9. 2010 (vložené do KN) a dědické dohody schválené usnesením Okresního soudu ve Frýdku - Místku ze dne 13. 9. 2010, jimiž tento dlužník převedl na žalovanou J. D. id. 2/6 rodinného domu na pozemku parc. č. st. 244, poz. parcely č. st. 244, zast. pl. a nádv. a poz. parcely č. 203/7 – orná půda, zapsaných na LV KN č. 190 vedeném pro obec a k. ú. P. u Katastrálního úřadu pro Moravskoslezský kraj, Katastrální pracoviště F.-M.“, jsou vůči žalobci právně neúčinné. Žalobu odůvodnil zejména tím, že má vůči dlužníkovi Ing. J. Š. pohledávku ve výši 1 899 142 Kč s příslušenstvím, která mu byla přiznána pravomocným rozsudkem Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 14. 12. 2009, že proti dlužníkovi byla následně zahájena exekuce a že „na základě dlužnického návrhu“ byl usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 6. 5. 2011 zjištěn úpadek dlužníka a současně mu bylo povoleno oddlužení. Žalobce svoji pohledávku do insolvenčního řízení nepřihlásil; vzhledem k tomu, že již měl „informace o způsobu, jakým dlužník naložil se svým nemovitým majetkem“, považuje „za mnohem racionálnější cestu vedoucí alespoň k částečnému uspokojení uvedené pohledávky využití institutu odporovatelnosti právním úkonům“ podle ustanovení § 42a obč. zák., neboť prostřednictvím kupní smlouvy a „dědické dohody“ se dlužník „účelově zbavil exekučně postižitelného nemovitého majetku v době, kdy již Městským soudem v Brně bylo vydáno usnesení o nařízení exekuce ze dne 31. 8. 2010“.

O k r e s n í s o u d ve Frýdku - Místku – poté, co mu věc byla na základě pravomocného usnesení Okresního soudu ve Vsetíně ze dne 19. 7. 2012 postoupena jako soudu místně příslušnému – usnesením ze dne 10. 12. 2012 řízení zastavil a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit žalované na náhradě nákladů řízení 14 454 Kč k rukám advokátky Mgr. J. S. Zjistil, že žalobce podal odpůrcí žalobu podle ustanovení § 42a obč. zák. až poté, co bylo zahájeno insolvenční řízení o dlužníku Ing. J. Š., a dovodil, že žalobce „měl svou pohledávku přihlásit do insolvenčního řízení, v němž by byl oprávněn podat odpůrcí žalobu insolvenční

správce, a v případě úspěšnosti této žaloby by byli poměrně uspokojeni všichni věřitelé“, že „zákon neumožňuje soudu samostatné projednání odpůřčí žaloby, jíž je odporován úkon dlužníka v insolvenčním řízení, neboť by takovým způsobem došlo k obcházení insolvenčního řízení a zkrácení práv ostatních věřitelů“, a že proto „nejsou splněny podmínky pro řízení v této věci“; řízení proto muselo být podle ustanovení § 104 odst. 1 o. s. ř. zastaveno.

K odvolání žalobce **K r a j s k ý s o u d** v Ostravě usnesením ze dne 3. 4. 2013 změnil usnesení soudu prvního stupně tak, že žalobci uložil, aby zaplatil na náhradě nákladů řízení žalované k rukám advokátky Mgr. J. S. pouze 10 521 Kč; v dalším je potvrdil a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit žalované na náhradě nákladů odvolacího řízení 6413 Kč k rukám advokátky Mgr. J. S. Odvolací soud dospěl k závěru, že po zahájení insolvenčního řízení může odporovat právním úkonům dlužníka – jak vyplývá z ustanovení § 239 odst. 1 insolvenčního zákona – pouze insolvenční správce, že „v tomto případě nelze projednat“ odpůřčí žalobu podanou podle ustanovení § 42a obč. zák. a že proto řízení muselo být zastaveno podle ustanovení § 103 a 104 odst. 1 o. s. ř. a ustanovení § 109 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona.

Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podal žalobce dovolání. Namítá v první řadě, že uplatnění odpůřčí žaloby podle ustanovení § 42a obč. zák. nebrání okolnost, že ohledně majetku dlužníka bylo zahájeno insolvenční řízení, že žalobce se nechce uspokojit v rámci již dříve zahájené exekuce z majetku dlužníka Ing. J. Š., ale z majetku žalované, jež nespadá do majetkové podstaty dlužníka, a že tedy řízení o jeho žalobě „nemůže podléhat žádné blokaci podle insolvenčního zákona“. Insolvenční správce navíc nevyužil právo podat odpůřčí žalobu podle ustanovení § 239 insolvenčního zákona a uplynutím jednorozční lhůty odpůřčí nárok zanikl. Protože „prekluzí odpůřčího práva insolvenčního správce byl s konečnou platností majetek převedený dlužníkem ještě před zahájením insolvenčního řízení na třetí osobu nenávratně zcela ztracen“, nelze podle názoru žalobce úspěšně argumentovat tím, že by žalobcem podanou odpůřčí žalobou mohlo být „obcházeno insolvenční řízení“ a že by tak mohlo dojít ke „zkrácení práv ostatních věřitelů“. Žalobce navrhl, aby dovolací soud zrušil rozsudky soudů obou stupňů a aby věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalovaná navrhl, aby dovolací soud dovolání zamítl. Uvedla zejména, že názor žalobce, podle kterého může po uplynutí jednorozční prekluzivní lhůty k podání odpůřčí žaloby insolvenčním správcem podle ustanovení § 239 insolvenčního zákona podat odpůřčí žalobu podle ustanovení § 42a obč. zák. věřitel, který svou pohledávku nepřihlásil do insolvenčního řízení, je třeba považovat za nepřijatelný, neboť by neoprávněně zvýhodňoval takového věřitele na úkor jiných věřitelů, jež se přihlásili. Žalovaná dále poukazuje na ustanovení § 243 insolvenčního zákona a dovozuje z něho, že do majetkové podstaty dlužníka nenáleží plnění z odporovatelného právního úkonu jen tehdy, jestliže „rozhodnutí o neúčinnosti právního

úkonu nabylo právní moci před rozhodnutím o úpadku“, a na ustanovení § 239 insolvenčního zákona, podle něhož je zahájení insolvenčního řízení překážkou pro řízení o odpůrcí žalobě podané podle ustanovení § 42a obč. zák., která způsobuje, že řízení o odpůrcí žalobě musí být přerušeno, a uzavírá, že řízení o žalobě podané žalobcem podle ustanovení § 42a obč. zák. bylo zastaveno v souladu se zákonem.

Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) projednal dovolání žalobce podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů účinných do 31. 12. 2013, neboť napadené usnesení odvolacího soudu bylo vydáno v občanském soudním řízení zahájeném v době přede dnem 1. 1. 2014 (srov. čl. II bodu 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

V projednávané věci bylo soudy zjištěno, že žalobce má proti dlužníku Ing. J. Š. pohledávku ve výši 1 899 142 Kč s příslušenstvím, která mu byla přiznána vykonatelným rozsudkem Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 14. 12. 2009 a v jejíž prospěch byla usnesením Městského soudu v Brně ze dne 31. 8. 2010 nařízena exekuce na majetek dlužníka. Dlužník se žalovanou jednak dne 13. 9. 2010 uzavřel kupní smlouvu, kterou jí prodal id. 1/6 předmětných nemovitostí („rodinného domu č. p. 140 na pozemku parc. č. st. 244, poz. parcely č. st. 244, zast. pl. a nádv. a poz. parcely č. 203/7 – orná půda, zapsaných na LV KN č. 190 vedeném pro obec a k. ú. P. u Katastrálního úřadu pro Moravskoslezský kraj, Katastrální pracoviště F.-M.“) za kupní cenu 125 000 Kč, podle níž byl povolen vklad vlastnického práva do katastru nemovitostí (právní účinky vkladu vznikly dnem 13. 9. 2010), jednak dohodu o vypořádání dědictví po J. Š., zemřelého dne 7. 5. 2010, podle které spoluvlastnický podíl k id. 2/6 předmětných nemovitostí

nabyla žalovaná, jež se zavázala zaplatit dlužníku na jeho dědický podíl 125 000 Kč (dohoda byla schválena usnesením Okresního soudu ve Frýdku - Místku ze dne 13. 9. 2010). Dlužník Ing. J. Š. podal u soudu dne 2. 3. 2011 insolvenční návrh spojený s návrhem na oddlužení; Krajský soud v Brně usnesením ze dne 6. 5. 2011 zjistil úpadek dlužníka a povolil jeho oddlužení a usnesením ze dne 12. 7. 2011 schválil oddlužení dlužníka plněním splátkového kalendáře. Žalobce, který svou pohledávku za dlužníkem nepřihlásil do insolvenčního řízení, se žalobou podanou u soudu dne 4. 6. 2012 domáhá určení, že kupní smlouva ze dne 13. 9. 2010 a dohoda o vypořádání dědictví po J. Š., zemřelé dne 7. 5. 2010, schválená usnesením Okresního soudu ve Frýdku - Místku ze dne 13. 9. 2010, jsou vůči němu ve smyslu ustanovení § 42a obč. zák. právně neúčinné. Za tohoto stavu věci bylo pro rozhodnutí soudů významné (mimo jiné) vyřešení právní otázky, jaký má pro uplatnění odpůrcí žaloby podle ustanovení § 42a obč. zák. ze strany věřitele význam skutečnost, že u dlužníka, jehož právním úkonům věřitel odporuje, bylo ještě před podáním odpůrcí žaloby u soudu zahájeno insolvenční řízení, v němž byl (posléze) zjištěn úpadek dlužníka. Vzhledem k tomu, že tato otázka procesního práva dosud nebyla v rozhodovací činnosti dovolacího soudu ve všech souvislostech vyřešena, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání žalobce je podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

Po přezkoumání usnesení odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání je zčásti opodstatněné.

Projednávanou věc je třeba i v současné době posuzovat podle ustanovení § 42a zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, účinného do 31. 12. 2013 a podle zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, účinného do 30. 6. 2012.

Věřitel se může domáhat, aby soud určil, že dlužníkovy právní úkony, pokud zkracují uspokojení jeho vymahatelné pohledávky, jsou vůči němu právně neúčinné (§ 42a odst. 1, věta první, obč. zák.). Právo odporovat právním úkonům lze uplatnit vůči osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn, nebo které vznikl z odporovatelného úkonu dlužníka prospěch (§ 42a odst. 3 obč. zák.).

V insolvenčním řízení může odporovat právním úkonům dlužníka pouze insolvenční správce, a to odpůrcí žalobou podanou proti osobám, které mají povinnost vydat dlužníkovu plnění z neúčinných právních úkonů do majetkové podstaty (srov. § 239 odst. 1, část věty před středníkem, insolvenčního zákona). Rozhodněli o tom věřitelský výbor, podá insolvenční správce odpůrcí žalobu vždy; nejsou-li v majetkové podstatě peněžní prostředky potřebné ke krytí nákladů na podání odpůrcí žaloby a vedení incidenčního sporu, může insolvenční správce podmínit podání odpůrcí žaloby nebo další vedení incidenčního sporu tím, aby mu věřitelé poskytli na úhradu těchto nákladů přiměřenou zálohu (srov. § 239 odst. 2, větu první a druhou, insolvenčního zákona). Insolvenční správce může podat odpůrcí

žalobu ve lhůtě jednoho roku ode dne, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku; nepodá-li ji v této lhůtě, odpůřčí nárok zanikne (srov. § 239 odst. 3 insolvenčního zákona). Neúčinnost dlužnickových právních úkonů se zakládá rozhodnutím insolvenčního soudu o odpůřčí žalobě (srov. § 235 odst. 2 insolvenčního zákona); dlužníkovu plnění z neúčinných právních úkonů náleží do majetkové podstaty právní moci rozhodnutí, kterým bylo odpůřčí žalobě vyhověno (srov. § 239 odst. 4, větu první, insolvenčního zákona).

Judikatura soudů již dovodila, že právo podat odpůřčí žalobu podle ustanovení § 239 insolvenčního zákona má za trvání insolvenčního řízení výlučně insolvenční správce a že přihlášený věřitel není k této žalobě věcně legitimován (srov. například právní názor vyjádřený v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2013, sp. zn. 29 ICdo 3/2013, které bylo uveřejněno pod č. 47 v časopise Soudní judikatura, ročník 2014). I když je insolvenční správce jediným aktivně věcně legitimovaným subjektem k odpůřčí žalobě, neznamená to – jak vyplývá z výše uvedeného – ještě, že by se při podání žaloby vždy řídil jen vlastní úvahou. I kdyby dospěl k závěru, že k odpůřčí žalobě nejsou splněny zákonné podmínky nebo že nebude z jiných důvodů odporovat některému z dlužnickových právních úkonů, je povinen podat odpůřčí žalobu vždy, rozhodne-li o tom věřitelský výbor, popřípadě bude-li mu poskytnuta přiměřená záloha na úhradu nákladů na podání odpůřčí žaloby a nákladů sporu, nejsou-li k vedení sporu v majetkové podstatě potřebné peněžní prostředky.

Jestliže v době zahájení insolvenčního řízení probíhá o „téže věci“ (o právním úkonu dlužníka) řízení na základě odpůřčí žaloby jiné osoby (než insolvenčního správce), nelze v něm až do skončení insolvenčního řízení pokračovat (srov. § 239 odst. 1, větu druhou, insolvenčního zákona). Jestliže dlužníkův věřitel dosáhl na základě své odpůřčí žaloby rozhodnutí o neúčinnosti právního úkonu, které nabylo právní moci před právní moci rozhodnutí o úpadku, může se domáhat toho, aby mu do výše jeho pohledávky bylo vydáno plnění z tohoto neúčinného právního úkonu; toto plnění nemusí předat do majetkové podstaty (§ 243 insolvenčního zákona).

Z ustanovení § 239 odst. 1, věty druhé, a § 243 insolvenčního zákona je třeba (kromě jiného) dovodit, že v řízení o odpůřčí žalobě, kterou se žalující věřitel podle ustanovení § 42a obč. zák. ještě před podáním insolvenčního návrhu domáhá určení, že dlužníkův právní úkon není vůči němu právně účinný, nelze v době po zahájení insolvenčního řízení (až do jeho skončení) pokračovat. Dnem zahájení insolvenčního řízení tedy nastává v řízení o odpůřčí žalobě podané podle ustanovení § 42a obč. zák. ze zákona obdobný stav, jako při přerušení řízení, který na jedné straně sice brání tomu, aby bylo v řízení pokračováno (a soudem v řízení prováděny další úkony), avšak na druhé straně má za následek, že nadále běží procesní lhůty, že účastníci smí v řízení činit procesněprávní úkony a že proto také mohou nabýt právní moci rozhodnutí, která byla v řízení o odpůřčí žalobě podané

podle ustanovení § 42a obč. zák. vydána před zahájením insolvenčního řízení. V případě, že o odpůřčí žalobě podané podle ustanovení § 42a obč. zák. bylo rozhodnuto ještě v době před zahájením insolvenčního řízení a že toto rozhodnutí nabylo právní moci před právní mocí usnesení insolvenčního soudu o úpadku, má věřitel právo požadovat uspokojení své (zkrácené) vymahatelné (vykonatelné) pohledávky z (výtěžku zpeněžení) majetku, který byl odporovatelným právním úkonem převeden na jiného, cestou výkonu rozhodnutí (exekuce) vedeného proti nabyvateli tohoto majetku, popřípadě uspokojení své vymahatelné (vykonatelné) pohledávky z náhrady, kterou je povinen zaplatit ten, kdo měl z odporovatelného právního úkonu prospěch, aniž by plnění (takto získané na uspokojení své pohledávky) musel předat (odevzdat) do majetkové podstaty; jinak (ve všech ostatních případech) nemohou být odpůřčí žaloba podaná podle ustanovení § 42a obč. zák. a ani rozhodnutí soudu, kterým by bylo žalobě vyhověno, způsobitelným právním prostředkem (mimo rámec insolvenčního řízení) k uspokojení vymahatelné (vykonatelné) pohledávky věřitele.

V zákoně není výslovně upraveno, jak má být postupováno v případě, že v době po zahájení insolvenčního řízení podal odpůřčí žalobu podle ustanovení § 42a obč. zák. (rozumí se u „obecného“ soudu v občanském soudním řízení) věřitel, který svoji pohledávku neuplatnil v insolvenčním řízení přihláškou, ačkoliv bylo potřebné k uspokojení pohledávky v rámci insolvenčního řízení ji podat.

Věřitelé jsou povinni zdržet se jednání, směřujícího k uspokojení jejich pohledávek mimo insolvenční řízení, ledaže to dovoluje zákon (srov. § 5 písm. d/ insolvenčního zákona).

To, co ušlo z dlužníkovy majetku v důsledku odporovatelných (právně neúčinných) právních úkonů dlužníka, smí být (v podobě výtěžku jeho zpeněžení) zdrojem uspokojení vymahatelné (vykonatelné) pohledávky věřitele – jak vyplývá z výše uvedeného – v době po zahájení insolvenčního řízení, jen jestliže rozhodnutí soudu, kterým bylo odpůřčí žalobě podané podle ustanovení § 42a obč. zák. vyhověno, nabylo právní moci buď ještě v době před zahájením insolvenčního řízení, nebo sice až po zahájení insolvenčního řízení, avšak dříve, než nabylo právní moci usnesení o úpadku. V ostatních případech plnění z odporovatelných (právně neúčinných) dlužníkových právních úkonů může být použito k uspokojení věřitelů jen tehdy, jde-li o věřitele, kteří přihlásili své pohledávky (nebo o věřitele, kteří se v rámci insolvenčního řízení uspokojují, aniž by se museli přihlásit), a jestliže na základě odpůřčí žaloby podané insolvenčním správcem podle ustanovení § 239 odst. 1 insolvenčního zákona náleží ve smyslu ustanovení § 239 odst. 4 insolvenčního zákona do majetkové podstaty.

Opačný závěr nelze úspěšně dovozovat ani z toho, že insolvenční správce může podat odpůřčí žalobu podle ustanovení § 239 odst. 1 insolvenčního zákona jen ve lhůtě jednoho roku ode dne, kdy nastaly účinky usnesení o úpadku, a že marným uplynutím této lhůty odpůřčí nárok zaniká. Prekluze odpůřčího nároku podle

ustanovení § 239 odst. 3, věty druhé, insolvenčního zákona totiž slouží k ochraně osob, které mají povinnost vydat dlužníkovu plnění do majetkové podstaty (tj. osob, v jejichž prospěch byl právní úkon učiněn nebo kterým vznikl z odporovatelných právních úkonů dlužníka prospěch), a nemůže být využívána ve prospěch uspokojování pohledávek věřitelů, kteří své pohledávky do insolvenčního řízení nepřihlásili (a tím „rezignovali“ na zásadně poměrné uspokojení věřitelů v rámci insolvenčního řízení). Účel úpadkového práva upraveného insolvenčním zákonem spočívá (rovněž) v tom, aby osoby, v jejichž prospěch byl odporovatelný právní úkon učiněn nebo kterým vznikl z odporovatelných právních úkonů dlužníka prospěch, nebyly v době po uplynutí lhůty stanovené insolvenčnímu správci k uplatnění odpůřčího nároku dále vystaveny požadavkům věřitelů, kteří se záměrem dosáhnout lepší uspokojení svých pohledávek než „poměrné“ se nepřihlásí do insolvenčního řízení a kteří chtějí využít (případnou) prekluzi odpůřčího nároku insolvenčního správce jen ve svůj prospěch; kdyby měl být správný názor žalobce, postrádalo by ustanovení § 239 odst. 3 insolvenčního zákona o lhůtě k odpůřčí žalobě pro insolvenčního správce jakýkoliv rozumný smysl.

Se žalobcem lze v projednávané věci souhlasit pouze v tom, že řízení o odpůřčí žalobě, podané věřitelem podle ustanovení § 42a obč. zák. v době po zahájení insolvenčního řízení ohledně úpadce nepodléhá „žádné blokaci podle insolvenčního zákona“, a že tu tedy není žádný nedostatek podmínky řízení, pro který by bylo možné řízení o této odpůřčí žalobě zastavit podle ustanovení § 104 odst. 1 o. s. ř. Ve skutečnosti – jak se podává z výše uvedeného – věřitel nemá v době po zahájení insolvenčního řízení aktivní věcnou legitimaci k odpůřčí žalobě podle ustanovení § 42a obč. zák., což je důvodem k zamítnutí žaloby.

Z uvedeného vyplývá, že usnesení odvolacího soudu není v souladu se zákonem. Protože nejsou splněny podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání nebo pro změnu napadeného rozhodnutí odvolacího soudu, Nejvyšší soud napadené usnesení podle ustanovení § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil. Vzhledem k tomu, že důvody, pro které bylo zrušeno usnesení odvolacího soudu, platí i na usnesení soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud rovněž toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně (Okresnímu soudu ve Frýdku - Místku) k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2, věta druhá, o. s. ř.).

Splnění požadavku změny či zrušení rozhodnutí pro nezákonnost ve smyslu § 8 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb. (ve znění pozdějších předpisů) nelze obecně nahradit předběžným posouzením rozhodnutí jako nezákonného v odškodňovacím řízení ani v případě prvostupňových rozhodnutí, proti nimž není přípustný opravný prostředek.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 2014,
sp. zn. 30 Cdo 4286/2013)
ECLI:CZ:NS:2014:30.CDO.4286.2013.1

Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 15. 8. 2013 potvrdil rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2, jímž byla zamítnuta žaloba na zaplacení částky 100 000 Kč s příslušenstvím a zaslání omluvy za újmu, která měla být žalobci způsobena provedením domovní prohlídky, prohlídky v sídle společnosti D., zadržením žalobce a odposlechem telekomunikačních hovorů žalobce.

Výše uvedené úkony byly provedeny v rámci trestního řízení na základě příkazů Okresního soudu Praha – východ. Důvodem pro provedení těchto úkonů mělo být zjištění policejního orgánu, že žalobce prodal panu J. P. sbírku mincí, která dle podezření policejního orgánu mohla pocházet z trestné činnosti. V průběhu domovní prohlídky a navazujícího vyšetřování nebyly zjištěny žádné skutečnosti, které by odůvodňovaly podezření z jakéhokoliv trestného činu, a proto žalobci nebylo sděleno obvinění.

Již na základě tvrzení žalobce se odvolací soud ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že žalobce nenárokují náhradu škody způsobenou nesprávným úředním postupem, ale náhradu škody způsobenou nezákonným rozhodnutím. V daném případě totiž žalobce napadá postup státních orgánů (orgánů činných v trestním řízení), který vyústil ve vydání příkazů Okresního soudu Praha – východ k uvedeným úkonům. Žalobce však vůbec netvrdí, že by tato rozhodnutí byla v souladu s ustanovením § 8 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád) (dále jen „OdpŠk“), pro nezákonnost zrušena. Z toho vyplývá, že základní podmínka pro odpovědnost státu za vzniklou újmu nebyla splněna. K námitce žalobce, že se jedná o újmu vzniklou nezákonným a nedůvodným zásahem do jeho práv na soukromí, osobní svobodu a dobrou pověst, odvolací soud uvedl, že tato námitka je nepřipadná. Jestliže se žalobce cítí poškozen nedůvodným zásahem do uvedených práv, má k dispozici jiné instituty občanského práva, kterými se může domáhat odškodnění takového zásahu, nikoliv však instituty zákona č. 82/1998 Sb. Odvolací soud neshledal důvodnou ani námitku žalobce

vztahující se k možnosti postupu dle ustanovení § 314m zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „tr. ř.“). Odvolací soud se v této otázce odchýlil od závěru soudu prvního stupně, přičemž uvedl, že vyslovením porušení zákona dle uvedeného ustanovení se rozhodnutí neruší, tudíž ani takové usnesení by nezažilo nárok na náhradu nemajetkové újmy z důvodu nezákonného rozhodnutí.

Rozsudek odvolacího soudu v celém jeho rozsahu napadl žalobce dovoláním, jehož přípustnost spatřuje dle ustanovení § 237 o. s. ř. v tom, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe a které mají být dovolacím soudem posouzeny jinak. Jako dovolací důvod dovolatel uvádí nesprávné právní posouzení věci. Dovolatel namítá:

a) Policejnímu orgánu nic nebránilo v provozní době navštívit prodejnu společnosti D., požádat o předložení dokladů, vyžádat si vysvětlení žalobce a případně sbírku mincí zajistit pro účely znaleckého zkoumání. Namísto tohoto postupu byl po dobu tří měsíců prováděn odposlech hovorů žalobce, následně byl žalobce zadržen, byla provedena domovní prohlídka, prohlídka jiných prostor, zadržena sbírka a po dobu celého dne byla omezena osobní svoboda žalobce. Výsledkem byl stejný rozsah informací, který si policejní orgán mohl zjistit mnohem jednodušším způsobem, s nesrovnatelně nižšími lidskými i finančními náklady a bez omezení osobní svobody žalobce a poškození jeho pověsti v místě bydliště. Jedná se tak o zjevný excés, přičemž soudy obou stupňů tuto argumentaci zcela opominuly. Dovolatel odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2008, sp. zn. 30 Cdo 146/2008, a rozhodnutí ze dne 21. 12. 2012, sp. zn. 30 Cdo 3453/2011.

b) Odvolací soud podstatně zvýšil míru restriktivity výkladu ustanovení zákona č. 82/1998 Sb., když ve shodě se soudem prvního stupně nejen že vylučuje odpovědnost za nesprávný úřední postup odkazem na závěr, že tento postup byl konzumován vydáním rozhodnutí, přičemž na rozdíl od soudu prvního stupně vylučuje i možnost vzniku odpovědnosti za nezákonné rozhodnutí, pokud by byla dodatečně konstatována jeho nezákonnost deklaratorním rozhodnutím dle ustanovení § 314m tr. ř., případně na základě ústavní stížnosti.

c) Závěr odvolacího soudu nebere v úvahu postavení žalobce jako osoby bezprostředně dotčené rozhodnutím, ale bez formálního postavení účastníka řízení. Ve vztahu k žalobci proto nemohl být nesprávný úřední postup konzumován vydáním rozhodnutí, na rozdíl od typického případu, kdy se účastník řízení k věci má možnost vyjádřit, předkládat důkazy a tvrzení a průběh řízení tímto způsobem ovlivnit. U rozhodnutí, u nichž úřední postup fakticky nepředchází vydání rozhodnutí, neboť jeho jediným aktem je právě vydání rozhodnutí bez účasti kohokoliv, je nutno dovodit výjimku z pravidla, že vydáním rozhodnutí jsou konzumovány případné nedostatky úředního postupu, neboť zde obojí splývá. Tato otázka nebyla doposud v rozhodovací praxi dovolacího soudu řešena.

d) Odvolací soud žalobce odkázal na „jiný institut občanského práva“, jehož prostřednictvím by se bylo možno domáhat odškodnění za danou nemajetkovou újmu. Tímto institutem odvolací soud zcela zřejmě mínil žalobu na ochranu osobnosti. Soudy obou stupňů nesprávně posoudily procesní otázku, jak naložit s podanou žalobou. Pro projednání žaloby na ochranu osobnosti nebyl věcně příslušný nejen soud prvního stupně, ale v daném stadiu ani soud odvolací, který měl věc projednávat v první instanci, nikoliv v postavení odvolacího soudu. Pokud soud dospěl k závěru, že k projednání nároku na nemajetkovou újmu, který byl v žalobě s dostatečnou určitostí popsán, je příslušný v prvním stupni Městský soud v Praze, bylo jediným řešením postoupení věci soudu věcně příslušnému, neboť každé podání je třeba posuzovat dle jeho obsahu. Závěr, že je věcně nepřislušný soud oprávněn takovou žalobu, která by byla formálně označena určitým způsobem, ale vztahovala se k nároku jiné povahy, zamítnout, je nesprávným právním posouzením věci.

Dovolatel navrhuje, aby dovolací soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení, případně aby zrušil též odpovídající část rozhodnutí soudu prvního stupně.

Žalovaná se k dovolání nevyjádřila.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném od 1. 1. 2013 (viz čl. II., bod 7 zákona č. 404/2012 Sb.).

Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř. Dovolací soud se proto dále zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Podle ustanovení § 237 o. s. ř.: „Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.“

Dovolatel co do přípustnosti dovolání uvedl, že otázka posuzovaná odvolacím soudem určitým způsobem, má být posouzena jinak. Takovéto vymezení přípustnosti dovolání naznačuje nepochopení jednotlivých předpokladů přípustnosti dovolání, neboť předpoklad přípustnosti dovolání spočívající v tom, že dovolacím soudem vyřešená právní otázka má být posouzena jinak, míří pouze na případ

právní otázky vyřešené dovolacím soudem v jeho dosavadní rozhodovací praxi, od jejíhož řešení by se měl odklonit (posoudit tuto otázku jinak), a to postupem podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích. Přípustnost dovolání tudíž může být založena pouze na základě dalších dovolatelem uvedených důvodů, a to odchýlil-li se odvolací soud při řešení právní otázky od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soud, případně nebyla-li odvolacím soudem řešená právní otázka v rozhodování dovolacího soudu dosud vyřešena.

Dovolatel předně namítá, že soudy obou stupňů se nevypořádaly s jeho argumentací, že orgány v trestním řízení se svým postupem dopustily excessu, přičemž dovolatel odkazuje na příslušnou judikaturu Nejvyššího soudu. Dovolatelem uvedená rozhodnutí vychází ze závěrů stanoviska Nejvyššího soudu ze dne 14. 4. 2010, sp. zn. Cpjn 13/2007, uveřejněného pod číslem 54/2010 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek. Uvedené stanovisko a rovněž dovolatelem uvedená judikatura se vztahují k právnímu stavu před účinností novely zákona č. 82/1998 Sb. provedené zákonem č. 160/2006 Sb. Nejvyšší soud v citovaném stanovisku uvádí, že závěry stanoviska na spory dle ustanovení § 31a OdpŠk dopadají přiměřeně. Soudy obou stupňů postavily svá rozhodnutí na závěru, že dovolatelem tvrzená újma nemohla být způsobena nesprávným úředním postupem, neboť daný úřední postup se bezprostředně projevil v soudních rozhodnutích vydaných v trestním řízení. Odpovědnost státu za dovolatelem tvrzenou újmu tudíž může být založena pouze v souvislosti s těmito rozhodnutími. Pro vznik této odpovědnosti však není splněna základní podmínka dle ustanovení § 8 odst. 1 OdpŠk, jelikož daná rozhodnutí nebyla zrušena. Neboť již tato okolnost byla důvodem k zamítnutí žaloby, nezabývaly se soudy výše uvedenou argumentací žalobce. Na této dovolatelem uvedené otázce tudíž napadené rozhodnutí nezávisí. Uvedená otázka tak přípustnost dovolání nezakládá.

Dovolací soud však shledal dovolání přípustným, jelikož napadené rozhodnutí částečně závisí na vyřešení právních otázek, které dosud v rozhodování dovolacího soudu nebyly vyřešeny, a to 1) zda rozhodnutí dle § 314m tr. ř. je rozhodnutím způsobilým naplnit podmínku dle § 8 odst. 1 OdpŠk a 2) zda v případě příkazu k domovní prohlídce, proti němuž není možný žádný opravný prostředek, představuje možnost ústavní stížnosti naplnění podmínky dle § 8 odst. 1 OdpŠk; částečně pak napadené rozhodnutí spočívá na vyřešení právní otázky, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, a to totiž 3) zda v případě újmy způsobené zadržením dovolatele se nárok na náhradu této újmy posoudí dle ustanovení zákona č. 82/1998 Sb., anebo dle obecných ustanovení o ochraně osobnosti. Dovolací soud shledal dovolání podstatně důvodným.

Dovolací soud nejprve zkoumal, zda řízení před oběma soudy nebylo postiženo vadami uvedenými v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i jinými vadami řízení, které by mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), přičemž dospěl k závěru, že řízení takovou vadou

postiženo bylo, neboť již žaloba obsahovala vady, které v průběhu řízení nebyly odstraněny.

Dle ustanovení § 79 odst. 1 o. s. ř. musí být z žaloby patrné, čeho se žalobce domáhá. Projev toho, čeho se žalobce žalobou domáhá (tzv. žalobní petit), musí být obsahově úplný, určitý a srozumitelný. Soud totiž musí za řízení vědět, o čem má jednat a rozhodnout, neboť nesmí – s výjimkou případů uvedených v ustanovení § 153 odst. 2 o. s. ř. – účastníkům přiznat jiná práva a uložit jim jiné povinnosti, než jsou navrhovány. Kdyby žalobce vymezil v žalobě své žalobní žádání (žalobní petit) neúplně, neurčitě nebo nesrozumitelně, převzetí takového petitu do výroku soudního rozhodnutí by mělo za následek, že by rozhodnutí soudu nebylo (z materiálního hlediska) vykonatelné a nenastaly by tak právní účinky, které žalobce zahájením řízení sledoval. Požadavek, aby ze žaloby bylo patrné, čeho se žalobce domáhá, současně nelze vykládat tak, že by žalobce byl povinen učinit soudu návrh na znění výroku jeho rozsudku. Ustanovení § 79 odst. 1, věta druhá, o. s. ř. žalobci neukládá formulovat návrh výroku rozsudku soudu, ale jen to, aby ze žaloby bylo patrné, čeho se domáhá. Žalobce uvede, čeho se domáhá, i tehdy, jestliže v žalobě přesně, určitě a srozumitelně označí (tak, aby to bylo možné z obsahu žaloby bez pochybností dovodit) povinnost, která má být žalovanému uložena rozhodnutím soudu, nebo způsob určení právního vztahu, práva nebo právní skutečnosti. Požaduje-li žalobce peněžité plnění, musí být z žaloby patrné také to, jakou částku mu žalovaný má zaplatit; nemůže-li žalobce svůj peněžitý nárok přesně vyčíslit, musí jej uvést (opět určitě) alespoň v přibližné výši. Neobsahuje-li žaloba všechny stanovené náležitosti nebo je-li – bez ohledu na to, zda po stránce „kvalitativní“ nebo „kvantitativní“ – neurčitá nebo nesrozumitelná, předseda senátu usnesením žalobce vyzve, aby žalobu doplnil nebo opravil, určí mu k tomu lhůtu a poučí jej, jak je třeba doplnění nebo opravu provést (§ 43 odst. 1 o. s. ř.). Není-li přes výzvu předsedy senátu žaloba opravena nebo doplněna a nelze-li pro tento nedostatek v řízení pokračovat, soud usnesením žalobu odmítne, jestliže žalobce byl o tomto následku poučen (§ 43 odst. 2 o. s. ř.) (srov. například právní názor vyjádřený v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 8. 2003, sp. zn. 21 Cdo 909/2003, které bylo uveřejněno pod č. 152 v časopise Soudní judikatura, ročník 2003).

Žalobce může rovněž požadovat, aby bylo rozhodnuto o více peněžitých nárocích (např. na náhradu škody) se samostatným skutkovým základem (jde o tzv. objektivní kumulaci nároků). I v takovém případě musí žalobce v žalobě uvést ohledně jednotlivých uplatněných nároků skutečnosti, kterými u těchto nároků vylicí skutek (skutkový děj), a rovněž uvést peněžitou částku, kterou z titulu každého jednotlivého nároku požaduje zaplatit. Pokud tak neučiní, nemůže soud jednat o věci samé, stejně jako v případě uplatnění jen jednoho nároku na náhradu škody (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1310/2003, publikované v Souboru rozhodnutí NS ČR, sv. 27, pod C 2261).

V tomto řízení se žalobce domáhal náhrady újmy způsobené odposlechem a náhrady újmy způsobené domovní prohlídkou. Z žaloby není zřejmé, zda se žalobce rovněž domáhal náhrady újmy způsobené omezením osobní svobody v důsledku zadržení dne 24. 11. 2010, nebo zda tuto okolnost uvedl pouze nad rámec a této újmy se nedomáhal. Žalobce se tak v řízení domáhal, aby bylo rozhodnuto o dvou, případně třech, nárocích se samostatným skutkovým základem. Požadoval přiznání odškodnění jak ve formě omluvy, tak ve formě peněžité náhrady. Uvedl však pouze souhrnnou částku ve výši 100 000 Kč. Žalobce však v žalobě neuvedl, jakou konkrétní částku z titulu každého jednotlivého nároku požaduje zaplatit. Soud prvního stupně měl postupem dle ustanovení § 43 o. s. ř. tuto vadu žaloby odstranit. Jelikož soudy obou stupňů v řízení pokračovaly, aniž by bylo zřejmé, o jakých jednotlivých nárocích žalobce rozhodují, bylo řízení postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Jádrem podaného dovolání je námitka dovolatele, dle níž nesprávný úřední postup, s nímž dovolatel spojuje vznik újmy, se ve vztahu k dovolateli nemohl projevit ve vydaných rozhodnutích, neboť dovolatel nebyl účastníkem řízení, v němž daná rozhodnutí byla vydána. Soudy nižších stupňů tak dle dovolatele neměly trvat na podmínce zrušení rozhodnutí, neboť vzniklou újmu měly posoudit ve vztahu k nesprávnému úřednímu postupu, který předcházel vydání rozhodnutí. V soudní praxi dovolacího soudu je již ustálen právní závěr, dle něž v případě nesprávného úředního postupu, třebaže není v zákoně definován, vychází právní teorie i soudní praxe z toho, že jde o porušení pravidel předepsaných právními normami pro počínání státního orgánu při jeho činnosti, a to i při takových úkonech, které jsou prováděny v rámci činnosti rozhodovací, avšak neodrazí se bezprostředně v obsahu vydaného rozhodnutí (z mnohých srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 1999, sp. zn. 2 Cdon 804/96, uveřejněný v časopise Soudní judikatura, sešit 1/2000 pod č. 4, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2009, sp. zn. 25 Cdo 1455/2007). Jestliže se však případné nesprávnosti či vady postupu státního orgánu v obsahu rozhodnutí projeví, mohou být zvažovány jedině z hlediska odpovědnosti státu za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím (viz Vojtek, P. Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 92). Jinými slovy při rozhodovací činnosti jde pouze o takový úřední postup, jehož případná nesprávnost se nijak nedotkla správnosti samotného rozhodnutí. Soudy obou stupňů nijak nepochybily, když uzavřely, že v posuzované věci o takový postup nejde. Z tvrzení dovolatele a rovněž z dovolacích námitek jednoznačně vyplývá, že dovolatel vznik újmy spojuje s tím, že uvedené úkony v trestním řízení (domovní prohlídka, odposlech hovorů) provedeny být neměly, nikoliv s tím, že samotná rozhodnutí o nařízení těchto úkonů jsou správná, avšak v řízení došlo k jinému nesprávnému úřednímu postupu. Je tudíž zřejmé, že dovolatel brojí proti správnosti rozhodnutí, jimiž byly úkony v trestním řízení nařízeny.

Dovolací soud se dále zabýval otázkou, zda rozhodnutí dle § 314m tr. ř. je rozhodnutím způsobilým naplnit podmínku dle § 8 odst. 1 OdpŠk.

Dle ustanovení § 314l odst. 1 tr. ř.: „Na návrh osoby uvedené v § 88 odst. 8 Nejvyšší soud v neveřejném zasedání přezkoumá zákonnost příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu.“

Dle ustanovení § 314m odst. 1 tr. ř.: „Shledá-li Nejvyšší soud, že příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu nebo příkaz k zjištění údajů o telekomunikačním provozu byl vydán nebo jeho provedení bylo v rozporu se zákonem, vysloví usnesením porušení zákona.“

Dle ustanovení § 88 odst. 8 tr. ř.: „Státní zástupce nebo policejní orgán, jehož rozhodnutím byla věc pravomocně skončena, a v řízení před soudem předseda senátu soudu prvního stupně po pravomocném skončení věci, informuje o nařízeném odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu osobu uvedenou v odstavci 2, pokud je známa. Informace obsahuje označení soudu, který vydal příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, délku trvání odposlechu a datum jeho ukončení. Součástí informace je poučení o právu podat ve lhůtě šesti měsíců ode dne doručení této informace Nejvyššímu soudu návrh na přezkoumání zákonnosti příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. Předseda senátu soudu prvního stupně podá informaci bezodkladně po pravomocném skončení věci, státní zástupce, jehož rozhodnutím byla věc pravomocně skončena, bezodkladně po uplynutí lhůty pro přezkoumání jeho rozhodnutí nejvyšším státním zástupcem podle § 174a a policejní orgán, jehož rozhodnutím byla věc pravomocně skončena, bezodkladně po uplynutí lhůty pro přezkoumání jeho rozhodnutí státním zástupcem podle § 174 odst. 2 písm. e).“

Dle ustanovení § 88 odst. 9 tr. ř.: „Informaci podle odstavce 8 předseda senátu, státní zástupce nebo policejní orgán nepodá v řízení o zločinu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let spáchaném organizovanou skupinou, v řízení o trestném činu spáchaném ve prospěch organizované zločinecké skupiny, v řízení o trestném činu účasti na organizované zločinecké skupině (§ 361 tr. zák.), nebo pokud se na spáchání trestného činu podílelo více osob a ve vztahu alespoň k jedné z nich nebylo trestní řízení doposud pravomocně skončeno, nebo pokud je proti osobě, již má být informace sdělena, vedeno trestní řízení, anebo pokud by poskytnutím takové informace mohl být zmařen účel trestního řízení, včetně řízení uvedeného v odstavci 6, nebo by mohlo dojít k ohrožení bezpečnosti státu, života, zdraví, práv a svobod osob.“

Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 13. 7. 2011, sp. zn. 28 Cdo 4158/2009, uvedl: „Nezákonným rozhodnutím ve smyslu zákona č. 82/1998 Sb., je též takové rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení, jehož nezákonnost byla deklarována v rozsudku Nejvyššího soudu vydaného na základě stížnosti pro porušení zákona, aniž zároveň došlo ke zrušení takového rozhodnutí.“ Rovněž deklaratorní rozhodnutí je tudíž způsobilé naplnit podmínku dle ustanovení § 8 odst. 1 OdpŠk,

tudíž daný závěr lze vztáhnout i na rozhodnutí dle ustanovení § 314m tr. ř. Bylo povinností žalobce, aby v řízení tvrdil a prokázal existenci tohoto rozhodnutí, neboť dle ustanovení § 8 odst. 1 OdpŠk v případě újmy způsobené odposlechem provedeným na základě příkazu je nezbytné, aby byla rozhodnutím Nejvyššího soudu deklarována nezákonnost vydání příkazu nebo provedení odposlechu. Pokud žalobce nemohl uplatnit postup dle § 314l a násl. tr. ř., např. z důvodu, že v rozporu s ustanovení § 88 odst. 8 a 9 tr. ř. nebyl o odposlechu informován, šlo by zde vskutku o nárok odvozovaný od nesprávného úředního postupu, tedy o nárok založený na jiném skutkovém základu, jenž by tak měl být uplatněn a projednáván, z obsahu žaloby a ani z přednesů žalobce při jednání soudu prvního stupně dne 14. 11. 2012 však nic takového nevyplývá. Ani obsahem svého odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně takový nárok neuplatňuje – ve vztahu ke skutečnosti, že nebyl o svém odposlechu informován, vyčítá, že nebyl proveden jím navrhovaný důkaz.

Dovolací soud se dále zabýval otázkou, zda v případě příkazu k domovní prohlídce, proti němuž není možný žádný opravný prostředek (vyjma ústavní stížnosti), je nezbytné trvat na naplnění podmínky dle § 8 odst. 1 OdpŠk.

Dovolací soud ve svých rozhodnutích opakovaně uvádí, že v souladu se zásadou presumpce správnosti rozhodnutí není soud v řízení o odpovědnosti státu za škodu oprávněn sám posuzovat zákonnost rozhodnutí vydaného v jiném řízení a podmínka nezákonnosti rozhodnutí je splněna pouze tehdy, bylo-li toto pravomocné rozhodnutí skutečně jako nezákonné zrušeno nebo změněno příslušným orgánem. Ze zákona totiž nelze nikterak dovodit, že by stát odpovídal za škodu způsobenou rozhodnutím, které nebylo zrušeno. Neexistuje tedy zákonný podklad pro to, aby byla žalobci přiznána náhrada škody v situaci, kdy rozhodnutí, proti němuž brojí, nebylo zrušeno či změněno (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 3. 2011, sp. zn. 28 Cdo 2025/2009).

Podmínka zakotvená v ustanovení § 8 odst. 1 OdpŠk brání tomu, aby odškodňovací řízení plnilo funkci, která náleží opravným prostředkům. V souladu se zásadou *vigilantibus iura scripta sunt* je na osobě, která se cítí být rozhodnutím vydaným orgánem veřejné moci dotčena na svých právech, aby se proti takovému rozhodnutí bránila prostřednictvím opravných prostředků a docílila tak jeho zrušení. Ani v případě prvostupňových rozhodnutí, proti nimž není přípustný opravný prostředek, nelze obecně dojít k závěru, že absenci opravného prostředku by mělo nahradit odškodňovací řízení. Soudní řízení není, až na výjimky, povinně dvojinstanční. V případě rozhodnutí, u nichž zákonodárce dospěje k závěru, že jejich přezkum v opravném řízení není důvodný, by bylo proti smyslu zákonné úpravy, aby tato rozhodnutí byla přezkoumávána v řízení odškodňovacím.

V případě domovní prohlídky jde však vždy o zásah do práva na respektování soukromého a rodinného života chráněného mimo jiné čl. 8 evropské Úmluvy o ochraně lidských práva a základních svobod (dále jen „Úmluva“). V případech

vyjmenovaných v druhém odstavci téhož ustanovení je takový zásah oprávněný. Dle čl. 13 Úmluvy: „Každý, jehož práva a svobody přiznané touto Úmluvou byly porušeny, musí mít účinné právní prostředky nápravy před národním orgánem, i když se porušení dopustily osoby při plnění úředních povinností.“

V případě nezákonného příkazu k provedení domovní prohlídky je jediným možným prostředkem nápravy podání ústavní stížnosti. Ústavní soud je dle čl. 83 Ústavy České republiky soudním orgánem ochrany ústavnosti. Ač není součástí soustavy soudů a není ani povolán k instančnímu přezkumu jejich rozhodnutí, z jeho četné judikatury k této problematice lze dovodit, že Ústavní soud se přezkumem příkazů k provedení domovních prohlídek zabývá a že lze ústavní stížnost považovat za účinný právní prostředek nápravy ve smyslu čl. 13 Úmluvy. Ostatně v usnesení Ústavního soudu z 19. 8. 2014, sp. zn. II. ÚS 1149/14, ve věci ústavní stížnosti právě dovolatele (avšak ohledně jiného obdobného nároku) jsou uvedeny četné odkazy na prejudikaturu, jíž se stěžovatelům podařilo nezřídka dosáhnout zrušení příkazů k provedení domovních prohlídek, a je dovozen závěr, že stěžovatel (zde dovolatel) této možnosti nevyužil a příkaz k provedení domovní prohlídky tak nebyl přezkoumán a případně zrušen Ústavním soudem, tudíž neexistuje žádné rozhodnutí, které by mohlo být podkladem pro rozhodnutí soudu o náhradě škody způsobené nezákonným rozhodnutím.

Lze proto mít za to, že právní závěry odvolacího soudu o těchto otázkách jsou neúplné, nepřesné a nesprávné.

Dovolací soud se dále zabýval otázkou, zda v případě újmy způsobené zadržením dovolatele se nárok na náhradu této újmy posoudí dle ustanovení zákona č. 82/1998 Sb., anebo dle obecných ustanovení o ochraně osobnosti.

Zákon č. 82/1998 Sb. je k občanskému zákoníku ve vztahu speciality, tj. uplatní se zde zásada *lex specialis derogat legi generali* a aplikace speciálního zákona má přednost před občanským zákoníkem, podle něžž se postupuje jen tehdy, neobsahuje-li zvláštní zákon vlastní právní úpravu. Jak již bylo uvedeno výše, novela č. 160/2006 Sb. zavedla do zákona č. 82/1998 Sb. ustanovení § 31a, dle něžž je odškodňována rovněž nemajetková újma. Uplatnil-li dovolatel nárok na náhradu nemajetkové újmy v souvislosti s nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, pak nebylo možné postupovat jinak, než dle tohoto zákona. Rovněž žalobu, kterou by žalobce formálně označil jako žalobu na ochranu osobnosti, by v tomto případě soud musel dle obsahu posuzovat dle zákona č. 82/1998 Sb (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2011, sp. zn. 30 Cdo 5180/2009, ze dne 6. 12. 2011, sp. zn. 30 Cdo 402/2011, ze dne 31. 1. 2012, sp. zn. 30 Cdo 2579/2011, a další).

Uplatnil-li žalobce nárok na náhradu újmy způsobené zadržením, pak tím žalobce namítal nesprávný úřední postup ve smyslu § 13 OdpŠk, přičemž zákonost tohoto úředního postupu měla být zkoumána. Lze tak přisvědčit námitce dovolatele, že odvolací soud pochybil, když jej odkázal na postup podle občan-

Č. 35

ského zákoníku cestou ochrany osobnosti, neboť odvolací soud měl tento nárok žalobce posoudit dle zákona č. 82/1998 Sb. Lze rovněž přisvědčit námitce dovolatele, že ani tento chybný právní závěr odvolacího soudu nemohl vést k zamítnutí žaloby, ale k postupu dle § 104a o. s. ř.

Jelikož je rozhodnutí odvolacího soudu co do posouzení naplnění podmínky dle ustanovení § 8 odst. 1 OdpŠk a posouzení nároku na náhradu nemajetkové újmy dovolatele nesprávné, nadto řízení je postiženo vadami, a ježto se taková nesprávnost i vady řízení projevují i v rozhodnutí soudu prvního stupně, postupoval dovolací soud podle § 243e odst. 2 o. s. ř. a napadený rozsudek odvolacího soudu, jakož i rozsudek soudu prvního stupně, zrušil a vrátil věc prvostupňovému soudu k dalšímu řízení.

Evidence osoby v materiálech Státní bezpečnosti není nesprávným úředním postupem ve smyslu zákona č. 82/1998 Sb. (ve znění pozdějších předpisů) bez zřetele k tomu, že soud určil, že šlo o evidenci neoprávněnou.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 2014,
sp. zn. 30 Cdo 3947/2013)
ECLI:CZ:NS:2014:30.CDO.3947.2013.1

Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 15. 5. 2013 potvrdil rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 7, kterým byla zamítnuta žaloba, jíž se žalobce domáhal náhrady škody a nemajetkové újmy podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád) (dále jen „OdpŠk“). Uplatnil jednak nárok na náhradu škody ve výši 1 827 399 Kč (ušlá čistá mzda za období od 1. 10. 2007 do 31. 12. 2010 ve výši 925 509 Kč, rozdíl na odchodném ve výši 47 430 Kč a rozdíl na výsluhovém příspěvku ve výši 854 460 Kč) a dále nárok na náhradu nemajetkové újmy ve výši 2 000 000 Kč.

Odvolací soud vyšel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně. Žalobce byl jako příslušník Policie ČR od 1. 1. 2007, na dobu určitou do 31. 12. 2010, ustanoven na služební místo vedoucího oddělení jako komisař. Předpokladem pro zařazení do této funkce bylo dle zákona č. 279/1992 Sb., o některých dalších předpokladech pro výkon některých funkcí obsazovaných ustanovením nebo jmenováním příslušníků Policie ČR a příslušníků Vězeňské služby ČR, splnění podmínek § 3 odst. 1 citovaného zákona (tzv. negativní lustrační osvědčení). Dne 13. 7. 2007 vydalo Ministerstvo vnitra ČR lustrační osvědčení, podle kterého byl žalobce osobou evidovanou ve smyslu § 3 odst. 1 písm. c) zákona č. 279/1992 Sb. Tato skutečnost vedla k propuštění žalobce ze služebního poměru ke dni 30. 9. 2007. Rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 17. 3. 2011 byla v řízení proti žalované na ochranu osobnosti deklarována neoprávněnost evidence žalobce v materiálech bývalé Vojenské kontrarozvědky s odůvodněním, že žalovaná neprokázala, že žalobce dal k zařazení do evidence Vojenské kontrarozvědky svůj souhlas. Před podáním žaloby v souzené věci uplatnil žalobce předmětný nárok u žalované dne 15. 6. 2011.

Odvolací soud se ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že vydání lustračního osvědčení nepředstavuje nesprávný úřední postup ve smyslu § 13 OdpŠk, pokud bylo prokázáno, že žalovaná postupovala zcela na základě a v mezích zákona a osvědčení je ve vztahu ke konkrétním skutečnostem i věcně správné. Žalobce však v řízení tvrdil, že nesprávný úřední postup spočíval v samotném zařazení

žalobce do evidence spolupracovníků bývalé Vojenské kontrarozvědky, přičemž příčinná souvislost měla být zjišťována mezi tímto postupem a žalobci vzniklou škodou. Odvolací soud uvedl, že ani právní posouzení příčinné souvislosti mezi uvedenými skutečnostmi nevede k závěru o důvodnosti žaloby. Předně nárok na náhradu nemajetkové újmy je ve smyslu § 32 odst. 3 OdpŠk promlčen. Žalobce se o vzniku újmy dozvěděl nejpozději v době skončení služebního poměru, tj. 30. 9. 2007. Šestiměsíční subjektivní promlčecí doba tedy uplynula dříve, než žalobce uplatnil svůj nárok u žalované (15. 6. 2011). Pokud jde o nárok na náhradu škody, důvodem jejího vzniku bylo propuštění ze služebního poměru, nikoliv vydání lustračního osvědčení, tedy nelze dovodit příčinnou souvislost mezi evidencí žalovaného ve svazcích bývalé Vojenské kontrarozvědky a peněžní ztrátou. Typově jde o nároky z (neplatného) propuštění ze služebního poměru, které nelze ani teoreticky přiznat z titulu odpovědnosti státu za škodu.

Rozsudek odvolacího soudu v celém rozsahu napadl žalobce dovoláním, přičemž splnění předpokladů přípustnosti dovolání spatřuje v tom, že rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky hmotného (a z části i procesního) práva, jež dosud v soudní praxi vyřešena nebyla, resp. v části byla řešena jinak a nepochybně ve světle pozdější judikatury má být řešena jinak. Za tuto otázku dovolatel považuje vztah nezákonné evidence a s tím související vydání pozitivního lustračního osvědčení a odpovědnosti dotčeného úřadu za nesprávný úřední postup ve smyslu zákona č. 82/1998 Sb. Jako dovolací důvod uvádí dovolatel nesprávné právní posouzení věci. Dovolatel namítá:

a) Je-li postavena najisto nezákonnost evidence dovolatele ve svazku bývalé Vojenské kontrarozvědky, pak je třeba uzavřít, že postup státní moci byl od počátku nepochybně podřaditelný pod pojem nesprávný úřední postup.

b) Na základě nesprávného úředního postupu byl dovolatel propuštěn ze služebního poměru. Soudem podsouvaná snaha označit takový nárok jako teprve následný, stojící vůči „zaměstnavateli“, je typickým příkladem upření práva zužujícím výkladem příčinné souvislosti. Uplatnit nárok vůči zaměstnavateli nebylo lze, neboť ten jednal na základě zákonem uložené povinnosti a byl bez možnosti přezkumu vázán lustračním osvědčením vydaným jiným orgánem státní moci.

c) Nikoliv dnem rozvázání služebního poměru, ale teprve právní mocí rozhodnutí soudu byla postavena napevno existence nesprávného úředního postupu a též i osoba škůdce. U imateriální újmy pak ani jiný výklad není možný, neboť ustanovení § 32 odst. 3 OdpŠk prodlužuje promlčecí lhůtu na 6 měsíců po skončení řízení, v němž k nesprávnému postupu došlo. Je-li nesprávným postupem nezákonná evidence ve svazku Státní bezpečnosti (dále jen „StB“), pak taková lhůta nutně neskončí dříve, než uplynutím šesti měsíců od právní moci deklaratorního rozsudku.

Dovolatel navrhuje, aby soud obě napadená rozhodnutí zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalovaná se ve vyjádření k dovolání zcela ztotožňuje se závěry soudu druhého stupně a navrhuje, aby dovolací soud svým rozsudkem dovolání zamítl.

N e j v y š š í s o u d v části výroku I. a ve výroku II. dovolání zamítl, ve zbylém rozsahu dovolání odmítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném od 1. 1. 2013 (viz čl. II., bod 7 zákona č. 404/2012 Sb.).

Dle ustanovení § 32 OdpŠk:

„(1) Nárok na náhradu škody podle tohoto zákona se promlčí za tři roky ode dne, kdy se poškozený dozvěděl o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá. Je-li podmínkou pro uplatnění práva na náhradu škody zrušení rozhodnutí, běží promlčecí doba ode dne doručení (oznámení) zrušovacího rozhodnutí.

(2) Nejpozději se nárok promlčí za deset let ode dne, kdy poškozenému bylo doručeno (oznámeno) nezákonné rozhodnutí, kterým byla způsobena škoda; to neplatí, jde-li o škodu na zdraví.

(3) Nárok na náhradu nemajetkové újmy podle tohoto zákona se promlčí za 6 měsíců ode dne, kdy se poškozený dozvěděl o vzniklé nemajetkové újmě, nejpozději však do deseti let ode dne, kdy nastala právní skutečnost, se kterou je vznik nemajetkové újmy spojen. Vznikla-li nemajetková újma nesprávným úředním postupem podle § 13 odst. 1, věty druhé a třetí, nebo § 22 odst. 1, věty druhé a třetí, neskončí promlčecí doba dříve než za 6 měsíců od skončení řízení, v němž k tomuto nesprávnému úřednímu postupu došlo.“

Odvolací soud postavil své rozhodnutí ohledně náhrady nemateriální újmy na závěru, že případný nárok dovolatele je promlčen. Tento závěr odvolacího soudu nemůže založit přípustnost dovolání ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř., neboť odpovídá ustálené judikatuře Nejvyššího soudu (viz např. rozsudek z 19. 1. 2011, sp. zn. 25 Cdo 1896/2009, promítnutí jeho základu do rozsudku velkého senátu ze dne 20. 6. 2012, sp. zn. 31 Cdo 619/2011, uveřejněného pod R 115/2012, nebo do rozsudku z 23. 4. 2013, sp. zn. 30 Cdo 2387/2012, veřejněného pod R 72/2013). Ustanovení § 32 odst. 3 OdpŠk spojuje počátek běhu promlčecí doby (lhůty) s okamžikem, kdy se poškozený o vzniklé nemajetkové újmě dozvěděl. Proto, odůvodňuje-li dovolatel vznik nemajetkové újmy jeho neoprávněnou evidencí v materiálech Státní bezpečnosti, pak – odhlédnuto v této souvislosti od toho, zda je správný jeho názor, že tomu předcházel nesprávný úřední postup ve výkonu veřejné moci – se o této evidenci nejpozději dozvěděl ke dni vydání pozitivního lustračního osvědčení, tj. 13. 7. 2007. Nepochybnou vědomost o vzniku nemateriální újmy odvolací soud spojil s okamžikem skončení služebního poměru (30. 9. 2007), neboť již v té době počal dovolatel pocítovat projevy snížení své vážnosti

ve společnosti spoluobčanů. Rozhodně se nelze ztotožnit s názorem dovolatele, že až okamžikem vydání deklaratorního rozsudku o neoprávněnosti evidence dovolatele v materiálech StB se dozvěděl o existenci nesprávného úředního postupu, osobě škůdce a vzniklé nemajetkové újmě. Naopak z okolností, že dovolatel toto řízení vedl, vyplývá jeho vědomost o daných skutečnostech. Nárok na náhradu nemajetkové újmy dle zákona č. 82/1998 Sb. způsobené nesprávným úředním postupem není podmíněn předcházejícím soudním rozhodnutím, které by deklarovalo nesprávný úřední postup. V samotném řízení dle zákona č. 82/1998 Sb. je pro přiznání nároku na náhradu nemateriální újmy (i škody) soud – obecně – oprávněn a povinen zkoumat, zda k nesprávnému úřednímu postupu došlo. Řízení na ochranu osobnosti dle ustanovení občanského zákoníku, případně řízení o určení neoprávněnosti evidence, nesouvisí s řízením dle zákona č. 82/1998 Sb., tudíž nijak neovlivňuje běh promlčecí lhůty.

Přípustnost dovolání nemůže založit ani námitka dovolatele, že z ustanovení § 32 odst. 3, věta druhá, OdpŠk vyplývá, že promlčecí lhůta nutně neskončí dříve, než uplynutím šesti měsíců od právní moci deklaratorního rozsudku. Dovolatel zjevně pomíjí, že dané ustanovení odkazuje na § 13 odst. 1, větu druhou a třetí, a § 22 odst. 1, větu druhou a třetí, OdpŠk. Daná ustanovení se zabývají nesprávným úředním postupem spočívajícím v porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě, případně ve lhůtě přiměřené, není-li lhůta zákonem stanovena. Dovolatel se však v řízení nedomáhal náhrady újmy vzniklé nepřiměřenou délkou řízení, ale újmy vzniklé neoprávněnou evidencí v materiálech StB. Nehledě k tomu, že k dovolatelem tvrzenému nesprávnému úřednímu postupu, evidenci v materiálech StB, nedošlo v soudním řízení, jímž byla neoprávněnost evidence deklarována.

Ohledně nároku na náhradu nemajetkové újmy lze uzavřít, že se Nejvyššímu soudu zjevně neotevřela možnost posouzení důvodnosti jeho uplatnění, v daném případě muselo být uplatnění nároku, jenž vznikl již v souvislosti s vydáním lustracioního osvědčení – se zřetelem k časovým okolnostem – jeho prosazování vždy pokládáno v důsledku námítky promlčení ze strany žalované za soudně nevymahatelné. Vyšel-li zde proto odvolací soud s ohledem na hospodárnost soudního řízení (viz R 29/1983, k němuž se Nejvyšší soud přihlašuje i ve své soudobé rozhodovací praxi – např. rozsudkem z 29. 9. 2009, sp. zn. 25 Cdo 2891/2007, nebo rozsudkem ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2614/2011) z toho, že bude řešit otázku soudní (ne)vymahatelnosti uplatněného nároku pro námitku promlčení souladně s do úvahy připadající judikaturou Nejvyššího soudu, nemůže dovolání proti takovému jeho rozhodnutí založit přípustnost dovolání a bylo třeba je za postupu dle § 243c odst. 1 o. s. ř. odmítnout.

Stran nároků na náhradu škody Nejvyšší soud předesílá, že žalobní konstrukce založená na tvrzení skutečností, které žalobce pokládá za významné a jimiž vysvětluje uplatňování nároků, neumožňuje jiné právní posouzení, nežli v pomě-

rech právní úpravy zákona č. 82/1998 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Tím, že žalobce zjevně přijímá v této konstrukci stav ukončení jeho služebního poměru jako zákonného (podle obsahu spisu čelil této skutečnosti neúčinně až do úrovně soudního správního přezkumu), nelze mít takové nároky za „typově z (neplatného) propuštění ze služebního poměru“, jak je poněkud nepřesně charakterizuje odvolací soud, neboť jejich posuzování jako nároků souvisejících se služebním poměrem zde není vůbec ve hře. Žaloba stojí na tom, že jde o škodu (ostatně i obsah škody je tak propočítáván), která vznikla neoprávněnou evidencí žalobce v materiálech StB, tím je vymezen i předmět tohoto soudního řízení. Žaloba tak zřetelně obchází zpochybnění oprávněnosti ukončení služebního poměru, a těží ze skutečnosti příznivého výsledku řízení o ochranu žalobcovy osobnosti o neoprávněnosti evidence jeho osoby v takových materiálech.

Odvolací soud postavil své rozhodnutí ohledně náhrady škody na dvou závěrech, že totiž vydání lustračního osvědčení nepředstavuje nesprávný úřední postup ve smyslu § 13 OdpŠk a posléze že není dána příčinná souvislost mezi evidencí dovolatele v materiálech StB a vzniklou škodou. Dovolatelovy argumenty zakládají přípustnost jeho dovolání, neboť otázka obsažená v prvním závěru odvolacího soudu nebyla dosud v rozhodování dovolacího soudu řešena.

Odvolací soud k ní implicitně zaujal negativní postoj, i k dovolatelově právnímu názoru, dle něž neoprávněná evidence je onou příčinou nesprávného úředního postupu, když vyjádřil, že jakákoliv evidence osoby v materiálech StB – bez ohledu na výsledek řízení o ochranu osobnosti – nemůže být nesprávným úředním postupem.

Tento právní názor má i Nejvyšší soud za správný.

Povahou lustračního osvědčení se zabýval Ústavní soud v rozhodnutích ze dne 30. 5. 1994, sp. zn. II. ÚS 1/93, a ze dne 30. 6. 1998, sp. zn. I. ÚS 357/97, přičemž uvedl, že „se nejedná o rozhodnutí správního orgánu, nýbrž o akt (veřejnou listinu), kterým Ministerstvo vnitra jako kompetentní orgán osvědčuje existenci nebo neexistenci určité jemu známé skutečnosti nebo stavu, který nastal nebo trvá. Samotná registrace osoby zjevně nebyla výsledkem jakéhokoli občanskoprávního či správního rozhodování, tedy výkonem veřejné moci ve smyslu soudobé právní terminologie. Tomu odpovídá i deklaratorní charakter osvědčení, kdy Ministerstvo vnitra v něm podle podkladů obsažených v registru svazků bývalé StB osvědčuje na základě zmocnění daného mu ustanovením § 9 odst. 1 zákona č. 451/1991 Sb. existenci či neexistenci určitého stavu, tj. zda v těchto podkladových materiálech shledalo skutečnosti uvedené v § 2 zákona č. 451/1991 Sb. Ministerstvo vnitra není podle citovaného zákona oprávněno měnit lustrační osvědčení ani poté, co bylo soudem určeno, že osoba byla evidována neoprávněně, neboť lustrační osvědčení toliko osvědčuje, že osoba byla evidována.“ Správní orgán tak při vydávání lustračního osvědčení nijak neověřuje, zda daná osoba je ve zkoumaných materiálech evidována oprávněně, či nikoliv. Tato otázka může být předmětem až soudního řízení.

Z výše uvedeného vyplývá, že důsledkem evidence osoby v materiálech StB je vydání pozitivního lustračního osvědčení a deklarace takového historického stavu, a to i v případě, že se jedná o evidenci neoprávněnou. Skutečnost evidence určitého stavu má tak historický význam, ať již stavu bylo dosaženo „správným“ či „nesprávným úředním postupem“ z hlediska soudobého pozitivně právního přístupu. Z téhož úhlu pohledu přistoupil stát k jejímu využití a konstruoval na ní její právní důsledky zákonem č. 279/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a dalšími zákony na tento předpis odkazujícími. Hodnotová disproporce mezi totalitním státem a jeho nástupcem, jenž se i svou Ústavou přihlásil k tomu, že je právním státem, byla k odstranění dříve nastalých křivd řešena v celé řadě rehabilitačních, restitučních a jiných zákonů. Ochrana proti neoprávněné evidenci osoby v archivech StB byla ponechána obecným právním prostředkům, z nichž v praxi byl využíván dotčenými individuálně institut ochrany osobnosti. Tento prostředek žalobce využil a dosáhl úspěchu. Na základě toho nyní usiluje o kompenzaci nespravedlnosti plynoucí z rozporu aplikace platných právních norem v rovněž služebního poměru a stavu jeho ochráněné integrity cestou tvrzení o nesprávném úředním postupu totalitního státu.

Aplikovat však současné výklady pojmu nesprávného úředního postupu mechanickým poukazem na kontinuitu státní subjektivity nedemokratického státu a jeho právního nástupce (jak to činí žaloba) by znamenalo hrubě opomíjet smysl a účel jim vlastních právních zásad, norem a nástrojů. Připouští-li právní stát ochranu v totalitní minulosti neoprávněně evidovaného jednotlivce, tím ještě pasivně a absolutně nepřijímá odpovědnost za pochybné „úřední“ postupy založené na zcela jiných základních politických, společenských a mravních hodnotách – viz zákon č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu.

Výsledný stav ochrany jednotlivce projevující se v soudní deklaraci neoprávněnosti jeho evidence v materiálech StB nemůže, stejně jako samotná evidence kvalifikované formy spolupráce, založit stav nesprávného úředního postupu ve smyslu soudobé zákonné úpravy a žaloba je již proto nedůvodná, neboť je v podstatě založena na neexistujícím právním důvodu.

Ohledně otázky příčinné souvislosti mezi evidencí dovolatele v materiálech StB a vzniklou škodou spočívající v ušlé mzdě, rozdílu na odchodném a rozdílu na výsluhovém příspěvku, dlužno dodat, že otázka příčinné souvislosti mezi škodnou událostí a konkrétní škodou je otázkou skutkovou. Právním posouzením je však vymezení, mezi jakou škodou a jakou skutečností má být příčinná souvislost zjišťována. Ústavní soud v nálezu ze dne 1. 11. 2007, sp. zn. I. ÚS 312/05, uvedl: „V rozhodnutích týkajících se náhrady škody jsou obecné soudy kromě jiného povinny řádně odůvodnit existenci či absenci příčinné souvislosti mezi jednáním potencionálního škůdce a vzniklou škodou. Základní obsahovou náležitostí odůvodnění rozhodnutí o příčinné souvislosti musí být úvaha o kritériích, kterými se odlišují právně podstatné příčiny od příčin právně nepodstatných, a aplikace těchto

kritérií na konkrétní případ.“ Zmíněná úvaha o kritériích, kterými se odlišují právně podstatné příčiny od příčin právně nepodstatných, je rovněž otázkou právní.

Ustálená judikatura Nejvyššího soudu (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2012, sp. zn. 30 Cdo 3731/2011, ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. 25 Cdo 2142/2007, ze dne 28. 5. 2014, sp. zn. 30 Cdo 509/2013) se při řešení otázky příčinné souvislosti v případě více skutečností vedoucích k těmž škodlivému následku přiklání k závěrům uvedeným v komentářové literatuře: „Škodlivý následek nemusí vzniknout jen z jedné příčiny. Rozhodující je, zda – nebýt této skutečnosti – ke škodě by nedošlo, nebo naopak, zda škodlivý následek by nastal i bez této skutečnosti. Z tohoto hlediska je třeba rozlišit, zda v konkrétním případě více skutečností (více příčin) spolupůsobilo k těmž škodlivému následku nebo zda jedna skutečnost vylučuje jinou. Zásadně je třeba vycházet z toho, že každé jednání či opomenutí, bez něhož by následek nenastal, neztrácí svůj charakter příčiny jen proto, že k němu přistoupí další okolnost, jež při vzniku škody spolupůsobí. Podstatné je, zda toto jednání zůstává tou skutečností, bez níž by ke škodlivému následku nedošlo, nebo zda nová skutečnost působí jako výlučná příčina, která – bez ohledu na původní okolnosti – samostatně způsobila následek. V takovém případě došlo k přerušení příčinné souvislosti mezi vznikem škody a původními okolnostmi.“ (viz Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 1206).

Odvolací soud uzavřel, že výlučnou příčinou vzniku hmotné škody bylo (neplatné) propuštění dovolatele ze služebního poměru. Dle ustanovení § 9 odst. 1 zákona č. 279/1992 Sb.: „Nesplňuje-li policista nebo příslušník předpoklady pro výkon funkce uvedené v § 3 odst. 1 písm. a) až e) a v § 5 odst. 1 písm. b) až e), považuje se to za důvod pro skončení služebního poměru propuštěním. Služební orgán rozhodne o propuštění policisty nebo příslušníka ze služebního poměru nejpozději do patnácti dnů ode dne, kdy důvod pro propuštění zjistil.“

Při vydání pozitivního lustračního osvědčení nemá služební orgán jinou možnost než rozhodnout o propuštění daného příslušníka ze služebního poměru, rozhodující je tu zjevně stav v okamžiku propuštění. Právní předpisy neumožňují ani takový postup, aby v případě probíhajícího řízení o určení neoprávněnosti evidence služební orgán s propuštěním vyčkal až do skončení tohoto soudního řízení. Je tudíž zřejmé, že propuštění dovolatele ze služebního poměru bylo nevyhnutelným následkem jeho evidence v materiálech StB.

Dospěl-li odvolací soud k závěru, že propuštění dovolatele ze služebního poměru bylo výlučnou příčinou, která – bez ohledu na původní okolnosti (evidenci dovolatele v materiálech StB) – samotně způsobila následek, vzhledem k výše uvedeným závěrům posoudil tuto otázku nepřesně.

Ačkoliv je rozhodnutí odvolacího soudu co do posouzení příčinné souvislosti mezi evidencí dovolatele v materiálech StB a vzniklou škodou nesprávné, nemá to vliv na celkovou správnost jeho rozhodnutí, neboť již svým prvním závěrem

vyloučil odpovědnost žalované, jeho další dovolatelem kritizované, a vskutku kritizovatelné, úvahy byly již pro rozhodnutí nadbytečné.

Jelikož žalovaná v řízení uplatnila námitku promlčení co do celého žalobou uplatněného nároku, měl se odvolací soud zabývat rovněž otázkou promlčení nároku na náhradu škody, Nejvyšší soud zde jen pro pořádek dodává, že námitka promlčení nebyla při zde zaujatých právních názorech v rozhodování přehlédnutelná.

Protože je rozhodnutí odvolacího soudu ve výsledku správné, Nejvyšší soud dovolání v jeho přípustné části za postupu dle § 243d odst. 1 o. s. ř. zamítl a rozhodl o náhradě nákladů dovolacího řízení v souladu s § 243b a § 142 odst. 1 o. s. ř. – v dovolacím řízení úspěšné žalované však žádné náklady nevznikly.

V řízení o přiměřeném zadostiučinění za nemajetkovou újmu podle § 31a odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb. (ve znění pozdějších předpisů) spolu úzce souvisí konstatování porušení práva poškozeného a omluva státu (orgánu) za toto porušení; není-li omluva vyslovena ve vazbě na konstatování porušení práva, mělo by porušení konkrétního práva poškozeného vyplývat přímo z obsahu omluvy. Je-li porušení práva poškozeného konstatováno již v rámci předběžného projednání (§ 14 zákona č. 82/1998 Sb. ve znění pozdějších předpisů) a příslušný úřad se za ně omluvil, a má-li soud následně tuto formu zadostiučinění za přiměřenou, musí žalobu jako nedůvodnou zamítnout. Způsob vypořádání poměrů mezi účastníky vyplývá z právního předpisu, proto bez ohledu na to, který z účastníků a v jakém rozsahu napadne odvoláním rozsudek soudu prvního stupně, nemohou ani dílčí výroky o poskytnutí přiměřeného zadostiučinění nabýt právní moci a vykonatelnosti.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 11. 2014,
sp. zn. 30 Cdo 3850/2014)
ECLI:CZ:NS:2014:30.CDO.3850.2014.1

Rozsudkem ze dne 8. 4. 2014 M ě s t s k ý s o u d v Praze k odvolání žalobkyně (výrokem I.) změnil rozsudek O b v o d n í h o s o u d u pro Prahu 9 ve vyhovujícím výroku o věci samé tak, že se zamítá žaloba na přiznání zadostiučinění za nesprávný úřední postup Českého telekomunikačního úřadu (dále jen „ČTÚ“) ve formě konstatování porušení práva na dodržení lhůty stanovené v § 129 odst. 1 zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „zákon o elektronických komunikacích“), v řízení o návrzích, které byly u ČTÚ vedeny pod sp. zn. 103 718/2010, 103 740/2010, 105 276/2010, 103 717/2010, 103 753/2010, 103 739/2010, 103 755/2010 a 103 754/2010, a potvrdil (výrokem II.) rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku o věci samé (o zaplacení 102 499,59 Kč s příslušenstvím). Současně (výrokem III.) rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů.

Takto rozhodl odvolací soud o nároku žalobkyně na přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu, která jí měla vzniknout v důsledku nesprávného úředního postupu ČTÚ, spočívajícího v nedodržení zákonné lhůty pro vydání rozhodnutí podle § 129 odst. 1 zákona o elektronických komunikacích mj. v osmi (v žalobě specifikovaných) správních řízeních, kde byla zákonná lhůta podle žalobkyně několiknásobně překročena. Způsobenou nemajetkovou újmu požadovala žalobkyně odškodnit v penězích, u každého řízení zvláště, kdy částku stanovila jako součin počtu měsíců trvání správního řízení a částky 833,33 Kč, celkem za všechna řízení v částce 102 499,59 Kč.

Soud prvního stupně konstatoval (ve výroku I. svého rozsudku), že nesprávným úředním postupem ČTÚ, který o návrzích vedených u něj pod číslem jednacími 103 718/2010, 103 740/2010, 105 276/2010, 103 717/2010, 103 753/2010, 103 739/2010 a 103 755/2010 nerozhodl ve lhůtě stanovené v § 129 odst. 1 zákona o elektronických komunikacích, bylo porušeno právo žalobkyně. Současně (ve výroku II.) zamítl návrh, aby žalované byla uložena povinnost zaplatit žalobkyni částku 102 499,59 Kč s příslušenstvím, a žalobkyni nepřiznal náhradu nákladů řízení (výrokem III.). Soud prvního stupně přitom vyšel ze závěru, že všechna správní řízení, ve kterých žalobkyně uplatňovala vždy postoupenou peněžitou pohledávku společnosti T-M, nebyla rozhodnuta v zákonem stanovené lhůtě a žalobkyni tak vznikl nárok na přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu, za které považoval konstatování porušení práva, s výjimkou řízení vedeného pod číslem jednacími 103 754/2010 (ve věci I. K.), neboť zde shledal důvodnou námitku promlčení vznesenou žalovanou.

K odvolání podanému pouze žalobkyní, která nesouhlasila se závěrem, že k odčinění nemajetkové újmy postačí konstatování porušení práva, s důvodností vznesené námitky promlčení a aplikací § 150 o. s. ř. na rozhodnutí o náhradě nákladů řízení, odvolací soud rozhodl, jak je shora uvedeno. Odvolací soud v první řadě dospěl k závěru, že námitka promlčení nebyla vznesena důvodně. Nesouhlasil zcela ani se závěry soudu prvního stupně o lhůtách k vyřízení věci ve správním řízení, a to pokud jde o rozklad, když ke čtyřměsíční, ve zvlášť složitých případech šestiměsíční, lhůtě pro vydání rozhodnutí podle § 129 odst. 1 zákona o elektronických komunikacích je nutno v případě podání rozkladu proti rozhodnutí ČTÚ přičíst 30 dnů pro rozhodnutí o rozkladu, přičemž tato lhůta počíná běžet již dnem podání rozkladu, nelze tedy připočítávat dalších 30 dnů na předání spisu Radě Úřadu.

Podle odvolacího soudu nebyla dodržena zákonná lhůta stanovená k projednání a rozhodnutí věci v § 129 odst. 1 zákona o elektronických komunikacích, což představuje nesprávný úřední postup ve smyslu § 13 odst. 1, věta první, zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), v platném znění (dále jen „OdpŠk“). Správní řízení vykazovala standardní složitost. Délka řízení byla dotčena i postupem žalobkyně, která podala k ČTÚ v jednom měsíci více než 800 návrhů, čímž podstatně zvýšila průměrný měsíční nápad v této agendě. Předmětná řízení byla zahájena návrhy, které k výzvě správního orgánu musela žalobkyně doplnit o další konkrétní tvrzení týkající se každého konkrétního případu, a návrhy byly zpoplatněny až k výzvě správního orgánu, ačkoliv výše poplatku vyplývá z právního předpisu. Tím žalobkyně objektivně přispěla k procesnímu zdržení při projednávání svých návrhů, i když na výzvy ČTÚ reagovala v přiměřené době. Tyto okolnosti nelze přičítat k tíži státu. Nenasvědčují také pravdivosti

tvrzení žalobkyně o jejím eminentním zájmu na rychlém vyřízení věci. S ohledem na dobu vzniku žalobkyně (několik měsíců před zahájením správních řízení) a na její předmět podnikání, jehož základem byla realizace jednoho souboru odkoupených pohledávek, nelze podle odvolacího soudu dovodit, že by mohlo být v souvislosti s těmito řízeními a nedodržením lhůt k rozhodnutí ohroženo dobré jméno žalobkyně, její postavení na trhu či v hospodářské soutěži. Ve vztahu k odkoupeným pohledávkám byla i ustálená rozhodovací praxe správního orgánu, z níž nemohlo pro žalobkyni vyplývat legitimní očekávání kladného vyřízení každého z návrhů. Všechny uvedené okolnosti soud prvního stupně podle odvolacího soudu správně zvažoval při posouzení formy odškodnění a správně dospěl k závěru, že újma, která žalobkyni délkou správních řízení vznikla, je odčinitelná konstatováním porušení práva. Podle odvolacího soudu smyslem institutu zadostiučinění za nemajetkovou újmu podle § 31a OdpŠk je odškodnění skutečné újmy a nikoliv navýšení nebo úhrada zisku, jehož se účastníku dostalo či případně nedostalo z původního právního vztahu. Forma a výše zadostiučinění nesmí být v rozporu s obecně sdílenou představou spravedlnosti.

Odvolací soud po zopakování listinného důkazu, sdělení předsedy rady ČTÚ ze dne 30. 5. 2012, dospěl k závěru, že je v něm obsaženo konstatování nedodržení lhůt k vyřízení předmětných návrhů a omluva za toto porušení práva, což odvolací soud považoval za zcela odpovídající satisfakci za nemajetkovou újmu, která žalobkyni nedodržením lhůt k vyřízení věci před ČTÚ vznikla. Této satisfakce, odpovídající ustanovení § 31a OdpŠk, se žalobkyni dostalo již při předběžném projednání nároku a odvolací soud proto žalobu na zadostiučinění hodnotil jako nedůvodnou. Z těchto důvodů rozsudek soudu prvního stupně ve vyhovujícím výroku změnil tak, že v tomto rozsahu žalobu zamítl (a to i pokud jde o řízení ve věci I. K.) a v zamítavém výroku ohledně požadavku na peněžité plnění rozsudek soudu prvního stupně jako věcně správný potvrdil. O náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů rozhodl podle § 224 odst. 1 a 2 a § 142 odst. 1 o. s. ř., když procesně úspěšné žalované žádné náklady nevznikly.

Rozsudek odvolacího soudu napadla žalobkyně dovoláním, a to pouze v měnícím výroku I. a v závislém výroku III. o nákladech řízení, když podle žalobkyně v případě výroku II. není dovolání přípustné, neboť žádný z několika dílčích peněžitých nároků se samostatným skutkovým základem nepřesahuje částku 50 000 Kč.

Podle dovolatelky odvolací soud nesprávně právně posoudil otázky procesního a hmotného práva, přičemž tyto otázky dosud nebyly v rozhodovací činnosti odvolacího soudu vyřešeny (s výjimkou dílčího nerespektování rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2742/2009).

Odvolací soud nesprávně právně posoudil otázky procesního práva:

- zda je odvolací soud v řízení, jehož předmětem je poskytnutí přiměřeného zadostiučinění podle zákona č. 82/1998 Sb., vázán odvolacím návrhem žalobce,

- zda může přezkoumávat i výroky o poskytnutí přiměřeného zadostiučinění, které nebyly odvolání napadeny,

- zda může změnit rozhodnutí soudu prvního stupně (poskytnutí zadostiučinění ve formě konstatování porušení práva) v neprospěch žalobce (poškozeného) jako odvolatele, ačkoliv žalovaný stát odvolání nepodal, či zda platí zákaz změny rozhodnutí k horšímu v neprospěch odvolatele.

Odvolací soud nesprávně právně posoudil i otázky hmotného práva:

- zda může soud rozhodnout o poskytnutí zadostiučinění ve formě konstatování porušení práva ve vícero správních řízeních i za situace, kdy se správní orgán v rámci tzv. předběžného projednání nároku poškozenému omluví toliko za délku trvání některých (tedy ne všech) řízení,

- zda může rozhodnout o poskytnutí morálního zadostiučinění ve formě konstatování porušení práva i za situace, kdy správní orgán v rámci tzv. předběžného projednání nároku připustil nedodržení lhůty pro vydání rozhodnutí v některých (tedy ne všech) řízeních, aniž by však výslovně konstatoval, jaká konkrétní práva poškozeného a podle jakého právního předpisu byla porušena,

- zda lze poškozenému podle okolností případu poskytnout za způsobenou nemajetkovou újmu finanční kompenzaci, konstatování porušení práva i omluvu vedle sebe (současně).

Ve vztahu k otázkám procesního práva dovolatelka dále uvedla, že kompenzační řízení sice obecně patří mezi řízení, kde způsob vypořádání vyplývá z právního předpisu, nicméně to neznamená, že by odvolací soud neměl ctít základní zásady občanského soudního řízení, tzn. zejména zásadu dispoziční a zásadu projednací. Žalobce jako dominus litis (a zde také jako odvolatel) má právo samostatně vymezit předmět občanského soudního řízení (zde kompenzačního řízení), resp. předmět odvolacího řízení a odvolacího přezkumu, k jehož zahájení dal svým odvoláním podnět. Soud ani v kompenzačním řízení nemůže žalobci přisoudit více, než čeho se žalobce domáhal. Odvolatel je i v rámci kompenzačního řízení oprávněn stanovit meze, v nichž má odvolací soud přezkoumat napadené rozhodnutí. Odvolací soud může přezkoumávat napadené rozhodnutí pouze v mezích, které odvolatel stanoví. Odvolací soud tyto meze ve vztahu k výroku I. rozsudku soudu prvního stupně nepřipustně překročil. Podle dovolatelky se i v kompenzačním řízení uplatňuje zákaz změny rozhodnutí k horšímu, přičemž podle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 2. 2014, sp. zn. 30 Cdo 2707/2013, je třeba poskytnutí zadostiučinění ve formě konstatování porušení práva hodnotit jako plný procesní úspěch poškozeného v kompenzačním řízení, přestože poškozenému vůči státu nebylo přiznáno přiměřené zadostiučinění v penězích. Žalobkyně nebyla ani oprávněna podat odvolání do výroku I. rozsudku soudu prvního stupně, jelikož její žalobě bylo ve vztahu k sedmi z celkem osmi řízení vyhověno. S ohledem na subjektivní nepřipustnost odvolání žalobkyně do vyhovujícího výroku a s ohledem na nepodání odvolání žalovanou je nutno dospět k závěru, že vyhovující výrok I.

rozsudku soudu prvního stupně nabyl právní moci a bylo tak vyloučeno, aby jej odvolací soud přezkoumával a měnil.

Ve vztahu k otázkám hmotného práva dovolatelka dále uvedla, že omluva a konstatování porušení práva jsou dvě odlišné právní kategorie (instituty), které nelze v praxi zaměňovat ani směšovat. Skutečnost, že se správní orgán poškozenému za nesprávný výkon veřejné moci omluví, může pro poškozeného představovat jistou formu zadostiučinění, nejedná se však o konstatování porušení práva ve smyslu § 31a odst. 2 OdpŠk. V praxi lze proto obě tyto formy zadostiučinění poškozenému poskytnout vedle sebe (a to dokonce i vedle a nad rámec zadostiučinění v penězích), zejména pak za situace, kdy poškozený omluvu po státu výslovně požaduje. Poškozenému tak lze podle okolností případu poskytnout finanční kompenzaci, konstatování porušení práva i omluvu současně (vedle sebe).

Pouze konstatování porušení práva autoritativně vyslovené nezávislým a nestranným soudem může představovat přiměřené zadostiučinění za způsobenou nemajetkovou újmu, pouhá omluva nebo konstatování porušení práva vyslovené správním orgánem jsou nedostačující. Dovolatelka poukázala na neformálnost sdělení podepsaného úředníkem příslušného úřadu, které není rozhodnutím a které ani nemusí být nijak zdůvodněno, a to oproti rozhodnutí soudu, které z hlediska formy a obsahu představuje zcela jinou kvalitu. Soud jako nezávislý a nestranný třetí subjekt po řádně provedeném právním procesu dá poškozenému za pravdu, přičemž konstatování porušení práva se děje přímo ve výroku soudního rozhodnutí, které musí mít předepsanou formu a obsah a musí být též náležitě odůvodněno. Podle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2742/2009, lze postupovat i v případě, že správní orgán v rámci tzv. předběžného projednání porušení práva žalobce připustil či uznal.

Dovolatelka navrhla, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu ve výroku I. zrušil a věc mu vrátil k novému projednání.

Žalovaná ve svém vyjádření navrhla zamítnutí dovolání. Současně uvedla, že rozhodnutí soudů považuje za správná, neboť nedošlo k naplnění záměru na získání ekonomického profitu z institutu kompenzace nemateriální újmy, i když podle jejího názoru žalobkyni pro zjevný kalkul s překračováním lhůty pro rozhodnutí nemajetková újma vzniknout nemohla. Poukázala i na zjevnou snahu žalobkyně o maximalizaci nákladů řízení spočívajících v nákladech na zastoupení advokátem, kdy původně celý tvrzený nárok v celkové výši 10 936 622,92 Kč ve vztahu k cca osmi stům správních řízení byl u žalované uplatněn jediným podáním a následně byl rozdělen na cca 100 žalob.

Poukazuje-li dovolatelka, že omluva byla poskytnuta pouze ve vztahu k některým správním řízením, pak tato formulace byla důsledkem skutečnosti, že žalobkyně v uplatnění nároku nespécifikovala jednotlivá správní řízení podle čísla jednacího, v mnoha případech nebylo možno příslušné řízení identifikovat vůbec, nebo bylo zjištěno, že žalobkyni uváděná délka trvání řízení neodpovídá skutečnosti,

příp. že bylo konkrétní správní řízení ukončeno v zákonné lhůtě rozhodnutím ve formě příkazu. Všechny tyto skutečnosti předseda Rady ČTÚ, tedy nikoliv úředník působící u správního orgánu, jak uvádí dovolatelka, ale vedoucí ústředního správního úřadu, uvedl v daném osobním dopise a konstatoval, že ČTÚ s ohledem na známé skutečnosti v mnoha případech není schopen vydat rozhodnutí v zákonné lhůtě. Je tedy zjevné, že omluva, která následuje, se za těchto okolností musí vztahovat pouze k těm správním řízením, v jejichž rámci k nesprávnému úřednímu postupu došlo, nikoliv ve vztahu ke všem správním řízením, z nichž mnohá nebylo možno ani identifikovat.

Žalovaná považuje přiznání nesprávného úředního postupu a omluvu žalobkyni za projev odpovědnosti v rámci zásad dobré správy v situaci, kdy k nesprávnému úřednímu postupu ve správních řízeních (některých) objektivně došlo. Podle žalované je osobní omluva vedoucího ústředního správního úřadu, zde předsedy Rady ČTÚ, spolu s uznáním nesprávného úředního postupu (konstatováním porušení práva žalobkyně) na vyšší kvalitativní úrovni než konstatování porušení práva nezúčastněným soudem.

Podle žalované rozhodl odvolací soud správně, když změnil výrok rozsudku soudu prvního stupně, kterým bylo konstatováno porušení práva žalobkyně, tak, že se žaloba zamítá. V situaci, kdy byla žalobkyní napadena pouze část rozsudku soudu prvního stupně, kterou byl zamítnut její požadavek na přiznání finanční kompenzace, bylo úkolem odvolacího soudu přezkoumání i té části rozsudku, která odvoláním žalobkyně napadena nebyla, neboť bylo nutno zkoumat, zda poskytnuté zadostiučinění ve formě konstatování porušení práva je možno nahradit peněžitou kompenzací. Pokud by odvolání vyhověl, pak by byl nucen změnit celý rozsudek včetně výroku konstatujícího porušení práva žalobkyně. Protože odvolací soud zkoumal věc v její celistvosti, dospěl při zkoumání vzájemného vztahu mezi jednotlivými výroky rozsudku k závěru, že nejenže není namístě poskytnout žalobkyni finanční kompenzaci, ale rovněž není možné kompenzovat tvrzenou nemateriální újmu konstatováním porušení žalobkyniných práv, neboť se jí kompenzace na přinejmenším stejné kvalitativní úrovni dostalo již před zahájením řízení.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (viz čl. II. bod 7 zákona č. 404/2012 Sb. a čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.).

Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř.

Dovolání splňuje zákonem vyžadované náležitosti (§ 241a odst. 2 o. s. ř.) a Nejvyšší soud se proto dále zabýval otázkou jeho přípustnosti.

Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

Předně formulovala-li dovolatelka dílčí otázky hmotného práva týkající se konstatování porušení práva a omluvy s poukazem na skutečnost, že v rámci předběžného projednání nároku připustil správní orgán nedodržení lhůty pro vydání rozhodnutí jen v některých (tedy ne všech) vleklych správních řízeních, pak z takového skutkového zjištění rozhodnutí odvolacího soudu nevycházelo a tudíž ani jeho rozhodnutí nemohlo záviset na takovém právním posouzení. Uvedené právní otázky tak přípustnost dovolání ve smyslu § 237 o. s. ř. nezakládají.

Ačkoliv žalobce vymezuje několik otázek procesního a hmotného práva, na jejichž vyřešení mělo záviset napadené rozhodnutí, jedná se ve své podstatě pouze o jednu otázku procesního práva, byť s více procesními důsledky, a jednu otázku hmotného práva.

Z hlediska procesního práva záviselo rozhodnutí odvolacího soudu na posouzení otázky, zda v případě rozhodování o zadostiučinění za nemajetkovou újmu podle § 31a OdpŠk se jedná o takový případ, kdy způsob vypořádání vztahu mezi účastníky vyplývá z právního předpisu, jak to mají na mysli ustanovení § 153 odst. 2 a § 212 písm. d) o. s. ř., a zda tedy odvolací soud není vázán rozsahem, ve kterém se odvolatel domáhá přezkoumání rozhodnutí, a rozsudek soudu prvního stupně může být k odvolání žalobce jako poškozeného změněn i v jeho neprospěch.

Z hlediska hmotného práva záviselo rozhodnutí odvolacího soudu na posouzení otázky, zda konstatování nedodržení zákonných lhůt k vyřízení předmětných návrhů a omluva za toto porušení práva, kterých se žalobci dostane v rámci předběžného projednání jeho nároku, brání konstatování téhož porušení práva soudem, pokud je soud shledá jako přiměřené zadostiučinění (samotná otázka možného souběhu jednotlivých forem zadostiučinění ve výroku rozsudku byla již v rozhodovací činnosti odvolacího soudu vyřešena, jak bude uvedeno dále, navíc na vyřešení této právní otázky rozhodnutí odvolacího soudu nezáviselo).

V rozsahu těchto otázek je dovolání přípustným, neboť v předestřených konkrétních souvislostech nebyly tyto otázky v rozhodovací činnosti odvolacího soudu dosud vyřešeny. Dovolání však není důvodné.

Podle § 14 OdpŠk nárok na náhradu škody se uplatňuje u úřadu uvedeného v § 6 (odst. 1). Uplatnění nároku na náhradu škody podle tohoto zákona je podmínkou pro případné uplatnění nároku na náhradu škody u soudu (odst. 3).

Podle § 31a OdpŠk bez ohledu na to, zda byla nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem způsobena škoda, poskytuje se podle tohoto zákona též přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu (odst. 1). Zadostiučinění se poskytne v penězích, jestliže nemajetkovou újmu nebylo možno nahradit jinak a samotné konstatování porušení práva by se nejevilo jako dostačující. Při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění se přihlédne k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k nemajetkové újmě došlo (odst. 2).

Dovolací soud se nejprve zabývá otázkou hmotného práva, zda konstatování nedodržení zákonných lhůt k vyřízení předmětných návrhů a omluva za toto porušení práva, kterých se žalobci dostane v rámci předběžného projednání jeho nároku, brání konstatování téhož porušení práva soudem, pokud je soud shledá jako přiměřené zadostiučinění.

Podle dosavadní rozhodovací činnosti dovolacího soudu je zákonný požadavek na předběžné projednání nároku u ústředního orgánu podmínkou i pro uplatnění nároků na přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemateriální újmu způsobenou nesprávným úředním postupem podle ustanovení § 31a OdpŠk (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 2009, sp. zn. 25 Cdo 1891/2007, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 11/2010; rozhodnutí Nejvyššího soudu uvedené v tomto rozhodnutí jsou dostupná na www.nsoud.cz).

Z ustanovení § 14 a § 31a OdpŠk tedy vyplývá, že žalobce (poškozený) svůj nárok nemůže u soudu uplatnit, jestliže jej předem neuplatnil u příslušného úřadu. Zákon tím stanoví, že nárok má být uspokojen již v rámci předběžného projednání a pouze v případech, kdy se tak nestane, je možno nárok uplatnit žalobou u soudu.

Úspěšný se svým nárokem u soudu může být poškozený pouze v případě, že jeho důvodný nárok nebyl již v rámci předběžného projednání uspokojen, tedy jen když mu nebylo již v rámci předběžného projednání poskytnuto přiměřené zadostiučinění (nebylo mu poskytnuto vůbec nebo poskytnuté zadostiučinění nelze považovat za přiměřené).

V případě naplnění předpokladů vzniku odpovědnosti státu za nemajetkovou újmu soud rozhodující o žalobním nároku na přiměřené zadostiučinění musí v prvé řadě posoudit, zda zadostiučinění, kterého se žalobci (poškozenému) dostalo již od příslušného úřadu v rámci předběžného projednání nároku (příp. i ve spojení s jinak poskytnutým zadostiučiněním), je možno považovat za přiměřené. Teprve dojde-li k závěru, že nikoliv, může se zabývat úvahou, jaké zadostiučinění je třeba žalobci poskytnout, aby požadavek přiměřenosti byl naplněn.

S tímto posouzením úzce souvisí otázka vzájemného vztahu jednotlivých forem zadostiučinění. Z dikce ustanovení § 31a odst. 2 OdpŠk vyplývá, že poskytnutí přiměřeného zadostiučinění v penězích zpravidla představuje nejvyšší míru (formu) satisfakce, neboť se poskytne pouze v případě, jestliže nemajetkovou újmu nebylo možno nahradit jinak a samotné konstatování porušení práva by se nejevilo jako dostačující.

Oproti tomu konstatování porušení práva poškozeného je možno považovat za základní formu satisfakce, neboť závěr, že došlo k porušení konkrétního práva žalobce, je výsledkem prvotního posouzení věci a nutným východiskem pro veškeré další úvahy o naplnění předpokladů odpovědnosti státu za nemajetkovou újmu, tedy i pro závěr, že poškozenému vznikla v důsledku porušení jeho práva nemajetková újma a že je tuto namíste nahradit poskytnutím konkrétního zadostiučinění.

Ve vztahu k těmto základním formám přiměřeného zadostiučinění dovolací soud již dříve konstatoval, že pokud je poškozené osobě přiznána finanční kompenzace náhrady nemajetkové újmy, obsahuje takové rozhodnutí ve svém odůvodnění i konstatování zásahu do jeho práv výkonem státní moci. Považuje-li poškozený za účelnější formu satisfakce pouhé konstatování porušení práva a žádá po žalované tuto formu zadostiučinění, soud je takovým jeho zájmem vázán (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2011, sp. zn. 30 Cdo 1684/2010). Dospěje-li soud oproti orgánu uvedenému v § 6 OdpŠk k závěru, že je namíste konstatování porušení práva, toto porušení vysloví ve výroku rozsudku ve věci samé (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2742/2009). Shledá-li soud, že není na místě nahrazení zjištěné nemajetkové újmy podle § 31a odst. 2 OdpŠk přiznáním zadostiučinění v penězích, a nemajetkovou újmu nebylo možno odškodnit jinak, konstatoje porušení práva poškozeného ve výroku rozhodnutí, i když to žalobce in eventum nepožaduje (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2011, sp. zn. 30 Cdo 401/2010).

Z citované právní věty v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2742/2009, současně vyplývá, že nemůže být správný dovolatelkou uváděný kategorický závěr, že soud konstatoje porušení práva i v případě, že správný orgán v rámci předběžného projednání porušení práva žalobce připustil či uznal (naopak vždy závisí na posouzení konkrétních okolností, jak bude ještě uvedeno dále).

Ve vztahu k omluvě dovolací soud již dříve konstatoval, že ustanovení § 31a odst. 2 OdpŠk je normou s relativně neurčitou hypotézou, která není stanovena přímo právním předpisem, a které tak přenechává soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností. Omluva jako satisfakční prostředek zahrnující vyjádření subjektivního požadavku poškozeného na projev jemu vstřícné vůle státu uznat chybu není ani konstatováním porušení práva a ani náhradou nemajetkové újmy v penězích. Uplatní-li poškozený nárok na poskytnutí zadostiučinění vedle požadavku na omluvu též prostředky morálními nebo peněžními, je na individuálním posouzení, zda je vedle omluvy k naplnění zásady přiměřenosti zapotřebí též např. konstatovat porušení práva, anebo poskytnout – též vedle ní – zadostiučinění v penězích (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2012, sp. zn. 30 Cdo 2357/2010, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stano-

visek pod č. 52/2012). Z rozhodovací činnosti dovolacího soudu dále vyplývá, že jinou formou satisfakčního prostředku může být (v trestním řízení) i zmírnění trestu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2640/2010).

Jelikož je konstatování porušení práva poškozeného nutným východiskem pro veškeré další úvahy o naplnění předpokladů odpovědnosti státu za nemajetkovou újmu, je zpravidla obsaženo i v dalších formách zadostiučinění. V případě přiznání finanční kompenzace soudním rozhodnutím to platí bez dalšího, neboť se jedná o zákonem výslovně upravenou formu zadostiučinění, kde naplnění předpokladu porušení práva žalobce ze zákona přímo vyplývá. Rozhodne-li tedy soud o poskytnutí přiměřeného zadostiučinění v penězích (uloží povinnost zaplatit stanovenou částku), pak již samostatně ve výrokové části rozsudku porušení práva žalobce nekonstatuje (žalobce se takového konstatování nemůže ani úspěšně domoci). Oproti tomu soud ve výroku rozsudku (pouze) konstatuje porušení práva poškozeného, shledá-li takovou formu zadostiučinění za přiměřenou, a to i v případě, kdy se žalobce (poškozený) konstatování porušení svého práva v žalobním petitu nedomáhal.

Oproti rozsudku soudu předběžné projednání nároku u příslušného úřadu postupem podle § 14 OdpŠk není nijak formalizované a tomu odpovídá nejen neformálnost žádosti, ale i neformálnost stanoviska příslušného úřadu. Ze stanoviska by nicméně mělo vyplývat, k jakým poznatkům příslušný úřad dospěl a jaké závěry k požadavku na přiměřené zadostiučinění z nich učinil. Nedojde-li příslušný úřad k závěru o nedůvodnosti žádosti, pak by logicky takové stanovisko mělo obsahovat minimálně konstatování porušení práva poškozeného. Projevem vsťricné vůle státu uznat chybu by (zpravidla) měla být i omluva za takové porušení práva, už jenom z hlediska slušnosti, i když se poškozený toho výslovně nedomáhal.

Ohledně obsahu morálního zadostiučinění z rozhodovací činnosti dovolacího soudu vyplývá, že ve výroku rozsudku, kterým soud poskytuje poškozenému zadostiučinění za způsobenou nemajetkovou újmu proti státu ve formě konstatování porušení práva poškozeného, musí být výslovně uvedeno, k porušení kterého práva nebo práv poškozeného došlo (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2012, sp. zn. 30 Cdo 4411/2010, ze dne 18. 3. 2012, sp. zn. 30 Cdo 269/2012, ze dne 17. 1. 2013, sp. zn. 30 Cdo 2174/2012).

Není žádný důvod, proč by tyto požadavky nemělo splňovat i stanovisko příslušného úřadu v rámci předběžného projednání.

Citovaná judikatura Nejvyššího soudu nepožaduje, aby výrok rozsudku (a tedy i stanovisko úřadu) obsahoval přesnou právní kvalifikaci či dokonce úplný výčet všech zákonných ustanovení, z nichž dotčené právo poškozeného vyplývá. Pouze soud rozhoduje, jak bude formulován výrok jeho rozhodnutí (případným návrhem žalobce na znění výroku rozhodnutí není vázán), a není porušením občanského soudního řádu ani jiného právního předpisu, pokud za použití jiných slov

soud vyjádří ve výroku rozhodnutí stejná práva a povinnosti, kterých se žalobce domáhal (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2013, sp. zn. 30 Cdo 157/2013, ze dne 31. 1. 2012, sp. zn. 30 Cdo 4427/2011).

Jak bylo již shora uvedeno, dojde-li soud k závěru o vzniku nároku žalobce (poškozeného) na přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu, musí v prvé řadě posoudit, zda zadostiučinění, kterého se žalobci (poškozenému) dostalo již od příslušného úřadu v rámci předběžného projednání nároku (příp. i ve spojení s jinak poskytnutým zadostiučiněním, např. v trestním řízení snížením trestu), je možno považovat za přiměřené. Pouze dojde-li k závěru, že nikoliv, může se zabývat úvahou, jaké zadostiučinění je třeba žalobci poskytnout, aby požadavek přiměřenosti byl naplněn.

Soud může dojít k závěru, že je na místě žalobci poskytnout zadostiučinění v penězích, příp. uložit žalovanému poskytnout žalobci omluvu (pokud se jí žalobce domáhá) či jen konstatovat porušení práva (i bez návrhu). Uložení poskytnutí omluvy či konstatování porušení práva není vyloučeno dokonce ani v případě, že příslušný úřad již určitou omluvu poškozenému poskytl či sám porušení práva poškozeného konstatoval, avšak to jen tehdy, jestliže dojde soud k závěru, že formulace či konkrétní okolnosti poskytnutí omluvy či konstatování porušení práva nejsou adekvátní satisfakcí za utrpěnou újmu (a to i s přihlédnutím k celému obsahu stanoviska a kontextu, v jakém bylo přijato, zejména ve vazbě na obsah žádosti poškozeného).

V žádném případě zde ale není prostor pro přehnaný formalismus, vyznačující se lpěním na jednotlivých slovech či dokonce citacích zákonných ustanovení (vč. jejich číselného označení), nýbrž jde o vystižení smyslu a podstaty přiměřeného zadostiučinění. Nelze vycházet z úvahy, že konstatování porušení práva a uložení poskytnutí omluvy soudem oproti témuž projevu v rámci stanoviska úřadu představují vyšší formu zadostiučinění.

Ze shora uvedeného, ve vztahu k dovolatelem položené otázce, vyplývá, že konstatování porušení práva poškozeného a omluva státu za toto porušení spolu velice úzce souvisí, a to tak, že není-li omluva vyslovena ve vazbě na konstatování porušení práva (v rámci předběžného projednání je možno přihlédnout i ke kontextu případu a obsahu žádosti), mělo by porušení konkrétního práva poškozeného vyplývat přímo z obsahu omluvy. Ať jen samotné konstatování porušení práva či ve spojení s omluvou mohou představovat přiměřené zadostiučinění. Je-li tedy porušení práva poškozeného konstatováno již v rámci předběžného projednání a příslušný úřad se za něj omluvil, a soud následně tuto formu zadostiučinění shledá jako přiměřenou, musí žalobu jako nedůvodnou zamítnout. Odvolací soud proto danou otázku posoudil správně.

Dále se dovolací soud zabýval otázkou procesního práva, zda v případě rozhodování o zadostiučinění za nemajetkovou újmu podle § 31a OdpŠk se jedná o takový případ, kdy způsob vypořádání vztahu mezi účastníky vyplývá z právní-

ho předpisu, jak to mají na mysli ustanovení § 153 odst. 2 a § 212 písm. d) o. s. ř., a zda tedy odvolací soud není vázán rozsahem, ve kterém se odvolatel domáhá přezkoumání rozhodnutí, a rozsudek soudu prvního stupně může být k odvolání žalobce jako poškozeného změněn i v jeho neprospěch.

Nejvyšší soud již dříve konstatoval, že ustanovení § 31a odst. 2 OdpŠk je případem způsobu vypořádání vztahu mezi účastníky vyplývajícím z právního předpisu a v tomto ohledu omezuje účastníky v možnosti se svými nároky volně nakládat, neboť soud rozhodne o konkrétní formě zadostiučinění podle pořadí určeného v ustanovení § 31a odst. 2 OdpŠk za současného posouzení přiměřenosti zvolené formy zadostiučinění utrpěné nemajetkové újmy. Pokud je poškozené osobě přiznána finanční kompenzace náhrady nemajetkové újmy, obsahuje takové rozhodnutí ve svém odůvodnění i konstatování zásahu do jeho práv výkonem státní moci. Považuje-li poškozený za účelnější formu satisfakce pouhé konstatování porušení práva, žádá po žalované tuto formu zadostiučinění a soud je takovým jeho zájmem vázán (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2011, sp. zn. 30 Cdo 1684/2010).

Jak bylo již shora (ve vazbě na současně citovaná rozhodnutí) uvedeno, rozhodne-li soud o poskytnutí přiměřeného zadostiučinění v penězích, pak již samostatně ve výrokové části porušení práva žalobce nekonstatuje. Oproti tomu soud ve výroku rozsudku (jenom) konstatuje porušení práva poškozeného, shledá-li takovou formu zadostiučinění za přiměřenou, a to i v případě, kdy se žalobce (poškozený) konstatování porušení svého práva v žalobním petitu nedomáhal.

Ohledně formulace samotného výroku rozsudku dovolací soud dále uzavřel, že ve vztahu k nárokům na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu není soud do jisté míry ve smyslu § 31a odst. 2, věta první, OdpŠk při stanovení formy zadostiučinění sice vázán tím, čeho se žalobce žalobním návrhem domáhá (totiž tím, že neshledá-li požadavek na poskytnutí zadostiučinění v penězích přiměřeným, vysloví i bez žalobcova požadavku konstatování porušení práva), to však neznamená, že se výrokově s požadavkem na zaplacení peněžité satisfakce nemá vypořádat, takový návrh by měl zamítnout přinejmenším pro potřeby vymezení rozsahu případného odvolání či dovolání (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 1. 2013, sp. zn. 30 Cdo 1081/2012).

V návaznosti na dosavadní rozhodovací činnost dovolacího soudu lze uzavřít, že z právního předpisu (§ 31a odst. 2 OdpŠk) vyplývá takový způsob vypořádání vztahu mezi poškozeným a státem, že uloží-li soud žalovanému povinnost zaplatit žalobci zadostiučinění v penězích, ve výroku rozsudku již porušení práva žalobce nekonstatuje. Naproti tomu, považuje-li za přiměřené zadostiučinění samotné konstatování porušení práva (nebylo-li již dříve poskytnuto v rámci předběžného projednání), pak ve výroku rozsudku konstatuje porušení práva, i když to žalobce nenavrhol (formulace výroku rozsudku je zde především věcí soudu). Současné konstatování porušení práva a uložení povinnosti k zaplacení zadostiučinění

v penězích není možné. Bude-li žalobce v žalobě navrhopat konstatování porušení práva ve výroku rozsudku vedle uložení povinnosti zaplatit zadostiučinění v penězích, pak v případě byt jen částečného vyhovění žalobě o zaplacení bude na místě požadavek na konstatování porušení práva zamítnout, a to ve znění uvedeném v žalobě.

Ze shora uvedených závěrů o vzájemném vztahu jednotlivých forem zadostiučinění a jejich obsahových náležitostech současně vyplývá, že uložení povinnosti zaplatit zadostiučinění v penězích nebrání tomu, aby žalovanému byla k návrhu žalobce uložena i povinnost k omluvě (formulace výroku rozsudku je zde opět především věcí soudu, nicméně především ohledně formy takové omluvy vychází soud z požadavku žalobce, považuje-li jej za přiměřený).

Závěr, že ustanovení § 31a odst. 2 OdpŠk představuje způsob vypořádání vztahu mezi účastníky, který vyplývá z právního předpisu, neznamená, že by soud či úřad v rámci předběžného projednání nebyl vůbec vázán požadavkem poškozeného, minimálně z hlediska požadované formy satisfakce (omluvu může soud uložít pouze na návrh) či výše finanční satisfakce. Je to totiž v první řadě poškozený, který se musí rozhodnout, zda bude za utrpenou nemajetkovou újmu zadostiučinění požadovat a jaká forma či výše zadostiučinění by mu mohla nemajetkovou újmu nahradit. Z tohoto požadavku tak soud vychází.

Ve smyslu § 153 odst. 2 o. s. ř. a ve vazbě na ustanovení § 14 a § 31a OdpŠk soud prvního stupně v první řadě posuzuje (ovšem za předpokladu důvodného uplatnění nároku vůbec), zda žalobci již v rámci předběžného projednání (příp. i ve spojení s jinak poskytnutým zadostiučiněním) bylo poskytnuto zadostiučinění, které lze považovat za přiměřené. Dojde-li soud k závěru, že ano, žalobu jako nedůvodnou zamítne (a to nárok, jak byl vymezen žalobou). Dojde-li k závěru, že nikoliv, znovu rozhodne o poskytnutí přiměřeného zadostiučinění, a to ve formě (formách) a případně výši, které shledá (příp. i ve spojení s jinak poskytnutým zadostiučiněním) za přiměřené a v zásadě bez ohledu na stanovisko příslušného úřadu v rámci předběžného projednání. Pouze v případě zadostiučinění v penězích z hlediska formální vykonatelnosti svého rozhodnutí zohlední částku, která z téhož důvodu byla žalovaným již žalobci vyplacena, a ve výroku rozhodnutí uloží zaplacení pouze rozdíl mezi částkou, kterou považuje za přiměřené zadostiučinění, a částkou, která z téhož důvodu byla již žalovaným státem žalobci vyplacena.

Obdobně odvolací soud ve smyslu § 212 písm. d) o. s. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2013 (nyní § 212 písm. c/ o. s. ř.) posoudí, zda bylo žalobci jako poškozenému již v rámci předběžného projednání či v rozsudku soudu prvního stupně (příp. i ve spojení s jinak poskytnutým zadostiučiněním) poskytnuto přiměřené zadostiučinění. Nejsou-li dány důvody pro zrušení rozsudku soudu prvního stupně podle § 219a o. s. ř. a dojde-li k závěru, že bylo poskytnuto přiměřené zadostiučinění již v rámci předběžného projednání, pak rozhodne o zamítnutí žaloby (adekvátně přezkoumávanému rozhodnutí o změně či potvrzení rozsudku soudu

prvního stupně). Dojde-li k závěru, že toto bylo poskytnuto v rozsudku soudu prvního stupně, rozsudek soudu prvního stupně potvrdí. Dojde-li k závěru, že dosud přiměřené zadostiučinění poskytnuto nebylo, přistoupí odvolací soud ke změně (případně částečné změně) rozsudku soudu prvního stupně, a to takové, aby poskytnuté zadostiučinění (a to případně i ve spojení s rozsudkem soudu prvního stupně) bylo možno považovat za přiměřené a současně aby odpovídalo způsobu vypořádání vztahu mezi účastníky vyplývajícímu z § 31a odst. 2 OdpŠk.

Bez ohledu na to, který z účastníků a v jakém rozsahu napadne odvoláním rozsudek soudu prvního stupně, nemohou ani dílčí výroky o poskytnutí přiměřeného zadostiučinění nabýt samostatně právní moci a vykonatelnosti. Výsledkem jiného postupu by mohlo být pravomocné rozhodnutí (ze spojení rozsudků soudu prvního stupně a odvolacího soudu), které by právní vztahy mezi účastníky vypořádávalo jinak, než vyplývá z právního předpisu, a přitom by ani nebylo v souladu s žalobním návrhem (např. v této věci, pokud by odvolací soud shledal zcela důvodným požadavek na peněžní satisfakci, bylo by zde pravomocné rozhodnutí o konstatování porušení práva ve vztahu k sedmi řízením a zároveň o povinnosti zaplatit peněžní satisfakci v žalované částce za osm řízení).

Odvolací soud tedy může změnit (samozřejmě i zrušit) rozhodnutí soudu prvního stupně o poskytnutí zadostiučinění podle § 31a odst. 2 OdpŠk i v širším rozsahu, než bylo odvoláním napadeno, a tudíž může rozhodnout i v neprospěch odvolatele (např. z důvodu, že odpovědnost státu za nemajetkovou újmu vůbec nevznikla, anebo z důvodu, že přiměřené zadostiučinění bylo již poskytnuto jinak). To platí i ve vztahu k dílčím výrokům, které nebyly napadeny odvoláním z důvodu, že odvolání proti nim není přípustné (typicky výroky, kterými bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 10 000 Kč ve smyslu § 202 odst. 2 o. s. ř., anebo proti kterým není odvolání jedné ze stran subjektivně přípustné).

Na druhou stranu může samostatně nabýt právní moci zamítavý výrok o zaplacení peněžité částky, pokud soud prvního stupně současně vyhověl žalobě konstatováním porušení práva, uložením omluvy či přiznáním části požadované peněžité satisfakce, a to za situace, kdy odvolání podá pouze žalovaná. V takovém případě se totiž projeví shora vyslovená zásada, že soud (a to i odvolací soud) je omezen požadavkem poškozeného. V tomto smyslu je žalobce nadále pán sporu (*dominus litis*) a požaduje-li i po zamítavém rozsudku soudu prvního stupně zadostiučinění v penězích (ve vyšší částce), je na něm, aby tuto svoji vůli v řízení i adekvátně projevil, a to nejlépe tím, že podá proti takovému zamítavému výroku odvolání (je-li přípustné).

Ze shora uvedeného vyplývá, že vyřešení dovoláním vymezených otázek procesního a hmotného práva odvolacím soudem bylo správné, a proto dovolací soud postupem podle § 243d písm. a) o. s. ř. dovolání zamítl.

Skutková podstata nepřipustné srovnávací reklamy ve smyslu § 50a obch. zák. je naplněna i porovnáním kupních cen výrobků jednoho soutěžitele s kupními cenami výrobků druhého soutěžitele v různých časových obdobích.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2014,
sp. zn. 23 Cdo 2000/2013)
ECLI:CZ:NS:2014:23.CDO.2000.2013.1

Žalobkyně se domáhala na žalované ochrany před jednáním nekalé soutěže žalobou, v níž požadovala, aby žalované byla uložena povinnost zdržet se nekalé soutěže, spočívající v napodobování (v žalobě blíže specifikovaného určitými prvky) obalů produktu Ječmen GREEN WAYS u obalu produktu žalované Ječmen Fresh a v napodobování (v žalobě blíže specifikovaného určitými prvky) obalů produktu Chlorella GREEN WAYS u obalu produktu žalované Chlorella Fresh, a dále, aby zaplatila žalobkyni částku 500 000 Kč na přiměřeném zadostiučinění a částku 7800 Kč z titulu nákladů spojených s vypracováním exekutorského zápisu.

Podle tvrzení žalobkyně se žalovaná dopouští jednání nekalé soutěže podle § 44 odst. 1 obch. zák. – generální klauzule nekalé soutěže a dále podle § 47 obch. zák. (vyvolání nebezpečí záměny), § 48 obch. zák. (parazitování na pověsti), § 45 obch. zák. (klamavá reklama) a § 50a obch. zák. (nepřipustná srovnávací reklama). Nároky uvedené v žalobě žalobkyně tvrdila proti žalované jako nároky z jednání nekalé soutěže podle § 53 obch. zák.

K r a j s k ý s o u d v Brně rozsudkem ze dne 26. 6. 2012, výrokem I., zamítl žalobu s žádostí, aby žalované byly uloženy povinnosti:

- zdržet se napodobování obalů produktů Ječmen GREEN WAYS u obalu produktu žalované Ječmen Fresh v těchto prvcích:

- imitace barevného oddělení plochy od vrchní části obalu pomocí vlnovky,

- zobrazení sklenice naplněné zeleným ječmenem v kombinaci s hromádkou zeleného hrášku v levé dolní části obalu,

- označení výrobku Ječmen v provedení typem písma Liberation Sans;

- zdržet se napodobování obalů produktu Chlorella GREEN WAYS u obalu produktu žalované Chlorella Fresh v těchto prvcích:

- imitace barevného oddělení plochy od vrchní části obalu pomocí vlnovky,

- zobrazení hromádky tablet v levé spodní části obalu,

- označení výrobku Ječmen Chlorella v provedení typem písma Liberation Sans;

- zaplatit žalobkyni částku 500 000 Kč na přiměřeném zadostiučinění a

- zaplatit žalobkyni částku 7800 Kč z titulu nákladů spojených s vypracováním exekutorského zápisu;

výrokem II. rozhodl o náhradě nákladů řízení.

K odvolání žalobkyně **V r c h n í s o u d** v Olomouci rozsudkem ze dne 21. 2. 2013, výrokem I., potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a výrokem II. rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení.

Odvolací soud po přezkoumání rozsudku soudu prvního stupně dospěl k závěru, že odvolání žalobkyně není důvodné. Konstatoval, že soud prvního stupně učinil pro své rozhodnutí všechna potřebná skutková zjištění, a přijal závěr, že tato zjištění soudu prvního stupně přebírá pro své rozhodnutí a plně z nich bude vycházet při právním posouzení věci.

Odvolací soud nejprve konstatoval, že výtky, které ve vztahu k řízení před soudem prvního stupně vznesla žalobkyně v doplnění odvolání, je třeba odmítnout, neboť soud prvního stupně dostal své poučovací povinnosti, a vzhledem ke kompletnosti skutkových tvrzení a dostatku označených důkazů umožňujících věc posoudit z hlediska právního důvodu tvrzeného žalobkyní nebylo v konkrétní věci třeba poučení podle § 118a o. s. ř. Pokud žalobkyně v odvolání rozšířila skutková tvrzení oproti skutkovým tvrzením v řízení před soudem prvního stupně, odvolací soud konstatoval, že se jedná o tvrzení nová, k nimž, s ohledem na zásadu neúplné apelace, vyjádřenou v § 205a o. s. ř., ale také s ohledem na zásadu koncentrace řízení, vyjádřenou v § 118b odst. 1 o. s. ř., nemohl přihlídnout.

Odvolací soud dospěl k závěru, že rozsudek soudu prvního stupně je věcně správný z hlediska nepřiznání odpovědnosti žalované za jednání nekalé soutěže a že námítky žalobkyně, podle nichž lze dovodit naplnění všech tří základních podmínek generální klauzule nekalé soutěže, nejsou důvodné. Odvolací soud se ztotožnil s právním závěrem soudu prvního stupně, že v daném případě jednání žalované ve vztahu k žalobkyni není jednáním protiprávním podle § 44 odst. 1 obch. zák., a to pro absenci dvou základních znaků generální klauzule nekalé soutěže (chybí rozpor s dobrými mravy soutěže a objektivní způsobilost jednání přivodit újmu žalobkyni). Odvolací soud ve shodě se závěry soudu prvního stupně dovodil, že žalobkyní vytýkané jednání žalované nenaplnilo základní pojmové znaky generální klauzule nekalé soutěže a žalobkyni tak nároky uplatněné z tohoto právního důvodu nesvědčí.

Odvolací soud dále ve shodě se soudem prvního stupně dovodil, že v dané věci se nejednalo o nepřipustnou srovnávací reklamu ve smyslu § 50a obch. zák., jestliže klamání spotřebitele vylučovala zjištěná skutečnost, že žalovaná ve zveřejněné srovnávací tabulce produktů účastníků uvedla ceny platné k různým datům a tento časový údaj byl ve srovnávací tabulce uveden stejným tiskem jako ostatní srovnávací údaje, jako názvy produktů a velikost balení, kdy pouze cena byla vytištěna tučně.

Odvolací soud z výše uvedených důvodů rozsudek soudu prvního stupně jako věcně správný postupem podle § 219 o. s. ř. potvrdil.

Rozsudek odvolacího soudu napadla žalobkyně (dále jen dovolatelka) v zákonné lhůtě dovoláním proti všem výrokům napadeného rozhodnutí. Dovolání

považuje dovolatelka za přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., neboť napadeným rozhodnutím odvolacího soudu se řízení končí a napadené rozhodnutí závisí podle dovolatelky jednak na vyřešení otázky procesního práva – otázky poučovací povinnosti soudu, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, a jednak na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, týkající se nepřipustnosti srovnávací reklamy ve smyslu § 50a obch. zák.

K procesně právní otázce dovolatelka namítla, že postup soudu prvního stupně i závěry soudu odvolacího v dané věci jsou v hrubém rozporu se stávající platnou a aktuální judikaturou Nejvyššího soudu, a to rozhodnutím Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 1069/2003, ze dne 27. 7. 2005, sp. zn. 31 Cdo 619/2011, ze dne 20. 6. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1829/2011, ze dne 30. 11. 2011, sp. zn. 23 Cdo 5117/2009, ze dne 29. 6. 2010, a sp. zn. 32 Cdo 2/2010, ze dne 27. 1. 2011. Dovolatelka má za to, že poučení podle § 118b o. s. ř. a ani poučení podle § 119a o. s. ř. nemůže svým charakterem nahradit poučení podle § 118a o. s. ř., tím méně pak v situaci, kdy došlo ve věci k rozsáhlému dokazování, ve vztahu k celé řadě tvrzení učiněných jak žalobkyní tak žalovanou. Pokud soud dospěl k závěru, že žalobkyně jako účastník řízení, který byl přítomný u soudního jednání, neunesl, byť jen zčásti, břemeno tvrzení nebo důkazní břemeno, měl o tomto žalobkyni poučit ve smyslu § 118a o. s. ř., tedy měl žalobkyni vyzvat k doplnění skutkových tvrzení, event. vyzvat ji k označení dalších důkazů k prokázání všech jejích sporných tvrzení, a zároveň ji měl poučit o následcích nesplnění této výzvy. Rovněž tak měl soud učinit v případě, kdy dospěl k závěru, že věc je možné po právní stránce posoudit jinak, než podle účastníkova právního názoru. Nesplnění této povinnosti soudem hodnotí dovolatelka jako procesní pochybení mající vliv na výsledek soudního řízení, neboť odlišný postup soudu v předmětné věci je v rozporu jak se zásadou legitimního očekávání, tak se zákazem překvapivých soudních rozhodnutí.

K neřešené hmotně právní otázce dovolatelka uvedla svoje přesvědčení, že oba nižší soudy nesprávně posoudily otázku, zda se žalovaná nedopustila nepřipustné srovnávací reklamy ve smyslu § 50a obch. zák., když zveřejňovala srovnávací tabulku produktů žalobkyně a žalované porovnávací kupní ceny výrobků žalobkyně a žalované v různých časových obdobích. Poukazuje na skutečnost, že předmětná problematika nebyla Nejvyšším soudem dosud judikatorně řešena, když podobné případy řešily jen soudy nižších stupňů, zejména pak vrchní soudy, proto se domnívá, že dovolání je proti rozsudku odvolacího soudu přípustné ve vztahu k vyřešení otázky nepřipustnosti srovnávací reklamy ve smyslu § 50a obch. zák. v případě, že žalovaná zveřejňovala srovnávací tabulku produktů žalobkyně a žalované porovnávací kupní ceny výrobků žalobkyně a žalované v různých časových obdobích. Dovolatelka nepovažuje za dostatečnou argumentaci odvolacího soudu, že „jediným ne zcela korektním jednáním žalované bylo zveřejnění srovnávací tabulky produktů; tato nekorektnost spočívala v tom, že žalovaná srovnávala ceny

produktů různých dodavatelů ... nicméně poukazovala na to, že se jedná o ceny platné k různým datům ...“, neboť neuvádí, v čem danou nekorektnost jednání spatřuje, ani nespecifikuje hranici, které jednání žalované lze považovat za jednání v souladu s pravidly hospodářské soutěže a které již nikoliv. Dovolatelka má za to, že specifikace této skutečnosti je naprosto nezbytná, neboť bez takového stanoviska lze rozhodnutí odvolacího soudu považovat za projev libovůle a nahodilosti a odůvodnění rozhodnutí nelze považovat za úplné a správné, není-li v této otázce přezkoumatelné. Odvolací soud se podle názoru dovolatelky vůbec nezabýval otázkou, jaké konkrétní jednání je ze strany žalované v dané konkrétní situaci ještě přijatelné a jaké už nikoliv, když rozhodl pouze ad hoc pro daný případ bez toho, aby se věci zabýval systémově v širších souvislostech. Podle názoru dovolatelky právě tím, že srovnávací tabulky byly distribuovány spotřebitelům v listinné podobě spolu s výrobky žalované, kdy tito spotřebitelé neměli bezprostřední možnost relevantnost údajů o výši kupních cen výrobků jakkoliv ověřit, žalovaná klamala spotřebitele (žalovaná ani neuvedla zdroje, z nichž by si spotřebitelé mohli tato data bezprostředně ověřit). S ohledem na význam srovnávací tabulky cen, kdy tato se svým účelem prezentuje jako relevantní nástroj k srovnání, přičemž porovnávaná data jsou manipulovaná v tom smyslu, aby hovořila ve prospěch žalované, jde o jednoznačnou snahu o klamání spotřebitele. V kontextu celé srovnávací tabulky si spotřebitelé mohou vyložit, že srovnávané ceny, byť uvedené k různým datům, jsou cenami stále aktuálními a jejich objektivní srovnání je možné (přestože možné vůbec nebylo). Jednání žalované považuje dovolatelka za ještě závažnější, že takto působila vůči určité skupině spotřebitelů – zejména bývalým klientům žalobkyně, s nimiž navázal jednatel žalované kontakt, když svým jednáním nejen obdobnou formou, ale i za využití prospektů žalobkyně se pokoušela vzbudit zdání, že se jedná o navazující činnost žalobkyně. Dovolatelka se zde odvolává na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 12/99, ze dne 27. 3. 2000 („je v rozporu s dobrými mravy soutěže a jednáním klamavé reklamy, pokud soutěžitel při zahájení své podnikatelské činnosti, kdy zde chybí jakýkoliv vztah právního nástupnictví, jakkoliv naznačuje či předstírá návaznost své činnosti na dosavadní činnost jiného soutěžitele ...“). Dovolatelka poukázala rovněž na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 33/2007, ze dne 18. 6. 2007, a sp. zn. 3 Cmo 30/1998 a též sp. zn. 3 Cmo 36/1992.

Dovolatelka s ohledem na uvedené navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozsudek odvolacího soudu i soudu prvního stupně a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu projednání.

K dovolání žalobkyně podala své vyjádření žalovaná. Má za to, že dovolání není přípustné, neboť závěry odvolacího soudu jsou v souladu s právními předpisy a ustálenou judikaturou – viz rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 23 Cdo 721/2008, ze dne 23. 6. 2010, řešící otázku poučovací povinnosti soudu. Namítá, že dovolatelkou uváděná judikatura Nejvyššího soudu je vytržena z kontextu

a nevztahuje se na posuzovaný případ. K položené hmotněprávní otázce ohledně nepřipustné srovnávací reklamy, za situace, kdy žalovaná zveřejňovala srovnávací tabulku produktů žalobkyně a žalované porovnávající kupní ceny výrobků žalobkyně a žalované platné k různým datům, žalovaná uvedla, že provedené důkazy jednoznačně prokázaly, že srovnávací tabulky neobsahují jakékoliv nekalosoutěžní prvky. Dovolání v této části považuje navíc za zmatečné, jestliže tvrzení žalobkyně ve vztahu ke srovnávací tabulce nemají jakoukoliv oporu v petitu žaloby a nároky týkající se srovnávací, resp. klamavé reklamy, byly žalobkyní vzaty zpět na podkladě žalobního petitu v doplnění žaloby ze dne 18. 5. 2012. Pokud by přesto dovolací soud dovolání žalobkyně neodmítl, navrhl jeho zamítnutí.

N e j v y š š í s o u d zrušil zčásti rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Ve zbytku dovolání žalované odmítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud postupoval v dovolacím řízení a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (čl. II., bod 2. zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů).

Nejvyšší soud se nejprve zabýval dovolatelkou vytykáaným nesprávným procesně právním posouzením věci, kdy odvolací soud měl podle dovolatelky rozhodnout v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu, když se dopustil pochybení spočívající v absenci poučení podle § 118a o. s. ř.

Nejvyšší soud dospěl k závěru, že v posuzovaném případě odvolací soud nepostupoval procesně v rozporu s judikaturou dovolacího soudu, neboť nebyl důvod pro poučení odvolacím soudem podle § 118a o. s. ř., jak správně dovodil odvolací soud s ohledem na kompletnost skutkových tvrzení a dostatku označených důkazů umožňujících věc posoudit z hlediska právního důvodu tvrzeného žalobkyní. Odvolací soud v souladu s judikaturou Nejvyššího soudu dovodil, že pokud žalobkyně v odvolání rozšířila svá skutková tvrzení a oproti skutkovým tvrzením před soudem prvního stupně tvrdila další skutečnosti, jedná se o nová tvrzení, k nimž s ohledem nejen na zásadu neúplné apelace vyjádřenou v § 205a o. s. ř., ale též na zásadu koncentrace řízení vyjádřenou v § 118b odst. 1 o. s. ř. nebylo možno přihlídnout (srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu – usnesení ze dne 27. 6. 2003, sp. zn. 21 Cdo 121/2003, rozsudek ze dne 15. 3. 2007, sp. zn. 21 Cdo 194/2006, rozsudek ze dne 29. 4. 2009, sp. zn. 21 Cdo 3090/2008, rozsudek ze dne 23. 6. 2010, sp. zn. 23 Cdo 721/2008, rozsudek ze dne 30. 11. 2011, sp. zn. 33 Cdo 3326/2010, usnesení ze dne 29. 3. 2011, sp. zn. 32 Cdo 3211/2010, a ze dne 31. 1. 2012, sp. zn. 33 Cdo 3977/2009, rozsudek ze dne 13. 8. 2013, sp. zn. 32 Cdo 2046/2012, všechny veřejnosti dostupné na www.nsoud.cz, podle nichž poučení účastníků řízení podle § 118a odst. 2 o. s. ř. přichází v úvahu jen tehdy, jestliže

možné jiné právní posouzení věci soudem vyžaduje doplnění vylíčení rozhodujících skutečností (a navržení důkazů je prokazujících), významných z pohledu skutku, který je předmětem řízení. Postačují-li v řízení uskutečněná tvrzení (a navržené, případně nenavržené, ale provedené důkazy) pro objasnění skutkové stránky věci i při případném jiném právním názoru soudu, není třeba k poučení podle § 118a odst. 2 o. s. ř. přistupovat). Nejvyšší soud proto uzavřel, že namítaná procesně právní otázka ohledně poučovací povinnosti soudu nebyla řešena v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu.

Pokud dovolatelka namítá vady řízení, tyto námitky nemohou založit přípustnost dovolání, neboť odvolací soud žádnou otázku týkající se jiné vady řízení neřešil, tuto otázku řešil pouze soud prvního stupně.

Nejvyšší soud proto z tohoto důvodu dovolání podané proti části výroku I. rozsudku odvolacího soudu, jímž byla potvrzena část výroku I. soudu prvního stupně, týkající se zdržovacích nároků, podle ustanovení § 243c odst. 1, věty první, o. s. ř. odmítl.

Nejvyšší soud se dále zabýval přípustností dovolání z pohledu námitek dovolatelky směřujících proti výroku rozsudku odvolacího soudu, týkajících se peněžitého plnění, a jimiž dovolatelka vymezila přípustnost dovolání tím, že v rozhodovací praxi dovolacího soudu nebyla dosud řešena otázka, zda se žalovaná nedopustila nepřipustné srovnávací reklamy ve smyslu § 50a obch. zák., když zveřejňovala srovnávací tabulku produktů žalobkyně a žalované porovnávající kupní ceny výrobků žalobkyně a žalované v různých časových obdobích.

Před posouzením této námítky se dovolací soud nejprve zabýval otázkou, zda jsou v daném případě kumulativně naplněny všechny základní podmínky generální klauzule nekalé soutěže.

Naplnění první podmínky generální klauzule nekalé soutěže (podle § 44 odst. 1 obch. zák.), tj. jednání v hospodářské soutěži nebo v hospodářském styku, není sporné. V posuzovaném případě se žalobkyně i žalovaná zabývají prodejem tzv. zelených potravin, jsou tedy přímými soutěžiteli (v přímém konkurenčním vztahu) a podle správných závěrů nižších soudů není pochyb ani o tom, že žalovaná jednala se záměrem prosazení se v hospodářské soutěži. V posuzovaném případě konkurencí žalobkyně je každý soutěžitel (tedy i žalovaná), s nímž spotřebitelská veřejnost spojuje nabídku výrobků shodného nebo podobného druhu zboží a služeb (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2010, sp. zn. 23 Cdo 1345/2009).

Pokud jde o další dvě podmínky generální klauzule nekalé soutěže, dovolací soud nesohlasí s odůvodněním nižších soudů, že popsané jednání žalované vůči průměrnému spotřebiteli, který je dostatečně pozorný, vnímavý a obezřetný, není nepravdivé a klamavé. Dovolací soud na rozdíl od obou nižších soudů považuje uvedené jednání žalované vůči průměrným spotřebitelům za jednání, které je v rozporu s dobrými mravy soutěže (pro nepravdivost a klamavost srovnání výrobků

žalované s výrobky jiných výrobců, tedy i s výrobky žalobkyně) a které zároveň je způsobilé přivodit újmu žalobkyni (spočívající v poškození její dobré pověsti, ztrátě rozlišovací způsobilosti jejího produktu a ztrátě prestiže). Dovolací soud dospěl k závěru, že v daném případě se jednalo o snahu žalované o klamání spotřebitele, neboť ve srovnávacích tabulkách cen žalovaná uvádí porovnávaná data tak, že jednoznačně vychází ve prospěch žalované; spotřebitelé se tak mohou mylně domnívat, že srovnávané ceny, byť uvedené k rozdílným datům, jsou cenami stále aktuálními a jejich objektivní srovnání je možné. Žalovaná tak zcela záměrně působila vůči jisté skupině spotřebitelů – zejména vůči bývalým klientům žalobkyně, s nimiž jednatel žalované navázal kontakt a za využití prospektů žalobkyně se pokoušel u nich vzbudit dojem, že se jedná o navazující činnost žalobkyně. Přitom lze považovat za rozpor s dobrými mravy soutěže a jednáním klamavé reklamy, pokud soutěžitel při zahájení své podnikatelské činnosti naznačuje či předstírá návaznost své činnosti na dosavadní činnost jiného soutěžitele.

Předmětné jednání žalované považuje tedy dovolací soud za jednání, které naplňuje všechny tři základní podmínky generální klauzule nekalé soutěže. Dovolací soud v jednání žalované spatřuje nekalé soutěžní jednání zejména v podobě tzv. free riding (tzv. neoprávněné „vezení se“ na výkonech soutěžitelových, zde na výkonech žalobkyně), které lze subsumovat pod generální klauzuli nekalé soutěže (§ 44 odst. 1 obch. zák.). K tomu blíže viz též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2010, sp. zn. 23 Cdo 2962/2009 (dostupný na webových stránkách Nejvyššího soudu – www.nsoud.cz).

Vyvolání nebezpečí záměny výrobků (potravinových doplňků) žalobkyně a žalované podle § 47 obch. zák. a parazitování na pověsti žalobkyně podle § 48 obch. zák. spatřuje dovolací soud zejména v tom, že žalovaná na svých internetových stránkách a v obsahu dodávky šíří informace o cenách podobných produktů žalované a žalobkyně, přičemž srovnání nelze považovat za objektivní; navíc žalovaná k distribuovanému zboží přikládá katalog žalobkyně, čímž se snaží vyvolat dojem o vzájemném propojení účastníků, případně i tímto parazitovat na pověsti žalobkyně. Dovolací soud spatřuje v jednání žalované klamavou reklamu podle § 45 obch. zák. i nepřípustnou srovnávací reklamu ve smyslu § 50a odst. 2 obch. zák., když žalovaná zveřejňovala srovnávací tabulku produktů v různých časových obdobích. Cenová reklama, přestože s pravdivými údaji, byla tím klamavá, srovnání cen nebylo objektivní, což je namísto považovat za nepřípustnou srovnávací reklamu.

S ohledem na výše uvedené, kdy dovolací důvod nesprávného právního posouzení otázky nepřípustné srovnávací reklamy ve smyslu § 50a odst. 2 obch. zák. byl uplatněn důvodně, což mělo dopad na nesprávné právní posouzení uplatněného nároku na peněžité plnění, Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu v napadené části výroku I., jíž byla potvrzena část zamítavého výroku I. rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 26. 6. 2012 ohledně zaplacení částky 500 000 Kč na přiměře-

Č. 38

ném zadostiučinění a částky 7800 Kč z titulu nákladů spojených s vypracováním exekutorského zápisu, a v závislém výroku II. o náhradě nákladů řízení, podle § 243e odst. 1 o. s. ř. bez jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.) zrušil a věc v tomto rozsahu vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 o. s. ř.).

Zástavní věřitel, jenž má vůči dlužníku pouze „zástavní pohledávku“ (dlužník je zástavním dlužníkem, nikoliv však osobním dlužníkem), je v případě, že zástava je v době rozhodnutí o úpadku ve vlastnictví dlužníka, povinen přihlásit „zástavní pohledávku“ do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka do skončení propadné procesní lhůty určené v rozhodnutí o úpadku.

Jestliže vady nebo neúplnost přihlášky pohledávky do insolvenčního řízení, které brání jejímu zařazení na seznam přihlášených pohledávek (§ 189 odst. 1, věta druhá, insolvenčního zákona, v rozhodném znění), nebrání současně posouzení včasnosti přihlášky, takže lze uzavřít, že přihláška je opožděná, lze přihlášku pohledávky z tohoto důvodu odmítnout (§ 173 odst. 1, § 185 insolvenčního zákona), aniž by předtím bylo nutné odstraňovat vady přihlášky.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2014,
sen. zn. 29 NSČR 39/2014)
ECLI:CZ:NS:2014:29.NSCR.39.2014.1

Usnesením ze dne 22. 8. 2013 odmítl **K r a j s k ý s o u d** v Ostravě (dále jen „insolvenční soud“) přihlášku pohledávky P49 věřitelky č. 42 JUDr. K. M., jako insolvenční správkyně dlužníka U. (bod I. výroku). Současně určil, že právní mocí tohoto rozhodnutí končí účast věřitelky č. 42 v insolvenčním řízení ohledně této pohledávky (bod II. výroku).

Insolvenční soud vyšel z toho, že:

1) Usnesením ze dne 20. 5. 2013 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne) zjistil insolvenční soud úpadek dlužníka R a vyzval věřitele dlužníka, aby své pohledávky přihlásili do třiceti dnů ode dne zveřejnění tohoto usnesení v insolvenčním rejstříku, s poučením o následcích zmeškání této lhůty ve smyslu ustanovení § 173 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Posledním dnem lhůty k přihlášení pohledávky tak byla středa 19. 6. 2013.

2) K. M. přihlásila do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka R podáním z 5. 8. 2013 pohledávku vůči dlužníku R z titulu zajištění (osobním dlužníkem je jiná osoba).

3) Přihláška byla doručena insolvenčnímu soudu 8. 8. 2013; navíc nebyla podána na povinném formuláři dle ustanovení § 176 insolvenčního zákona.

Na tomto základě insolvenční soud – vycházející z ustanovení § 2 písm. g), § 109 odst. 1 písm. b), § 166 a § 185 insolvenčního zákona – uzavřel, že je důvod odmítnout přihlášku dle § 185 insolvenčního zákona, jelikož byla podána opožděně a navíc nikoliv na předepsaném formuláři.

K odvolání K. M. V r c h n í s o u d v Olomouci usnesením ze dne 21. 10. 2013 potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

Odvolací soud dále vyšel z toho, že:

1) Podání K. M. z 5. 8. 2013 bylo podáno u insolvenčního soudu osobně 8. 8. 2013.

2) K. M. tímto podáním přihlásila do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka R pohledávku, která by měla být uspokojena z výtěžku zpeněžení nemovitostí ve vlastnictví dlužníka R, které jsou předmětem zajištění. Pohledávku vyčíslila částkou 64 552 089,19 Kč.

3) K. M. uvedla, že přihlašuje pohledávku vůči dlužníku R nikoliv coby osobní pohledávku (nejde o osobního dlužníka), nýbrž výlučně z titulu zajištění; dlužník R je pouze osobou, která svým majetkem zajišťuje pohledávku dlužníka U vůči společnosti A (dále jen „osobní dlužník A“), jako osobnímu dlužníku ze smlouvy o úvěru poskytnutém osobnímu dlužníku A v celkové výši 42 000 000 Kč.

4) Na základě smlouvy o zřízení zástavního práva uzavřené 4. 6. 2010 mezi dlužníkem U (jako zástavním věřitelem) a dlužníkem R (jako zástavcem a zástavním dlužníkem) je pohledávka ze smlouvy o úvěru zajištěna zástavním právem ke konkretizovaným nemovitostem ve vlastnictví dlužníka R (dále jen „sporné nemovitosti“).

Na tomto základě dospěl odvolací soud – vycházející z ustanovení § 2 písm. g), § 136 odst. 2 písm. d), § 166, § 173 odst. 1 a § 185 insolvenčního zákona – k následujícím závěrům:

1) K. M. uplatnila pohledávku v insolvenčním řízení jako zajištěný věřitel z titulu zajištění pohledávky ze smlouvy o úvěru, kterou má vůči osobnímu dlužníku A zástavním právem ke sporným nemovitostem ve vlastnictví dlužníka R zřízeným na základě zástavní smlouvy.

2) K. M. nezpochybňuje, že pohledávku přihlásila opožděně, tedy po uplynutí třicetidenní lhůty k přihlašování pohledávek, jejíž poslední den připadl na středu 19. 6. 2013 (K. M. podala přihlášku pohledávky u insolvenčního soudu osobně až 8. 8. 2013).

3) I zajištěný věřitel má povinnost (chce-li být v insolvenčním řízení uspokojen z majetkové podstaty dlužníka), uplatnit pohledávku vůči dlužníku podáním přihlášky (§ 165 a § 166 insolvenčního zákona). To je ostatně v souladu s důvodovou zprávou k insolvenčnímu zákonu (vládní návrh insolvenčního zákona projednávala Poslanecká sněmovna ve svém čtvrtém volebním období 2002 až 2006 jako tisk č. 1120, přičemž podle důvodové zprávy v § 173 až § 175 „z ustanovení § 174 odst. 3 i § 183 osnovy nyní jednoznačně plyne, že povinnost přihlásit pohledávku mají i zajištění věřitelé, jinak riskují, že ze zajištění nebudou uspokojeni“); srov. k tomu v judikatuře například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2011, sen. zn. 29 NSČR 16/2011, uveřejněné pod číslem 54/2012 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 54/2012“) (usnesení je – stejně jako další rozhodnutí

Nejvyššího soudu zmíněná níže, vydaná v době od 1. 1. 2001 – dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu).

4) Odvolací soud nesouhlasí s názorem K. M., že když přihlásila pouze nárok ze zajištění, neaplikuje se obecná přihlašovací lhůta (že přihlášení práva na uspokojení pohledávky ze zajištění má samostatný právní osud a oproti přímým pohledávkám za dlužníkem není vázáno na lhůtu k podání přihlášek určenou v rozhodnutí o úpadku).

5) Platí-li, že i zajištění věřitelé, kteří mohou pohledávku vůči dlužníku uspokojit pouze z majetku poskytnutého k zajištění, musí svou pohledávku vůči dlužníku uplatnit podáním přihlášky, pak také nepochybně platí, že tak musí učinit v přihlašovací lhůtě určené v rozhodnutí o úpadku. Z žádného ustanovení insolvenčního zákona nelze dovodit, že přihlášení práva na uspokojení ze zajištění má zvláštní režim.

6) Odvolací soud nesouhlasí s K. M. ani v tom, že pohledávku mohla uplatnit v insolvenčním řízení až poté, co insolvenční správce sepsal nemovitosti do majetkové podstaty dlužníka R. Přihlášení pohledávky nemohlo být závislé na tom, zda a kdy sepíše insolvenční správce majetek sloužící k zajištění do majetkové podstaty dlužníka R.

7) V přezkoumávané věci byla K. M. (respektive dlužník U) zástavním věřitelem po celou dobu přihlašovací lhůty a sporné nemovitosti jsou ve vlastnictví dlužníka R (což dlužník R sám deklaroval již při podání insolvenčním návrhu v předloženém seznamu majetku). V dané věci tak nemohly vyvstat žádné pochyby o tom, zda sporné nemovitosti budou sepsány do majetkové podstaty dlužníka R. Odvolací soud proto odmítá argumentaci K. M., že přihlášením pohledávky před sepisem sporných nemovitostí do majetkové podstaty by byla vystavena riziku sankce dle ustanovení § 178 insolvenčního zákona nebo § 179 insolvenčního zákona.

8) Nedůvodná je rovněž argumentace K. M., že insolvenční správce ji nevyrozuměl o soupisu nemovitostí do majetkové podstaty dlužníka, vycházející z ustanovení § 224 insolvenčního zákona. Povinnost vyrozumět o zahrnutí majetku do soupisu dle ustanovení § 224 insolvenčního zákona se vztahuje na situaci, kdy jsou do soupisu zapsány věci, práva či jiné majetkové hodnoty, které nenáleží dlužníku, nebo jejichž zahrnutí do majetkové podstaty je sporné zejména proto, že k nim třetí osoba uplatňuje práva, která to vylučují. Jsou-li do majetkové podstaty zapisovány nemovitosti ve vlastnictví dlužníka, není povinností insolvenčního správce vyrozumívát zástavního věřitele o jejich soupisu.

9) Co do poukazu insolvenčního soudu na to, že přihláška pohledávky nebyla podána na předepsaném formuláři, souhlasí odvolací soud s K. M. v tom, že potud jde o vadu, k jejímuž odstranění by K. M. měla být vyzvána. K takovému postupu však nebyl důvod, jestliže šlo o přihlášku opožděnou.

Proti usnesení odvolacího soudu podala K. M. dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soud-

ního řádu, argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, konkrétně otázky, zda věřitel přihlašující do insolvenčního řízení dlužníka pouze právo na uspokojení pohledávky ze zajištění (tedy nikoli osobní pohledávku za dlužníkem), je vázán třicetidenní lhůtou k podávání přihlášek. Pro případ, že Nejvyšší soud dospěje k závěru, že jde o otázku dovolacím soudem již vyřešenou, pak dovozuje přípustnost dovolání (dle § 237 o. s. ř.) z toho, že dovolacím soudem vyřešená právní otázka má být dovolacím soudem posouzena jinak.

Dovolatelka namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (tedy, že je dán dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Odvolacímu soudu dovolatelka vytýká, že otázku vázanosti takového zajištěného věřitele lhůtou k přihlášení pohledávek posoudil nesprávně. Konkrétně dovolatelka nesouhlasí s úsudkem odvolacího soudu podloženým poukazem na R 54/2012 (dle dovolatelky nepřipadným), že i zajištěný věřitel je povinen uplatnit pohledávku vůči dlužníku podáním přihlášky v předepsané lhůtě.

Míní, že jelikož nešlo o uplatnění pohledávky za osobním dlužníkem, nýbrž pouze o nárok zajištěného věřitele plynoucí ze zajištění, není obecná přihlašovací lhůta na věc aplikovatelná. Přihlášení práva na uspokojení pohledávky ze zajištění má podle dovolatelky samostatný právní osud a oproti přímým pohledávkám za dlužníkem není vázáno na lhůtu k přihlašování pohledávek stanovenou v rozhodnutí o úpadku.

Dovolatelka je názoru, že pro počátek běhu lhůty k podání přihlášky pohledávky věřitelem, který uplatňuje pouze nárok na uspokojení ze zajištění, je podstatné, zda vůbec a kdy pojme insolvenční správce předmět zajištění do majetkové podstaty dlužníka, respektive kdy dojde ke zveřejnění soupisu majetkové podstaty dlužníka, zahrnujícího předmět zajištění, v insolvenčním rejstříku. Až od tohoto okamžiku je totiž zřejmé – pokračuje dovolatelka – zda předmět zajištění byl zahrnut do majetkové podstaty dlužníka a podléhá tak režimu insolvenčního zákona. Není přitom rozhodné, zda dlužník uvedl předmět zajištění v seznamu svého majetku připojenému k insolvenčnímu návrhu. Tento seznam je pouze podpůrným dokumentem, z něhož má insolvenční správce vycházet při vytváření soupisu majetkové podstaty dlužníka. Nejde však o dokument závazný v tom smyslu, že by veškerý v něm uvedený majetek musel být posléze skutečně pojat do soupisu majetkové podstaty dlužníka. Vyhotovení takového seznamu tak nemá žádný vliv na závěr o vázanosti počátku běhu lhůty pro přihlášení práva na uspokojení nároku plynoucího jen ze zajištění pohledávky na zveřejnění soupisu majetkové podstaty dlužníka v insolvenčním rejstříku.

Dovolatelka proto trvá na tom, že nemohla být povinna přihlásit pohledávku spočívající (jen) v právu na uspokojení ze zajištění před zveřejněním soupisu

majetkové podstaty dlužníka R; před zveřejněním totiž nebylo postaveno na jisto, zda zastavené věci jsou součástí soupisu majetkové podstaty dlužníka R. Dovolatelka tedy nemohla mít povinnost přihlásit vůči dlužníku R nárok, který by se posléze (proto, že nedošlo k soupisu zástavy do majetkové podstaty dlužníka R) ukázal být neexistujícím, čímž by dovolatelce důvodně hrozila sankce podle § 178 insolvenčního zákona nebo podle § 179 insolvenčního zákona.

Dovolatelka proto na základě výše řečeného dovozuje, že přihlášku své pohledávky do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka R podala včas; v době jejího doručení insolvenčnímu soudu (8. 8. 2013) totiž soupis majetkové podstaty dlužníka R ještě nebyl zveřejněn v insolvenčním rejstříku (k tomu došlo až 20. 8. 2013).

Dovolatelka rovněž usuzuje, že odvolací soud nesprávně zhodnotil námitku nesprávného procesního postupu insolvenčního soudu, jenž měl její podání z 5. 8. 2013 za vadnou přihlášku (jelikož ve smyslu § 176 insolvenčního zákona nebyla podána na předepsaném formuláři) a odmítl ji i z tohoto důvodu (což neměl, když dovolatelka měla být vyzvána k odstranění této vady). Dovolatelka pak nesouhlasí s právním názorem odvolacího soudu, že v situaci, kdy se přihláška odmítala pro vady, byl postup insolvenčního soudu správný. Dovolatelka míní, že bez ohledu na zamýšlený postup soudu, soud, který obdrží přihlášku, jež nebyla podána na předepsaném formuláři, musí předtím, než učiní jakékoli rozhodnutí, vyzvat věřitele k opravě této vady.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2013) je dáno tím, že dovoláním napadené rozhodnutí bylo vydáno před 1. 1. 2014.

Nejvyšší soud pak shledává dovolání přípustným podle § 237 o. s. ř., když napadené usnesení je rozhodnutím odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí a závisí na vyřešení otázky procesního práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla beze zbytku vyřešena (zda lhůtou k přihlášení pohledávek do insolvenčního řízení, určenou rozhodnutím o úpadku, je vázán i věřitel, který přihlašuje pouze pohledávku z titulu práva na uspokojení ze zajištění, a zda lze odmítnout přihlášku pohledávky jako opožděnou předtím, než soud přikročí k odstranění vad přihlášky).

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelkou, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

K dovoláním otevřeným otázkám pak Nejvyšší soud přijal následujícím závěry:
a) K přihlašovací lhůtě.

Podle ustanovení § 2 písm. g) insolvenčního zákona pro účely tohoto zákona se rozumí zajištěným věřitelem věřitel, jehož pohledávka je zajištěna majetkem, který náleží do majetkové podstaty, a to zástavním právem, zadržovacím právem, omezením převodu nemovitosti, zajišťovacím převodem práva nebo postoupením pohledávky k zajištění anebo obdobným právem podle zahraniční právní úpravy.

Ustanovení § 165 insolvenčního zákona pak určuje, že věřitelé, kteří své pohledávky uplatňují podáním přihlášky, se uspokojují v závislosti na způsobu řešení úpadku, a to rozvrhem při konkursu, plněním reorganizačního plánu při reorganizaci nebo plněním při oddlužení, nestanoví-li zákon jinak (odstavec 1). Zákon může stanovit, že podle odstavce 1 se uspokojují i někteří věřitelé, kteří nepodávají ji přihlášku pohledávky, splňují-li zákonem stanovené podmínky (odstavec 2).

Dle ustanovení § 166 insolvenčního zákona zajištění věřitelé uplatňují své pohledávky přihláškou pohledávky, v níž se musí dovolat svého zajištění, uvést okolnosti, které je osvědčují, a připojit listiny, které se toho týkají. To platí i tehdy, jde-li o zajištěné věřitele, kteří mohou pohledávku vůči dlužníku uspokojit pouze z majetku poskytnutého k zajištění.

Z ustanovení § 173 insolvenčního zákona pak plyne, že věřitelé podávají přihlášky pohledávek u insolvenčního soudu od zahájení insolvenčního řízení až do uplynutí lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku. K přihláškám, které jsou podány později, insolvenční soud nepřihlíží a takto uplatněné pohledávky se v insolvenčním řízení neuspokojují (odstavec 1). Přihlašují se i pohledávky, které již byly uplatněny u soudu, jakož i pohledávky vykonatelné včetně těch, které jsou vymáhány výkonem rozhodnutí nebo exekucí (odstavec 2). Přihlásit lze i pohledávku nesplatnou nebo pohledávku vázanou na podmínku (odstavec 3). Přihláška pohledávky má pro běh lhůty k promlčení nebo pro zánik práva stejné účinky jako žaloba nebo jiné uplatnění práva u soudu, a to ode dne, kdy došla insolvenčnímu soudu. Přihlášku pohledávky, která je podána u jiného než insolvenčního soudu, postoupí tento soud neprodleně soudu insolvenčnímu, aniž o tom vydává rozhodnutí; účinky spojené s podáním takové přihlášky nastávají dnem, kdy přihláška dojde insolvenčnímu soudu (odstavec 4).

Podle ustanovení § 174 odst. 3 insolvenčního zákona, jde-li o pohledávku zajištěnou, musí věřitel v přihlášce uvést, zda uplatňuje právo na její uspokojení ze zajištění, a označit druh zajištění a dobu jeho vzniku; nestane-li se tak, má se za to, že právo na uspokojení přihlašované pohledávky ze zajištění v insolvenčním řízení uplatněno nebylo.

Dle ustanovení § 185 insolvenčního zákona, jestliže v průběhu insolvenčního řízení nastala skutečnost, na základě které se podle tohoto zákona k přihlášce pohledávky nebo k přihlášené pohledávce nepřihlíží, insolvenční soud odmítne přihlášku rozhodnutím, proti kterému je odvolání přípustné a které se doručuje zvláště přihlášenému věřiteli, dlužníku a insolvenčnímu správci; odvolání proti němu může podat jen přihlášený věřitel. Právní mocí takového rozhodnutí účast tohoto věřitele v insolvenčním řízení končí; o tom insolvenční soud přihlášeného věřitele uvědomí ve výroku rozhodnutí.

V této podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení insolvenčního zákona v době vydání rozhodnutí o úpadku dlužníka R (20. 5. 2013) i v době, kdy měla skončit lhůta k přihlášení pohledávek určená rozhodnutím o úpadku (19. 6. 2013).

Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu je ve výkladu týkajícím se přihlášení pohledávky do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka ustálena následovně:

1) I zajištění věřitelé uplatňují své pohledávky v insolvenčním řízení (ve shodě s dikcí § 166 insolvenčního zákona) přihláškou pohledávky (R 54/2012; ústavní stížnost podanou proti tomuto rozhodnutí odmítl Ústavní soud usnesením ze dne 22. 3. 2013, sp. zn. III. ÚS 721/12, které je – stejně jako další rozhodnutí Ústavního soudu zmíněné níže – dostupné i na webových stránkách Ústavního soudu).

2) K zachování lhůty k podání přihlášek stanovené insolvenčním soudem v rozhodnutí o úpadku postačí, je-li přihláška posledního dne lhůty odevzdána orgánu, který má povinnost písemnost doručit (srov. shodně usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 4. 2008, sp. zn. KSHK 41 INS 128/2008, 1 VSPH 8/2008, uveřejněné pod číslem 49/2009 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek nebo důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2008, sen. zn. 29 NSČR 4/2008, uveřejněného pod číslem 25/2009 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek /dále jen „R 25/2009“).

3) Nabyli-li dlužník vlastnické právo k věci zatížené zástavním právem až v průběhu insolvenčního řízení, v době po marném uplynutí lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku k přihlášení pohledávek (a ustanoveními o možných změnách pořadí přihlášených pohledávek), neznamená to, že by věřitel, který svou pohledávku řádně a včas přihlásil, byl bez dalšího zbaven práva dovolat se zajištění. Insolvenční soud je povinen takového věřitele vyzvat, aby v (procesní) lhůtě k tomu určené sdělil, zda uplatňuje právo na uspokojení ze zajištění, a poučit jej, že po marném uplynutí určené lhůty bude mít za to, že právo na uspokojení pohledávky ze zajištění neuplatnil (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012, sen. zn. 29 NSČR 32/2011, uveřejněné pod číslem 112/2012 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 112/2012“).

4) I v insolvenčním řízení platí, že dokonce i tehdy, stala-li se pohledávka zajištěná zajišťovacím převodem vlastnického práva splatnou před rozhodnutím

o úpadku, ale zajištění stále trvá (nebylo vypořádáno způsobem předvídaným ve smlouvě), sepíše insolvenční správce předmět zajištění do majetkové podstaty jako vlastnictví dlužníka. Zajištěný věřitel má pouze právo přihlásit svou pohledávku do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka jako zajištěnou (s právem na uspokojení z výtěžku zpeněžení zajištění); vyloučení zajištění ze soupisu majetkové podstaty dlužníka se z titulu takového vlastnictví úspěšně domoci nemůže. Přihlášení takové pohledávky zajištěným věřitelem pohledávky není podmíněno tím, zda a kdy insolvenční správce sepíše majetek sloužící k zajištění do majetkové podstaty dlužníka (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2013, sen. zn. 29 NSČR 23/2012, uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 8, ročník 2014, pod číslem 98; ústavní stížnost proti tomuto usnesení podanou odmítl Ústavní soud usnesením ze dne 4. 12. 2013, sp. zn. IV. ÚS 2766/2013).

Důvod pro změnu těchto judikatorních závěrů neshledal Nejvyšší soud ani na základě obsahu dovolání podaného v této věci. Pro poměry dané věci pak Nejvyšší soud na tomto základě uzavírá:

1) Jakkoliv výklad podaný v R 54/2012, R 112/2012 i v usnesení sen. zn. 29 NSČR 23/2012 se vždy pojil s pohledávkou zajištěného věřitele (v prvních dvou případech šlo o zástavního věřitele a ve třetím o věřitele pohledávky zajištěné zajišťovacím převodem vlastnického práva), který byl současně osobním věřitelem dlužníka (insolvenční dlužník byl nejen dlužníkem z titulu zajištění /v prvních dvou případech zástavním dlužníkem/, nýbrž též věřitelem dlužníkem osobním), ustanovení § 166, věty druhé, insolvenčního zákona výslovně ukládá (předepisuje) uplatnění pohledávky v insolvenčním řízení formou přihlášky i zajištěnému věřiteli, který může pohledávku vůči dlužníku uspokojit pouze z majetku poskytnutého k zajištění (zajištěnému věřiteli, který není dlužníkovým osobním věřitelem /dlužník není jeho osobním dlužníkem/). Dovolatelka je zástavním věřitelem, který vůči dlužníku R (coby zástavnímu dlužníku, jenž není osobním dlužníkem) uplatňuje pouze zástavní pohledávku (nárok z titulu práva na uspokojení ze zajištění pohledávky, kterou má zástavní věřitel vůči osobnímu dlužníku A).

2) Jinak řečeno, dlužník R je pouze osobou, která svým majetkem zajišťuje pohledávku věřitele (dovolatelky) vůči jinému dlužníku (osobnímu dlužníku A). V poměrech „zástavní pohledávky“ srov. k tomu v literatuře např. Bureš, J., Drápal, L.: Zástavní právo v soudní praxi, 2. vydání, Praha, C.H. Beck 1997, str. 16 a 17, a v rozhodovací praxi soudů např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2005, sp. zn. 29 Odo 396/2003, uveřejněný pod číslem 31/2007 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1612/96, uveřejněné pod číslem 30/1998 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 30/1998“), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 1997, sp. zn. 2 Cdon 967/97, uveřejněné pod číslem 46/1998 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 46/1998“) a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2013, sen. zn. 29 ICdo 11/2012, uveřejněné pod číslem 66/2013 Sbírkou soudních

rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 66/2013“). Dovolatelku tudíž stíhá povinnost (chce-li se podílet na uspokojení zástavní pohledávky z majetku zástavního dlužníka /dlužníka R/), přihlásit zástavní pohledávku do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka R (srov. opět § 166, větu druhou, insolvenčního zákona).

3) Z R 54/2012 i R 112/2012 se podává, že je-li (insolvenční) dlužník zástavním dlužníkem i osobním dlužníkem zajištěného věřitele (zástavního věřitele), je zajištěný věřitel povinen přihlásit zajištěnou (osobní) pohledávku do insolvenčního řízení do skončení propadné procesní lhůty určené v rozhodnutí o úpadku. Právo na uspokojení pohledávky ze zajištění je v takovém případě považováno za přihlášení přednostního pořadí pohledávky do insolvenčního řízení, k němuž rovněž musí dojít v přihlašovací lhůtě určené v rozhodnutí o úpadku. V porovnání s R 54/2012 srov. (totiž) změněnou dikcí § 192 insolvenčního zákona, ve znění rozhodném pro tuto věc, a zvláštní část důvodové zprávy k bodům 10. a 20. (změna § 192 a § 336 odst. 4) vládního návrhu novely insolvenčního zákona projednávané Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky v 6. volebním období jako tisk č. 233 (přijaté posléze jako zákon č. 69/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení /insolvenční zákon/, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů).

4) Má-li zástavní věřitel (zajištěný věřitel) vůči (insolvenčnímu) dlužníku pouze zástavní pohledávku (není-li /insolvenční/ dlužník osobním dlužníkem, nýbrž pouze zástavním dlužníkem), pak důvod vzniku přihlašované pohledávky ve smyslu § 174 odst. 2, věty druhé, insolvenčního zákona (skutečnosti, na nichž se /zástavní/ pohledávka zakládá) splývá s uplatněním práva na uspokojení pohledávky ze zajištění (s uplatněním přednostního pořadí pohledávky). Zvláštní povahu této pohledávky respektuje i pravidlo obsažené v ustanovení § 196 odst. 2 insolvenčního zákona (srov. i výklad podaný v R 66/2013). K řešení tak zůstává pouze otázka, zda je důvod pro závěr, že propadná lhůta k přihlášení pohledávky do insolvenčního řízení, určená v rozhodnutí o úpadku, pro takovou pohledávku (jakkoliv i ona musí být přihlášena) neplatí.

5) V době do uplynutí propadné lhůty k přihlášení pohledávek do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka R určené v rozhodnutí o úpadku neobsahoval insolvenční zákon pravidlo, jež by pro tuzemské věřitele s pohledávkami, které mohou uspokojit pouze z dlužníkovy majetku poskytnutého k zajištění (zajištěné věřitele, kteří nejsou dlužníkovými osobními věřiteli /dlužník není jejich osobním dlužníkem/) určoval jinou přihlašovací lhůtu než pro tuzemské věřitele s osobními pohledávkami za dlužníkem. Dovolatelka (též) není známým věřitelem dlužníka R ve smyslu ustanovení § 430 insolvenčního zákona (k tomu srov. R 25/2009, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2011, sen. zn. 29 NSČR 35/2009, uveřejněné pod číslem 151/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2012, sen. zn. 29 NSČR 13/2010, uveřejněné pod číslem

138/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Dovolatelka nemůže též spojovat žádná očekávání se zvláštní úpravou přihlašovací lhůty obsaženou s účinností od 1. 8. 2013 (po novele insolvenčního zákona provedené zákonem č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů /zákon o obětech trestných činů/) v ustanovení § 173 odst. 1, poslední věť, insolvenčního zákona („Věřitelé vykonatelných pohledávek na náhradu škody nebo nemajetkové újmy způsobené trestným činem nebo na vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem podávají přihlášky pohledávek u insolvenčního soudu kdykoli v průběhu insolvenčního řízení, pokud v trestním řízení o tomto trestném činu byl zajištěn majetek v majetkové podstatě dlužníka a přihláška pohledávky byla podána v době, kdy zajištění podle trestního řádu trvá.“); bez zřetele k diskriminační povaze tohoto ustanovení a (vysokému) riziku, jež podstupují věřitelé, kteří se na toto pravidlo spolehnou, i když pohledávku mohli přihlásit (jako nevykonatelnou) v propadné lhůtě určené rozhodnutím o úpadku, totiž dovolatelka nepatří mezi osoby, jichž se toto pravidlo týká. A konečně, dovolatelka není ani věřitelem, kterého lze považovat za přihlášeného věřitele na základě právní skutečnosti, která nastala po uplynutí propadné lhůty určené k přihlášení pohledávky do insolvenčního řízení v rozhodnutí o úpadku; nejde (totiž) o případ, kdy dlužník nabyl vlastnické právo k věci zatížené zástavním právem až v průběhu insolvenčního řízení (a stal se zástavním dlužníkem) (srov. opět R 112/2012).

6) Právní skutečností, se kterou insolvenční zákon spojuje běh přihlašovací lhůty pro zajištěného věřitele, jenž může pohledávku vůči dlužníku uspokojit pouze z majetku poskytnutého k zajištění, není ani soupis majetkové podstaty dlužníka (a dovolatelka se mýlí, usuzuje-li jinak). Názor, že přihlášení zajištěné pohledávky zajištěným věřitelem je podmíněno tím, zda a kdy insolvenční správce sepiše majetek sloužící k zajištění do majetkové podstaty dlužníka, odmítl Nejvyšší soud (jako nesprávný) již ve shora označeném usnesení sen. zn. 29 NSČR 23/2012. Jakkoliv šlo v tam rozebraném případě o jiný způsob zajištění (šlo o pohledávku zajištěnou zajišťovacím převodem vlastnického práva), jde o závěr obecně platný i pro jiné způsoby zajištění, včetně zajištění pohledávky zástavním právem. Oponuje-li dovolatelka tomuto požadavku poukazem na důsledky plynoucí z § 178 a § 179 insolvenčního zákona, pak k tomu Nejvyšší soud především uvádí, že tímto způsobem argumentace by dovolatelka v konečném důsledku zpochybnila potřebu přihlásit do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka v propadné přihlašovací lhůtě určené v rozhodnutí o úpadku právo na uspokojení pohledávky ze zajištění (uplatnit přednostní pořadí pohledávky z titulu zajištění) i u těch zajištěných věřitelů, kteří mají osobní pohledávku za dlužníkem (jde-li o zajištění zástavním právem, je dlužník jejich osobním i zástavním dlužníkem). Jak rozebráno výše, podle ustálené judikatury Nejvyššího soudu (R 54/2012, R 112/2012) tito zajištění věřitelé jsou povinni přihlásit zajištěnou (osobní) pohledávku do insolvenčního řízení do skončení propadné procesní lhůty určené

v rozhodnutí o úpadku a s účinností od 30. 3. 2011 (po novele insolvenčního zákona provedené zákonem č. 69/2011 Sb.) nejsou po skončení této přihlašovací lhůty oprávněni disponovat formou dodatečného uplatnění lepšího (přednostního) pořadí uspokojení ani s pořadím zajištěné pohledávky (srov. § 192 insolvenčního zákona ve znění účinném před a po 30. 3. 2011). Úprava obsažená v ustanoveních § 178 a § 179 insolvenčního zákona tak důvodem pro odlišné zacházení se zajištěným věřitelem s osobní pohledávkou za dlužníkem na straně jedné a se zajištěným věřitelem, který nemá osobní pohledávku za dlužníkem, na straně druhé, není. Pro obě kategorie zajištěných zástavních věřitelů též platí, že je-li (insolvenční) dlužník zástavním dlužníkem zajištěného věřitele (zástavního věřitele), není skutečnost, že zajištěná pohledávka nebude uspokojena z výtěžku zpeněžení zástavy proto, že zástava nebyla (nemohla být) sepsána do majetkové podstaty dlužníka (nebo že z ní byla vyloučena nebo vyňata), důvodem pro uplatnění sankce dle § 178, věty druhé, insolvenčního zákona (v rozhodném znění) nebo dle § 179, věty druhé, insolvenčního zákona (v rozhodném znění); u zajištěného věřitele, který není osobním věřitelem dlužníka, pak nemá smysl zkoumat postupy dle § 178, věty první, insolvenčního zákona (v rozhodném znění) nebo dle § 179, věty první, insolvenčního zákona (v rozhodném znění), když uspokojení jeho pohledávky je závislé právě a jen na zpeněžení zajištění (ocitně-li se zajištění mimo majetkovou podstatu dlužníka /nebude-li v ní zpeněženo/, neobdrží zajištěný věřitel bez osobní pohledávky za dlužníkem na uspokojení pohledávky z majetkové podstaty dlužníka ničeho, bez ohledu na to, že již případně byla zjištěna).

7) Nejvyšší soud tedy uzavírá, že také zajištěný věřitel, jenž může pohledávku vůči dlužníku uspokojit pouze z majetku poskytnutého k zajištění, je v případě, že majetek poskytnutý k zajištění je v době rozhodnutí o úpadku ve vlastnictví dlužníka, povinen přihlásit takovou pohledávku do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka do skončení propadné procesní lhůty určené v rozhodnutí o úpadku. Pro poměry zajištění zástavním právem lze řečené formulovat tak, že zástavní věřitel, jenž má vůči dlužníku pouze zástavní pohledávku (dlužník je zástavním dlužníkem, nikoli však osobním dlužníkem), je v případě, že zástava je v době rozhodnutí o úpadku ve vlastnictví dlužníka, povinen přihlásit zástavní pohledávku do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka do skončení propadné procesní lhůty určené v rozhodnutí o úpadku. Dovolání tudíž potud není důvodné.

b) K vadám přihlášky.

Podle ustanovení § 176 insolvenčního zákona (v rozhodném znění) za správnost údajů uvedených v přihlášce jeho pohledávky odpovídá věřitel. Přihlášku pohledávky lze podat pouze na formuláři; náležitosti formuláře stanoví prováděcí právní předpis. Podobu formuláře zveřejní ministerstvo způsobem umožňujícím dálkový přístup; tato služba nesmí být zpoplatněna.

Dle ustanovení § 188 insolvenčního zákona (v rozhodném znění) insolvenční správce přezkoumá podané přihlášky pohledávek zejména podle přiložených

dokladů a podle účetnictví dlužníka nebo jeho evidence vedené podle zvláštního právního předpisu. Dále vyzve dlužníka, aby se k přihlášeným pohledávkám vyjádřil. Je-li to třeba, provede o pohledávkách nezbytná šetření s tím, že využije součinnosti orgánů, které mu ji jsou povinny poskytnout (odstavec 1). Nelze-li přihlášku pohledávky přezkoumat pro její vady nebo neúplnost, vyzve insolvenční správce věřitele, aby ji opravil nebo doplnil do patnácti dnů, nestanoví-li lhůtu delší. Současně jej poučí, jak je nutné opravu a doplnění provést. Přihlášky pohledávek, které nebyly včas a řádně doplněny nebo opraveny, předloží insolvenční správce insolvenčnímu soudu k rozhodnutí o tom, že se k přihlášce pohledávky nepřihlíží; o tomto následku musí být věřitel poučen (odstavec 2).

V rozsahu této námitky lze s dovolatelkou souhlasit jen potud, že obecně platí, že přihláška pohledávky, která nebyla podána na předepsaném formuláři (§ 176 insolvenčního zákona), je vadná a v takovém případě je namístě postup předepsaný ustanovením § 188 odst. 2 insolvenčního zákona pro odstranění vad přihlášky. Úsudek odvolacího soudu, že k takovému postupu nebyl důvod, jestliže šlo o přihlášku opožděnou, však Nejvyšší soud shledává příslušným.

Jestliže vady nebo neúplnost přihlášky pohledávky do insolvenčního řízení, které brání jejímu zařazení na seznam přihlášených pohledávek (§ 189 odst. 1, věta druhá, insolvenčního zákona, v rozhodném znění) nebrání současně posouzení včasnosti přihlášky, takže lze uzavřít, že přihláška je opožděná, lze přihlášku pohledávky z tohoto důvodu odmítnout (§ 173 odst. 1, § 185 insolvenčního zákona, v rozhodném znění), aniž by předtím bylo nutné přistupovat k odstranění vad přihlášky. Jiný postup by byl přepjatým procesním formalismem, jenž ve svých rozhodnutích obecným soudům opakovaně vytýká Ústavní soud. Dovolání tak ani potud není důvodné.

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), dovolání zamítl (§ 243d písm. a/ o. s. ř.).

Rozhodnutí o úpadku vydané insolvenčním soudem na základě insolvenčního návrhu, k němuž se nepřihlíží, jelikož nebyl řádně podepsán (§ 97 odst. 2 insolvenčního zákona), je postiženo zmatečností ve smyslu § 229 odst. 1 písm. d) o. s. ř.

Tvrzení, že pravomocné a vykonatelné rozhodnutí o úpadku dlužníka, proti němuž již nelze podat opravný prostředek (odvolání nebo žalobu pro zmatečnost), je postiženo tzv. zmatečností vadou řízení, je pro další chod insolvenčního řízení právně bezvýznamné; o důvod ke zrušení konkursu na majetek dlužníka nejde.

Insolvenční navrhovatel, jehož insolvenčnímu návrhu soud vyhověl rozhodnutím o úpadku, není osobou subjektivně oprávněnou k podání opravného prostředku proti rozhodnutí o úpadku, i když tvrdí, že rozhodnutí je postiženo tzv. zmatečností vadou řízení.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2014,
sen. zn. 29 NSČR 113/2014)
ECLI:CZ:NS:2014:29.NSCR.113.2014.1

Návrhem ze dne 18. 12. 2013 se dlužník CB domáhal zrušení konkursu na svůj majetek s odůvodněním, že insolvenční návrh insolvenčního navrhovatele T nebyl opatřen elektronicky uznávaným podpisem osoby, která návrh podala.

Usnesením ze dne 20. 1. 2014 **K r a j s k ý s o u d** v Plzni (dále jen „insolvenční soud“) tento návrh dlužníka zamítl.

Insolvenční soud především uzavřel, že pravomocná a vykonatelná rozhodnutí místně i věcně příslušného insolvenčního soudu nelze považovat za nicotné akty jen proto, že soud vycházel z návrhu, který nesplňoval všechny zákonem stanovené náležitosti. Taková rozhodnutí lze odstranit pouze způsobem stanoveným zákonem.

Důvody pro zrušení konkursu jsou taxativně vyjmenovány v ustanovení § 308 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), přičemž důvod uváděný dlužníkem mezi ně nepatří.

K odvolání dlužníka **V r c h n í s o u d** v Praze usnesením ze dne 16. 6. 2014 potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 141 a § 308 odst. 1 insolvenčního zákona a ze závěrů obsažených v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 3. 2012, sen. zn. 29 NSČR 38/2010 (jde o usnesení uveřejněné pod číslem 83/2012 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek /dále jen „R 83/2012“/, které je – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže – dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu) – dospěl k následujícím závěrům:

1) Námitky dlužníka, že insolvenční návrh byl vadný, zásadně nejsou právně významné pro výsledek odvolacího řízení, v němž je posuzována správnost rozhodnutí o úpadku, proto nemohou být ani důvodem pro zrušení konkursu.

2) Při zkoumání důvodů pro zrušení konkursu podle § 308 insolvenčního zákona se insolvenční soud nezabývá správností procesního postupu soudu předcházejícího vydání usnesení o úpadku či prohlášení konkursu, případně správností rozhodnutí je potvrzujících.

3) Dlužník v návrhu netvrdil, a tedy ani neprokázal, že by byly naplněny důvody pro zrušení konkursu podle § 308 odst. 1 insolvenčního zákona a nepředložil ani návrh na zrušení konkursu schválený dle § 308 odst. 2 insolvenčního zákona všemi věřiteli a insolvenčním správcem.

Proti usnesení odvolacího soudu podal dlužník dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, argumentem, že odvolací soud vyložil ustanovení § 97 odst. 2 insolvenčního zákona jinak, než v judikatuře dovolacího soudu, např. v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2011, sen. zn. 29 NSČR 51/2011, uveřejněném pod číslem 33/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 33/2012“).

Dovolatel namítá, že je dán dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř. (jímž lze odvolacímu soudu vytýkat, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci), když oba soudy vyložily nesprávně ustanovení § 97 odst. 2 insolvenčního zákona, a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a rozhodl, že k insolvenčnímu návrhu se nepřihlíží.

Konkrétně dovolatel oběma soudům vytýká, že se nevypořádaly s námitkou „neplatnosti celého insolvenčního řízení“ způsobené tím, že návrh insolvenčního navrhovatele z 5. 8. 2011 nebyl řádně elektronicky podepsán. K tomu zdůrazňuje, že podle § 97 odst. 2 insolvenčního zákona se k takovému insolvenčnímu návrhu nepřihlíží.

Dovolatel poukazuje na usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 2. 2013, sen. zn. 2 VSPH 1287/2012 (jde o usnesení č.j. KSPL 27 INS 13890/2011, 2 VSPH 1287/2012-A-102), s tím, že v něm Vrchní soud v Praze (s odkazem na usnesení Vrchního soudu v Praze sen. zn. 1 VSPH 300/2009 /jde o usnesení ze dne 19. 6. 2009, č.j. KSHK 40 INS 2342/2009, 1 VSPH 300/2009-A-10/), objašňuje důvody, pro které zařadil zákonodárce do insolvenčního zákona ověřený podpis či uznávaný elektronický podpis na insolvenčním návrhu. Z něj cituje pasáž, podle které účelem této úpravy především bylo (a nadále je):

„jednoznačně identifikovat osobu, která podala insolvenční návrh tak, aby bylo eliminováno jeho zneužití v konkurenčním boji mezi účastníky hospodářské soutěže a dlužníkovi a jeho věřitelům bylo umožněno vymáhat případnou škodu vůči neúspěšnému insolvenčnímu navrhovateli postupem dle ustanovení § 147 insolvenčního zákona“.

Dovolatel dále poukazuje na závěry obsažené v R 33/2012, s tím, že při takové vadě nemá insolvenční návrh žádné účinky a jediným možným řešením je

podání nového insolvenčního návrhu. Dovojuje dále, že z řečeného je zřejmé, že oba soudy postupovaly nesprávně a nevypořádaly se s jeho námitkou neplatnosti insolvenčního řízení pro neověřený elektronický podpis osoby, která podala insolvenční návrh.

V dotčených souvislostech má dovolatel za nepřiléhavý úsudek insolvenčního soudu, že účelem § 97 insolvenčního zákona je jen zabránit anonymním insolvenčním návrhům, jakož i úsudek odvolacího soudu vycházející z R 83/2012. Ustanovení § 308 insolvenčního zákona nepokládá dovolatel za významné pro posouzení jeho dovolání v této věci. Uzavírá dále, že jelikož se dle § 97 odst. 2 insolvenčního zákona nepřihlíží k insolvenčnímu návrhu, který není řádně podepsán, nelze takový návrh ani odmítnout podle § 128 odst. 1 insolvenčního zákona.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

S přihlédnutím k době vydání dovoláním napadeného rozhodnutí je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád ve znění účinném od 1. 1. 2014 (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2014, sen. zn. 29 NSČR 45/2014, uveřejněné pod číslem 80/2014 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

Dovolání je pak přípustné dle § 237 o. s. ř., když v posouzení otázky, jaký vliv má vada insolvenčního návrhu spočívající v nedostatku řádného podpisu insolvenčního navrhovatele (§ 97 odst. 2 insolvenčního zákona) z hlediska splnění předpokladů pro zrušení konkursu na majetek dlužníka, jde o věc dovolacím soudem v insolvenčních souvislostech beze zbytku nezodpovězenou.

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správnosti právního posouzení věci odvolacím soudem.

Podle ustanovení § 97 odst. 2 insolvenčního zákona insolvenční návrh musí být opatřen úředně ověřeným podpisem osoby, která jej podala, nebo jejím zaručeným elektronickým podpisem; jinak se k němu nepřihlíží.

Dle ustanovení § 308 insolvenčního zákona insolvenční soud rozhodne i bez návrhu o zrušení konkursu a) zjistí-li, že nebyl ani dodatečně osvědčen dlužníkův úpadek; to neplatí, došlo-li již ke zpeněžení podstatné části majetkové podstaty, b) zjistí-li, že zde není žádný přihlášený věřitel a všechny pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jím postavené na roveň jsou uspokojeny, c) po obdržení zprávy insolvenčního správce o splnění rozvrhového usnesení, d) zjistí-li, že pro uspokojení věřitelů je majetek dlužníka zcela nepostačující; přitom se nepřihlíží k věcem, právům a jiným majetkovým hodnotám vyloučeným z majetkové podstaty (odstavec 1). Insolvenční soud rozhodne o zrušení konkursu též na návrh

dlužníka, jestliže dlužník k tomuto návrhu připojil listinu, na které všichni věřitelé a insolvenční správce vyslovili se zrušením konkursu souhlas a na které je úředně ověřena pravost podpisu osob, které ji podepsaly (odstavec 2).

V této podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení insolvenčního zákona v době zahájení insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka (5. 8. 2011) a do 31. 12. 2013 nedoznala změn (§ 308 insolvenčního zákona nedoznal změny ani později).

Dle § 229 odst. 1 o. s. ř. žalobou pro zmatečnost účastník může napadnout pravomocné rozhodnutí soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu, kterým bylo řízení skončeno, jestliže (...) d) nebyl podán návrh na zahájení řízení, ačkoliv podle zákona ho bylo třeba.

V této podobě, pro věc rozhodné, platilo citované ustanovení občanského soudního řádu již v době zahájení insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka (5. 8. 2011) a později nedoznalo změn.

Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu je ustálena v následujících závěrech:

1) Pro výsledek řízení o odvolání dlužníka proti rozhodnutí o úpadku dlužníka není významné, že insolvenční soud osvědčil úpadek dlužníka, ačkoliv věřitelský insolvenční návrh měl vady, pro které mohl být odmítnut dle § 128 odst. 1 insolvenčního zákona (R 83/2012).

2) Insolvenčním návrhem, k němuž se pro absenci předepsaného podpisu nepřihlíží (§ 97 odst. 2 insolvenčního zákona), nemůže být účinně zahájeno insolvenční řízení (§ 97 odst. 1 insolvenčního zákona) a takový insolvenční návrh nemůže být též dodatečně zhojen (tím, že příslušná osoba nechá svůj podpis úředně ověřit později). Jediným řešením je podání nového insolvenčního návrhu, jenž podmínku § 97 odst. 2 insolvenčního zákona splňuje (R 33/2012).

Pro poměry dané věci Nejvyšší soud na tomto judikatorním základě především přitakává dovolateli v názoru, že závěry, jež Nejvyšší soud formuloval (v R 83/2012) ohledně účinků věřitelského insolvenčního návrhu, jenž měl vady, pro které mohl být odmítnut dle § 128 odst. 1 insolvenčního zákona, nejsou uplatnitelné pro poměry založené insolvenčním návrhem, k němuž se ze zákona nepřihlíží proto, že nebyl řádně podepsán (§ 97 odst. 2 insolvenčního zákona). Rozdíl mezi těmito situacemi tkví právě v tom, že jinak (než pro absenci předepsaného podpisu) vadný insolvenční návrh je podle insolvenčního zákona existujícím insolvenčním návrhem, jehož účinky zásadně pomíjejí (v souladu s ustanovením § 146 odst. 1, věty první, insolvenčního zákona) účinností rozhodnutí podle § 142 insolvenčního zákona (odmítnutím nebo zamítnutím insolvenčního návrhu anebo zastavením řízení o něm), kdežto insolvenční návrh vadný proto, že nebyl řádně podepsán, je podle insolvenčního zákona insolvenčním návrhem, jehož zde není (ve smyslu § 97 odst. 2 insolvenčního zákona se k němu „nepřihlíží“).

Rozhodnutí, jímž insolvenční soud zjistil úpadek dlužníka (rozhodnutí o úpadku ve smyslu § 136 odst. 1 insolvenčního zákona), je rozhodnutím, jímž insol-

venční soud současně (byť mlčky) osvědčuje, že byly splněny podmínky řízení, které mu dovozovaly rozhodnout o věci samé, včetně toho, že jde o rozhodnutí vydané na základě insolvenčního návrhu (insolvenční řízení je výlučně řízením návrhovým).

Rozhodnutí o úpadku vydané insolvenčním soudem na základě insolvenčního návrhu, k němuž se nepřihlíží, jelikož nebyl řádně podepsán (§ 97 odst. 2 insolvenčního zákona), je postiženo tzv. zmatečností. V intencích ustanovení § 229 odst. 1 písm. d) o. s. ř. jde totiž o meritorní rozhodnutí vydané v řízení (v insolvenčním řízení), v němž nebyl podán návrh na zahájení řízení (insolvenční návrh), ačkoliv podle zákona (podle insolvenčního zákona) ho bylo třeba.

I soudní rozhodnutí postižené tzv. zmatečností vadou řízení má ovšem až do doby svého zrušení stejné účinky jako rozhodnutí, jež takovou vadou netrpí. Jinak řečeno, soudní rozhodnutí postižené tzv. zmatečností vadou řízení není jen proto rozhodnutím nicotným. S přihlédnutím k institutu tzv. subjektivní přípustnosti opravného prostředku (odvolání, dovolání, žaloby pro zmatečnost) není soudní rozhodnutí postižené tzv. zmatečností vadou řízení napadnutelné (zpochybnitelné) každým účastníkem řízení; opravný prostředek proti němu nemůže (vůbec) podat ten účastník (nebo jeho právní nástupce), jemuž bylo napadeným rozhodnutím plně vyhověno nebo kterému nebyla způsobena žádná újma na jeho právech, kterou lze odstranit zrušením napadeného rozhodnutí. Srov. v literatuře např. Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář. 1. vydání. Praha, C.H. Beck, 2009, str. 1812 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2003, sp. zn. 21 Cdo 2179/2002, uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 5, ročník 2003, pod číslem 73. U rozhodnutí o úpadku, jež insolvenční soud vydal na základě insolvenčního návrhu k tomu oprávněné osoby (věřitele nebo dlužníka), tak nemá insolvenční navrhovatel k dispozici opravný prostředek (lhostejno, zda řádný /odvolání/ nebo mimořádný /žaloba pro zmatečnost/) založený na tvrzené zmatečnosti rozhodnutí již proto, že jde o osobu, jejímuž insolvenčnímu návrhu bylo rozhodnutím o úpadku vyhověno (pro odvolání se tato zásada výslovně promítá v dikci § 141 odst. 1 insolvenčního zákona).

Je-li rozhodnutí o úpadku vydáno (jen) na základě věřitelského insolvenčního návrhu (není-li insolvenčním navrhovatelem nebo dalším insolvenčním navrhovatelem dlužník), je dlužník osobou aktivně legitimovanou k podání řádného opravného prostředku (odvolání) nebo mimořádného opravného prostředku (žaloby pro zmatečnost /nikoliv dovolání, kde zmatečností vady nejsou způsobilým dovolacím důvodem; srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2002, sp. zn. 29 Odo 523/2002, uveřejněné pod číslem 32/2003 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek/) odůvodněného existencí zmatečností vady řízení dle § 229 odst. 1 písm. d) o. s. ř.

Není-li ovšem takový opravný prostředek (včas nebo vůbec) podán, stává se rozhodnutí o úpadku nezměnitelným a tvrzení účastníka řízení, že je postiženo

keroukoliv z možných zmatečnostních vad řízení (včetně vady ve smyslu § 229 odst. 1 písm. d/ o. s. ř.), právně bezvýznamným (z hlediska účinků pravomocného a vykonatelného soudního rozhodnutí, jehož vady již nemohou být zhojeny k tomu předepsaným opravným prostředkem, je tvrzení, že takové rozhodnutí je postiženo zmatečnostní vadou řízení, právně bezcenné).

Jinak řečeno, tvrzení, že pravomocné a vykonatelné rozhodnutí o úpadku dlužníka, proti němuž již nelze podat opravný prostředek (odvolání nebo žalobu pro zmatečnost), je postiženo tzv. zmatečnostní vadou řízení, je pro další chod insolvenčního řízení právně bezvýznamné; o důvod ke zrušení konkursu na majetek dlužníka nejde.

Pro poměry dané věci se z insolvenčního spisu dlužníka podává, že:

1) Insolvenční soud zjistil úpadek dlužníka usnesením ze dne 10. 10. 2011, proti němuž nebylo podáno odvolání a které nabylo právní moci dne 1. 11. 2011. Šlo o usnesení vydané (podle jeho obsahu) na základě insolvenčního návrhu věřitele (insolvenčního navrhovatele T), proti němuž nebyla podána ani žaloba pro zmatečnost.

2) Konkurs na majetek dlužníka prohlásil insolvenční soud usnesením ze dne 13. 12. 2011, proti němuž nebylo podáno odvolání ani žaloba pro zmatečnost a které nabylo právní moci dne 18. 1. 2012.

Na tomto základě Nejvyšší soud uzavírá, že:

1) Dovolatelem tvrzená vada řízení (insolvenční návrh nebyl řádně podepsán, takže se k němu dle § 97 odst. 2 insolvenčního zákona nepřihlíží) mohla založit (kdyby byla prokázána) pouze zmatečnost rozhodnutí o úpadku z 10. 10. 2011 vydaného na základě takového insolvenčního návrhu (zmatečnost ve smyslu § 229 odst. 1 písm. d/ o. s. ř.). V situaci, kdy dovolatel (dlužník) tuto zmatečnost řádně a včas neuplatnil včasným odvoláním proti rozhodnutí o úpadku (odvolací důvod dle § 205 odst. 2 písm. a/ o. s. ř.) nebo včasnou žalobou pro zmatečnost podanou proti rozhodnutí o úpadku (zmatečnost dle § 229 odst. 1 písm. d/ o. s. ř.), platí presumpce správnosti rozhodnutí o úpadku. Dozajista se tato vada nemohla sama o sobě projevit ve vztahu k samostatně vydanému usnesení o prohlášení konkursu z 13. 12. 2011 (dokud by nebylo odklizeno pravomocné rozhodnutí o úpadku, nesměl by soud na základě takového tvrzení zrušit usnesení o prohlášení konkursu, ani kdyby proti němu byl podán včasný a přípustný opravný prostředek).

2) Zkoumat, zda jde o insolvenční návrh, k němuž se nepřihlíží (§ 97 odst. 2 insolvenčního zákona), bylo možné jen do vydání rozhodnutí o úpadku; po vydání rozhodnutí se existence takové vady insolvenčního návrhu mohla projevit jen prostřednictvím projednání opravného prostředku (odvolání, žaloby pro zmatečnost) podaného proti rozhodnutí o úpadku.

3) Nehledě k nesprávné terminologii (insolvenční řízení nemůže nikdy být „neplatné“) tedy zjevně nemůže obstát představa dovolatele, že vada insolvenčního návrhu (spočívající v nedostatku řádného podpisu), podle kterého bylo vydáno

pravomocné a vykonatelné rozhodnutí o úpadku dlužníka, jež nebylo odklizené na základě některého z opravných prostředků k tomu určených, má (může) být důvodem pro zrušení konkursu prohlášeného na majetek dovolatele (dlužníka) usnesením insolvenčního soudu z 13. 12. 2011.

Bez zřetele k dílčí nepřesnosti argumentace odvolacího soudu (co do poukazu na R 83/2012) je tedy správný závěr odvolacího soudu, že dovolatelem tvrzený důvod nemůže vést (nevede) ke zrušení konkursu na majetek dovolatele (dlužníka), ať již v mezích důvodů taxativně vypočtených v § 308 insolvenčního zákona nebo (podle dovolatele) mimo rámec § 308 insolvenčního zákona.

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), dovolání zamítl (§ 243d písm. a/ o. s. ř.).

INHALT*)

Entscheidungen in Strafsachen

- Nr. 16 Bei Festlegung der Länge der für die bedingte Entlassung (§ 88 Abs. 1, Abs. 2 und 4 StGBI.) maßgeblichen ausgeübten Freiheitsstrafe ist es notwendig, in die Summe der nacheinander auferlegten und bislang nicht ganz ausgeübten Freiheitsstrafen auch den ausgeübten Teil der Freiheitsstrafe zu berechnen, der durch die Amnestieentscheidung des Präsidenten der Republik reduziert wurde.
- Nr. 17 Die Straftat der Misshandlung einer in gemeinsamer Wohnung lebenden Person ist gem. § 199 StGBI. eine Dauerstrafat.
- Nr. 18 Sofern der Täter eine amtlich beglaubigte Kopie der Urkundenfälschung, die ansonsten eine öffentliche Urkunde ist (z.B. Hochschuldiplom) mit dem Wissen, dass es sich um ein Falsum handelt, mit dem Ziel verwendet, den Zweck zu erreichen, zu welchem sonst das Original dieser Urkunde dienen sollte, werden damit die Merkmale des Tatbestandes eines Deliktes der Fälschung und Änderung einer öffentlichen Urkunde im Sinne des § 348 Abs. 1 Alinea eins, Alternative zwei, StGBI. erfüllt.
- Nr. 19 Die Rechtskraft und Vollstreckbarkeit des Beschlusses über die Verhängung einer Geldbuße gem. § 273 Abs. 1 ZPO*) im Verfahren über die Ausübung des Beschlusses über die Erziehung minderjähriger Kinder stellen unerlässliche Voraussetzungen für die Ableitung der strafrechtlichen Verantwortlichkeit auf Grund des Deliktes der Behinderung von Ausübung der amtlichen Entscheidung und Verweisung gem. § 337 Abs. 4 StGBI. dar.
Die Tat- und rechtliche Begründung der Entscheidung über die Verhängung einer Geldstrafe gem. § 273 Abs. 1 ZPO*) wird von einem im Strafverfahren tätigen Organ als Vorfrage gem. § 9 Abs. 1 StO selbständig beurteilt.
- Nr. 20 Der Ausschluss eines Bevollmächtigten des Geschädigten gem. § 50 Abs. 2, Satz hinter dem Semikolon, StO aus dem Grund, weil er zur Abgabe einer Zeugenaussage vorgeladen wurde, bezieht sich lediglich auf die Hauptverhandlung oder eine öffentliche Sitzung, in der er auszusagen hat. Er kann also den Geschädigten im Strafverfahren sowohl vor der Hauptverhandlung oder der öffentlichen Sitzung als auch nach deren Beendigung vertreten, sofern die Vertretung des Geschädigten durch den Bevollmächtigten, der als Zeuge ausgesagt hat, nicht beendet wird.
Die Beziehung des Bevollmächtigten zum Geschädigten darf an sich nicht zur Unzulässigkeit der Zeugenaussage als Beweis im Strafverfahren führen, obwohl es notwendig ist, deren Inhalt in Bezug auf die angeführte Beziehung als sehr vorsichtig zu beurteilen.
- Nr. 21 Der Umstand mit der bedingten Anwendung eines höheren Strafsatzes gem. § 140 Abs. 3 lit. i) StGBI., dass die Straftat in einer besonders groben oder quälenden Weise verübt wurde, setzt voraus, dass diese beiden alternativ abgegrenzten Tatsachen die Verübung einer Tat unter den mit dem Begriff „besonders“ zum Ausdruck gebrachten Bedingungen erfordern. Deshalb handelt es sich um eine besonders quälende Art und Weise, und nicht lediglich um eine quälende Begehung der Straftat.
Um eine besonders quälende Weise geht es dann, wenn das Opfer Schmerzen an der Grenze der Erträglichkeit ausgesetzt wird, die auch eine kürzere Zeit, oder zwar weniger intensiven, allerdings umso länger dauern und die in die ganze Persönlichkeit des Geschädigten schmerzhaft eingreifen. Darüber so zu urteilen kann anhand von Umständen, die mit subjektiv unverhältnismäßig grausam empfindenden Erlebnissen des Opfers, welches ab dem Zeitpunkt empfunden hat, wo der Täter an ihm den tödlichen Mechanismus anzuwenden begann bis zum Zeitpunkt dessen Todes, charakterisiert werden. Maßgeblich für solch einen besonders erschwerenden Umstand sind das Empfinden und Erleben von Schmerzen während der erlittenen Verwundungen und Ausprägung vom psychischen Erleben des Todestraumas, und dies in einem sehr intensiven Maße, in welchem das Opfer die Auswirkungen von Quälereien, denen es ausgesetzt war, durchzustehen hatte. Um das Merkmal einer „besonders

*) Dieser Text wurde in der deutschen Sprache zur Information der Leser des Novatrix Verlags vorbereitet.

groben“ Art geht es dann, wenn die Tat mit deren Ausführungsform in einem ausgeprägten Maße die übliche Grobheit übersteigt, was vor allem durch die Umstände bedingt ist, mit denen die Anwendung der Gewalt vom Gesichtspunkt aus der äußeren Auswirkung der Tat auf den Geschädigten zu charakterisieren sind. Man versteht darunter einen tödlichen Anschlag mit einem hohen Grad an Brutalität, der wesentlich über den üblichen Rahmen der Mehrzahl von Straftaten dieser Art hinausgeht. Es ist jedoch nicht ausgeschlossen, dass durch diesen Anschlag beim Geschädigten erhöhte Qualen hervorgerufen wurden.

- Nr. 22 Mit der Genehmigung eines langfristigen Aufenthalts und später eines Daueraufenthalts auf dem Gebiet der Tschechischen Republik für den Täter wird an sich nicht der Umstand für den Ausschluss der Strafverhängung der Ausweisung gem. § 80 Abs. 3 lit. c) StGBI. begründet. Aus dem Wortlaut der Bestimmung „Der Täter hat auf dem Gebiet der Tschechischen Republik einen Daueraufenthalt genehmigt, er hat hier sein Arbeits- und soziales Hinterland, und die Strafverhängung der Ausweisung stünde im Widerspruch zum Interesse um die Familienzusammenführung“ geht hervor, dass alle festgelegten Bedingungen kumulativ erfüllt werden müssen.

Entscheidungen nach dem Sachen Bürgerlichen, Handels- und Verwaltungsrecht

- Nr. 29 Das Prinzip einer unabhängigen und objektiven Entscheidung, welches für die Beschlussfassung von Richtern bestimmend ist, wird auch bei Beschlussfassungen von Schiedsrichtern geltend gemacht. Eine übliche Zusammenarbeit von Rechtsanwälten muss an sich solch einen Umstand bedeuten, auf Grund dessen begründete Zweifeln bezüglich eines eventuellen Verhältnisses eines Schiedsrichters aus den Anwaltskreisen zu einem anderen Anwalt, der einen Beteiligten am Schiedsverfahren vertritt, bestehen sollten. Die begründeten Zweifeln bezüglich des Verhältnisses eines Schiedsrichters aus den Anwaltskreisen zu einem anderen Anwalt, der einen Beteiligten am Schiedsverfahren vertritt, können zustande kommen, sofern diese Zusammenarbeit nicht einmalig, sondern langfristig ist und den Charakter einer bestimmten wirtschaftlichen Anhängigkeit trägt, z.B. die Zusammenarbeit innerhalb eines gemeinsamen Anwaltsbüros.
- Nr. 30 Sofern eine natürliche Person, gegen die der Kläger Anspruch auf die Bezahlung seiner Wechselforderung erhebt, während des Verfahrens bezüglich von Einwänden gegen den Wechselzahlungsbefehl ihre Geschäftsfähigkeit verliert, ist es notwendig, das Maß der Verantwortlichkeit des Erben für die Schulden des Nachlasses, sowie die angemessenen Kosten für die Beerdigung (§ 470 ZGBI.) bereits im Zusammenhang mit der Beschlussfassung darüber, ob und mit wem das Verfahren fortgesetzt wird (§ 107 ZPO), zu überprüfen.
- Nr. 31 Der Umstand, dass der Kläger in eine ungünstige finanzielle Lage infolge einer Straftat des Beklagten geraten ist, durch den ihm ein Schaden zugefügt wurde, und vom Gericht verlangt er den Ersatz dieses Schadens, stellt einen grundsätzlich wesentlichen Umstand dar, der von der Erfüllung der Existenz von besonders ernsthaften Gründen für die Befreiung von Gerichtsgebühren im Sinne des § 138 Abs. 1 ZPO zeugt, nicht desto weniger wird damit die Erfüllung dieser Bedingung ohne weiteres nicht erfüllt und hängt stets von weiteren Umständen eines konkreten Falles ab.
- Nr. 32 Der Gerichtsvollzieher ist verpflichtet, nach Aufnahme des Insolvenzverfahrens über das Vermögen des in der Vollstreckung Verpflichteten die von ihm während der Vollstreckung eingetribenen Leistungen in die Insolvenzmasse des Gemeinschuldners ohne Abzug der Vollstreckungskosten zu involvieren und diese Vollstreckungskosten als Gläubiger des Gemeinschuldners (seine Forderung) im Insolvenzverfahren anzumelden.
- Nr. 33 Sofern während des vom Verpflichteten angeregten Berufungsverfahrens gegen den Beschluss über die Anordnung der Vollstreckung über das Vermögen des Verpflichteten vom Gericht der Bankrott des Verpflichteten festgestellt wird, wird der Beschluss über die Anordnung der Vollstreckung vom Berufungsgericht nach dessen Vollkraft aufgehoben und das Verfahren eingestellt (§ 140e Abs. 1 Insolvenzgesetz).

- Nr. 34 Der Gläubiger ist nach Aufnahme des Insolvenzverfahrens aktiv und sachlich nicht berechtigt, eine Anfechtungsklage zu erheben, mit der er die Bestimmung verlangt, dass die gegen ihn gerichteten Rechtshandlungen seines Schuldners rechtlich unwirksam sind (§ 42a Bürgerliches Gesetzbuch); dies gilt auch dann, sofern er seine Forderung im Insolvenzverfahren mit entsprechender Anmeldung nicht geltend gemacht hat, und sofern die Forderung aus diesem Grund im Rahmen des Insolvenzverfahrens nicht befriedigt werden kann.
- Nr. 35 Die Erfüllung der Forderung nach einer Änderung oder Aufhebung des Beschlusses wegen Ungesetzlichkeit im Sinne des § 8 Abs. 1 des Gesetzes Nr. 82/1998 Slg. (im Wortlaut späterer Vorschriften) kann durch die einstweilige Beurteilung des Beschlusses im Entschädigungsverfahren als gesetzwidrig auch für den Fall von Beschlüssen der Gerichte der ersten Instanz, gegen die kein Rechtsmittel zulässig ist, nicht allgemein ersetzt werden.
- Nr. 36 Die Evidenz einer Person in den Schriftakten der Staatssicherheit stellt kein Nicht-Verwaltungsvorgehen im Sinne des Gesetzes Nr. 82/1998 Slg. dar (im Wortlaut späterer Vorschriften) ohne Rücksicht darauf, dass vom Gericht bestimmt wurde, dass es sich um keine berechnete Evidenz handelte.
- Nr. 37 Im Verfahren bezüglich einer angemessenen Rechtfertigung für den unsachgemäßen Schaden gem. § 31a Abs. 2 des Gesetzes Nr. 82/1998 Slg. (im Wortlaut späterer Vorschriften) hängen die Feststellung der Verletzung des Rechts des Geschädigten und die Entschuldigung des Staates (einer staatlichen Stelle) für diese Verletzung eng zusammen; sofern diese Entschuldigung nicht während der Haft auf Grund der Feststellung der Rechtsverletzung ausgesprochen wird, sollte die Verletzung eines konkreten Rechts aus dem Inhalt der Entschuldigung direkt hervorgehen. Sofern die Verletzung des Rechts des Geschädigten bereits im Rahmen der einstweiligen Verhandlung (§ 14 des Gesetzes Nr. 82/1998 Slg. im Wortlaut späterer Vorschriften) festgestellt wird, und die jeweilige Behörde sich dafür entschuldigte, und sofern anschließend diese Form der Rechtfertigung vom Gericht für angemessen gehalten wird, so ist die Klage als unbegründet abzulehnen. Die Form des Vergleichs zwischen den Verhältnissen unter den Beteiligten ist von der Rechtsvorschrift abzuleiten ohne Rücksicht darauf, wer von den Beteiligten und in welchem Umfang das Urteil des Gerichts der ersten Instanz mit einer Berufung angegriffen wird, können auch Teilsprüche über die Gewährung einer angemessenen Rechtfertigung rechtskräftig und vollstreckbar werden.
- Nr. 38 Der Tatbestand einer unzulässigen vergleichenden Werbung im Sinne des § 50a HGB wird erfüllt auch mit dem Vergleich von Kaufpreisen für die Produkte eines Wettbewerbers mit den Kaufpreisen für die Produkte des anderen Wettbewerbers in diversen Zeiträumen.
- Nr. 39 Der Pfandgläubiger, der dem Schuldner gegenüber lediglich eine „Pfandforderung“ (der Schuldner ist ein Pfandschuldner, nicht jedoch ein persönlicher Schuldner) hat, ist für den Fall, dass sich das Pfand zum Zeitpunkt des Bankrotts im Besitz des Schuldners befindet, verpflichtet, die „Pfandforderung“ in dem über das Vermögen des Schuldners geführte Insolvenzverfahren bis zur Beendigung der in der Entscheidung über den Bankrott festgelegten Verfallprozessfrist anzumelden.
Sofern die Mängel oder Unvollständigkeit der Anmeldung einer Forderung im Insolvenzverfahren deren Involvierung auf die Liste der angemeldeten Forderungen hindern (§ 189 Abs. 1, zweiter Satz, Insolvenzgesetz, im maßgeblichen Wortlaut), wird zugleich damit die Beurteilung der Rechtzeitigkeit der Anmeldung nicht gehindert, so dass die Schlussfolgerung getroffen werden kann, dass die Anmeldung verspätet ist und die Anmeldung einer Forderung aus diesem Grund abgelehnt werden kann (§ 173 Abs. 1, § 185 Insolvenzgesetz) ohne dass es zuvor notwendig ist, die Mängel der Anmeldung zu beseitigen.
- Nr. 40 Die Entscheidung über den Bankrott, die vom Insolvenzgericht auf Grund eines Insolvenzantrags gefasst wird, der jedoch unberücksichtigt bleibt, weil dieser nicht ordnungsgemäß unterzeichnet wurde (§ 97 Abs. 2 Insolvenzgesetz), wird im Sinne des § 229 Abs. 1 lit. d) ZPO mit der Nichtigkeit betroffen.

Die Behauptung, dass eine rechtskräftige und vollstreckbare Entscheidung über den Bankrott des Schuldners, gegen die kein Rechtsmittel eingelegt werden kann (Regress oder Nichtigkeitsklage), mit dem sog. Nichtigkeitsverfahrensfehler betroffen ist, ist für den weiteren Verlauf des Insolvenzverfahrens rechtlich irrelevant; es geht nicht um einen Grund für die Aufhebung des Konkurses über das Vermögen des Schuldners.

Der Insolvenzantragsteller, dessen Antrag das Gericht mit der Entscheidung über den Bankrott entsprochen hat, ist keine subjektiv berechnigte Person, die ein Rechtsmittel gegen die Entscheidung über den Bankrott einlegen kann, auch wenn sie behauptet, dass die Entscheidung mit dem sog. Nichtigkeitsverfahrensfehler betroffen ist.

CONTENTS*)

Resolution in Criminal Law Cases

- No. 16 When determining the length of the served sentence of punishment relevant for the decision on conditional release (Section 88(1), (2) and (4) of the Penal Code), the sum of the gradually imposed and as yet not fully served sentences of punishment should also include the served part of punishment mitigated by the Decision of the President of the Republic on Amnesty.
- No. 17 The crime of cruelty to a person living in a common dwelling pursuant to Section 199 of the Penal Code is a persisting criminal offence.
- No. 18 When the offender uses an officially authenticated copy of a forged document, which is otherwise considered an official document (e.g. a university diploma), while being aware of the same and with the aim to achieve the purpose for which the original document would have otherwise served, such act fulfils the characteristics of the body of the misdemeanour of forging and altering an official document within the meaning of Section 348(1), first clause, 2nd alternative of the Penal Code.
- No. 19 The legal force and enforceability of a decision on imposing a fine under Section 273(1) of the Civil Procedure Code*) in proceedings concerning the enforcement of a resolution on minor children care shall not be deemed necessary preconditions for the deduction of criminal liability arising from the misdemeanour of obstructing the execution of an official decision and expulsion pursuant to Section 337(4) of the Penal Code.
The factual and legal justification of the decision on the imposition of the fine in accordance with Section 273(1) of the Civil Procedure Code*) shall be adjudged by a body active in criminal proceedings separately as a preliminary issue under Section 9(1) of the Code of Criminal Procedure.
- No. 20 The exclusion of an attorney of the aggrieved party according to Section 50(2), second clause after the semicolon of the Code of Criminal Procedure based on the grounds that the attorney has been summoned to testify as a witness, applies only to the main or public hearing, in which the attorney is to testify. Thus, the attorney may represent the aggrieved party in criminal proceedings both within the main or public hearing and after the conclusion thereof, unless the aggrieved party recalls the representation by the attorney who has testified as a witness.
The relationship of the attorney to the aggrieved party may not, in itself, result in the impermissibility of the attorney's testimony as evidence in criminal proceedings, even if the content of such testimony should be weighed with due caution considering the said relationship.
- No. 21 The circumstance conditioning the application of a higher sentence of punishment for an offence committed in an especially brutal or tormentous manner in compliance with Section 140(3)(i) of the Penal Code presumes that both these alternatively defined facts require the commission of the same under conditions expressed by the term "especially". Therefore, the offence was committed in an especially tormentous manner and not in a merely tormentous manner.
An offence is committed in an especially tormentous manner if the victim is subjected either to pain near the limit of bearability for a shorter period of time or to less intense pain for a longer period of time, with both having a considerable effect on the victim's entire personality. An especially tormentous manner is suggested by circumstances that characterise the subjective experiences of the victim perceived as excessively cruel from the moment the offender first used the deadly mechanism on the victim until the victim's death. Decisive for this particularly aggravating circumstance is the level of perception and experience of the pain caused by the inflicted injuries and the extremity of the mental experience of the trauma of death, namely the very intense level of perception of the consequences of the suffering to which the victim was exposed. An offence bears the "especially tormentous"

*) This text in the English Language has been prepared for reader's information by Novatrix publishers.

characteristic when the manner in which it has been committed significantly exceeds the usual level of cruelty, which is mainly given by circumstances characterising the used violence with respect to the external impact of the offence on the aggrieved party. Such an offence constitutes a deadly assault with a high level of brutality, which considerably exceeds the level typical for most crimes of this kind. However, it is not possible to rule out that the assault may have caused increased torment to the aggrieved party.

- No. 22 The offender's permit for long-term residence and later for permanent residence in the territory of the Czech Republic does not, in itself, represent a circumstance that would exclude the imposition of the punishment of expulsion in accordance with Section 80(3)(c) of the Penal Code. The wording of the provision stating that "the offender has permanent residence, as well as work and social background in the territory of the Czech Republic and the imposition of the punishment of expulsion would be in conflict with the interest of joining families" implies that all the defined conditions must be fulfilled cumulatively.

Resolutions in Civil Law, Business Law and Administration Law Cases

- No. 29 The principle of independent and unbiased decision-making, which is determinative with respect to the decisions of judges, shall likewise apply to the decisions of arbitrators. Common professional cooperation among lawyers need not, in itself, constitute a circumstance that would give rise to reasonable doubts about the existence of a conceivable relationship between an arbitrator who is a lawyer and another lawyer who represents a party to arbitration proceedings. Reasonable doubts about the existence of a relationship between an arbitrator who is a lawyer and another lawyer who represents a party to arbitration proceedings may be induced by cooperation, which instead of being one-time is of a long-term nature and bears signs of economic dependence, e.g. cooperation in a joint law firm.
- No. 30 When, within proceedings concerning objections raised against a bill payment order, a physical person from whom the plaintiff claims the settlement of their bill receivable loses eligibility to be a party to the proceedings, it is necessary to examine the scope of liability of the heir for the debts of the testator and for the reasonable funeral costs (Section 470 of the Civil Code) already when making a decision on whether and with what parties should the proceedings continue (Section 107 of the Civil Procedure Code).
- No. 31 The fact that the plaintiff is in an unfavourable financial situation in consequence of the criminal offence committed by the defendant whereby damage has been inflicted upon the plaintiff, the compensation of which is claimed by the plaintiff, is a crucial circumstance for the fulfilment of the condition of existence of especially serious reasons for full exemption from court fees within the meaning of Section 138(1) of the Civil Procedure Code, nevertheless, it does not lay grounds for the fulfilment of this condition without other considerations and other circumstances pertaining to a specific case should always be taken into account.
- No. 32 Following the initiation of insolvency proceedings concerning the obligor's assets that are subject to distraint, the court distrainer shall release in favour of the bankrupt's bankruptcy estate the performance collected within the distraint without deducting the distraint costs and shall submit the distraint costs (i.e. the claim) as the bankrupt's creditor within insolvency proceedings.
- No. 33 If, in the course of proceedings concerning the appeal of the obligor against the resolution ordering distraint with respect to the obligor's assets, the insolvency court ascertains that the obligor is bankrupt, the appellate court, after the legal force of the decision on bankruptcy, shall overrule the resolution ordering distraint and shall discontinue the proceedings (Section 140e(1) of the Insolvency Act).
- No. 34 After the initiation of insolvency proceedings, the creditor lacks active legitimization in rem to lodge an action to challenge whereby the creditor would demand the court to determine the legal ineffectiveness of the legal actions of the creditor's debtor (Section 42a of the Civil Code). This shall also apply in cases when the creditor did not submit the claim within

insolvency proceedings by way of a claim application and if, as a result thereof, the claim cannot be satisfied within the insolvency proceedings.

- No. 35 The fulfilment of the demand to amend or to reverse a decision due to unlawfulness within the meaning of Section 8(1) of Act No. 82/1998 Coll. (as amended), cannot be generally replaced with a preliminary assessment of the said decision as unlawful within compensation proceedings even in the case of first-level decisions against which a legal remedy is impermissible.
- No. 36 The recording of a person in materials of the State Police is not an incorrect official procedure within the meaning of Act No. 82/1998 Coll. (as amended), regardless of the fact that such record was determined as unauthorised by the court.
- No. 37 In proceedings involving adequate satisfaction for non-material injury in accordance with Section 31a(2) of Act No. 82/1998 Coll. (as amended), the recognized violation of the right of the aggrieved party and the apology of the state (government body) for the same are closely associated. If such apology is not expressed in relation to the recognized violation of the right, the violation of the concrete right of the aggrieved party should directly ensue from the content of the apology. Where the violation of the right of the aggrieved party has already been recognized during a preliminary hearing (Section 14 of Act No. 82/1998 Coll., as amended) and the relevant government body has apologised for the same, whereas the court subsequently deems such form of satisfaction adequate, the court shall dismiss the action as unjustified. The manner of settlement between the parties is set forth by a specific legal regulation and thus, regardless of the fact which of the parties and to what extent contests the judgement of the first level court by way of an appeal, the partial verdicts awarding adequate satisfaction may not become final and enforceable.
- No. 38 The facts constituting impermissible comparative advertisement within the meaning of Section 50a of the Commercial Code are fulfilled also by comparing the purchase prices of the products of one competitor with the purchase prices of the products of another competitor in different periods of time.
- No. 39 A lien creditor who has merely a “lien claim” against the debtor (the debtor is a lien debtor but not a personal debtor) is obligated to submit the “lien claim” within insolvency proceedings initiated with respect to the debtor’s assets by or before the expiry of the procedural submission period designated in the decision on bankruptcy if the lien is in the possession of the debtor at the time of the award of the decision on bankruptcy.
Where defects or the incompleteness of the claim application submitted within the insolvency proceedings prevent the inclusion of the claim in the list of submitted claims (Section 189(1), second clause of the Insolvency Act, in the decisive wording) without concurrently preventing the assessment of the timeliness of the application, in which case, it is possible to conclude that the application is belated, the claim application may be dismissed based on these grounds (Section 173(1), Section 185 of the Insolvency Act) without the need to remedy any application defects beforehand.
- No. 40 A decision on bankruptcy awarded by an insolvency court based on an insolvency petition, which is not considered due to not being duly signed (Section 97(2) of the Insolvency Act), is affected by nullity within the meaning of Section 229(1)(d) of the Civil Procedure Code. The claim that the final and enforceable decision on the debtor’s bankruptcy against which a legal remedy cannot be lodged (an appeal or a nullity action) is affected by the so-called procedural nullity defect and as such, it is irrelevant for the subsequent course of the insolvency proceedings since it does not constitute a reason for the cancellation of the bankruptcy in relation to the debtor and the debtor’s assets.
The insolvency petitioner, whose insolvency petition has been accorded by awarding a decision on bankruptcy, is not a party subjectively authorised to lodge a legal remedy against the decision on bankruptcy despite claiming that the decision is affected by the so-called procedural nullity defect.

POZNÁMKY